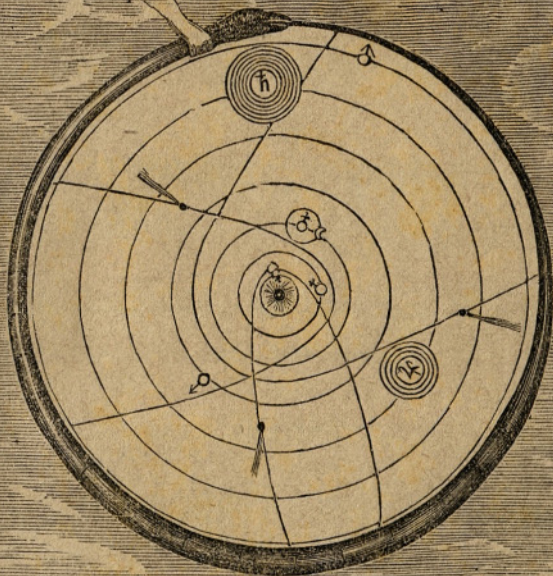

Podoba našega osolnčja.

Všga mogeth-
nost

STOLETNA

Pratika

devetnajstega stoletja

od

1801 — 1901.

Za duhovne, deželske služabnike
in kmete.

P o l e g n e m š k e g a .

Četrtega natisa.

Popravljena in pomnožena.

V LJUBLJANI, 1880.

Založnik Henrik Ničman.

S 504

~~16309~~

D 23.07 / / 1965

Predgovor

k tretjemu in četrtemu natisu Stoletne Pratique.

Da so bukvice „Stoletna Pratika“, ki so bile prvič iz nemškega v naš slovenski jezik predstavljene, in v letu 1840 natisnjene, na vse strani koristne, nam ne bo treba po dolgem in širokem razkladati in jih Slovincam s posebno hvalo priporočevati. Da so res slovenskim bralcem vseč, se že iz tega povzame, ker so bile v tako kratkem času poprodane, da se je mogel drugi natis osnovati in natisniti dati, ki je prišel popravljen in z mnogovrstnimi koristnimi in podučljivimi sestavki pomnožen, leta 1847 na svetlo; in ker se je tudi ta že zdavnej spečal, in ker slovensko ljudstvo vseskozi po omenjeni Stoletni Pratici poprašuje, je bilo treba leta 1860 za tretji, in zdaj že za četrti natis skrbeti, kterega nekoliko popravljenega in pomnoženega z veseljem podamo. In res, skoraj da si upamo reči, da ne bo nihče rekel, da bi se mu ne bile te bukvice popolnoma prikupile, če jih je le nekoliko prebiral; posebno pa zato, ker v njih najdemo tako natančno in umevno razlaganje vseh stvari in oddelkov, iz kterih Pratika obstoji, kakor do sedaj v nobenih slovenskih bukvah.

V Stoletni Pratici se med drugimi koristnimi rečmi zvé: Če je leto navadno ali prestopno, kaj je lunini in kaj solnčni krog in kako se najde; katerim praznikom se pravi premakljivi, katerim pa nepremakljivi prazniki; nekoliko od planetov ali premičnic; kako se dá solnčna ura na zidu napraviti, da bo poldne natanko kazala; bere se v nji od vremenskih znamenj, od opravil za vsaki mesec celega leta itd.

Bere se v nji dalje cesarska postava zastran živinske kupčije, kakor tudi poduk, kako se mora človek zdrav ohraniti in življenje si zboljšati in se v sili oteti; od opravila, sprehoda, počitka in spanja. — Kako gré utonjenca in zmerznjenca, zadušenega, od strele zadetega, obešenega ali zadržnjenega oživetiti, kako od kače pičenega ozdravljati itd. — Poslednjič so zapisani vsi sejmi na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem in Hrvaškem, in še več znamenitih in koristnih reči.

Kdor si jo bo omislil, bo videl, da je še večjega priporočila vredna, kakor smo ji ga tukaj izrekli.

V Ljubljani, o Svečnici 1880.

Zlaganje podobe,

ki je pred naslovom ali nadpisom teh bukev.

Podoba našega osolnčja.

V sredi tiste podobe je zarisano solnce, ki ima svojo lastno svetlobo, in jo naši zemlji in vsem drugim zvezdam, ktere se okrog njega sučejo, pošilja. Po uku vseh učenih zvezdogledcv solnce zmeraj na tistem kraju nebá stoji, in nam se le zdí, da solnce izhaja ali zahaja, ker se naša zemlja okrog njega vrtí, in zvezdoglédi vse to s prav močnimi dokazi spričujejo, kterih pa tukaj razkladati ne moremo. Okrog solnca je sedem krogov zarisanih. Na slehernem izmed teh krogov se ena izmed tistih zvezd vrti, ktere obsolnčnice ali planete imenujemo. Obsolnčnice ali planeti so tedaj vse tiste zvezde, ktere se okrog sebe skoraj tako, kakor kolesa na vozu, pa tudi okoli solnca sučejo in le od njega svetlobo dobivajo. Tacih zdaj nam znanih obsolnčnic je enajst, (pa ni davno, kar so zvezdoglédi še eno na nebu zapazili) in so te le: Merkuri, Venera, Zemlja, Mars, Cérera, Pálada, Junona, Vesta, Jupiter, Saturn in Uran. Na prvem krogu od solnca se suče okrog sebe in potem tudi okrog solnca Merkuri, na drugem Venera, (Venera včasih zjutraj pred solnčnem izhodom prav lepo na nebu sveti in tedaj se Danica imenuje, včasih pa zvečer po solnčnem zahodu, in tedaj se ji Večérnica pravi), na tretjem krogu se suče naša Zemlja, na četrtem Mars, na petem Jupiter, na šestem Saturn in na sedmem Urán. Za tiste obsolnčnice, ki so zgoraj še imenovane bile, na ti podobi krogov ni zarisanih. Nektera izmed teh obsolnčnic ali planetov ima pa še okoli sebe nekoliko krogov zarisanih, in ti krogi naznanujejo pota, po kterih se ravno toliko lun okrog obsolnčnice vrtí, kolikor krogov okoli sebe zarisanih ima. Naša Zemlja ima en krog okoli sebe, tedaj eno luno; Jupiter ima štiri kroge, tedaj tudi štiri lune; Saturn ima sedem krogov, tedaj sedem lun. Tudi okoli Urana se šest lun suče, dasiravno ni na tej podobi okoli njega krogov zarisanih.

Še druge zvezde ima naše solnce, ki se tudi okrog njega sučejo, toda ne po tako okroglih potih, kakor obsolnčnice, ampak gredó po grozno dolgih potih, ki so tudi na ti podobi podolgasto zarisani; zato jih malokdaj in le takrat vidimo, kadar se k naši zemlji nekoliko bolj približajo, in jih od drugih zvezd lahko po tem razločimo, ker svetle repe imajo, in zato jih tudi repate zvezde, repke ali komete imenujemo.

Vse te zvezde, namreč: obsolnčnice in planeti, ki se okrog našega solнца sučejo, in svetlobo od njega dobivajo (same na sebi so pa kakor naša zemlja temne), storé s solncem vred neko sostavo ali skupajstavo, ki jo naše osolnčje imenujemo, zato ko se naša zemlja, ki je obsolnčnica ali planet, k njemu prišteva, — in podobo tega osolnčja pred saboj imaš.

Vse druge zvezde, ki so zunaj našega osolnčja v nezmernem prostoru, katerih je na milijone na nebu, in še vseh zavoljo njih prevelike daljave od nas z prostimi očmi viditi ne moramo, dasiravno so veliko večje od našega solнца, se imenujejo stavne zvezde ali stavnice, in sicer zato, ker se ne sučejo v krogih, kakor obsolnčnice ali planeti, ampak enako našemu solncu stojé in svojo lastno svetlobo imajo; so tedaj v resnici solнца, in vsaka izmed njih ima svoje obsolnčnice in lune, ktere obseva in ogreva; tedaj vsaka stavnica sama za se svoje osolnčje storí, enako našemu osolnčju.

Dalje se na imenovani podobi vidi kača, ki je okrog našega osolnčja v svitek zvita, ter z svojem žrelam svoj rep drží, tedaj nima nikjer ne konca ne kraja; zato so jo že stari za podobo večnosti imeli, ki tudi nima ne kraja ne konca. — Roka, ki iz oblakov molí, in kačo za vrat drží, je podoba vsegamogočnosti božje, ki milijone osolnčij zmiraj v enakem redu vlada in ohrani, in nobeno se brez božje volje iz svojega kraja premakniti ne smé. Vèsvoljni svet so bukve, katere vsak brati zna, dasiravno nobene črke ne pozná; le pogostoma pogleduj v te bukve s svojimi očmi proti nebu obrnjen, in bral boš v njih:

Vsegamogočnost božjo!

§. 1.

Leto in pratika.

Leto v splošnjem pomenu je neki daljši odloček časa, ki okrog letí, in se mu menda ravno zato, ker letí, **leto** pravi. Vsako leto, če dni in noči štejemo, pride v 12 mescih, ali v 52 tednih in enem dnevu, ali v 365 dneh okrog, in se pratikno ali navadno leto imenuje. Solnce pa potrebuje nekoliko več časa kot 365 dni, da svoj ték po naši dozdevi dopolni, prav za prav ga le zemlja potrebuje, da okrog solnca pride, in ta čas znese 365 dní, 5 ur, 48 minut in 48 trenutkov ali sekund. (Vsaka ura ima 60 minut, minuta pa 60 trenutkov ali sekund.) Solnčno leto je tedaj 5 ur, 48 minut in 48 trenutkov daljše, kakor je navadno leto, in ta razloček med navadnem in solnčnem letom znese v 4 letih 23 ur, 15 minut in 12 trenutkov, tedaj skoraj en cel dan, v 8 letih še enkrat toliko, v 400 letih 96 dní, 21 ur in 20 minut. Iz tega se vidi, da se navadno leto tolikanj delj od solnčnega odmikuje, kolikor več let preteče. Iz tega vzroka bi se lahko zgodilo, da bi po več preteklih letih v pratiki že poletje kazalo, ko bi po solncu še zimo imeli.

Ta razloček med navadnem in solnčnem letom so že stari zvezdogledi spoznali; toraj so se mnogih pripomočkov poslužili, pratikno leto po solnčnem vravnati. Julij Cezar, višji zapovedovavec v Rimu, učen mož in grozno prebrisane glave, kakor tudi srčen vojšak, je 47 let pred Kristusovim rojstvom pratiko zboljšal in popravil, ker je dva mesca brez imena med listopadam in grudnam v pratiko postavil, eden teh dveh mescov je imel 34, drugi pa 33 dni, in tako je tisto leto 14 mescov dolgo bilo in spet po solnčnem vravnano. Da bi se pa sčasoma pratikno leto od solnčnega spet ne ločilo, je Julij Cezar ukazal, vsako četrto leto med 23. in 24. svečanom en dan v pratiko vložiti ali vmes djati, da je tako vsako četrto leto 366 dni imelo, in tako leto mi prestopno imenujemo. Te od Julija popravljene in zboljšane pratike, ki se je po njem Julijeve pratika imenovala, so se tudi vsi kristjani v Evropi do leta 1582 po Kristusovem rojstvu posluževali.

Ker pa solnčno leto 365 dni, 5 ur, 48 minut in 48 trenutkov obseže, tako te ure, minute in trenutki v štirih letih le 23 ur, 15 minut in 12 trenutkov znesó; toraj je Julij Cezar, ko je vsako četrto leto en cel dan v pratiko vložil, v slednjih štirih letih 44 minut in 48 trenutkov preveč k letu pridjal, in ta majhna pomota je v 129 letih toliko nanesla, da je v letu 82 po Kristusovim rojstvu že en cel dan v Julijeve pratiki preveč bil, in v družih 129 letih sta že dva dneva v pratiki preveč hodila, in iz te majhne Julijeve pomote je prišlo, da so v 16.

stoletji dnevno in nočno enakost, ki je po solnčnem hodu zmiraj 21. sušca, že 11. sušca imeli. Ko bi se bili po Julijevi naredbi vsako četrto leto en cel dan pratiki pridjati, ravnali, bi bili sčasoma že v svečanu in potem v prosencu v svojih pratikah dnevno in nočno enakost imeli, dasiravno sta si noč in dan, po solncu računiti zmeraj le 21. sušca enaka. To pomoto odvrniti, so papež Gregorij XIII. ukazali pratiko popraviti, ter iz Julijeve pratike 10 dní zbrisati, da je dnevna in nočna enakost tudi v pratiki spet na svoje pravo mesto, to je: 21. sušca, prišla. Dnevi pa, ki so jih papež iz pratike zbrisati ukazali, so bili med 4. in 15. kozoprskom leta 1582. Tako so tedaj tisto leto od 4. precej na 15. kozoprška preskočili, da so solnčno leto došli. Da bi se pa pratikno leto sčasoma od solnčnega leta spet ne ločilo, in da bi se prihodnje čase dnevna in nočna enakost iz svojega mesta v pratiki, to je: od 21. sušca ne premaknila, so papež zapovedali, da se morajo pratiki dnevi takole pridevati, ali kar je vse eno, prestopne leta narejati: 1) Tri leta zaporedoma naj so navadne leta po 365 dní, in vsako četrto leto naj je po Julijevi naredbi prestopno leto po 366 dní. 2) Zadnje leto tristoletja naj je navadno leto in zadnje leto četrtega stoletja pa prestopno leto.

Po téj papeževi naredbi se tedaj v 400 letih po tem le številu dnevi v pratiki vmes devajo: V prvem stoletju 24 dní, v drugem 24, v tretjem 24 in v četrtem 25, vsih skupaj 97 dní. Ker je pa solnčno leto 5 ur, 48 minut in 48 tre-

nutkov daljše, kakor pratikno leto, in ker se te ure, minute in sekunde v vsakih sto letih za 24 dní, 5 ur in 20 minut narastejo, v 400 letih pa 96 dní, 21 ur in 20 minut znesó; po Gregorjevi naredbi pa se v 400 letih 97 dní vmes dene, se iz tega razvidi, da se v vsakih 400 letih 2 uri in 40 minut preveč priloží. Tudi ta majhni razložek se v devétkrat 400 letih, to je, v 3600 letih, za en cel dan naraste, ker devetkrat po 2 uri in 40 minut ravno 24 ur, to je, en cel dan znese; zato je treba v vsakih 3600 letih en dan preč spustiti, če se namreč zadnje leto 3600 letja, ki je po papeževi naredbi prestopno leto, za navadno leto naredí. Če se tedaj pri narejanji pratike tako ravná, potem še le pratikno leto s solnčnem letam prav stikoma hodi.

Tukaj še opomnim, da so vsi katoliški kristjani od papeža Gregorja XIII. v letu 1582 zboljšano in po solnčnem hodu vrvnано pratiko sprejeli, le samo nekatoličani, Luterani in drugi krivoverci, Greki, Rusi in drugi razkolniki, je niso hotli sprejeti, ker tem ljudem njih napúh in trma močno branita je sprejeti, naj je še tako koristna, dobra in potrebna, če le od papeža, ki ga za svojega dobrotljivega očeta spoznati nočejo, pride. Ker so tedaj krivoverci in drugi razporniki v svojih pratikah 10 dní za nami ostali, je gotovo to veliko zmešnjav v zadevi vsakdanjih opravil, ki so jih katoličani in nekatoličani med saboj imeli, naredilo, in se je še večjih pomotij in zmešnjav bati bilo; zato so se nekatoličani v nemških deželah v letu 1700 vdali, ter so od papeža Gregorja zboljšano in popravljeno pratiko

sprejeli, in so 11 dni v svoji pratiki, namreč od 18. svečana na 1. sušca preskočili, in se v oziru leta z nami zedinili. Poznejše so se tudi Anglijani in Švedi naše pratike poprijeli. Le samo Greki, Rusi in drugi razkolniki se še Julijeve pratike držé, in so v svojih pratikah še 12 dní za nami. Če hoče kdo zvedeti, kateri dan Rusi danes po naši pratiki imajo, naj po naši pratiki 12 dní nazaj šteje; če pa iz staroverske pratike dan po naši pratiki zvedeti želí, naj k njih pratiki 12 dni došteje.

Kako koristna in še celó potrebna je pratika, mi pač ni treba skazovati, kar že vsak sam iz svoje lastne skušnje spozná; ker iz nje zvé leto, mesce, tedne in dneve po Kristusovem rojstvu; nedelje, praznike in druge posebne čase v letu; mraknjenja solnca in lune, i. t. d. Če nam pratika vse to le samo za eno leto pové, se ji pravi létna pratika; če nam pa sto let naprej pové, se imenuje stolétna pratika.

§. 2.

Kako se da zvedeti, ali je to in drugo leto navadno ali prestopno?

Če je to ali uno leto navadno ali prestopno, prav lahko takole zveš: razdéli zadnje dve številki tistega leta, od kterega to zvedeti želiš, s številko 4; če se te dvě številki v enake dele brez vsega ostanka razdeliti daste, je tisto leto prestopno; če pa kaj ostane, kar pa nikoli čez 3 ostati ne smé, je navadno leto, in ta ostanek pokaže, ktero navadno leto je to od zadnjič pre-

stopnega leta. Tako je bilo, postavim, leto 1848 prestopno, ker, če zadnje dve številki 48 s številko 4 deliš, nobenega ostanka ne dobiš. Nasproti pa je bilo leto 1863 navadno leto, in sicer tretje po zadnjem prestopnem letu 1860, ker, če zadnje dvě številki 63 s številko 4 deliš, v ostanek 3 dobiš.

Ste pa zadnje dvě številki kakošnega leta dvě ničli (00), ktera leta se stoletja imenujejo, takrat pa prve dvě številki s številko 4 razdeli, in leto je prestopno, če ti pri tem deljenji nič ne ostane; če ti pa kaj ostane, je navadno leto. Tako je bilo leta 1600 prestopno, ker prve dvě številki 16 s številko 4 deljene, ne daste nobenega ostanka; nasproti pa je bilo 1800 navadno leto, ker 18 s 4 deljeno, 2 v ostanek dá. Leto 1900 ne bo prestopno, 2000 pa bo.

§. 3.

Časniški krogi.

Časniške kroge imenujejo pratikarji to ali uno vrsto let, pa tudi dni, ki se spet od konca začnejo, kadar okrog pridejo, in imena teh časniških krogov koj v začetku svojih pratik postavijo, zraven njih pa tudi število, ktero pokaže, koliktero leto že teče v časniškem krogu. Imena teh časniških krogov so naslednje:

Rimska obrestna številka.

Lunini krog, zlata številka.

Solčni krog,

Nedeljska črka in

Lunino kazalo (Ēpakta).

Kaj da so imenovani časniški krogi, in kako da se ali s pomočjo nekterih tablic, ali pa s prav lahkim rajtanjem najti dajo, bo od vsacega posebej govorjenje.

§. 4.

Kaj je rimska obrestna številka ali napovedni krog, in kako se najde.

Rimska obrestna številka je vrsta petnajstih lét, ktera, kadar mine, se zopet od konca začne. Nekdanji Rimljani so navadno imeli, na koncu vsacega petnajstega leta nektere davke (obresti, činže, kazni) napovedovati, in zato se tudi čas petnajstih lét rimski napovedni krog imenuje. V starih časih, posebno v grajšinah, je bilo pri vseh sodniških opravilih in pravadah v navadi, zraven letnega števila po Kristusovem rojstvu tudi rimsko obrestno število pristaviti, kar je še zdaj pa le v tistih krajih v navadi, kjer se rimskih pravic držé, in od tod je prišlo, da so jo v pratike postavljali, in jo večidel še postavljajo. Nekdaj je bilo že bolj potrebno vedeti, katero leto v rimskem napovednem krogu že teče, posebno ko je že proti koncu šel, da se je vsakteri zastran napovedanih davkov preskrbeti vedil; zdaj pa ga nam ni treba vediti; vendar pa hočem zavoljo popolnosti pratike pokazati, kako se dá zračuniti, katero leto teče v rimskem napovednem krogu. Ker se je rimski obrestni krog 3 leta pred Kristusovem rojstvom začel, prištej k danemu letnemu številu po Kristuso-

vem rojstvu številko 3, in razdéli dobljeni znesek s številko 15. Če je deljenje brez ostanka, tako je 15 rimska obrestna številka, tedaj zadnje leto v napovednem krogu; če je pa kak ostanek, je ravno ta ostanek rimsko obrestno število. V letu 1842 je bilo 15 rimsko obrestno število; ker 1842 in 3 znese 1845, in ta znesek s številko 15 deljen, nobenega ostanka ne dá. V letu 1851 je bilo pa 9. rimsko obrestno število, ker 1851 in 3 znese 1854, in ta znesek z številko 15 deljen, dá 9 za ostanek.

§. 5.

Kaj je lunini krog in zlata številka, in kako se dá najti?

Čas 19 Julijevih lét, ktere, kadar minejo, se zopet od konca začnejo, in potem mlaji zopet na tiste dneve v mescu padajo, na ktere so bili pred 19 leti padli, se imenuje lunini krog. Število pa, katero kaže, koliktero leto v luninem krogu že teče, se imenuje zlata številka. Neki Grek, po imenu Meton, je v letu 433 pred Kristusovim rojstvom najprvi zapazil, da po 19 letih mlaji zopet na ravno tiste dneve padati začnejo, in je število, katero kaže, koliktero leto luninega kroga ali 19 let že teče, z zlato številko v kamen žarikal, zato se tedaj zlata številka imenuje. Zlata številka se pa takole najde: Misli si, da so eno leto pred Kristusovim rojstvom leta po luninem krogu šteti začeli; toraj prištej k letnemu številu, od kterega zlato šte-

vilko zvedeti želíš, številko 1, in potem razdeli dobljeni znesek z številko 19. Če ti pri tem deljenji nič ne ostane, je 19 zlata številka, tedaj zadnje leto luninega kroga; če ti pa pri deljenji kaj ostane, je ravno ta ostanek zlata številka. Če hočeš zvedeti, katero leto luninega kroga je teklo, ali kar je vse eno, ktera je bila zlata številka v letu 1861, tako prideni k letnemu številu 1861 številko 1, kar znese 1862, in ta znesek razdéli s številko 19, in najdel boš, da se 1862 v enake déle brez vsega ostanka deliti dá, tedaj je bila v letu 1861 zlata številka 19. Nasproti pa je bila v letu 1854 zlata številka 12, ker 1854 in 1 znese 1855, in ta znesek 1855 v 19 delov razdeljen, za ostanek 12 pustí.

§. 6.

Kaj je solnčni krog, in kako je najti?

Solnčni krog je čas, ki obseže 28 let, ktere leta, ko minejo, se zopet od konca šteti začnejo, in dnevi v tednu spet na tiste dneve v mescu padajo. Ako bi vsako leto navadno bilo, bi se to že po vsakih 7 letih zgodilo; ker je pa vsako četrto leto prestopno, se še le po 28 letih zgodí. Ker se je štev let tega solnčnega kroga 9 let pred Kristusovim rojstvom začela, zatoraj ni težko zvedeti, koliko tacih krogov po 28 lét je že minílo, in katero leto v tem krogu ravno zdaj teče. Prištej tedaj k letnemu številu številko 9, in znesek tega deli s številko 28; če se ta znesek v enake dele brez vsega ostanka razdeliti

dá, je 28 število solnčnega kroga; tisti razdelki pa, ki si jih pri deljenji dobil, ti kažejo, koliko tacih krogov po 28 lét je že dosihmal od devetega leta pred Kristusovem rojstvom preteklo. Ako se pa letno število v enake dele razdeliti ne dá, ampak pri deljenji nekaj ostane, ti ravno ta ostanek kaže, koliktero leto solnčnega kroga zdaj teče; razdelek pa ti pové, koliko solnčnih krogov je že od devetega leta pred Kristusovem rojstvom do leta, od kterega solnčni krog išeš, preteklo. Če hočeš postavim zvedeti, katero leto solnčnega kroga je v letu 1839 teklo, tako prištej k 1839 še 9, kar ti znese 1848, zdaj razdeli 1848 v 28 delov, in potem dobiš v razdelek 66, in ravno ta razdelek ti pové, da je od 9tega leta pred Kristusovem rojstvom do leta 1839 že 66 solnčnih krogov preteklo; ker pa pri tem deljenji ni bilo nobenega ostanka, tako je delivec sam, namreč 28, leto solnčnega kroga, ali zadnje leto 66tega solnčnega kroga.

§. 7.

Kaj je nedeljska črka, in kako se najde?

Nedeljska črka je ena izmed prvih 7 črk v abecedniku, ktera nedelje celega leta kaže, in zato se ji nedeljska črka pravi. Če prvih 7 dní prosenca s 7 črkami zaznamovaš, ter k prvemu dnevnu A, k drugemu B, k tretjemu C, k četrtemu D, k petemu E, k šestemu F in k sedmimu G postaviš; in če potem ravno te črke in v tem redu na vse druge dní celega leta

postaviš, da bo vsak dan eno tistih zaporedoma postavljenih črk imel, tako je v slednjem navadnem letu tista izmed 7 črk nedeljska črka, ktera zraven prve nedelje prosenca stoji. Če je postavim četrtega prosenca nedelja, tako je črka D nedeljska črka. In če si tistih 7 črk zaporedoma na vse dni celega leta po mescih prav razstavil, boš koj vidil, kateri dan v slednjem mescu je nedelja; tisti dan je namreč nedelja, kjer boš nedeljsko črko D zagledal. Dobro je nedeljsko črko rudečo pisati, da se ložej zagleda, ali pa druge črke v tednovih dnevih majhne, in le nedeljsko veliko spisati, takole postavim: a, b, c, D, e, f, g.

Ker ima prestopno leto le en dan več, kakor navadno, ter se med 23tega in 24tega svečana en dan vmes dene, tedaj se temu vmesdjanemu dnevju, to je, 24. svečanu, ravno tista črka dá, ki jo 23. svečan ima, in potem ni več tista nedeljska črka, ki je do 23. svečana bila, ampak tista, ki pred njo stoji. Je bila postavim do 23. svečana nedeljska črka C, po 23. svečanu ne bo več C nedeljska črka, ampak tista, ki pred njo stoji, namreč B. Iz tega se vidi, da ima vsako prestopno leto, v katerem svečan 29 dni šteje, dvé nedeljske črke, eno do 23. svečana, in drugo, ki je pred njo, po 23. svečanu. Ker je vsako leto ena izmed prvih 7 črk v abecedniku nedeljska črka (v prestopnem letu pa ste dvé), jo je pratikarju za vsako leto posebej vedeti treba, da z njo vse nedelje celega leta, in po nji tudi druge dni v tednu vravnati zamore.

Ako hočeš tudi ti za vsaktero leto devetnajstega stoletja nedeljsko črko zvedeti, zapiši prvih 7 črk v abecedniku eno za drugo, in pod vsaktero postavi zaporedoma eno prvih 7 števil, postavim takole:

A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.

Potem razdeli tisto letno število, od kterega nedeljsko črko zvedeti želiš, v 4 razdelke, če ti pri tem deljenji kaj ostane, ter se namreč letno število ne da v štiri enake dele razdeliti, ne porajtaj tega ostanka, ampak le samo razdelek ali četrti del letnega števila k celemu letnemu številu prištej, in ta znesek v 7 delov razdeli, zdaj pa nič ne glej na razdelek, ki ga pri deljenji dobiš, ampak pazi le samo na ostanek te delitve, ter ta ostanek od števila 8 odštej ali preč vzemi, in ravno ta številka, ki ti je pri tej odštetvi ostala, ima nad seboj nedeljsko črko, ki jo zgoraj v tisti vrsti, kjer je 7 črk zaporedoma postavljenih, pod njimi pa 7 števil, zagledaš. Če je pa zadnja delitev s številko 7 brez vsega ostanka, tedaj je A nedeljska črka tistega leta, od kterega jo išeš.

Dam ti izgled: Ko bi ti nedeljsko črko leta 1873 zvedeti hotel, razdeli tedaj 1873 v 4 dele, in pri tej delitvi 468 v razdelek dobiš; zdaj ostanek, ki je številka 1, v nemar pusti in samo razdelek 468 k letu 1873 doštej, in to ti skupaj znese 2341, in ta znesek 2341 s številko 7 razdeli, pri tej delitvi dobiš v razdelek 334, in nič na-nj ne porajtaj, le samo na ostanek glej, ki je številka 3, ter jo od številke

8 odštej ali preč vzemi, in ti ostane številka 5, in glej zgoraj nad številko 5 dobiš nedeljsko črko E za leto 1873.

Ker nedeljsko črko E za leto 1873 najdeno imaš, zdaj lahko vidiš, da je bilo tisto leto petega prosenca prva nedelja po novem letu, in če od 5tega prosenca, to je, od nedelje dni nazaj šteješ, najdeš, da je bilo tisto leto v sredo novo leto.

Če hočeš za leto 1854 nedeljsko črko najti, ravno tako ravnaj, kakor sem ti že zgoraj razložil; razdeli namreč 1854 v 4 dele, razdelek 463 prištej k 1854, znesek 2317 razdeli v 7 delov, in ker pri tej zadnji delitvi nič v ostanek ne dobiš, je bila v letu 1854 A nedeljska črka, tedaj prvega prosenca, ali na novega leta dan nedelja, in po tej nedelji lahko vse druge nedelje v mescih vravnaš.

Če pa od kakega prestopnega leta, katero, kakor že veš, dvé nedeljske črki ima, imenovani črki išeš, da eno nju najdeš, ravno tako ravnaj, kakor je zgoraj rečeno bilo, in tako najdena nedeljska črka ti bo kazala vse nedelje od prestopnega dneva, to je, od 23. svečana do konca leta; črka pa, ktera v zgoraj postavljeni vrsti za najdeno stoji, ti kaže nedelje od začetka leta do prestopnega, ali vmesdjanega dné, to je, do 24. svečana.

Če postavim išeš nedeljske črke od prestopnega leta 1864, razdeli 1864 v 4 razdelke, prištej razdelek 466 k 1864, razdeli znesek 2330 v 7 razdelkov, ta razdelitev ti da v ostanek številko 6, odštej jo od številke 8, in v ostanek dobiš številko 2, nad številko 2 stoji

v zgoraj postavljeni vrsti nedeljska črka B, koj za njo stoji črka C, tedaj ste C in B nedeljske črki leta 1864, in sicer C od začetka leta do prestopnega ali vmesdjanega dné, B pa od prestopnega dneva do konec leta.

Če pa ta račun koga plaši, in se mu toliko računati ne ljubi, naj pa po solnčnem krogu nedeljske črke iše, ki se veliko ložej najde.

Ako hočeš postavim od leta 1864 nedeljsko črko najti, poiši najpred leto solnčnega kroga, kar se prav lahko zgodí, kakor je bilo v §. 6. rečeno. Leto solnčnega kroga je bilo v letu 1864 petindvajset (25), zdaj poglej v naslednjo tablico, ter boš zraven števila solnčnega kroga, ki je 25, najdel nedeljske črki CB; iz tega tudi vidiš, da je leto 1864 prestopno, ker ima dve črki, prva C kaže nedelje od konca leta do prestopnega dné, druga B pa od prestopnega dneva do konec leta.

Nedeljska črka od leta 1801 do 1900.

Solnčni krog	Nedeljska črka	Solnčni krog	Nedeljska črka	Solnčni krog	Nedeljska črka	Solnčni krog	Nedeljska črka
1.	E. D.	8.	C.	15.	A.	22.	F.
2.	C.	9.	B. A.	16.	G.	23.	E.
3.	B.	10.	G.	17.	F. E.	24.	D.
4.	A.	11.	F.	18.	D.	25.	C. B.
5.	G. F.	12.	E.	19.	C.	26.	A.
6.	E.	13.	D. C.	20.	B.	27.	G.
7.	D.	14.	B.	21.	A. G.	28.	F.

§. 8.

Kaj je lunino kazalo (Epakta), in kako se najde?

Lunino kazalo, kteremu Latinci in tudi drugi narodi Epakta pravijo, je število dní, kteri od zadnjega mlaja mesca grudna do prvega prosenca ali novega leta minejo. Število teh dní, to je lunino kazalo, pratikarji z rimskimi številkami pišejo, zato da jih ložej in hitrejše že v prvem pogledu od družih številk razločijo. Tako postavim je bil v letu 1846 mlaj 18tega grudna, zato je prvega prosenca leta 1847 lunino kazalo XIV., ali kar je vse eno, luna je na novega leta dan 14 dní stara, ker je od zadnjega mlaja, 18. grudna, do novega leta 14 dni preteklo. Pred ko je mesca grudna mlaj, več dní je potem luna na novega leta dan stara, ali večje je tudi lunino kazalo; večje pa kakor XXIX, vender nikoli ni, zato ker v 29tih dnéh in pol že drugi mlaj nastopi, toraj tudi drugo lunino kazalo. Če je pa v kterem letu prvega prosenca, ali na novega leta dan mlaj, tistikrat je lunino kazalo ničla (0), to je, luna ni še nič, še dneva ne, stara, kar pratikarji s tem le znamjem * naznanijo. Iz tega se vidi, da ima lunino kazalo devetindvajset rimskih števil, od I. do XXIX., vsako leto eno zmed njih, ali pa ničlo, to je *, kolikor dní si je že luna na dan novega leta stara.

Ker je pa solnčno leto 11 dni daljše, kakor lunino, odtod pride, da lunino leto, po mlajih

računiti, 11 dní pred okrog pride, kakor solnčno, in se zadnji mlaj mesca grudna vsako leto 11 dní od novega leta nazaj odmakne, ali kar je eno, luna je vsako leto prvega prosenca 11 dní starši, kakor je v poprejšnjem letu bila; toraj se tudi lunino kazalo vsako leto za 11 naraša, in sicer tako dolgo, dokler se ta mlaj delj kot 29 dní in pol od novega leta ne odmakne; če se že čez 29 dní odmakne, potem zopet drugi mlaj pred novim letom nastopi, toraj tudi drugo lunino kazalo.

Tako postavim, če je v prvem letu novega leta dan mlaj, tedaj je lunino kazalo ničla ali *, to je, mlaj ni v tem letu nič od novega leta odmaknjen ali luna še dneva ni stara; v drugem letu se pa mlaj že 11 dni od novega leta odmakne, toraj je lunino kazalo XI., to je, luna je prvega prosenca drugoga leta 11 dní stara; v tretjem letu se zopet 11 dní delj nazaj pomakne, tedaj skupaj 22 dní, toraj je lunino kazalo XXII. V četrtem letu se mlaj enako drugem letam zopet za 11 dní nazaj pomakne ali postara, toda če 11 dní tega leta k unem 22tem tretjega leta prišteješ, 33 dní v znesek dobiš, toliko dní pa nikdar ni luna stara, ker je v 29. dnéh in okoli pol dneva že drugi mlaj; toraj je treba, če po tej štetvi lunine starosti večje število dní kot 29 dobiš, 30 dni odvreči, in število tistih dni, kar ti jih še ostane, je lunino kazalo. Če tedaj v četrtem letu 33 dní v znesek dobiš, odvrzi 30 dní, in potem ti ostanejo 3 dní, in glej, ravno število III. je lunino kazalo, ali, luna je v četrtem letu na novega leta dan 3 dní stara. V

petem letu se luna zopet 11 dní postara, ali od novega leta nazaj mesca gundna 11 dní odmakne; 11 dní tega leta in 3 dní poprejšnega leta znesejo 14 dní, tedaj je v petem letu število XIV lunino kazalo. V šestem letu se zopet 11 dní k tistem poprejšnega leta prišteje, in znese število XXV, kar je tega leta lunino kazalo. Če v sedmem letu zopet 11 dní k tistim 25 dnem prišteješ, dobiš v znesek 36 dní, tukaj odvrzi 30 dní, potem ti jih še 6 ostane, in ravno število VI je lunino kazalo. V osmem letu prištej 11 dní k tistim 6, in dobiš lunino kazalo XVII. In tako se zmerej naprej preračuni in lunino kazalo dobiva. Če po tej štetvi še dalje do 19. leta luninega kazala išeš, v katerem letu luna svoj krog dopolne, ali ko je 19 zlata številka luninega kroga, in ko potem luna zopet od konca svoj krog začne, in potem mlaji zopet na tiste dneve pridejo, na katerih so v pretečenem luninem krogu bili: če tedaj, pravim, do 19tega, to je zadnjega leta luninega kroga prideš, in število XVIII za lunino kazalo dobiš, in če zdaj za naslednje leto, to je, za prvo leto luninega kroga, luninega kazala išeš, ker po navadi k luninemu kazalu XVIII še 11 dní prišteješ, in število 29 v znesek dobiš; nikar ne misli, de je 29 lunino kazalo prvega leta luninega kroga, ker ni; v taki prigodbi odvrzi število vsih 29 dní, in potem pravo lunino kazalo dobiš, ktero je ničla ali *, zakaj, če si vsih 29 dní odvrgeš, ti ni celó nič ostalo. Ko bi pa v tej prigodbi ne bilo prvo leto luninega kroga, ali če bi ne bila zlata številka 1, ampak kaka druga, bi se

ne smelo tisto število XXIX odvreči, ker bi tisto leto lunino kazalo bilo.

Letno lunino kazalo 19tega stoletja se takole dobi: Poiši najpred zlato številko luninega kroga, kakor je v §. 5 rečeno bilo; najdeno zlato številko za enojko (1) pomanjšaj, za enojko pomajšano zlato številko s številko 11 pomnoži ali 11krat vzemi, in potem tega pomnoženca ali za enojko pomanjšano in 11krat pomnoženo zlato številko s številko 30 deli, in številka, ki ti po delitvi ostane, je lunino kazalo ali Epakta tistega leta.

Če bi postavim rad zvedel lunino kazalo leta 1849, iši najpred po §. 5 zlato številko, in najdel boš, da je 7, pomanjšaj zdaj 7 za enojko, in dobiš 6, pomnoži 6 z 11, in dobiš 66, pomnoženca 66 deli z 30, in potem v ostanek dobiš 6, in glej, ravno VI je bilo lunino kazalo ali Epakta leta 1849.

Če bi pa rad zvedil lunino kazalo leta 1862, iši po §. 5 zlato številko, in boš najdel, da je bila tisto leto zlata številka 1, in glej, kader je zlata številka 1, je tisto leto lunino kazalo ničla ali *.

Kdor pa tudi tega preračuniti noče, naj pa samo po §. 5 zlato številko danega leta poiše, in ko jo najde, naj nasledno tablico pogleda, kjer bo zraven zlate številke Epakto ali lunino kazalo najdel. Če postavim za leto 1851 zlate številke po §. 5 išeš, boš število 9 najdel, in zdaj poglej v naslednjo tablico, kjer boš zraven zlate številke 9 Epakto ali lunino kazalo XXVIII najdel.

Epakta ali lunino kazalo od leta 1801 do l. 1900.

Zlata številka	Epakta ali lunino kazalo	Zlata številka	Epakta ali lunino kazalo	Zlata številka	Epakta ali lunino kazalo
1.	*	7.	VI.	13.	XII.
2.	XI.	8.	XVII.	14.	XXIII.
3.	XXII.	9.	XXVIII.	15.	IV.
4.	III.	10.	IX.	16.	XV.
5.	XIV.	11.	XX.	17.	XXVI.
6.	XXV.	12.	I.	18.	VII.
				19.	XVIII.

§. 9.

Kdaj je velika noč praznovati?

V prvih časih kršanstva so tisti kristjani, kateri so pred Judje bili, in se še nekterih judovskih šeg držali, veliko noč tisti čas praznovali, ob katerem so Judje praznik opresnih kruhov obhajali. Tisti kristjani pa, kateri so pred malikovavci bili, in do judovskih šeg celó nič srca niso imeli, niso hotli z Judi vred ob enem času velike noči obhajati. Toraj je med kristjani vstal velik prepir, kdaj naj bi veliko noč praznovali. Poglavitni nicejski cerkveni zbor je v letu 325 po Kristusovem rojstvu razsodil, da naj kristjani ne praznujejo velike noči ta čas, kedar Judje praznik opresnih kruhov obhajajo. De bi velika noč in praznik opresnih kruhov skupaj ne zadela, so

zastran velikonočnega praznika naslednje postave postavili.

1. Spomladanska dnevna in nočna enakost (noč in dan enako dolga) naj je za vselej na 21. sušca odločena.

2. Velika noč je v prihodnjič le v nedeljo praznovati, in sicer

3. tisto nedeljo, ki po prvem šipu ali prvi polni luni spomladanske dnevne in nočne enakosti pride.

4. Ako bi pa ta šip ravno v nedeljo biti vtegnil, je tedaj velika noč prihodnjo nedeljo praznovati.

Ako bi 21. sušca, ko sta ta dan po misli nicejškega zbora noč in dan enako dolga, ravno sabota bila, zraven pa tudi šip ali polna luna, tako bi precej drugi dan, ki je prva nedelja po šipu dnevne in nočne enakosti, velika noč bila, to je 22. sušca. Če bi pa nasproti 20. sušca sabota bila, zraven pa tudi šip, tedaj je ta šip en dan pred dnevno in nočno enakostjo, torej se ne smé po njem velika noč vravnati; tukaj je treba družega šipa, ki po dnevni in nočni enakosti, to je, po 21. sušcu pride, in na 18. malitravna pade, počakati, in potem se mora velikonočni praznik vravnati. Ko bi pa 18. malitravna ravno nedelja bila, tedaj bi veliko noč še le drugo nedeljo, to je, 25. malitravna praznovali, zakaj postava je, velika noč je prvo nedeljo po šipu dnevne in nočne enakosti praznovati. Iz vsiga tega se lahko razvidi, da se velika noč pred 22. suščam praznovati ne more, pa tudi ne poznejše, kakor 25. malitravna, in

da celih pet tednov prehodi, včasih je pred, včasih poznejše, kakor že polna luna ob dnevni in nočni enakosti nanese. V letu 1818 je bila velika noč nar bolj zgodaj, namreč 22. sušca, kar se v tem stoletji nič več ne bo primerilo; in samo v letu 1886 bo velika noč nar bolj pozno, namreč 25. malitravnja. Neka latinska prerokva pravi:

*Quando Marcus pascha dabit,
Antonius pentecostabit,
Joannes Christi Corpus adorabit:
Totus mundus vaeclamabit.*

To je;

*Kdar veliko noč bo Marka dal,
Padovanski Anton pa binkoštal,
Janez molil svet Telo klečé:
Tedaj bo vpil celi svet gorje.*

§. 10.

Kako se velikonočni šip ali polnaluna in velikonočni praznik najde?

Če hočeš zvediti, kdaj bo v tem ali v unem letu velikonočni šip ali polna luna, in potem tudi velikonočni praznik, moraš najpred za nedeljsko črko in lunino kazalo tega leta zvedeti. Poiši tedaj nedeljsko črko danega leta, kakor je bilo v §. 7 rečeno, in ko jo najdeš, si jo v spominji ohrani. Potem iši Epakto ali lunino kazalo ravno tega leta, kakor je v §. 8 povedano bilo, in si jo spet dobro zapomni. Potem v naslednjo tablico, ter v prvem razcepu tisto zmed Epakt ali luninih kazal poiši, ktero si že pred za dano leto najdel, zraven Epakte boš najdel v drugem

razcepu dan velikonočnega šipa, (kteri je v mescih sušca ali pa malitravna, sušic pomenite črki s-c., malitraven pa čerki m-t.) od najdenega velikonočnega šipa pojdi s prstam na desno v druge razcepe, ter v tistem razcepu obstoj, nad katerem boš nedeljsko črko zagledal, ker pod nedelsko črko je dan velikonočnega praznika zapisan.

Če bi postavim rad zvedil, kdaj je bil v letu 1850 velikonočni šip in velikonočni praznik, poiši nedeljsko črko tega leta po §. 7, potem pa Epakto po §. 8, in če si prav računil, boš najdel nedeljsko črko F in Epakto XVII., poiši zdaj to Epakto XVII v naslednji tablici v prvem razcepu, precej zraven te Epakte v drugem razcepu boš najdel dan šipa 27. s-c., to je 27tega sušca; pojdi zdaj s prstom po ravno tej vrsti skozi vse razcepe, da v tistega prideš, nad katerem je črka F. zapisana, in tam boš najdel 31. s-c., to je, velikonočni praznik je bil v letu 1850 31. sušca.

Je pa leto prestopno, od kterega velikonočni praznik vedeti želiš, in ker ima prestopno leto dve nedeljske črki, prva kaže nedeljo od začetka leta do 24. svečana, druga pa od 24. svečana do konec leta; toraj moraš po §. 7 druge nedeljske črke iskati, da ti bo velikonočno nedeljo pokazala.

Kdaj je bila v letu 1856 velika noč? Nedeljske črki tega leta ste F E, Epakta ali lunino kazalo je XXIII. Poglej zdaj v naslednjo tablico, kje je Epakta XXIII. Prva številka je v prvem razcepu, zraven nje v drugem razcepu je velikonočni šip 21. sušca, pod črko E v sedmem razcepu je velikonočni praznik 23. sušca.

Velikonočni šipi in velikonočni prazniki od leta 1801 do 1900.

Epakta ali lunine kazala	Velikonočni šipi	Nedeljske črke						
		A	B	C	D	E	F	G
		Velikonočni prazniki						
XXIII.	21. s-c.	26. s-c.	27. s-c.	28. s-c.	22. s-c.	23. s-c.	24. s-c.	25. s-c.
XXII.	22. s-c.	26. s-c.	27. s-c.	28. s-c.	29. s-c.	23. s-c.	24. s-c.	25. s-c.
XXI.	23. s-c.	26. s-c.	27. s-c.	28. s-c.	29. s-c.	30. s-c.	24. s-c.	25. s-c.
XX.	24. s-c.	26. s-c.	27. s-c.	28. s-c.	29. s-c.	30. s-c.	31. s-c.	25. s-c.
XIX.	25. s-c.	26. s-c.	27. s-c.	28. s-c.	29. s-c.	30. s-c.	31. s-c.	1. m-t.
XVIII.	26. s-c.	2. m-t.	27. s-c.	28. s-c.	29. s-c.	30. s-c.	31. s-c.	1. m-t.
XVII.	27. s-c.	2. m-t.	3. m-t.	28. s-c.	29. s-c.	30. s-c.	31. s-c.	1. m-t.
XVI.	28. s-c.	2. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	29. s-c.	30. s-c.	31. s-c.	1. m-t.
XV.	29. s-c.	2. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	30. s-c.	31. s-c.	1. m-t.
XIV.	30. s-c.	2. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	31. s-c.	1. m-t.
XIII.	31. s-c.	2. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	1. m-t.
XII.	1. m-t.	2. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	8. m-t.
XI.	2. m-t.	9. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	8. m-t.
X.	3. m-t.	9. m-t.	10. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	8. m-t.

Nedeljske črke.

A	B	C	D	E	F	G
---	---	---	---	---	---	---

Velikonočni prazniki

Epakta ali lunine kazala	Velikonočni šipi							
IX.	4. m-t.	9. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	8. m-t.
VIII.	5. m-t.	9. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	8. m-t.
VII.	6. m-t.	9. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	7. m-t.	8. m-t.
VI.	7. m-t.	9. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	8. m-t.
V.	8. m-t.	9. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
IV.	9. m-t.	16. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
III.	10. m-t.	16. m-t.	17. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
II.	11. m-t.	16. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
I.	12. m-t.	16. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
*	13. m-t.	16. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
XXIX.	14. m-t.	16. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	21. m-t.	15. m-t.
XXVIII.	15. m-t.	16. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	21. m-t.	22. m-t.
XXVII.	16. m-t.	23. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	21. m-t.	22. m-t.
XXVI.	17. m-t.	23. m-t.	24. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	21. m-t.	22. m-t.
XXV. XXIV.	18. m-t.	23. m-t.	24. m-t.	25. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	21. m-t.	22. m-t.

§. 11.

Kakó se z Epaktami mlaj danega mesca in druge spremembe lune najdejo?

Epakte ali lunine kazala, kakor smo videli, so za iskanje velikonočnega šipa in velikonočnega praznika zelo potrebne; pa zraven tega so še za drugo rabo, ker se z njimi tudi mlaj danega mesca in tudi druge spremembe lune najti dajo. Zatoraj vsih 12 mescev zaporedoma zapiši in pod vsakega posebej številko v sledečem redu:

Prosenec.	—	Svečan.	—	Sušec.
11.		12.		1.
Malitraven.	—	Vélikitraven.	—	Rožnicvet
2.		3.		4.
Malisrpan.	—	Vélikisrpan.	—	Kimovec.
5.		6.		7.
Kozoprsk.	—	Listopad.	—	Gruden.
8.		9.		10.

Potem soštej po §. 8 najdeno letno Epakto ali lunino kazalo s številko tistega mesca, ktereга mlaj išeš. Je znesek najdene letne Epakte in številke pod mescam manjši od 30, odzemi ta znesek od 30; je pa večji, ga pa od 60 vzemi. Ostanek ti da v obedvéh potih dan mlaja, ktereга si iskal. Došteješ temu 7, 14 ali 21 dní, dobiš tudi dan prvega krajca, šipa in zadnejga krajca. Tukaj pa se mora paziti, če se vse to za mesca prosenca ali svečana iše, da se mora Epakta poprejšnega leta vzeti. Dam nektere zglede:

Kdaj je nastopil mlaj vélikisrpana 1839?

Letna Epakta XV s številko pod vélikisrpanam 6 sošteta, dá 21; od 30 odvezto dá 9, in to je dan mlaja vélikisrpana. Zato je prvi krajec 16., šip 23. in zadnji krajec 30. vélikisrpana.

Kterega dné je bil mlaj v listopadu 1832?

Letno lunino kazalo XXVIII s številko 9 listopada sošteto, dá 37, to pa od 60 odvezto, dá ostanek 23, in to je dan mlaja listopada. Prvi krajec je bil tedaj 30. listopada, šip 6. grudna, in zadnji krajec 13. grudna.

Kteriga dné je bil mlaj v prosencu 1839?

Tukaj se mora lunino kazalo IV. poprejšnega leta 1838 11temu prosencu prišteti; tako se dobi 15, to od 30 odvezto, dá 15. Je bil tedaj 15. prosenca mlaj, prvi krajec 22., šip 29. prosenca, in zadnji krajec 5. svečana.

§. 12.

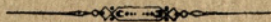
Epakte ali lunine kazala na vse dni v mescih?

Kdor nerad računi, temu se naslednje tablice, polne Epakt ali luninih kazal, v roke podajo, iz katerih bo brez velike teže zvedil lunine spremembe, to je: mlaje, prve krajce, šipe in zadnje krajce. Pa tudi tukaj se vsega računjenja ogniti ne more, tode prav lahko je. Če hočeš zvedeti, kdaj bo tega ali unega leta, v tem ali unem mescu mlaj, ali pa tudi kdaj je že bil, poiši Epakto ali lunino kazalo ravno tega leta

po poduku §. 8. in ko jo najdeš, poiši ravno to Epakto v naslednji tablici, in sicer v tem mesecu, od kterega mlaj zvediti želiš, in glej zraven te Epakte je dan, na kterega je tisto leto mlaj. In kadar si dan mlaja najdel, lahko zveš, kdaj bo prvi krajec, če od dné mlaja 7 dní naprej šteješ; potem kdaj bo šip, če od dné mlaja 14 dní naprej šteješ; in zadnjič kdaj bo zadnji krajec, če od dneva mlaja 21 dní naprej šteješ.

Ktere dní v mescih je bil mlaj v letu 1849?

Poiši Epakto tega leta po §. 8. Glej tega leta Epakta je VI, in zdaj išči ravno to Epakto VI v naslednjih tablicah, in kjer jo boš najdel, zraven nje stoji dan mesca, in tega dné je bil mlaj, namreč 25. prosenca, 23. svečana, 25. sušca i. t. d. Po mlaji pa tudi druge spremembe lune lahko preračuniš, če od dneva mlaja ali 7, ali 14 ali 21 dní naprej šteješ.

Popolna pratika Epakt ali luninih kazal.

Dan	Proseneec	Dan	Svečan	Dan	Sušec
1.	*	1.	XXIX.	1.	*
2.	XXIX.	2.	XXVIII.	2.	XXIX.
3.	XXVIII.	3.	XXVII.	3.	XXVIII.
4.	XXVII.	4.	XXVI. 25.	4.	XXVII.
5.	XXVI.	5.	25. XXIV.	5.	XXVI.
6.	XXV.	6.	XXIII.	6.	25. XXV.
7.	XXIV.	7.	XXII.	7.	XXIV.
8.	XXIII.	8.	XXI.	8.	XXIII.
9.	XXII.	9.	XX.	9.	XXII.
10.	XXI.	10.	XIX.	10.	XXI.
11.	XX.	11.	XVIII.	11.	XX.
12.	XIX.	12.	XVII.	12.	XIX.
13.	XVIII.	13.	XVI.	13.	XVIII.
14.	XVII.	14.	XV.	14.	XVII.
15.	XVI.	15.	XIV.	15.	XVI.
16.	XV.	16.	XIII.	16.	XV.
17.	XIV.	17.	XII.	17.	XIV.
18.	XIII.	18.	XI.	18.	XIII.
19.	XII.	19.	X.	19.	XII.
20.	XI.	20.	IX.	20.	XI.
21.	X.	21.	VIII.	21.	X.
22.	IX.	22.	VII.	22.	IX.
23.	VIII.	23.	VI.	23.	VIII.
24.	VII.	24.	V. VI.	24.	VII.
25.	VI.	25.	IV. V.	25.	VI.
26.	V.	26.	III. IV.	26.	V.
27.	IV.	27.	II. III.	27.	IV.
28.	III.	28.	I. II.	28.	III.
29.	II.	29.	I.	29.	II.
30.	I.			30.	I.
31.	*			31.	*

Dan	Mali traven	Dan	Veliki traven	Dan	Rožni cvet
1.	XXIX.	1.	XXVIII.	1.	XXVII.
2.	XXVIII.	2.	XXVII.	2.	25. XXVI.
3.	XXVII.	3.	XXVI.	3.	XXIV. 25.
4.	25. XXVI.	4.	25. XXV.	4.	XXIII.
5.	25. XXIV.	5.	XXIV.	5.	XXII.
6.	XXIII.	6.	XXIII.	6.	XXI.
7.	XXII.	7.	XXII.	7.	XX.
8.	XXI.	8.	XXI.	8.	XIX.
9.	XX.	9.	XX.	9.	XVIII.
10.	XIX.	10.	XIX.	10.	XVII.
11.	XVIII.	11.	XVIII.	11.	XVI.
12.	XVII.	12.	XVII.	12.	XV.
13.	XVI.	13.	XVI.	13.	XIV.
14.	XV.	14.	XV.	14.	XIII.
15.	XIV.	15.	XIV.	15.	XII.
16.	XIII.	16.	XIII.	16.	XI.
17.	XII.	17.	XII.	17.	X.
18.	XI.	18.	XI.	18.	IX.
19.	X.	19.	X.	19.	VIII.
20.	IX.	20.	IX.	20.	VII.
21.	VIII.	21.	VIII.	21.	VI.
22.	VII.	22.	VII.	22.	V.
23.	VI.	23.	VI.	23.	IV.
24.	V.	24.	V.	24.	III.
25.	IV.	25.	IV.	25.	II.
26.	III.	26.	III.	26.	I.
27.	II.	27.	II.	27.	*
28.	I.	28.	I.	28.	XXIX.
29.	*	29.	*	29.	XXVIII.
30.	XXIX.	30.	XXIX.	30.	XXVII.
		31.	XXVIII.		

Dan	Mali srpan	Dan	Veliki srpan	Dan	Kimovec
1.	XXVI.	1.	XXIV. 25.	1.	XXIII.
2.	25. XXV.	2.	XXIII.	2.	XXII.
3.	XXIV.	3.	XXII.	3.	XXI.
4.	XXIII.	4.	XXI.	4.	XX.
5.	XXII.	5.	XX.	5.	XIX.
6.	XXI.	6.	XIX.	6.	XVIII.
7.	XX.	7.	XVIII.	7.	XVII.
8.	XIX.	8.	XVII.	8.	XVI.
9.	XVIII.	9.	XVI.	9.	XV.
10.	XVII.	10.	XV.	10.	XIV.
11.	XVI.	11.	XIV.	11.	XIII.
12.	XV.	12.	XIII.	12.	XII.
13.	XIV.	13.	XII.	13.	XI.
14.	XIII.	14.	XI.	14.	X.
15.	XII.	15.	X.	15.	IX.
16.	XI.	16.	IX.	16.	VIII.
17.	X.	17.	VIII.	17.	VII.
18.	IX.	18.	VII.	18.	VI.
19.	VIII.	19.	VI.	19.	V.
20.	VII.	20.	V.	20.	IV.
21.	VI.	21.	IV.	21.	III.
22.	V.	22.	III.	22.	II.
23.	IV.	23.	II.	23.	I.
24.	III.	24.	I.	24.	*
25.	II.	25.	*	25.	XXIX.
26.	I.	26.	XXIX.	26.	XXVIII.
27.	*	27.	XXVIII.	27.	XXVII.
28.	XXIX.	28.	XXVII.	28.	25. XXVI.
29.	XXVIII.	29.	XXVI.	29.	XXIV. 25.
30.	XXVII.	30.	25. XXV.	30.	XXIII.
31.	25. XXVI.	31.	XXIV.		

Dan	Kozoprsk	Dan	Listopad	Dan	Gruden
1.	XXII.	1.	XXI.	1.	XX.
2.	XXI.	2.	XX.	2.	XIX.
3.	XX.	3.	XIX.	3.	XVIII.
4.	XIX.	4.	XVIII.	4.	XVII.
5.	XVIII.	5.	XVII.	5.	XVI.
6.	XVII.	6.	XVI.	6.	XV.
7.	XVI.	7.	XV.	7.	XIV.
8.	XV.	8.	XIV.	8.	XIII.
9.	XIV.	9.	XIII.	9.	XII.
10.	XIII.	10.	XII.	10.	XI.
11.	XII.	11.	XI.	11.	X.
12.	XI.	12.	X.	12.	IX.
13.	X.	13.	IX.	13.	VIII.
14.	IX.	14.	VIII.	14.	VII.
15.	VIII.	15.	VII.	15.	VI.
16.	VII.	16.	VI.	16.	V.
17.	VI.	17.	V.	17.	IV.
18.	V.	18.	IV.	18.	III.
19.	IV.	19.	III.	19.	II.
20.	III.	20.	II.	20.	I.
21.	II.	21.	I.	21.	*
22.	I.	22.	*	22.	XXIX.
23.	*	23.	XXIX.	23.	XXVIII.
24.	XXIX.	24.	XXVIII.	24.	XXVII.
25.	XXVIII.	25.	XXVII.	25.	XXVI.
26.	XXVII.	26.	25. XXVI.	26.	25. XXV.
27.	XXVI.	27.	XXIV. 25.	27.	XXIV.
28.	25. XXV.	28.	XXIII.	28.	XXIII.
29.	XXIV.	29.	XXII.	29.	XXII.
30.	XXIII.	30.	XXI.	30.	XXI.
31.	XXII.			31.	XX. 19.

Število 25 zraven nekterih Epakt je zato, ki se lunini mesci v 29.in 30. dnéh premenvajo; število 19 zraven Epakte XIX bi pa mlaj 30. grudna zdajnega, ne pa 1. prosenca prihodnjega leta dalo.

§. 13. Kako se pratika nareja?

Pri narejanji pratike je najprvo, da se leto v 12 mescev, mesci pa v dneve, kolikor jih vsakteri ima, razdelijo. Mesci so naslednji s svojimi dnevi: I. prosenec ima 31 dni. II. svečan ima v navadnjem letu 28, v prestopnem pa 29 dní. III. sušec ima 31 dní. IV. malitraven ima 30 dní. V. vélikitraven ima 31 dní. VI. rožnicvet ima 30 dní. VII. malisrpan ima 31 dní. VIII. velikisrpan ima 31 dní. IX. kimovec ima 30 dní. X. kozoprsk ima 31 dní. XI. listopad ima 30 dní in XII. gruden ima 31 dní. Dnevi v mescu se s številkami 1. 2. 3. 4. in tako dalje zapišejo. Najbolje je, da se ob strani ena pod drugo zapišejo, da se potem poleg njih prazniki in vse drugo, kar se po navadi v pratike stavi, zapišejo. Kadar je to storjeno, je treba po §. 10 velikonočnega praznika iskati, na kateri dan de tisto leto pride, in ko je najden, se precej tje na svoje mesto, to je, k dnevnu mesca postavi. Zdaj se koj vé, da je ta dan v mescu nedelja, ker je velika noč le samo v nedeljo praznovati pripušeno. Od velikonočne nedelje se gré nazaj proti začetku leta po dnevih v mescih, ter se vsakih 7 dní nedeljska črka po §. 7 najdena, postavi. Ravno tako se tudi od velikonočne nedelje do konec leta vsakih 7 dni nedeljska črka zapiše. Pri katerem dnevnu v mescu tedaj nedeljska črka stoji, ta dan je nedelja. Ko je tako vsa pratika z nedeljami osnovana, se jim potem še posebne imena dajo, če jih imajo; potlej se prazniki na svoje dneve postavijo, in drugi spominja vrední dnevi za-

znamvajo. Od vseh teh nedelj, praznikov in posebnih dni, kjer se v pratiki zaznamvajo, ali pa v njo vredijo, bo v naslednjem §. 14 posebej povedano.

Tukaj le samo to še opomnim, da se v katoliški cerkvi skoraj vsak dan spomin kakega, pa tudi več Svetnikov, ali pa njih god praznuje. Prazniki se razdelijo 1. v prestopne, 2. samo včasih prestopne, in 3. v neprestopne.

§. 14.

I. Prestopni prazniki in drugi spominja vredni dnevi.

1. *Od velike noči proti začetku leta.*

Prazniki, h katerim se tudi nedelje prištevajo, in nekteri drugi znamenitnejši dnevi, ki ne pridejo vsako leto na ravno tisti dan v mesecu, ampak se na kakega drugega premaknejo ali prestopijo, se imenujejo premakljivi ali prestopni. Prvi in nar imenitnejši vsih prestopnih praznikov je velika noč, po kateri se vsi drugi premakljivi prazniki in dnevi prestopijo in ravnajo; in kadar je velika noč za tisto leto na svoj dan trdno postavljena, se od nje nazaj proti začetku leta, vsi drugi premakljivi dnevi in prazniki lahko vredijo, kateri so:

Vélika sobota, en dan pred veliko nočjo.

Véliki pétek, dva dni pred veliko nočjo.

Véliki četrtek, tri dni pred veliko nočjo.

Cvetna nedelja, VI. v postu.

Marija sedem žalost v petek pred cvetno nedeljo.

Tiha (črna) nedelja, ali V. v postu.

Sredpostna nedelja, ali IV. v postu.

Brezimena nedelja, ali III. v postu.

Kvaterna nedelja, ali II. v postu.

Pepelnična nedelja, ali I. v postu.

Pepelnica, začetek 40danskega posta.

Pust, v torek pred pepelnico.

Pustna nedelja, ali III. predpepelnična.

II. predpepelnična nedelja.

I. predpepelnična nedelja.

Po teh nedeljah pridejo nedelje po razglašenji Gospodovem, ali po svetih treh Kraljih, katerih je včasih manj, včasih več, kakor je že velika noč, ali bolj zgodaj, ali pa bolj pozno, in te nedelje se zaznamjejo I., II., III., IV. i. t. d. po razglašenji Gospodovem, ali po svetih treh Kraljih. V II. nedeljo po razglašenji Gospodovem je praznik prestvetega imena Jezusa. Če pride v praznik razglašenja Gospodovega, to je, 6. prosenca nedelja, je še le tista nedelja, ki 13. prosenca pride, prva po razglašenji Gospodovem. Nedelja pa, ki je med Gospodovem razglašenjem in novim letom, se imenuje nedelja po novem letu.

2. *Od velike noči proti koncu leta.*

Od velikonočne nedelje do konec leta so naslednji prazniki in drugi dnevi prestopni:

Velikonočni pondeljek je zapovedan praznik.

Bela nedelja, ali I. po veliki noči.

Za njo pridejo: II., III., IV. in V. nedelja po veliki noči. Za V. nedeljo nastopi križev teden.

V pondeljek, torek in sredo so procesije.

Četrtek je god Kristusovega vnebohoda.

VI. nedelja po veliki noči.

Soboto pred binkoštno nedeljo, post.

God binkoštno nedelje.

Binkoštni pondeljk zapovedani praznik.

Kvatrna sreda, petek in sobota, post.

Praznik presvete Trojice, nedelja I. po binkoštih.

Praznik presvetega Rešnjega Telesa v četrtek po I. nedelji po binkoštih.

II. nedelja po binkoštih.

V petek po tej nedelji presv. Jezusovo Srce.

Potem nasledvajo vse druge nedelje po binkoštih do Adventa, katerih nedelj je včasih več, kakor si je bila velika noč, ali bolj pozno ali pa bolj zgodaj. Tudi te nedelje se s številkami III., IV., V. i. t. d. po binkoštih zaznamvajo, da se koj vidi, katera že teče, i. t. d.

Prestopni prazniki v nedelje po binkoštih.

Praznik angelov varhov, ali angelska nedelja, je tista nedelja, ktera je prvemu kimovcu naj bližej. Če je nedelja pred prvem kimovcam bliže njega, kakor tista, ki po njem pride, je ona angelska nedelja; če je pa tista po prvem kimovcu bliže njega, je pa ona praznik angeljev varhov.

Praznik svetega imena Marije je prvo nedeljo po malem Šmarnu ali godu rojstva Marije device.

Kvatrna sreda je prva po dnevu povišanja svetega Križa, ali po 14. kimovcu. Ko bi bil sv. Križ v sredo, ni ta sreda kvatrna, ampak prva

po sv. Križu, tedaj je še le drugi teden kvatern, v sredo, petek in soboto zapovedani post.

Praznik Marije device svetega rožnega kranca je prvo nedeljo kozoprska — roženkranska nedelja.

God obletnice posvečenja vseh cerkev je tretjo nedeljo kozoprska.

Zahvalna nedelja je prva nedelja po vseh Svetnikih.

Za nedeljami po binkoštih pridejo štiri adventne nedelje na vrsto, ki se tudi s številkami I., II., III. in IV. zaznamvajo. (Advent je latinska beseda, in se po našim pravi *prihod*, in sicer zato, ker ob tem času obhajamo veseli spominj prihoda našega Gospoda Jezusa Kristusa na svet)

Prva nedelja v adventu je tista, ki je svetemu Andreju apostelnu 30. listopada nar bližej.

Kvaterna sreda v adventu je prva sreda po 13. grudnu, in je po navadi, kakor v drugih kvatrnih tednih, v sredo, petek in soboto zapovedani post. Tudi je v adventu vsako sredo in petek zapovedani post.

Če je ktera nedelja med svetim božičnim praznikom in novem letam, ali praznikom obrezovanja Jezusa Kristusa, Gospoda našega, se ta nedelja „po božiču,“ ali pa tudi „pred novem letom“ imenuje.

II. Včasih prestopni prazniki.

Sveti Matija je v navadnem letu 24. svečana, v prestopnem letu pa 25.; zato ko se v prestopnem letu med 23. in 24. svečana en dan vloži, toraj se sveti Matija na 25. premakne.

God včlovečenja Sina Božjega in oznanjenja device matere Marije je po navadi 25. sušca. Če se pa primeri, da na ta dan véliki petek, ali pa vélika sobota pride, se ta praznik na ponedeljk po beli nedelji preloži, in je ta dan zapovedan praznik.

Dan spominja vseh vernih mrtvih je 2 listopada; je tega dné nedelja, se spominj vseh vernih duš drugi dan, to je v ponedeljek obhaja.

III. Neprestopni prazniki.

a) Zdaj zapovedani.

1. Obrezovanje Jezusa Kristusa, Gospoda našega (novo leto) 1. prosenca.
2. Razglašenje Gospodovo, ali svetih 3. Kraljev god je 6. prosenca.
3. Darovanja Jezusa Kristusa god, očiševanje device matere Marije, ali Svečnica je 2 svečana.
4. Svetega Jožefa, ženina device matere Marije, in Patrona krajnske dežele je 19. sušca.
5. Včlovečenja Sina Božjega god in oznanjenja device matere Marije je 25. sušca, če je pa ta dan véliki petek, ali pa vélika sobota, se praznuje v ponedeljek po beli nedelji.
6. Svetih apostelnov Petra in Paula god je 29. rožnicveta.
7. Vélika Gospodnica, vélika Maša ali véliki Šmaren, ali god vnebovzetja Marie device, je 15. vélikisrpana.
8. Mala Gospodnica, mala Maša ali mali Šmaren, ali god rojstva Marije device, je 8. kimovca.

9. Vseh Svetnikov god je 1. listopada.
10. Spočetja device matere Marije god je 8. grudna.
11. Sveti božični praznik, ali rojstvo Gospoda našega Jezusa Kristusa je 25. grudna.
12. Svetega Štefana, prvega mučenika praznik je 26. grudna.

Opomba. Memo štiridesetdanskega posta, štirih kvater in postov v adventu, so še nekteri predprazniški dnevi zapovedani posti, in sicer: Sobota pred binkoštni, dan pred praznikom svetih aposteljnov Petra in Paula, pred véliko Gospodnico ali vélikim Šmarnam, pred vsemi Svetniki, pred godam spočetja device matere Marije in predbožični dan. Če se primeri, da predprazniški postni dnevi v nedeljo pridejo, se na soboto prelože, ker cerkev noče, da bi se kdo Gospodov dan ali v nedeljo postil.

b) Le v posameznih deželah zapovedani prazniki.

Vsaka dežela si je kakega Svetnika za patrona ali svojega posebnega pomočnika in varha zvolila, ktereга praznik s posebno častitostjo obhaja in se njegovi priprošnji pri Bogu priporoča. V državah Avsrijanskega cesarstva so naslednji sosebni pomočniki deželá zvoljeni:

Sveti Marka, evangelist, 25. malitravna, na Beneškem.

Sveti Leopold, knez, spoznavavec, 15. listopada, na Avstrijanskem.

Sveti Štefan, ogrski kralj, spoznovavec, 2. ki-movca, na Ogrskem.

- Sveti Janez Nepomuk, mučenik, 16. vélikitravna, in sveti Venceslav vojvoda, mučenik 28. kimovca, na Českem.
- Sveti Ladislav, kralj, 27. rožnicveta, na Erdeljskem.
- Sveti Stanislav, škof in mučenik, 7. vélikitravna, na Poljskem.
- Sveti Mihael, veliki angelj, 29. kimovca, na Gališkem.
- Sveti Ciril in Metod, škofa in oznanjevalca kersanske vere med slovanskimi narodi, 9. sušca, na Moravskem. *sv. petkoja*
- Sveti Elija, prerok, 20. malisrpana, in sv. Rok, spoznovavec, 16. vélikisrpana, na Hrvaškem.
- Sveta Hedviga, vdova, 17. kozoprška, na Sleziškem.
- Sveti Spiridion, škof, 17. grudna, na Dalmatinskem.
- Sveti Rupreht, škof, 24. kimovca, na Solnograjskem.
- Sveti Tilen, opat, spoznovavec, 1. kimovca, na Koroškem.
- Sveti Jožef, 19. sušca, in sv. Virgili, 26. rožnicveta, na Tiroljskem.
- Sveti Just, mučenik, 2. listopada, v Trstu.
- Sveti Jožef, 19. sušca, na Krajnskem in Štajerskim.
- Pravijo, da je še več družih Patronov kranjske dežele: Sveti Jurij, mučenik, 24. malitravna; sveti Kancian, mučenik. 31. vélikitravna; sveti Hermagor, škof in mučenik in sveti Fortunat, diakon mučenik, 12. vélikisrpana.

c) *Nekdaj zapovedani prazniki zdaj pa delavniki.*

1. dan zaročenja Device Marije 23. prosenca.
2. " spreobernenja sv. Paula ap. 25. prosenca.
3. " stola sv. Petra v Antiohii 22. svečana.
4. " S. Matija ap. 24. ali 25. svečana.
5. " S. Gregorja pap. crk. uč. 12. sušca.
6. " S. Jurja 24. v nekterih deželah 23. malitravna.
7. " S. Marka evang. 25. malitravna.
8. " SS. ap. Filipa in Jakoba 1. vélikitravna.
9. " Znajdenja sv. Križa 3. velikitravna.
10. " S. Antona Padovansk. 13. rožnicveta.
11. " S. Janeza Krstnika 24. rožnicveta.
12. " Obiskanje sv. Marije Device 2. malisrpana.
13. " S. Marije Magdalene 22. malisrpana.
14. " Jakoba ap. 25. malisrpana.
15. " S. Ane, matere Marije D. 26. malisrp.
16. " S. Petra verige 1. vélikisrpana.
17. " S. Marije Snežnice 5. vélikisrpana.
18. " Spremenjenja Jezusa Kr. 6 vélikisrp.
19. " Obglavenja sv. Jan. Krst. 29. vélikisrpana.
20. " S. Štefana, ogrskega kralja 2. kimovca.
21. " Povikšanje sv. Križa 14. kimovca.
22. " S. Mihaela, velicega angelja 29. kimovca.
23. " SS. ap. Simona in Juda 28. kozoprška.
24. " Spominja vernih duš 2. listopada.
25. " Darovanje Marije Device 21. listopada.
26. " S. Katarine D. M. 25. listopada.

27. Dan sv. Andreja aposteljna 30. listopada.
 28. „ sv. Janeza ap. in evang. 27. grudna.
 29. „ sv. nedolžnih otrok 28. grudna.

Razlaga okrajšanj v pratiki Svetnikov.

ab.	pomeni	abat ali opat.
ap.	„	apostelj.
d.	„	devica.
ev.	„	evangelist.
kar.	„	kardinal.
kr.	„	kralj - ljica.
m.	„	mučenik.
mm.	„	mučeniki.
maš.	„	mašnik.
p.	„	papež.
puš.	„	pušavnik.
š.	„	škof.
sp.	„	spoznovavec.
stol.	„	stoletje.
vd.	„	vdova.
c. u.	„	cerkveni učenik.
†	„	umerl.

§. 15. **Neprestopni prazniki leta.**

Dan	Prosenec <i>1. januar</i>	Dan	Svečan <i>2. februar</i>
1	<i>Novo leto, obr. J. K.</i>	1	Ignaci š. m. † 107.
2	Markari ab. † 394.	2	<i>Svečnica.</i>
3	Genovefa d. † 512.	3	Blaž š. m. † 316.
4	Tit šk. † 94.	4	Rembert š. † 888.
5	Telesfor p. m. † 154.	5	Agata d. m. † 251.
6	<i>SS. 3 kralji, razg. J.</i>	6	Dorotea d. m. † v III. st.
7	Rajmund maš. sp.	7	Romuald ab. † 1027.
8	Erhard š. † 750.	8	Janez od Mate sp.
9	Julijan in Bazilisa mm.	9	Polona d. m. † 249.
10	Pavel puš. † 342.	10	Školastika d. † 543.
11	Higin p. m. † 142.	11	Dezideri š. m. † 612.
12	Ernest ab. † 1096.	12	Evlalia d. m. † 304.
13	Hilari š. c. u. † 368.	13	Fuska m. † 250.
14	Feliks maš. † 256.	14	Valentin maš. m.
15	Maver ab. † 584.	15	Faustin in Jovita mm.
16	Marcel p. m. † 310.	16	Juliana d. m. v III. stol.
17	Anton puš. † 356.	17	Teodul in Julian mm.
18	Priska d. m. † 275.	18	Simeon š. m. † 106.
19	Kanut kralj m. † 1086.	19	Konrad puš.
20	Fabian in Boštian mm.	20	Evheri š. † 743.
21	Neža d. m. † 304.	21	Eleonora in Verda.
22	Vincenci Diakon m.	22	Petra stol v Antiohii.
23	Zaročenje Marije d.	23	Marjeta Kortonska.
24	Timótej š. m. † 97.	24	Matija ap. † 80.
25	Spreobern. s. Pavla.	25	Valburga abatnja.
26	Polikarp š. m. † 166.	26	Nestor š. m. † 250.
27	Joan Krizostom š. c. u.	27	Leander š. † 596.
28	Karol vél. cesar † 814.	28	Roman ab. † 460.
29	Franc Salezi š. † 1622.		
30	Martina d. m. v III. st.		
31	Peter Nolaski sp.		

V prestopnem letu se s. Matija in Svetniki za njim en dan naprej premaknejo.

Dan	Sušec.	Dan	Mali traven.
	<i>3. marec</i>		<i>4. april</i>
1	Albin š. † 549.	1	Valerik ab., Hugo š.
2	Simplici p. † 583.	2	Franc od Pavla † 1508.
3	Kunigunda kr. d.	3	Rihard š. † 1253.
4	Kazimir, princ sp.	4	Izidor š. c. u. † 636.
5	Adrian m., Foka m.	5	Vincenci Fereri maš.
6	Koleta d. † 1447.	6	Sikst p. m. † 117.
7	Tomaz Akvin maš. c. u.	7	Herman, Jožef. sp.
8	Janez od Boga sp.	8	Dionizi š. † 96.
9	Franciška rimlj. vd.	9	Valtruda abatinja.
10	40 Mučenikov † 316.	10	Ecehiel prerok.
11	Konstantin ab. m.	11	Leon p. † 461.
12	Gregor p. c. u. † 604.	12	Juli p. † 352.
13	Evfrazia d. † 410.	13	Justin m. † 167.
14	Matilda kralj. † 968.	14	Tiburci in Valeri mm.
15	Longin š. m. † v I. st.	15	Helena kraljica.
16	Heribert š. † 1022.	16	Drago patron ovčarjev.
17	Jedert d. † 659.	17	Anicet p. m., Rudolf m.
18	Edvard kr., Ciril. c. u.	18	Elevteri š. m. † 130.
19	<i>Jožef, rednik J.</i>	19	Ema vd. † 1040.
20	Joahim, oče Mar. d.	20	Viktor m. † 300.
21	Benedikt sp. † 543.	21	Anzelm š. c. u. † 1109.
22	Oktavian, Lea vd.	22	Kaji in Soter pp. mm.
23	Akvila in Pelagia mm.	23	Honoriš., Adalbert š. m.
24	Gabriel véliki angelj.	24	Juri vojš. m. † 303.
25	<i>Oznanjenje d. M.</i>	25	Marka Ev. † 68.
26	Ludger š. † 809.	26	Kletus p. † 84.
27	Rupert š. † 723.	27	Peregrin maš. † 1345.
28	Guntram kr. † 593.	28	Vital in Valeria mm.
29	Evstazi ab. † 628.	29	Peter maš. m. † 1252.
30	Kvirin stotnik m. † 130.	30	Katarina Sienska d.
31	Amos prer., Balbina d.		

Dan	Vélíki traven. <i>máj 5</i>	Dan	Rožni cvet. <i>junij 6</i>
1	Filip in Jakop ap.	1	Juvenci m.
2	Atanazi š. c. u. † 373.	2	Erazem ab. m.
3	Znajdenje s. Križa.	3	Klotilda kr. † 534.
4	Florian m., Monika vd.	4	Kvirin š. m., Optat š.
5	Pij V. p. † 1573.	5	Bonifaci š. m. † 755.
6	Jan. Ev. p. vrat. v Rim.	6	Norbert š. † 1134.
7	Stanislav š. m.	7	Robert ab. † 1159.
8	Mihaela prikazen.	8	Medard. š. † 545.
9	Gregor Naz. š. c. u.	9	Primaž in Felician mm.
10	Izidor kmetovavec.	10	Marjeta kr. † 1093.
11	Mamert š. † 472.	11	Barnaba ap. † 70.
12	Pankraci m. † 304.	12	Janez od s. Fakunde.
13	Servaci š. † 384.	13	Anton Paduanski.
14	Bonifaci m. † 307.	14	Bazili š. c. u. † 379.
15	Viktorin m. v Rimu.	15	Vit in tovarši mm.
16	Janez Nepom. m.	16	Beno š. † 1106.
17	Paškal sp., Bruno š.	17	Rajnar sp., Avit. ab.
18	Feliks sp., Venanci m.	18	Marka in Marcellin mm.
19	Celestin p. † 1296.	19	Gervazi in Protazi mm.
20	Bernardin maš. † 1444.	20	Silveri p. m. † 539.
21	Valens š. in m.	21	Alojzi, patron mladosti.
22	Julia d. m. † 450.	22	Ahaci m. Paulin š.
23	Evfebi š.	23	Edeltruda kr. † 679.
24	Maria Pomaj, Joana.	24	Janez krstnik.
25	Urban p. m. † 230.	25	Prosper š. c. u. † 462.
26	Filip Neri maš.	26	Janez in Pavel mm.
27	Magdalena od Paci.	27	Ladislav kr. † 1095.
28	German š. † 576.	28	Irenej š. c. u. † 202.
29	Maximus š. m. † 250.	29	<i>Peter in Pavel</i> ap.
30	Ferdinand kr. † 1252.	30	Spominj s. Pavla ap.
31	Kancian m., Angelja d.		

Dan

Mali srpan.

July 7.

Dan

Vélíki srpan.

August 8

1	Teobald puš. † 1066.	1	Petra ketna, 7 Mak. br.
2	Obiskanje Marije D.	2	Porcijunkula, Liguoriš.
3	Heliodor š. † 400.	3	Najdenje sv. Štefana m.
4	Urh š. † 973.	4	Dominik, menih, maš.
5	Filomena d., Domici m.	5	Marija Snežnica.
6	Izaia prerok.	6	Spremenjenje J. Kr.
7	Vilibald š. † 726.	7	Kajetan, menih maš.
8	Elizabeta kr. † 1336.	8	Cirijak m. † 303.
9	Anatolia d. m.	9	Rožman, vojak m. † 258.
10	Amalia d., Felicita in 7 sinov mm.	10	Lavrenci diak. m. † 258.
11	Pij I. p. † 155.	11	Suzana d. m. † 295.
12	Mohor in Fortunat mm.	12	Klara d. † 1253.
13	Anaklet p. m. † 110.	13	Kasian in Hipolit mm.
14	Bonaventura š. c. u.	14	Atanazia abt. † 860.
15	Henrik ces. † 1024.	15	Vélíki Šmaren.
16	Marija škapulir.	16	Rok sp., Hiacint maš.
17	Aleš sp. † v V. stol.	17	Liberat ab. † 483.
18	Friderik š. m. † 838.	18	Helena kr. † 328.
19	Vincenci od Paule.	19	Magnuz m., Ludovik š.
20	Marjeta d. m. † v III. st.	20	Bernard c. u. † 1153.
21	Daniel prerok.	21	Joana Frančiška vd.
22	Marija Magdalena.	22	Timoteji Simforian mm.
23	Apolinar š. m. † v I. st.	23	Filip Benici maš.
24	Kristina d. m. † 300.	24	Jernej ap.
25	Jakop ap., Krištof m.	25	Ludovik kr. † 1776.
26	Ana, mati d. Marije.	26	Ceferin p. m. † 218.
27	Pantaleon zdravnik m.	27	Jožef Kalasanski.
28	Inocenci I. p. m.	28	Avguštin c. u. † 436.
29	Marta d., učenka Kr.	29	Janeza obglavljenje.
30	Abdon in Senen. mm.	30	Roza d. † 1617.
31	Ignaci Lojolan. † 1556.	31	Rajmund kard. † 1240.

Lisla
u. METS

Dan	Kimovec. <i>september 9.</i>	Dan	Kozoprsk. <i>oktober 10</i>
1	Tilen ab. 12 bratov mm.	1	Remigi š. † 533.
2	Štefan ogrski kr.	2	Leodegar š. † 678.
3	Serafia d. m. † v II. stol.	3	Kandid m., Evald m.
4	Rozalia d., Mojz. prer.	4	Franc Serafin sp.
5	Justinian š. † 1455.	5	Placid m. † 546.
6	Donacian in Let. š. mm.	6	Bruno menih † 1101.
7	Regina d. m. † 251.	7	Av gust maš. † 560.
8	<i>Mali Šmaren.</i>	8	Brigita vd. † 1373.
9	Korbinian š. † 730.	9	Dionizi š. m. † 272.
10	Nikolav Toletanski.	10	Franc Borgia maš.
11	Prot in Hiacint mm.	11	Nikazi š. m. † v II. stol.
12	Silvin š. v Veroni.	12	Maksimilian š. m.
13	Maurili š., Evlogi š.	13	Koloman m., Edvard kr.
14	Povišanje s. Križa.	14	Kalist p. m. † 222.
15	Nikomed m. † 572.	15	Terezia d. † 1582.
16	Ljudmila gospá † 927.	16	Gal. ab. † 614.
17	Lambert š, † 708.	17	Hedviga vd. † 1243.
18	Jožef Kopertin sp.	18	Lukež. Ev.
19	Januari š. m. † 305.	19	Peter Alkantara maš.
20	Evstahi in tovarši mm.	20	Felician š. m.
21	Matevž ap. in ev.	21	Uršula d. m. † 383.
22	Maurici m. † 286.	22	Kordula d. m. † 383.
23	Tekla d. m. † v I. stol.	23	Janez Kapistran sp.
24	Marija rešenje jetnikov.	24	Rafael véliki angelj.
25	Kleofa m., Avrelia d.	25	Krisant in Daria mm.
26	Ciprian in Justina mm.	26	Evarist p. m. † 112.
27	Kosma in Damian mm.	27	Frumenci š. † v IV. stol.
28	Venceslav, vojvoda m.	28	Simon in Juda ap.
29	Mihael véliki angelj.	29	Narciz š. † v II. stol.
30	Hieronim c. u. † 420.	30	Klaudi m., Cenobia m.
		31	Voljbenk š. † 994.

Dan	Listopad. <i>nov 11.</i>	Dan	Gruden. <i>dec 12.</i>
1	<i>Vsi Svetniki.</i>	1	Eligi š. † 659.
2	Spom. vsih vernih duš.	2	Bibiana d. m. † 363.
3	Hubert š. † 727.	3	Franc Ksaveri sp.
4	Karol Baromej, kar. š.	4	Barbara d. m. † 240.
5	Caharia, višji duhovn.	5	Sabaz ab. † 532.
6	Lenart sp. † 559.	6	Nikolaj š. † 327.
7	Engelbert š. m.	7	Ambrozi š. † 397.
8	Bogomir š. † 1115.	8	<i>Spočetje d. Marije.</i>
9	Bogodar, vojak m.	9	Leokadia d. m. † 304.
10	Andrej Avelin sp.	10	Melhiad p. m. † 314.
11	Martin š. † 397.	11	Damaz p. † 384.
12	Kunibert š. † 663.	12	Maksenci m., Sinezi m.
13	Stanislav Kostka sp.	13	Lucia d. m. † 304.
14	Veneranda d. m.	14	Spiridion š. † 348.
15	Leopold knez † 1136.	15	Cecilian in Fortun. mm.
16	Otmar ab. † 759.	16	Evzebi š. m. † 370.
17	Gregori čudodelec š.	17	Lacar š. brat Marte.
18	Odo ab., Hilda abt.	18	Avksenci š.
19	Elizabeta vd. †. 1231.	19	Nemezi m. † 250.
20	Feliks Valovan maš.	20	Amon, Ceno mm.
21	Darovanje Marije d.	21	Tomaž ap.
22	Cecilia d. m. † 232.	22	Flavian m. † 263.
23	Klemen p. m. † 102.	23	Viktorija d. m. † 253.
24	Janez od Križa sp.	24	Adam in Eva.
25	Katarina d. m. † 307.	25	<i>S. Dan - Božič.</i>
26	Konrad š. † 974.	26	<i>Štefan 1. M.</i>
27	Virgili š. † 750.	27	Janez ap. ev.
28	Papinian š. m.	28	Nedolžni otroci.
29	Saturnin m. † 250.	29	David, kralj in prerok.
30	Andrej ap.	30	Nicefor m.
		31	Silvester p. † 335.

Nedeljski evangeli.

Nedelja	Zapopadek svetega evangelija.
Po novem letu	Kadar je bil Herod umrl, sta šla Jožef in Marija z božjem detetom iz Egipta na Galilejsko. (Mat. 2, 19—23.)
I. po razglašenji.	Kadar je bil Jezus dvanajst lét star, so ga njegovi starši tretji dan v tempeljnu našli sedeti v sredi učenikov, jih poslušati in popraševati. (Luk. 2, 42—52.)
II. „	Ženitnina v Kani na Galilejskem. Jezus je vodo v vino spremenil. (Janez 2, 1—11.)
III. „	Jezus očisti gobovega, ozdravi stotnikovega hlapca, in hvali pred ljudstvom stotnikovo vero. (Mat. 8, 1—13.)
IV. „	Vélik vihar na morji. Gospod! reši nas, da ne poginemo. Jezus je zapovedal vetrovam in morju, in bila je velika tihota. (Mat. 2, 23—27.)
V. „	Nebeško kraljestvo (to je, Jezusova cerkev na zemlji) je podobno človeku, kateri je dobro seme usejal na svojo njivo. Kadar so ljudje spali, je sovražnik prisejal lulike med pšenico. (Mat. 13, 24—30.)
VI. „	Nebeško kraljestvo je podobno zenofovemu zrnu, ki je nar manjši zmed vsih semen, pa večje zraste, kakor vse zeliša. Tudi je podobno kvasu, ki vso moko skvasi. (Mat. 13, 31—35.)

Nedelja	Zapopadek svetega evangelija.
	<p>O pomba. Kadar je bolj zgodaj velika noč, in tedaj tudi pred prva predpepelnična nedelja nastopi, tisto leto ne pride vsih šest nedelj po razglašenji Gospodovem na vrsto; ampak le toliko, kolikor jih do prve predpepelnične nedelje na vrsto priti zamore, tiste pa, ki ostanejo, se po 23. nedelji po binkoštih jemljejo.</p>
I. predpepelnična.	<p>Od delavcev, ki so ob raznih urah najeti v vinograd delat prišli in so vsi enako plačilo prejeli. Tako bodo poslednji prvi, in prvi poslednji; zakaj veliko je poklicanih, malo pa zvoljenih. (Mat. 20, 1—16.)</p>
II. „	<p>Sejavec bo šel sejat svoje seme, nekaj ga je padlo poleg pota, drugo na skalo, spet drugo med trnje, in drugo v dobro zemljo. Seme je božja beseda. (Luk. 8, 4—15.)</p>
III. „ ali pustna.	<p>Sin človekov je izdan nevernikom, in bo zasramovan in tepen in zapljuvan in umorjen; in tretji dan bo od mrtvih vstal. — Slepec poleg pota je vpil: Jezus sin Davidov, usmili se me! In Jezus mu je rekel: Spreglej. In je spregledal. (Luk. 18, 31—43.)</p>
Pepelnična ali I. v postu.	<p>Jezus je bil od (svetega) Duha v pušavo peljan, kjer se je 40 dni in 40 noči postil in je bil potem lačen. Hudič ga je trikrat skušal. — Angelji so pristopili in mu stregli. (Mat. 4, 1—11.)</p>
Kvaterna ali II. v postu.	<p>Jezus se je vpričo Petra, Jakoba in Janeza na gori spremenil. Prikazala sta se jim Mojzes in Elija. Glas z oblaka 'se* je slišal rekši: „Ta je moj ljubi Sin, nad</p>

Nedelja	Zapopadek svetega evangelija.
	kterem imam dopadajenje; njega poslušajte!“ (Mat. 17, 1—9.)
Brezímena ali III. v postu.	Jezus je iz mutca hudiča izgnal, in mutec je govoril, in množice so se čudile. Eni zmed njih so rekli: Z Belcebubam, višjim hudičev izganja hudiče. Jezus pa, ker je videl njih misli, jih je oostro svaril, ter jim skazoval, da s prstam Božjem hudiče izganja. (Luk. 11, 14—28.)
Sredo-postna ali IV. v postu.	Jezus je s petemi ječmenovimi kruhi in dvema ribama okoli pet tavžent mož števila nasitel. Dvanajst košov so z kosci napolnili, ki so ostali. Ljudje so se nad tem čudili, in so mislili, ga za kralja zvoliti, on pa je zbežal na goro. (Jan. 6, 1—15.)
Tiha ali V. v postu.	Jezus je rekel judovskim množicam: Kdo zmed vas me bo greha prepričal? Ako vam resnico govorim, zakaj mi ne verujete? Kdor je iz Bogá, besede božje posluša. Za tega voljo vi ne poslušate, ker niste iz Boga. Judje ga hočejo kamnjati, on pa se je skril. (Jan. 8, 46—59.)
Cvetna ali VI. v postu.	Jezus jezdi v Jeruzalem. Množice so vpile: Hozana sinú Davidovemu! Hvaljen bodi, kateri pride v imenu Gospodovem. (Mat. 21, 1—9.)
Velikonočna.	Žené, ki so k grobu prišle, so vidile v njem na desni angelja, in so ostrmele. On pa jim reče: Nikar se ne ustrašite! Vstal je, ni ga tukaj! Povejte njegovim učencam, in Petru, dá gré pred vami v Galilejo, tam ga bote videli. (Marka 16, 1—7.)

Nedelja po veliki noči	Zapopadek svetega evangelija.
I. ali bela.	Jezus pride skozi zaklenjene duri k svojim učencam, jim pokaže roke in stran, jim reče: Mir vam bodi! Kakor je Oče mene poslal, tudi jaz vas pošljem. Potem je v nje dihnil in jim rekel: Prejmite sv. Duha; katerem bote grehe odpustili, so jim odpušeni; in katerem jih bote zadržali, so jim zadržani. Tomaža ni bilo pri njih, vsega tega ni hotel vrjeti. Čez osem dni spet Jezus pride skozi zaprte duri in Tomaža zavolj njegove nevere svarí. (Jan. 20, 19—31.)
II.	Jezus je farizejem rekel: Jest sim dober pastir. Dober pastir da svoje življenje za svoje ovce. Najemnik pa, ko vidi volka priti, pustí ovce in zbeží. Jest poznam svoje ovce, in moje mene poznajo, in dam za nje svoje življenje. (Jan. 10, 11—16.)
III.	Jezus je rekel svojim učencam: Še malo, in me več ne bote vidili; in spet malo, in me bote vidili, ker grém k Očetu. Vi bote jokali in žalovali, svet pa se bo veselil; ali vaša žalost se bo v veselje spreobrnila. Jan. 16, 16—22.)
IV.	Jezus je rekel svojem učencam: Grém k njemu, kateri me je poslal. Za vas je dobro, da grém. Zakaj ako ne grém, tolažnik ne bo k vam prišel; ako pa grém, vam ga bom poslal. Kadar pa pride on, Duh resnice, vas bo učil vso resnico, in vam prihodnje reči oznanjeval. (Jan. 16, 5—14.)
V.	Jezus je rekel svojem učencam: Ako bote Očeta kaj prosili v mojem imenu, vam

Nedelja po veliki noči	Zapopadek svetega evangelija.
VI.	bo dal. Prosite, in bote prejeli, da bo vaše veselje dopolnjeno. Oče sam vas ljubi, ker ste vi mene ljubili, in ste verovali, da sem jest iz Boga izšel; sem na svet prišel, ga spet zapustim, in grém k Očetu. (Jan. 16, 23—30.)
Binkoštna nedelja.	Jezus je rekel svojem učencam: Kadar pride učenik, ktereга bom vam jest poslal od Očeta, Duh resnice, kateri od Očeta izhaja, on bo pričeval od mene. Pa tudi vi bote pričevali, ker ste od začetka pri meni. Ura pride, da bo vsak, kateri vas umorí, menil da Bogu službo storí. (Jan. 15, 26—27; 16, 1—4.)
I. Nedelja po bin- koštih.	Jezus je rekel svojem učencam: Ako me kdo ljubi, bo moje besede spolnoval; in moj oče ga bo ljubil, in bova k njemu prišla, in pri njem prebivala. — Učenik sv. Duh pa, ktereга bo poslal Oče v mojem imenu, on vas bo učil vse, in vas opomnil vsega, kar koli sem vam rekel. (Janez 14, 23—31.)
	Bodite usmiljeni, kakor je vaš Oče usmiljen. Ne sodite, in ne bote sojeni; ne pogublujte, in ne bote pogubljeni; odpustite in vam bo odpušeno. Dajte, in se vam bo dalo. Z kakoršno mero bote merili, s tako se vam bo odmerjalo. — Kaj vidiš pezdír v očesu svojega brata, bruna pa, ki je v tvojem očesu, ne čutiš? Hinjavec! izderi poprej brun. . . (Luk. 6, 36—42.)

Nedelja po binkoštih	Zapopadek svetega evangelija.
II.	Neki človek je napravil veliko večerjo, in jih je veliko povabil. Povabljeni so se zgovarjali priti k večerji. Gospod se je razsrdil, in je svojemu hlapcu rekel: pojdi na pote in prélaze, in primoraj jih noter iti, da se napolni moja hiša. Unih povabljenih mož pa ne bo nobeden okusil moje večerje. (Luk. 14, 16—24.)
III.	Colnarji in grešniki so se k Jezusu približali, da bi ga poslušali. Farizeji so godrnjali, da grešnike sprejema in jé z njimi. Jezus jim pové priliko od pastirja, ki popusti 99 ovác, in gré zgubljene iskat, in se veseli, ko jo najde; od žene, ki se veseli, kadar zgubljeni denar najde. Takó bo med angelji božjimi veselje nad enem grešnikom, kateri se spokori. (Luk. 15, 1—10.)
IV.	Jezus je na genezareškem jezeru iz čolna množice učil. Ko je nehal govoriti, je rekel Simonu na globoko peljati in mreže na lov vreči. Zajeli so toliko rib, da se je mreža trgala. Dva čolna so napolnili, da sta se potopovala. Groza je vse obšla. Jezus je rekel Simonu: ne boj se, odslej boš ljudi lovil. (Luk. 5, 1—11.)
V.	Jezus je rekel svojem učencam: Resnično vam povém, ako ne bo obilniši vaša pravica, kakor pismarjev in farizejev, ne pojedete v nebeško kraljestvo. Vsak, kateri se nad svojem bratom jezí, bo kriv sodbe . . . Pusti svoj dar pred altarjam, spravi se pred s svojem bratom, in tedaj pridi in daruj svoj dar. (Mat. 5, 20—24.)

Nedelja
po
binkoštih

Zapopadek svetega evangelija.

- VI. Jezus je vzel sedmere kruhe, in je zahvalil, jih razlomil in dal svojim učencam, da so jih položili pred množico. Tudi nekaj ribic je požegnal in ukazal predložiti. Vsi so se nasitili, bilo jih je okoli štiri taužent. Sedem jerbasov je koscov ostalo. (Mark. 8, 1—9.)
- VII. Varujte se lažnjivih prerokov. — Po njih sadú jih bote spoznali. Vsako dobro drevo rodí dober sad; malopridno drevo pa rodí malopriden sad. Ne vsak, kateri pravi: Gospod, Gospod! pojde v nebeško kraljestvo; ampak kateri stori voljo mojega Očeta. . . (Mat. 7, 15—21.)
- VIII. Jezus je svojim učencam to priliko govoril: Bil je neki bogat človek, kateri je imel hišnika, in ta je bil obdolžen pred njim, kakor da bi bil zapravljajal njegovo premoženje. Krivični hišnik previdi, da bo od hiševanja odstavljen, vsakemu dolžniku svojega gospoda nekoliko dolga zbrisati reče, zato da bi ga potem oni v svoje hiše vzeli. Jezus v ti priliki uči: Delajte si prijatle z blagam, ki ni vaše, ampak božje, ter dajajte ubogajme, da bojo sromaki za vas molili. (Luk. 16, 1—9.)
- IX. Jezus se nad prebivavci Jeruzalema zjoka, ker nočejo spoznati, kar jim v zveličanje služi; prerokuje razdjanje mesta; potem gré v tempelj, in izžene iz njega prodajavce in kupovavce. (Luk. 19, 41—47.)
- X. Dva človeka sta šla v tempelj môlit, eden farizej, in eden colnar. Farizej se hvali,

- koliko da dobrega stori; colnar pa se trka na svoje prsi rekoč: Bog! bodi milostljiv meni grešniku. . . Vsak, kateri se povišuje, bo ponižan; kdor se ponižuje, bo povišan. (Luk. 18, 9—14.)
- XI. Jezus ozdravi gluhega in mutastega, in zapové množici, da naj tega nikomur ne pravijo; pa so še bolj oznanovali in se čudili, rekoč: Vse je prav storil; gluhem je dal slišati in mutastem govoriti. (Mar. 7, 31—37.)
- XII. Neki učenik postave Jezusa skuša in reče: Učenik! kaj naj storim, da bom večno življenje zadobil? On pa mu je rekel: Kaj je v postavi pisano? On je odgovoril: Ljubi Gospoda svojega Boga iz vsega svojega srca . . . in svojega bližnjega, kakor sam sebe. Jezus mu je rekel: Prav si odgovoril; to stori, in boš živel. Še vpraša: kdo je moj bližnji? Jezus mu pové priliko od usmiljenega Samarijana, in mu poslednjič reče: Pojdi, in tudi ti tako stori. (Luk. 10, 23—37.)
- XIII. Jezus ozdravi deset gobovih mož, pa le eden se mu zahvali, in ta je bil Samarijan. In Jezus vpraša: Kje je pa unih devét? Nobeden se ni znašel, in Bogu čast dal, kakor ta ptujec. (Luk. 17, 11—19.)
- XIV. Jezus uči svoje učence, da nihče ne more dvema gospodoma služiti; jih opominja, naj ne skrbé preveč za časne reči, naj v Boga zaupajo, ker on, ki ptiče preživi, lilje oblači, bo tudi nje preskrbel; naj

Nedelja
po
binkoštih

Zapopadek svetega evangelija.

išejo nar poprej božjega kraljestva in njegove pravice, in vse drugo časno jim bo privrženo. (Mat. 6, 24—33.)

XV. Jezus obudi mrliča v mestu Najm v življenje, in ta je bil edini sin neke vdove. Vse pogrebce je strah obšel in so Boga hvalili rekoč: Velik prerok je med nami vstal, in Bog je svoje ljudstvo obiskal. (Luk. 7, 11—16.)

XVI. Jezus je šel v hišo nekega višjega farizejev v saboto kruh jést, tam vodeničnega človeka ozdravi, ter s tem farizejem pokaže, da se sme tudi ob sabotah, to je judovskih praznikih, bližnjemu v potrebi pomagati; saj še osla ali vola iz kapnice izlečejo precej sabotni dan, ako je va-njo padel. — Opominja jih še dalje, naj se pri mizi prvih sedežev ne zbirajo, naj se napuha varujejo in v ponižnosti vadijo. Vsak, kateri se povišuje, bo. . . (Luk. 14, 1—11.)

XVII. Neki učenik postave je Jezusa vprašal: Ktera je vélika zapoved v postavi? Jezus pa mu je rekel: Ljubi Gospoda svojega Boga iz vsega svojega srca. . . Ta je nar večja in prva zapoved. Druga pa je tej enaka: Ljubi svojega bližnjega, kakor sam sebe. Pa tudi Jezus jih nekaj vpraša: Zakaj namreč David v svojih psalmih prihodnjega Mesija, ki bo iz njegovega rodú, tedaj po mesu njegov sin, vendar svojega Gospoda imenuje. Tega mu niso mogli odgovoriti. (Mat. 22, 34—46.)

Nedelja
po
binkoštih

Zapopadek svetega evangelija.

- XVIII. Jezus reče mrtvoudnemu: Zaupaj sin, odpušeni so ti tvoji grehi. Eni pismarjev so sami pri sebi rekli: Ta preklinja. In ko je Jezus njih hudobne misli videl, jih vpraša: kaj je ložej reči: Odpušeni so ti tvoji grehi; ali reči: Vstani in hodi? Potem reče mrtvoudnemu: Vstani, vzemi svojo posteljo . . . Množice so ostrmele in častile Boga. (Mat. 9, 1—8.)
- XIX. Prilika od kraljeve ženitnine. Kralj pošlje svoje hlapce povabljenim povedat, da je kosilo že pripravljeno; pa niso hotli priti, še hlapce so zgrabili in pobili. Potem ukaže kralj druge povabiti, in ženitnina je bila napolnjena s svati. Med njimi je bil človek, ki ni bil svatovsko oblečen. Kralj ukaže mu zvezati roke in noge in vreči v unanjo temo. — Veliko jih je poklicanih, ali malo izvoljenih. (Mat. 22, 1—14.)
- XX. Neki kraljič je prosil Jezusa, da bi prišel in ozdravil njegovega sina, ki je začel umirati. Jezus mu reče: Pojdi, tvoj Sin živi! Šel je, in hlapci so mu naproti prišli povedat, da njegov sin živi. In ravno tisto uro, ko je Jezus rekel: Pojdi, tvoj sin živi! ga je pustila mrzlica; in je veroval kraljič in vsa njegova hiša. (Jan. 4, 46—58.)
- XXI. Kralj je odpustil svojemu hlapcu deset tisoč talentov, zato ko ga je prosil; ker se pa ta hlapec ni svojega sohlapca usmilil, ki mu je bil le sto denarjev dolžan, se je kralj razsrdil in ga je izdal trinogam.

Nedelja
po
binkoštih

Zapopadek svetega evangelija.

Tako bo tudi nebeški Oče vam storil, ako ne odpustite vsakter svojemu bratu iz svojih serc. (Mat. 18, 23—35.)

XXII.

Judje so Jezusa vprašali, ali se sme dacija dajati cesarju ali ne? Jezus jim odgovori: Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega. (Mat. 22, 15—21.)

XXIII.

Neki vikših je Jezusa prosil, da bi njegovo hčer, ki je ravno umrla, v življenje obudil. Jezus je šel z njim in njegovi učenci; med potjo se je neka žena, ki je dvanajst let na krvotoku trpela, roba njegovega oblačila dotaknila, in je bila zdrava. Ko je Jezus v hišo vikšega prišel, je šumečo množico iz nje izgnal, deklico pa za roko prijel, in je vstala. (Mat. 9, 18—56.)

Opomba. Ako je po binkoštih več ko 24 nedelj se po 23. nedelji jemljejo nedelje, ktere so tisto leto po razglašenji Gospodovem, ali po ss. 3 Kraljih ostale, in sicer po tem le redu.

Ako je 25 nedelj, se za 24. nedeljo vzame 6. nedelja po razglašenji.

Ako je 26 nedelj po binkoštih, se za 24. nedeljo vzame 5. nedelja po razglašenji.

25. " " 6. " " "

Ako je 27 nedelj po binkoštih, se za 24. nedeljo vzame 4. nedeljo po razglašenji.

25. " " 5. " " "

26. " " 6. " " "

Ako je 28 nedelj po binkoštih, se za 24. nedeljo vzame 3. nedelja po razglašenji.

25. " " 4. " " "

26. " " 5. " " "

27. " " 6. " " "

Nedelja po binkoštih	Zapopadek svetega evangelija.
Poslednja.	<p>Jesus prerokuje razdjanje jeruzalemskega mesta in tempeljna, in opominja svoje vernike, da naj hitro iz mesta beže, še preden ga bojo sovražniki oblegli, ker potem ne bo več mogoče, in naj ne verjamejo zapeljivcam, kateri se bojo za Mesija ali Odrešenika razglasovali in obetali, judovski rod iz rok sovražnikov oreti. — Dalje še prerokuje tudi sodni dan, in nekatere predznamnja pové; in resnico svojih besedi s tem le zatrdi: Nebo in zemlja bota prešla, moje besede pa ne bojo prešle. (Mat. 24, 15—35.)</p>
I. Nedelja v adventu.	<p>Jesus pripoveduje nekatere znamenja ob koncu svetá in sodbi, rekoč: Znamenja bodo na solncu in luni in zvezdah, in na zemlji bo stiska med narodi zavoljo strašnega šumenja morja in valov. In ljudje bojo koprneli od strahu in čakanja tistega, kar ima čez vés svet priti. . . Vidili bodo Sinu človekovega priti v oblakih z veliko oblastjo in častjo. (Luk. 21, 25—33.)</p>
II. „	<p>Janez krstnik v ječi zaprt pošlje dva svojih učencov Jezusa vprašat, če je on Mesija. Jesus jima odgovorí: Povejte Janezu: Slepí spregledujejo, hromi hodijo, gobovi se očiščujejo, gluhi spreslišujejo, mrtvi vstajajo, in vbogim se evangeli oznanuje. — Jesus pred množico Janeza hvali, in pravi, da je še več ko prerok: on je tisti, od kterega je pisano: Glej! jest pošljem svojega angelja pred tvojim obličjam, kateri bo pred teboj tvoj pot pripravljal. (Mat. 11, 2—10.)</p>

Nedelja
v
adventu

Zapopadek svetega evangelija.

- III. Judje so do Janeza poslali ga vprašat, kdo da je, morde Kristus, ali Elija ali kdo zmed prerokov. Janez jim reče: Jest sem glas vpijočega v pušavi, pripravite pot Gospodov. V sredi med vami stoji, kateri je večji od mene, kteremu jest nisem vreden od čevljev jermenov odvezati. (Jan. 1, 19—28.)
- IV. Janez je prišel na vso stran jordansko in je oznanjeval krst pokore v odpušanje grehov, kakor je pisano v bukvah Izaija preroka: Glas vpijočega v pušavi: Pripravljajte pot Gospodov, ravne storite njegove steze; vsaka dolina naj se napolni, in vsaka gora in vsak grič naj se poniža; in kar je krivega, bodi ravno, in kar je ojestrega, gladki poti. (Luk. 3, 1—6.)
- Nedelja po božiču Simeon je rekel Marii Jezusovi materi: Glej! ta je postavljen v padec, in v vstajenje mnogih v Izraelu; in v znamenje, kteremu se bo zoper govorilo. In tvojo lastno dušo bo meč presunil. . . Ravno ta čas je prišla v tempelj prerokinja Ana, in je Gospoda častila in od njega govorila vsem, kateri so čakali Odrešenika. — Vrnili so se v Galilejo v mesto Nacaret. Dete pa je rastlo, in močno prihajalo, polno modrosti, in božja milost je bila v njem. (Luk. 2, 33—40.)

*

*

*

Evangelii ob zapovedanih praznikih.

Praznik	Zapopadek svetega evangelija.
Obrezov. Jez. Krist. ali novo l.	Ko je bilo osem dní dopolnjenih, da je bil otrok obrezan, mu je bilo dano imé Jezus. (Luk. 2, 21.)
Razglašenja Gospodovega ali ss. 3 Kraljev, 6. prosenca.	Modri so prišli iz Jutrovega v Jeruzalem novorojenega kralja Judov molit, in so po njem vprašali. Kralj Herod se prestraši. . . Duhovni pravijo, da bo v Betlehemu rojen. Herod pošlje modre tje, in jim naročí, da naj pridejo mu povedat, kadar ga bojo najdili. . . Šli so, in so zvezdo, ki so jo na Jutrovem vidili, zagledali, šla je pred njimi, ter obstala nad hlevam, v katerem je bilo Dete. Šli so va-nj, in so našli Dete z Marijo, predenj so padli, ter ga molili. . . Po drugem poti so se vrnili v svojo deželo. (Mat. 2, 1—12.)
Iména Jez. II. ned. po razglaš.	Ko je bilo osem dni dopolnjenih, da je bil otrok obrezan, mu je bilo dano imé Jezus. (Luk. 2, 21.)
Darovanja Jezusa ali Švečnica, 2. svečana.	Ko so prinesli otroka Jezusa njegovi starši v tempelj, da so ga po Mojzesovi postavi pred Gospoda postavili in dar opravili, ga je Simeon na svoje naročje vzel, ter hvalil Boga rekoč: Zdaj spustiš svojega hlapca, Gospod! po svoji besedi v miru, ker so vidile moje oči tvoje zveličanje, ktero si pripravil pred obličjem vseh narodov, luč v razsvetljenje nevernikom, in v čast Izraelu svojemu ljudstvu. (Luk. 2, 22—31.)

Praznik	Zapopadek svetega evangelija.
S. Jožefa, 19. sušca.	Angelj Gospodov se je Jožefu v spanji prikazal rekoč: Jožef, Davidov sin! ne boj se vzeti Marije svoje žene, zakaj kar je v nji rojeno, je od svetega Duha. Rodila bo sina in imenuj njegovo ime Jezus; on bo namreč odrešil svoje ljudstvo od njih grehov. Mat. 1, (18—21.)
Včloveč. Jezusa Krist. in ozn. devici Marii 25. sušca.	Angelj Gabriel je Marii devici oznanil, da bo mati sinu Božjega. Marija se nad angeljevim govorjenjem prestraši. In angelj ji je rekel: Ne boj se, Marija! ker milost si našla pri Bogu. . . Sveti Duh bo prišel v té, in moč Najvišjega te bo obsenčila. . . . Marija pa je rekla: Glej! dekla sem Gospodova; zgôdi se mi po tvoji besedi. (Luk. 1, 26—38.)
Velikon. pondelj.	Dva Jezusovih učencov sta šla v trg Emavs. Med potjo se k njima Jezus pridruži, jima pisma prerokov razlaga in skaže, da je mogel Jezus trpeti, in tako v svojo čast iti. Med lomljenjem kruha sta ga še le spoznala; in on jima je zginil spred oči. Precej sta se vrnila v Jeruzalem, aposteljniam in drugim, ki so bili z njimi, pravit, kar se jima je prigodilo. Pa tudi ti so njima rekli: Gospod je res vstal, in se je prikazal Simonu. (Luk. 24, 13—35.)
Kristusov. vnebohoda, 40. dan po veliki noči.	Jezus se je enajsterim aposteljniam, ki so pri mizi bili, prikazal, in je svaril njih nejevero, in trdobo njih srca, da tistim niso vrjeli, kateri so vidili, da je vstal. Potem jim je dal povelje iti po vsem svetu in oznanovati evangeli, in je tudi

Praznik	Zapopadek svetega evangelija.
	<p>dar čudežev tem obetal, kateri bojo verjeli. In Gospod Jezus, ko jim je bil izgovoril, je bil v nebó vzet, in sedi na desnici božji. (Mark. 16, 14—20.)</p>
<p>Binkoštni pondeljk</p>	<p>Jezus je Nikodemu rekel: Bog je svét tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega sina, da, kdor koli va-nj veruje, se ne pogubi, temuč ima večno življenje. Luč je prišla na svét, ljudje pa so bolj temo ljubili, ko luč, zakaj njih dela so bile hudobne. Kdor hudo dela, sovraži luč . . . (Jan. 3, 16—21.)</p>
<p>S. rešnjega Telesa.</p>	<p>Moje meso je res jéd, in moja kri je res pijača. Kdor jé moje mesó, in pije mojo kri, ostane v meni in jest v njem . . . Ta je kruh, kateri je z nebes prišel . . . Kdor jé ta kruh, bo živel vekomaj. (Jan. 6, 56—59.)</p>
<p>SS. apost. Petra in Paula, 29. rožnicveta.</p>	<p>Simon Peter je odgovoril: Ti si Kristus, Sin živega Boga! In Jezus je odgovoril, in mu rekel: Blagor ti, Simon, Jonov sin! ker meso in kri ti niste tega razodele, ampak moj Oče, ki je v nebesih. Pa tudi jest ti povem: Ti si Peter (skala) in na to skalo bom zidal svojo cerkev, in peklenške vrata je ne bodo zmagale. In tebi bom dal ključe nebeškega kraljestva . . . (Mat. 16, 13—19.)</p>
<p>Vnebovz. Marije dev. ali veliki Šmaren.</p>	<p>Marta, ki je Jezusa v svojo hišo sprejela, je veliko za njegovo postrežbo skrbela, Marija, njena sestra, pa je njegove nauke poslušala . . . Jezus reče Marti: Marta,</p>

Praznik	Zapopadek svetega evangelija.
15. veliki-srpana.	Marta! skrbna si in si veliko prizadevaš. Pa le eno je potrebno. Marija je nar boljši del izvolila, kateri ji ne bo odvzet. (Luk. 10, 38—42.)
Rojstva Mar. dev., ali mali Šmaren 8. kimovca.	Sveti Matevž precej v začetku svojega evangelija skaže, da je Jezus po svoji človeški natori res iz tistega rodú, iz kterega Mesija po prerokovanji priti ima, namreč iz rodú Abrahamovega, toraj vse rodove našteje od Abrahama do Jožefa, moža Marije, od ktere je rojen Jezus, ki je imenovan Kristus. (Mat. 1, 1—16.)
Vseh Svetnikov, 1. listopada.	Jezus je na gori učil rekoč: Blagor ubogim v duhu: ker njih je nebeško kraljestvo. Blagor krotkim, i. t. d. (Mat. 5, 1—12.)
Spočetja Mar. dev. 8. grudna.	Ta praznik se bere tisti sveti evangeli, ki se je bral v god rojstva Marije device ali mali Šmaren, 8. kimovca.
Sv. božični praznik, 25. grudna, pri maši o polnoči.	Cesar Avgust je dal zapoved, da naj gré vsak v svoje mesto popisat se. Šla sta tudi Jožef in Marija iz Nacareta v Davidovo mesto, to je, Betlehem, zato ko sta bila iz hiše in rodovine Davidove. In prigodilo se je tam, da je bil prišel sin Božji na svét. Angelj je to veselo novico pastirjem oznanil . . . Množico angeljov je bilo, kateri so Boga hvalili rekoč: Čast Bogu na visokosti, in mir na zemlji ljudem svete volje. (Luk. 2, 1—14.)
Pri zorni maši.	Pastirji so med seboj rekli: Pojdimo do Betlehema in poglejmo to reč, ki nam

Praznik	Zapopadek svetega evangelija.
	<p>jo je Gospod na znanje dal. Šli so, in so našli Marijo in Jožefa, in dete v jasli položeno. Pastirji so pravili, kar so vidili, in vsi so se čudili. Marija pa je ohranila vse te besede, in premišljevala v svojem srcu. (Luk. 2, 15—20.)</p>
<p>Pri veliki maši.</p>	<p>V začetku je bila Beseda, in Beseda je bila pri Bogu, in Bog je bila Beseda . . . In Beseda je meso postala, in je med nami prebivala. (Jan. 1, 1—14.)</p>
<p>Sv. Štefana prv. muč., 26. grudna.</p>	<p>Jezus očita pismoukam in farizejam trdobo njih srca, ker bojo nektere zmed prerokov in učenikov, ki jih bo njim poslal, umorili in križali, druge bičali in preganjali. Pa jim tudi zdihovaje kaznen napové: O Jeruzalem, Jeruzalem! ki moriš preroke, in jih kamnjaš . . . Vaša hiša vam bo pusta pušena, to je: Vaše mesto bo razdjano, vaš tempelj bo podrt, vaš rod bo po vsem svetu razkropljen, brez tempeljna, brez altarja, brez daritev. (Mat. 23, 34—39.)</p>

Od planetov.

§. 17.

Od sedemletne raznosti vremena.

Že od nekdanj so pratikarji v navadi imeli, vreme prerokovati, in so se v to raznih (zdaj teh, zdaj unih) pripomočkov posluževali. Nekteri so vreme tega leta z vremenom družih let priličevali ali priglihovali, in so iz tega priličevanja zapazili, da je vsako leto zastran svojega vremena sedmemu preteklemu letu zelo enako. Po njih misli in skušnji so si leta v naslednji vrsti: 1., 8., 15. in 22. leto, zastran vremena med seboj zelo enake; in tako tudi 3., 10., 17. in 24. leto; potem 4., 11., 18. in 25. leto, in tako dalje. V starih časih si tega, da namreč po sedmerih letih skorej ravno tako vreme sedem let zaporedoma nastopa, niso vedeli drugače razložiti, kakor da so si zmislili, da sedem planetov za vrstjo vreme vlada ali regira, da namreč vsak planet eno celo leto, od začetka sušca tega leta do konec svečana družega leta vlada, in potem vladarstvo svojemu nasledniku prepusti. Mislili so si, da naslednji planeti v temle redu vladajo: 1. Saturn, 2. Jupiter, 3. Mars, 4. Solnce, 5. Venera, 6. Merkuri in 7. Luna. Pa kako narobe in kriva je misel njih bila, se že iz tega kaže, ker so tudi solnce med planete šteli, in ako bi to res bilo, da solnce le vsako sedmo leto vlada, kako slabo bi bilo za nas! Kdo bi neki

šest let zemljo razveseljeval in ogreval? Dalje tudi ni res da bile sedem planetov bilo, ker zvezdogledi še pet družih poznajo, in so ti-le: Uran, Cerera, Pálada, Junona in Vesta. In ni davno, kar so zvezdogledi še enega prav na novo zapazili. Ako bi tedaj uni sedmeri planeti zares vladali, bi mogli tudi ti poslednji vladati; in po tem takem bi se enako vreme ne povračevalo vsakih sedem let, ampak vsacih dvanajst, ali pa še več let, ker je več ko sedem planetov.

Nekteri pratikarji pravijo, da je sedem let vsako leto vreme drugačno, in da po sedmerih letih skorej tako vreme družih sedem let nasledva, kakoršno je v poprejšnih sedmerih letih bilo, da-siravno sedmeri planeti ne vladajo; toraj leta zastran njih vremena v sedem redov (klasov) razdelé in tem redam, da jih ložej od enega drugega razločimo, imena planetov po nekdejni navadi dajo, pa kako silno se pratikarji v ti reči motijo, se vsak lahko prepriča, če sedmere leta zastran njih vremena z drugimi sedmeri le nekoliko priličuje; saj se še v sto letih ne naključí, da bi kako leto kakemu drugemu popolnoma enako bilo, koliko manj, da bi po sedmerih letih spet tako vreme nasledovalo, kakoršno je v poprejšnih letih bilo. Če pa tukaj vreme sedmerih letnih planetov popišem, to ljudem le v kratek čas storim, ne pa de bi v tako prazno vražo svojo vero stavili.

Prvi planet ali premičnica — Saturn: Merzel in moker. Drugi planet — Jupiter: Srednje topel, pa bolj moker kot suh. Tretji planet — Mars: Bolj suh kot moker, pa bolj topelj kot mrzel. Četrty planet — Solnce: Srednje gorkó

pa skozi suho. Peti planet — Venera: Bolj mokro ko suho, pa zlo gorko leto. Šesti planet — Merkur; Bolj suh kot moker, pa tudi bolj mrzel kot gorek; toraj malokdaj dobra letina. Sedmi planet — Luna: Bolj mokro kot suho leto, pa bolj toplo kot mrzlo. Ti sedmeri letni planeti se med seboj vrstijo, da vsak zmed njih na eno ali drugo leto pride; ali če po nekdanji prazni veri govorim: vsako leto eden zmed sedmerih planetov vlada.

§. 18.

Popisovanje sedmerih letnih planetov ali sedmerih premičnic.

I. premičnica — Saturn.

V naslednjih

1804, 1811,

1818, 1825,

1832, 1839,

1846,

letih vlada:

1853, 1860,

1867, 1874,

1881, 1888,

1895.

Saturnovo leto je mrzlo in mokro; dasiravno je včasih tudi suho, vendar le večidel dežuje; toraj je sploh mrzlo in mokro.

Spomlad je prav suha, in do velikitravna zlo mrzla; da si je malitravna nekteri dan prav toplo, pa kmalo spet mrzlota nastopi. Velikitravna so dnevi lepi, noči pa prav mrzle; toraj suša, včasih slana, trava majhna, cvetlice pozne.

Poletje je hladno in deževno; toraj slaba letina. Le polovico malisrpana je prav lepo in vroče, sicer pa skorej zmeraj dež, vihar in ploha.

Pa tudi jesen je mokra in mrzla, 13. in 14. kimovca že slana rada pada, 15. je jasno in toplo, 16. in 17. oblačno, 18. megla, in potem do konca mesca veter in slana. Od 1. do 9. kozoprška dež in vihar, 10. in 11. jasno, od 12. do 22. oblačno in dež, 24., 25. in 26. megla in deževno, od 27. do konca megla in zmrzuje.

Zima je trda. Od začetka večkrat dežuje, proti božiču sneg zamrzne, in se do malitravna ne otaja. Od 21. prosenca do 10. svečana čezdalje hujši mraz prihaja, da v kletih zmrzuje, in veliko žival od mraza pogine.

Ker je v Saturnovim letu spomlad mrzla, se z nekterimi sadeži ne smé prehiteti, da jih poznejše slana ne vzame. V tem letu se mora sočivje v bolj plitvo zemljo saditi ali sejati, da poleti, ki je preveč mokro, ne poleže, sognije, ne cimi ali kalí. Lan in konoplje so takò takò. Ječmen se dobro obnese, pa je treba hiteti, da se ob pravem času domú vzame, ker potem kmalo deževati začne. Sená je srednja reč, toda podvizati se je treba, ga v lepih dnéh maligasrpana

spraviti, sicer je zamujeno. Otave je obilno. To leto je treba sena in slame prihraniti, ker zná naslednje dve leti klaje zlo primankovati.

Pridelek ozimine setve je pičel. Pšenica je nekoliko bolja kot rež. Lepi dnevi, domú ju vzeti, se ne smejo zamuditi. S klajo za ovcé in kozé se dobro preskrbi, ker zavoljo trde zime ne bodo mogle dolgo nič zunaj dobiti. Pa tudi drv ne zamudi, ker zima bo huda in dolga.

Ozimino rež in pšenico bolj zgodaj sej, da se dobro obraste, in ovác nikar na njo ne spušaj, de je ne omulijo; zakaj ozimina se to leto ne bo kaj posebno obnesla.

Sadja je še zadosti veliko, posebno hrušk in češpelj, orehov pa prav nič.

Trta spomladi še dost lepo kaže, toda vse cvetje ji odpade; pa naj ga veliko ali malo na trti ostane, saj popolnoma ne dozori. Vendar se mora ob prvim času trgati, ker kozoprska že nekoliko zmrzuje.

Repe in zelja je dovelj, tode kmalo gnjiti začne. Gnjlobo lepó otrebi, da se ti zelje v kadéh ne vsmeradi.

Jesen tega leta so posebno te le bolezni nevarne: Mrzlica, griža, naduha, kašelj, opoteče, jetika, zlatenca i. t. d. Zdravnika nikar ne zamudi.

II. premičnica — Jupiter.

V naslednjih

1805,
1812,
1819,
1826,
1833,
1840,
1847,

letih vlada:

1854,
1861,
1868,
1875,
1882,
1889,
1896.

Jupiterjevo leto je še koj dobro, vendar le bolj mokro kot suho, ker je pa zavolj poprejšnega Saturnovega leta zima dolgo trpela, je to leto med bolj pozne prištevati; če ni vélikitravna lepó in gorkó, vse kake tri tedne bolj pozno dozori. Spomlad je bolj med mrzle in mokre prištevati. Do vélikitravna je še kaj mrzlo. Pa od 2. vélikitravna do 22. je prav lepó in gorko, le včasih grom in ploha; od 23. do 29. neprijetno, oblačno in mrzlo. Prve dni rožnicveta do 8. slana in mraz, potem pa do 21. prav lepo, potem veter in dež, 24. jasno in slana, potem vročina. Včasih je pa vendar vès vélikitraven prijeten in gorak.

Poletje je v začetku bolj mokro in hladno, po-

tem pa prav vroče, veliko gromenja. Od 9. do 12. malisrpana lepo vreme, potem suša nastopi in do konca tega mesca trpi. Od 1. do 11. velikisrpana neprijetno, potlej do 30. lepó in potem grdo do 10. kimovca, do 14. lepó, potem 3 dní dež, in 3 dní lepó, od 21. do. 25. dež, potem do zadnjega lepó.

Jesen pa skorej zmirej dežuje. Kozoprsk se z lepim vremenam začne, je do 8. dné lepó, potem oblačno, 15. in 16. jasno, 17. slana, 18. zmrzuje, od 19. do 21. lepó, od 27. do zadnjega oblačno, dež. Listopada se vjasni do 7., potem dež, od 11. do 16. dež ali sneg, potem 3 dní lepó, potlej spet grdó.

Zima je v začetku prav merzla, veliko snega. Od 1. do 10. grudna megla, sneg, potlej do 18. suho vreme, potem mrzlo do 28., 29. dež, 30. in 31. lepó vreme. Prosenec je suh in prav mrzel. Od 13. do 18. svečana sneg, potem do konca prav zlo mraz.

To leto je obilno ječmena, če ni poleti presuho; pa malo ovsa, graha in prosá; lan in konopla ostaneta majhna, tode sta dobrega lakna. Letos je treba s klajo se dobro preskrbeti, ker je bo naslednje dve leti pičlo hodilo.

Da si jesen tega leta kmalo ne zmrzuje, vendar je bolji dočasa rež in pšenico sejati, da se dobro vraste, zato ko bo spomlad prihodnjega leta kaj suha.

Tega leta je prav malo sadja, nič želoda, vendar pa nekaj žira. Tudi hmela ni veliko, tode prav dober je.

Veliko in dobrega vina v tem letu ni pričakovati.

V tem letu je sicer veliko, tode ne preveliko nevarnih bolezen.

III. premičnica — Mars.

V naslednjih

1806,
1813,
1820,
1827,
1834,
1841,
1848,

letih vlada:

1855,
1862,
1869,
1876,
1883,
1890,
1897.

To leto je bolj suho kot mokro, da si tudi včasih dežuje, je vendar le med suhe leta prištevati.

Spomlad je sploh suha, neprijetna in mrzla, Ovcé se ne smejo na žito spuštati, pa tudi na travnike ne prezgodaj, sicer ne bo rastlo. V sušcu ob jutrih zmrzuje, po dnevi pa je lepó in prijetno. Do 10. malitravna še zmrzuje, potem pa do 23. mehko vreme nastopi; potlej je slana in mraz do 29., potlej pa lepó in prijetno do 3. vélikitravna, tega dné gromí, do 8. nepritno in mrzlo, potem 3 dní južno, 11. zmrzuje, potem do 20. hladno, potlej lepó in toplo, 30. slana. Od 1. do 8. rožnicveta oblačno, mrzlo, če se vjasni, tudi slana, od 9. do konca je lepó in gorkó.

Poleti je velika vročina, de se včasih smola in hosta v logih vžge. Noči so tople. Več študentov se vsuši. Malisrpana se vročina začne, večkrat gromí, tudi rado vdari, toče se je bati. Vélikisrpana zjutrej megla nastopa, dnevi so pa lepi in gorki do konca. Tudi kimovec je prijeten in lep do 13. dné, po tem jesensko vreme, tode kmalo spet lepo do 28., potlej dež do 9. kozoprška, 10. se razjasni in slana pada do 17., potlej prijetno, 25. je spet mraz, 26. lepo, 27. do 30. mraz.

Listopada je do 10. ob jutrih mrzlo, popoldne pa gorkó, 11. oblačno, do 13. dež, potem zmrzuje do 30., popoldne solnce. Prve dní grudna zmrzuje, potem dež, 10. sneg, potlej zmerzuje do 19., potem dež, pa spet kmalo mraz do 16. prosenca, 20. sneg, do 27. dež, potlej sneg. Svečan je od konca oblačen, od 9. do 12. lepó vreme, potem 3 dni sneg, hud mraz, 11. dež, na to sneg, po tem mraz do 18., potlej južno. Sušec je do 20. zlo mrzel.

Jari ječmen se mora to leto bolj zgodaj v debelo zemljo usejati, de se bo bolje ponašal; v plitvo zemljo usejan celó nič ne veljá. Grah in leča se morata tudi v debelo zemljo sejati, sicer ne bo pridelka. Ovsa je malo. Lan je lep, konoplje majhne, pa dobrega lakna. Malo sená in otave.

Rež je lepa, jeklenega zerna, in dobro nasipa. Pšenica je bolj srednja. Hrušk je več kot jabelk, češenj in češpelj zlo malo, tudi prav malo orehov, in skorej nič želoda. Vincar se smé letos veliko in dobrega vina nadejati.

Z ozimino setvijo letos ni treba preveč hiteti, ker pozno zmrzovati začne; potem se pa tudi ovcé ne smejo na njo pušati.

V tem letu nevarne bolezni: griža in vročinska bolezen; toraj je bolnikom svetovati, naj dočasa po zdravnika pošlejo, ker poznejše bi utegnilo že prepozno biti.

IV. premičnica — Solnce.

<i>V naslednjih</i>		<i>letih vlada:</i>
1807, 1814,		1856, 1863,
1821, 1828,		1870, 1877,
1135, 1842,		1884, 1891,
1849,		1898.

Leta te premičnice so suhe, prav malo mokre, pa le srednje tople.

Od 22. sušca do zadnjega je ob jutrih ledeno, podnevi pa se sploh otaja. Od začetka mali-travna do 4. je mraz, 4. pa je lepo in toplo, 8. veter in ploha, od 9. do 11. lepo in toplo, 18. huda ura, 19. lepo, potem gromenje do 23.,

za njim ne prijetno, 25. prav mraz in oblačno, 30. spet oblačno

Prvega in 2. vélikitravna neprijetno, vetrovno in mrzlo, od 4. do 15. lepo gorko vreme, včasih dež in gromenje; 24. mrzlo, 27. lepo, 28. in 29. mrzel dež, 30. slana in mrzlo.

Druzega rožnicveta lepo, 3. ploha, od 4. do 8. neprijetno, 9. lepo, 10. nestanovitno, od 11. do 14. hladno, zvečer topleje, 15. dež, 20. zjutraj prav hladno, 22. in 23. lepo in toplo, 24. velika ploha, od 26. do zadnjega dež.

Malisrpana 1., 2., 3. hladno in oblačno, 4. toplo, 6. hladno, od 16. do 18. toplo, od 19. do 21. dež, od 23. do zadnjega lepo in soparno.

Vélikisrpana do 6. lepo in toplo, 8. celi dan dež, od 9. do 11. oblačno in nekoliko dežja, 13. lepo, 15. ponoči prav zlo hladno, 16. grom, blisk, ploha, 17. mrzel dež, od 18. do 25. lepo in gorko, od 26. do 28. gromenje in velik dež, 30. in 31. še dežuje.

Od 1. do 4. kimovca toplo, 4. ponoči gromenje in ploha, od 5. do 9. svetlo in malo dežja, od 18. do 25. nestanovitno, 28. lepo in toplo, 29. dež. — Prvega kozoprška lepo, 2. in 3. zjutraj jasno in zmrzlo, 4. in 5. lepo toplo, 7. celi dan dež, od 8. do 14. oblačno in mrzlo, 15. veter in dež, 16. hud veter in sneg, 19. nestanovitno, od 21. do 27. močno dežuje in sneži, 29. dosti lepo, 30. oblačno in mrzlo.

Od 1. do 15. listopada dež in mrzlo, 16. ponoči sneg, 17. do 20. dež, 21. do 26. lepo toplo kot poleti, in tako do zadnega. — Prvega in 2. grudna sneg, od 3. do 8. nestanovitno, 9.

hud mraz in velik sneg, 11. in 12. še huji mraz, 13. in 14. južen sneg, 16. do 20. svetlo, zlo mrzlo in nekoliko snega.

Prvega, 2. in 3. prosenca oblačno in mrzlo, 4., 5., 6. hud dež, 7., 8., 9. precej mrzlo, 11. dež, od 23. do zadnjega nestanovitno, veter, sneg in megla. — Od 1. do 7. svečana dež, veter, megla, 8. jasno, precej mraz, 9. do 12. oblačno, dež in sneg, 19. do 22. burja, 23. do 26. jasno, ledeno, 29. neprijetno in mraz. — Od 1. do 7. sušca vetrovno in mrzlo, od 8. do 17. hud mraz, 19. sneg, veter, dež, 20. in 21. zlo mrzel dež, popoldne svetlo.

Jaro žito je treba zgodaj usejati. Ječmena in ovsa je malo, toda je dobrega zrna. Prosá če je zgodaj sejano, je obilno. Graha leče i. t. d. je malo, če ni v debelo zemljo vsejano. Lan je malo prida, konoplje so puste in kratke. Sená je prav pičlo. Zelje in repa si zavolj suše ne morete nič kaj pomagati. Rež in pšenica ste dobrega zrna, todo ga je malo.

To leto je več hrušk kot jabelk, tudi veliko češenj, orehov, češpelj in želoda. Hmelja je malo. Če poprejšnje leto ni bilo vina, se ga je letos nadejati.

Bolezni: Varuj se posebno pozimi, ki je voljna, da se ne prehladiš, to je, preveč ne pregreješ, in potem naglo ne shladiš; ker iz tega pridejo rade nevarne bolezni.

V. premičnica — Venera.

<i>V naslednjih</i>		<i>letih vlada:</i>
1801, 1808,		1857, 1864,
1815, 1822,		1871, 1878,
1829, 1836,		1885, 1892,
1843, 1850,		1899.

Sploh reči, je to leto bolj mokro ko suho, pa tudi soparno in toplo.

Spomlad je bolj pozna, toda prav prijetna. Kjer je žito veliko zrastle, se smejo ovcé na-nj spuštati, kar se druge leta storiti ne smé. Če spomladi dolgo časa ne dežuje, potlej toplo in soparno poletje nasledova; če pa spomladi dolgo dežuje, nasledova suho in zlo vroče poletje, kar je za trto prav dobro.

Jesen je od začetka prav topla in lepa, toda ne dolgo; toraj je treba podvizati se, v vinogradih, kar je treba, podelati, in ozimino žito zgodaj vsejati, ker v listopadu že zemlja zmrzuje in se pred božičem ne otaja. —

Vreme po mescih je tako: Od 22. sušca do zadnjega je kmalo toplo, kmalo mrzlo, kmalo

oblačno in neprijetno, kmalo veter in dež. Tako je tudi v začetku malitravna, če je 5. sneg, je potem kmalo lepo, kmalo veter, dež, sneg do 14; 15. je lepo, 22. dež, veter, slana, zmrzlina do 30., potem do 6. vélikitravna lepo in toplo, 7. grom in dež do 17., po njem veter, lepo; 23. neprijetno do 29., potlej je lepo in gorko do 21. rožnicveta, le včasih grom in dež, potem pa vsaki dan do zadnjega neprijetno.

Malisrpana prve 3 dni oblačno, 4. slana, popoldne grom, potlej lepo; 11. je spet deževno vreme do 17., potlej je ene dni lepo, potem spet dež do 26., grom je 28. in 29., 31. lepo. Vélikisrpana do 9. dežuje, potem je en lep dan, pa potlej spet dež do 15., po njem lepo in toplo do 25., od tega do zadnjega dež.

Od 1. do 12. kimovca je lepo vreme, od 17. do 25. hladno in deževno, potem do zadnjega je spet lepo. Ako je na svetega Tilna lepo, se je 4 tedne lepega vremena nadjati. — Prvega in 2. kozoprška je lepo, 3. blisk, tresk, dež, potlej neprijetno do 9., od 10. do 29. stanovitno lepo, 29. zmrzne, 30. sneg, 31. oblačno do 5. listopada, 6. in 7. lepo, od 9. do 17. mrzel dež; od 18. do zadnjega večidel sneži; zadnje dni je zlo mraz, sneg obleži do božiča.

Grudna prva dva dni mraz, potlej sneg, od 6. do 15. mraz, 15. južen sneg, po njem dež do 23., potem do 30. voljno vreme, in ostane tako do 6. prosenca, potlej pa mrzlo in neprijetno in sneg; 12. močen veter in zlo mraz, in veliko snegá do 18., od 19. do 23. nekaj lepo, pa od juga vleče, 23. in 25. mraz brez vetra,

26. in 27. mraz in sneg, potlej do zadnjega mraz brez vetra.

Svečana je prve 4 dni oblačno, 5. jasno, potem neprijetno; 9. se huda mrzlota začne, 10. je tako mraz, da že dolgo ne tacega, 11. in 12. je še le prav mraz, 13. od juga, dež, povodenj do 27., zadnje dni neprijetno, vetrovno in sneg. Sušec je do 22. večidel mrzel.

Če je spomlad preveč mokra, je treba gledati, da se kmalo useje, ker potem ne bo nekatere tedne dežja. Če pa ni preveč mokra spomlad, je poleti suša, če je pa po navadi mokra, bo dobra letina. Če spomladi vsak dan dežuje, je treba sočivje v plitvo zemljo sejati, v debeli zemlji se preveč razraša, poleže in gnjije.

Oziminega žita se to leto veliko nažanje, pa malo namlati. Ako je spomladi tega leta preveč dežja bilo, bo prav malo sadja; če je pa gorko bilo in ne preveč mokro, bo vsega sadja dovolj, želoda pa celó nič. Hmelja bo tudi obilno.

Vino je dobro, grozdje pa bolj gnjije ko druge leta. Vinograde kmalo ogleštaj, ker o svetem Martinu že zemlja zmrzuje. Z vinam in žitam se letos preskrbi, ker 3 slabe letine nasledovajo.

Bolezni tega leta: Bodljaji, notranje otekline, bolezen na jetrah in želodcu. Nikar jih v nemar ne pušaj, in si praznega upanja ne delaj: „Bo že bolje“, ampak z zdravnikom se posvetvaj.

VI. premičnica — Merkuri.

<i>V naslednjih</i>		<i>letih vlada :</i>
1802, 1809,		1858, 1865,
1816, 1823,		1872, 1879,
1830, 1837,		1886, 1893,
1844, 1851,		1900.

Leta te premičnice so bolj suhe kot mokre, in malokdaj prav rodovitne.

Spomlad : Zadnje dni sušca je toplo, do 25. malitravna je suho, potlej mrzlo, tudi velikitravna, da so sadeži zlo v nevarnosti zmrzniti. — Poleti je še precéj dežja ; pa vendar le premalo. Senó in žito se dá še v lepem spraviti, vendar se ne sme dolgo muditi. V prvi polovici jeseni je obilno dežja, zgodaj zmrzuje, zadnja polovica je lepa in suha. — Za lepem jesenskem vremenam pride nanagloma zima, je mraz, gré sneg in do svečana naletuje. Svečan je od konca voljan, potem mrzlo do 4. sušca, potlej vihár do konca.

Vreme posameznih mescov. 22. sušca topel dež, 26. se vjasni, lepo toplo, zadnjega mrzlo, in ostane mrzlo tudi malitravna, ker 16. in 17.

rožmarin in nageljni na vrtu zmrznejo, od 25. do zadnjega je toplo, 28. grom.

Prvih 6 dni velikitravna je jasno pa vetrovno, od 8. do 18. prav toplo; trava in drugi sadeži ne morejo rasti zavolj velike suše; od 25. do 29. gorak in pohleven dež, potlej do 9. rožnicveta lepo, 9. in 10. dež, po tem megla do 13., potlej pa dežuje do 23., za njim lepo do zadnjega.

Malisirpan se z veliko vročino začne, od 5. do 21. dežuje, potlej lepo, toplo in tudi vroče do 6. velikisirpana, tega dne začne deževati in dežuje do 19., po tem lepi dnevi, potlej pa do zadnjega nestanovitno vreme.

Kimovec je od konca lep, 4. velik dež in grom, potem pa lepo vreme do 20., od 30. kimovca do 13. kozoprska dež, 14. oblačno, 15. in 16. lepo, od 17. do 24. dež, potlej spet lepo, 29. do zadnjega oblačno in hladno.

Prve 4 dni listopada so lepi, 5. in 6. velik veter, potem dva dni dež, po njem spet lepo do 16., včasih megla, od 17. do 28. večidel oblačno in mrzlo, potlej do zadnjega dež.

Od 1. do 15. grudna lepo, 15. vihár, od 16. do 20. mraz, 29. oblačno in sneg, potem mraz do 30. prosenca, tega dne vetrovno in voljno. Prvega svečana oblačno in južno, od 3. do 6. oblačno in mrzlo, 8. lepo, 13. dež, 16. sneg in potem zlo mraz do 7. sušca 7., 8. in 9. južno, 13., 14., 15. pa dežuje, od 18. do 20. ledéno.

Letina je dosti dobra, posebno za ječmen. Oves, leča, grah se mora to leto usejati, kadar ni preveč mokro, pa tudi ne presuho. Lan je

lep, konoplje so majhne. Ozimino žito je tako, ali pa tako. Če je bilo v poprejšnjem letu toplo in suho poletje, je v tem letu veliko snopja reži in pšenice, pa malo zernja; če je pa bilo poprejšnje poletje vlažno (fajhtno), je letos veliko zrnja.

Sadja je letos v nekterih krajih veliko, v družih malo, v nekterih pa celó nič. Hmelja je veliko, tode ni močen. Vино je cviček. Bolezni se letos nar bolj spomladi in v jeseni oglašajo, se dajo le počasi odpravljati, naj tedaj bolniki ne obupajo, in ne pravijo: „kaj bi že zdravnik v hišo hodil, in bi že toliko teh arcnij jemal, saj tako vse vkupaj nič ne pomaga.“ Le počasi, ljubi moj siromak, le počasi! kaj ne véš, da bolezen s sene- nem vozam pride, pa le po bilki odide? — Letos se tudi med živino večkrat kuga prikaže.

VII. premičnica — Luna.

V naslednjih

1803, 1810,

1817, 1824,

1831, 1838,

1845,

letih vlada:

1852, 1859,

1866, 1873,

1880, 1887,

1894.

Lunino leto je bolj mokro ko suho, bolj toplo ko mrzlo.

Spomlad je zlo mokra pa topla, le včasih zmrzuje in slana pade. Sušec je mrzel, malitraven deževen, vélikitraven od konca lep, potlej deževen, potem hud mraz. Rožnicvet je prijeten, le včasih deževen. — Poletje je večidel gorko, le včasih hladno. — Jesen je v začetku deževna in nekoliko mrzla, potlej pa zlo mokra in mrzla. — Pozimi je kmali sneg, kmali dež, še povodenj. V ti zimi ovce bolehajo, in cepajo, čebele mrjejo.

Vreme po mescih. Od 22. sušca do 29. je mrzlo vreme in vihár, 31. dež. — Od 1. do 9. malitravna vetrovno, oblačno, dež; 11., 12., 13. dežuje; od 14. do 20. mraz, 21. lepo; od 26. do zadnjega dež.

Od 1. do 7. vélikitravna je lepo in toplo; od 10. do 13. soparno, potlej dež, mraz, led, 25., 26., 27. oblačno, od 28. do 31. toplo. — Prve dni rožnicveta je lepo in toplo, 4. in 5. oblačno, megléno, deževno, potem lepo in toplo, 27., 28., 29. dež, 31. hladna noč.

Prvega malisrpana megla, od 3. do 5. dež, od 7. do 13. vetrovno, 15. dež, potlej pa do zadnjega lepo. — Do 8. velikisrpana gorko, 9. dež, burja, 10. mraz, slana, 13. in 14. dež, 15. in 16. lepo, 20. velika vročina, od 21. do 26. dež, od 27. do zadnjega lepo.

Do 6. kimovca gorko, 8. slana, 9. oblačno in hladno, od 13. do 17. lepo, 18. dež potlej lepo do 21., potem do zadnjega dež. — Kozoprška je do 14. kaj nestanovitno vreme, 25.

prav mraz, 26. dež, 29. in 30. rokoviča, 31. dež.

Od 1. do 5. listopada mraz, od 6. do 16. dežuje, 23. jasno in mraz, 24. voljno, 29. in 30. zamrzne. — Prvega grudna rokoviča, 4. sneg, od 5. do 10. dežuje, velika voda, 11. do 12. še dež, 13. in 14. oblačno, 21. precěj snega, od 22. do zadnjega mraz.

Prosenca do 11. stanovitna mrzlota, od 12. do 18. oblačno in neprijetno, 19. rokoviča, potlej jasno in mraz do 24., 26. dež, 27. naliv, potlej do zadnjega oblačno.

Prvega svečana veter in dež, od 4. do 10. oblačno in vetrovno, 14. sneg, 15. in 16. veter, 17., 18. in 19. oblačno in dež, od 20. do zadnjega lepo. Od 1. do 5. sušca neprijetno in mraz, od 6. do 9. toplo, 11. dež, od 12. do 16. lepo, od 17. do 19. ob jutrih neprijetno in mraz.

Jaro žito je letos takò takò. Sočivje in prosó na dobrih njivah je pogodu. Če je ozimna rež zlo obrašena, se mora z ovcami popasti, sicer bo več slame ko zrnja. Če pšenica vélikitravna hitro raste, ne bo nič iz nje. Sadja je v nekterih krajih dovelj, v družih malo. Hmelja je srednjo reč. Otave dosti. Vina je malo. Vinogradi naj se zgodaj ogleštajo, ker kmalo zima nastopi. Zavoljo tega se mora letas tudi ozimno žito do časa usejati, da se dobro obraste, ovcé pa se ne smejo na-nj pušati.

Jesen se prijemajo posebno vročinske bolezni. Varuj se prehlajenja! Če se te bolezen prime, ne odlašaj zdravnika poklicati!

Tako je tedaj po misli pratikarjev vreme vsakih sedmerih let zavrstjo, tode vsakdanja skušnja nas obilno prepriča, da ni vselej tako; velikokrat je vreme vse drugačno in letina ravno nasprotna, kakor ti jo pratika pové; toraj vedi, da pratikarji le tako rekoč v témi tavajo, kadar vreme v svoje pratike zapisujejo, ker večnih, skritih božjih sklepov ne razvidijo, po katerih Bog vso stvarjeno naturo po svoji neskončni modri previdnosti vlada, vreme dela in nam ali dobre, ali pa slabe letine pošilja.

§. 20.

Kako je zvedeti, ktera zmed unih, v poprejšnem §. popisanih sedmerih letnih premičnic na to ali na uno leto pride, ali po nekdanji vraži govoriti: kateri zmed 7 planetov to ali uno leto vlada?

Ni težko zvedeti, ktera zmed sedmerih letnih premičnic na vsaktero leto pride, ali kateri planet v tem ali unem letu vlada. Deli namreč letno število, od kterega bi rad premičnico ali njegov planet zvedil, s številko 7, in številka, ki ti pri deljenji letnega števila ostane, ti pokaže tisto premičnico in tisti planet, ki ima zdolej ravno to številko pod seboj zapisano, in ravno ta planet tisto leto vlada. Ako ti pa pri deljenji letnega števila nič ne ostane, v tem letu tisti planet vlada, ki ima pod seboj ničlo (0) zapisano.

III. Mars, IV. Solnce, V. Venera, VI. Mercuri,

0   1   2   3

VII. Luna, I. Saturn, II. Jupiter,

4   5   6

Dam tù dva izgleda: Med katero premičnico let je šlo leto 1849, ali kateri zmed planetov je tisto leto vladal?

Dêli tedaj letno število 1849 s številko 7, in če to storiš, dobiš v razdelek 264, enota ali številka 1 ti pa ostane, in zdaj glej, kateri zmed zgoraj v dveh vrstah postavljenih planetov ima številko 1 podpisano. Solnce namreč je, ki tisto leto kraljuje, ali bolje reči: leto 1849 se prišteva med IV. premičnico let, bêri tedaj IV. premičnico — Solnce, in boš vreme celega leta zvedil, kolikor ga pratikar vé.

Kteri planet je vladal v letu 1848?

Dêli letno število 1848 s številko 7, ker pri tem deljenji ničlo, to je 0 v ostanek dobiš, je Mars, ki tisto leto vladuje, ki ima ničlo (0) podpisano.

Kdor pa računiti noče, naj v naslednjo tablico pogleda, kjer bo zraven letnega števila v drugem razcepu imé planeta najdel, ki tisto leto vladuje, v tretjem razcepu pa letno premičnico.

V naslednji tablici so tudi za vsako leto posebej od 1801 do leta 1901 preračunjene: Zlate števila luninega kroga, leta solnčnega kroga, nedeljske črke in lunine kazala ali Epakte. Kdor se tedaj vsega preračunjenja, od kterega je bilo v §. 2, §. 5, §. 6. §. 7 in §. 8. govorjenje, bojí, naj le v naslednjo tablico pogleda, kjer vse to že za sto let preračunjeno najde.

Tabla I.

Letna lastnija devetnajstega stoletja.

Od 1801 — 1901.

Opomba. Pri nekterih letnih številih stoji p, ta p pomeni, da je leto prestopno.

Leta	Planet, ki vlada	Premičnica	Zlato število	Solnčni krog	Nedeljska črka	Lunine kazala, ali Epakte.
1801	Venera	V.	16	18	D	XV.
1802	Merkuri	VI.	17	19	C	XXVI.
1803	Luna	VII.	18	20	B	VII.
1804 p.	Saturn	I.	19	21	AG	XVIII.
1805	Jupiter	II.	1	22	F	*
1806	Mars	III.	2	23	E	XI.
1807	Solnce	IV.	3	24	D	XXII.
1808 p.	Venera	V.	4	25	CB	III.
1809	Merkuri	VI.	5	26	A	XIV.
1810	Luna	VII.	6	27	G	XXV.
1811	Saturn	I.	7	28	F	VI.
1812 p.	Jupiter	II.	8	1	ED	XVII.
1813	Mars	III.	9	2	C	XXVIII.
1814	Solnce	IV.	10	3	B	IX.
1815	Venera	V.	11	4	A	XX.
1816 p.	Merkuri	VI.	12	5	GF	I.
1817	Luna	VII.	13	6	E	XII.
1818	Saturn	I.	14	7	D	XXIII.
1819	Jupiter	II.	15	8	C	IV.
1820 p.	Mars	III.	16	9	BA	XV.
1821	Solnce	IV.	17	10	G	XXVI.

Leta	Planet, ki vláda (regira)	Letna pre- mičnica	Zlato število	Solčni krog	Nedejska črka	Lunine kazala, ali Epakte
1822	Venera	V.	18	11	F	VII.
1823	Merkuri	VI.	19	12	E	XVIII.
1824 p.	Luna	VII.	1	13	DC	*
1825	Saturn	I.	2	14	B	XI.
1826	Jupiter	II.	3	15	A	XXII.
1827	Mars	III.	4	16	G	III.
1828 p.	Solnce	IV.	5	17	FE	XIV.
1829	Venera	V.	6	18	D	XXV.
1830	Merkuri	VI.	7	19	C	VI.
1831	Luna	VII.	8	20	B	XVII.
1832 p.	Saturn	I.	9	21	AG	XXVIII.
1833	Jupiter	II.	10	22	F	IX.
1834	Mars	III.	11	23	E	XX.
1835	Solnce	IV.	12	24	D	I.
1836 p.	Venera	V.	13	25	CB	XII.
1837	Merkuri	VI.	14	26	A	XXIII.
1838	Luna	VII.	15	27	G	IV.
1839	Saturn	I.	16	28	F	XV.
1840 p.	Jupiter	II.	17	1	ED	XXVI.
1841	Mars	III.	18	2	C	VII.
1842	Solnce	IV.	19	3	B	XVIII.
1843	Venera	V.	1	4	A	*
1844 p.	Merkuri	VI.	2	5	GF	XI.
1845	Luna	VII.	3	6	E	XXII.
1846	Saturn	I.	4	7	D	III.
1847	Jupiter	II.	5	8	C	XIV.
1848 p.	Mars	III.	6	9	BA	XXV.
1849	Solnce	IV.	7	10	G	VI.

Leta	Planet, ki vláda (regira)	Letna pre- mičnica	Zlato število	Solčni krog	Nedeljska črka	Lunine kazala, ali Epakte
1850	Venera	V.	8	11	F	XVII.
1851	Merkuri	VI.	9	12	E	XXVIII.
1852 p.	Luna	VII.	10	13	DC	IX.
1853	Saturn	I.	11	14	B	XX.
1854	Jupiter	II.	12	15	A	I.
1855	Mars	III.	13	16	G	XII.
1856 p.	Solnce	IV.	14	17	FE	XXIII.
1857	Venera	V.	15	18	D	IV.
1858	Merkuri	VI.	16	19	C	XV.
1859	Luna	VII.	17	20	B	XXVI.
1860 p.	Saturn	I.	18	21	AG	VII.
1861	Jupiter	II.	19	22	F	XVIII.
1862	Mars	III.	1	23	E	*
1863	Solnce	IV.	2	24	D	XI.
1864 p.	Venera	V.	3	25	CB	XXII.
1865	Merkuri	VI.	4	26	A	III.
1866	Luna	VII.	5	27	G	XIV.
1867	Saturn	I.	6	28	F	XXV.
1868 p.	Jupiter	II.	7	1	ED	VI.
1869	Mars	III.	8	2	C	XVII.
1870	Solnce	IV.	9	3	B	XXVIII.
1871	Venera	V.	10	4	A	IX.
1872 p.	Merkuri	VI.	11	5	GF	XX.
1873	Luna	VII.	12	6	E	I.
1874	Saturn	I.	13	7	D	XII.
1875	Jupiter	II.	14	8	C	XXIII.
1876 p.	Mars	III.	15	9	BA	IV.
1877	Solnce	IV.	16	10	G	XV.

Leta	Planet ki vláda (regira)	Létna pre- mičnica	Zlato število	Solněni krog	Nedeljska črka	Lunine kazala, ali Epakte
1878	Venera	V.	17	11	F	XXVI.
1879	Merkuri	VI.	18	12	E	VII.
1880 p.	Luna	VII.	19	13	DC	XVIII.
1881	Saturn	I.	1	14	B	*
1882	Jupiter	II.	2	15	A	XI.
1883	Mars	III.	3	16	G	XXII.
1884 p.	Solnce	IV.	4	17	FE	III.
1885	Venera	V.	5	18	D	XIV.
1886	Merkuri	VI.	6	19	C	XXV.
1887	Luna	VII.	7	20	B	VI.
1888 p.	Saturn	I.	8	21	AG	XVII.
1889	Jupiter	II.	9	22	F	XXVIII.
1890	Mars	III.	10	23	E	IX.
1891	Solnce	IV.	11	24	D	XX.
1892 p.	Venera	V.	12	25	CB	I.
1893	Merkuri	VI.	13	26	A	XII.
1894	Luna	VII.	14	27	G	XXIII.
1895	Saturn	I.	15	28	F	IV.
1896 p.	Jupiter	II.	16	1	ED	XV.
1897	Mars	III.	17	2	C	XXVI.
1898	Solnce	IV.	18	3	B	VII.
1899	Venera	V.	19	4	A	XVIII.
1900	Merkuri	VI.	1	5	G	XXIX.

Tabla II.

Velikonočni šipi in velikonočni prazniki devetnajstega stoletja. Od 1801 — 1901.

Leta	Veliko- nočni šip ali polna luna	Veliko- išočni praznik	Leta	Veliko- nočni šip ali polna luna	Veliko- nočni praznik
1801	29. sušca	5. maltr.	1822	6. maltr.	7. maltr.
1802	17. maltr.	18. maltr.	1823	26. sušca	30. sušca.
1803	6. maltr.	10. maltr.	1824	13. maltr.	18. maltr.
1804	26. sušca	1. maltr.	1825	2. maltr.	3. maltr.
1805	13. maltr.	14. maltr.	1826	22. sušca	26. sušca.
1806	2. maltr.	6. maltr.	1827	10. maltr.	15. maltr.
1807	22. sušca	29. sušca	1828	30. sušca	6. maltr.
1808	10. maltr.	17. maltr.	1829	18. maltr.	19. maltr.
1809	30. sušca	2. maltr.	1830	7. maltr.	11. maltr.
1810	18. maltr.	22. maltr.	1831	27. sušca	3. maltr.
1811	7. maltr.	14. maltr.	1832	15. maltr.	22. maltr.
1812	27. sušca	29. sušca	1833	4. maltr.	7. maltr.
1813	15. maltr.	18. maltr.	1834	24. sušca	30. sušca.
1814	4. maltr.	10. maltr.	1835	12. maltr.	19. maltr.
1815	24. sušca	26. sušca	1836	1. maltr.	3. maltr.
1816	12. maltr.	14. maltr.	1837	21. sušca	26. sušca.
1817	1. maltr.	6. maltr.	1838	9. maltr.	15. maltr.
1818	21. sušca	22. sušca	1839	29. sušca	31. sušca.
1819	9. maltr.	11. maltr.	1840	17. maltr.	19. maltr.
1820	29. sušca	2. maltr.	1841	6. maltr.	11. maltr.
1821	17. maltr.	22. maltr.	1842	26. sušca	27. sušca.

O p o m b a. Ker je pa velikonočni praznik zmiraj v nedeljo, se tudi prav lahko najti dá, kateri dan v velikem tednu je polna luna, če se od velikonočne nedelje dni do v tabli postavljenega šipa nazaj štejejo. Tako postavim je bila v letu 1809 v četrtek polnaluna, ko je bila vélika nedelja 2. dan malitrayna, šip pa 30. sušca.

Leta	Veliko- nočni šip ali polna luna	Veliko- nočni praznik	Leta	Veliko- nočni šip ali polna luna	Veliko- nočni praznik
1843	13. maltr.	16. maltr.	1872	24. sušca	31. sušca
1844	2. maltr.	7. maltr.	1873	12. maltr.	13. maltr.
1845	22. sušca	23. sušca	1874	1. maltr.	5. maltr.
1846	10. maltr.	12. maltr.	1875	21. sušca	28. sušca
1847	30. sušca	4. maltr.	1876	9. maltr.	16. maltr.
1848	18. maltr.	23. maltr.	1877	29. sušca	1. maltr.
1849	7. maltr.	8. maltr.	1878	17. maltr.	21. maltr.
1850	27. sušca	31. sušca	1879	6. maltr.	13. maltr.
1851	15. maltr.	20. maltr.	1880	26. sušca	28. sušca
1852	4. maltr.	11. maltr.	1881	13. maltr.	17. maltr.
1853	24. sušca	27. sušca	1882	2. maltr.	9. maltr.
1854	12. maltr.	16. maltr.	1883	22. sušca	25. sušca
1855	1. maltr.	8. maltr.	1884	10. maltr.	13. maltr.
1856	21. sušca	23. sušca	1885	30. sušca	5. maltr.
1857	9. maltr.	12. maltr.	1886	18. maltr.	25. maltr.
1858	29. sušca	4. maltr.	1887	7. maltr.	10. maltr.
1859	17. maltr.	24. maltr.	1888	27. sušca	1. maltr.
1860	6. maltr.	8. maltr.	1889	15. maltr.	21. maltr.
1861	26. sušca	31. sušca	1890	4. maltr.	6. maltr.
1862	13. maltr.	20. maltr.	1891	24. sušca	29. sušca
1863	2. maltr.	5. maltr.	1892	12. maltr.	17. maltr.
1864	22. sušca	27. sušca	1893	1. maltr.	2. maltr.
1865	10. maltr.	16. maltr.	1894	21. sušca	25. sušca
1866	30. sušca	1. maltr.	1895	9. maltr.	14. maltr.
1867	18. maltr.	21. maltr.	1896	29. sušca	5. maltr.
1868	7. maltr.	12. maltr.	1897	17. maltr.	18. maltr.
1869	27. sušca	28. sušca	1898	6. maltr.	10. maltr.
1870	15. maltr.	17. maltr.	1899	26. sušca	2. maltr.
1871	4. maltr.	9. maltr.	1900	14. maltr.	15. maltr.

Tabla

Prestopni prazniki in dnevi pred veliko nočjo

Leta	Dan novega leta	Nedelja po novem letu	Število nedelj po razglašenji Gosp.	I. predpepelnična nedelja	II. predpepelnična nedelja	III. predpepel. ali pustna nedelja	Pust	Pepelnica
1801	Čet.	4. pr.	3	1 sv.	8 sv.	15 sv.	17 sv.	18 sv.
1802	Pet.	3. pr.	5	14 „	21 „	28 „	2 su.	3 su.
1803	Sob.	2. pr.	4	6 „	13 „	20 „	22 sv.	23 sv.
1804	Ned.	—	3	29 pr.	5 „	12 „	14 „	15 „
1805	Tor.	—	4	10 sv.	17 „	24 „	26 „	27 „
1806	Sred.	5. pr.	3	2 „	9 „	16 „	18 „	19 „
1807	Četr.	4. pr.	2	25 pr.	1 „	8 „	10 „	11 „
1808	Pet.	3. pr.	5	14 sv.	21 „	28 „	1 su.	2 su.
1809	Ned.	—	3	29 pr.	5 „	12 „	14 sv.	15 sv.
1810	Pond	—	6	18 pr.	25 „	4 su.	6 su.	7 su.
1811	Tor.	—	4	10 sv.	17 „	24 sv.	26 sv.	27 sv.
1812	Sred.	5. pr.	2	26 pr.	2 „	9 „	11 „	12 „
1813	Pet.	3. pr.	5	14 sv.	21 „	28 „	2 su.	3 su.
1814	Sob.	2. pr.	4	6 „	13 „	20 „	22 sv.	23 sv.
1815	Ned.	—	2	22 pr.	29 pr.	5 „	7 „	8 „
1816	Pond	—	5	11 sv.	18 sv.	25 „	27 „	28 „
1817	Sred.	5. pr.	3	2 „	9 „	16 „	18 „	19 „
1818	Čet.	4. pr.	1	18 pr.	25 pr.	1 „	3 „	4 „
1819	Pet.	3. pr.	4	7 sv.	14 sv.	21 „	23 „	24 „
1820	Sob.	2. pr.	3	30 pr.	6 „	13 „	15 „	16 „
1821	Pond	—	6	18 sv.	25 „	4 su.	6 su.	7 su.

Opomba. Črta (—) v tretjem razcepu kaže, da v tem letu, katero je z njo zaznamovano, nobene nedelje po novem letu ni, dalje pa pomeni pr. prosenca, sv. svečana, in su. sušca, mt. maliturna, in dvojni čertlej („) uni mesec, ki ga ima nad seboj.

22.

III.

v devetnajstem stoletji. Od 1801 do 1901.

Pepelnična ali I. n. v postu	Kvaterna ali II. n. v postu	Brezimena ali III. n. v postu	Sredopostna ali IV. n. v postu	Tiha (črna) ali V. n. v postu	Cvetna ali VI. n. v postu	Véliki četrtek	Véliki petek
22 sv.	1 su.	8 su.	15 su.	22 su.	29 su.	2 mt.	3 mt.
7 su.	14 „	21 „	28 „	4 mt.	11 mt.	15 „	16 „
27 sv.	6 „	13 „	20 „	27 su.	3 „	7 „	8 „
19 „	26 sv.	4 „	11 „	18 „	25 su.	29 su.	30 su.
3 su.	10 su.	17 „	24 „	31 „	7 mt.	11 mt.	12 mt.
23 sv.	2 „	9 „	16 „	23 „	30 su.	3 „	4 „
15 „	22 sv.	1 „	8 „	15 „	22 „	26 su.	27 su.
6 su.	13 su.	20 „	27 „	3 mt.	10 mt.	14 mt.	15 mt.
19 sv.	26 sv.	5 „	12 „	19 su.	26 su.	30 su.	31 su.
11 su.	18 su.	25 „	1 mt.	8 mt.	15 mt.	19 mt.	20 mt.
3 „	10 „	17 „	24 su.	31 su.	7 „	11 „	12 „
16 sv.	23 sv.	1 „	8 „	15 „	22 su.	26 su.	27 su.
7 su.	14 su.	21 „	28 „	4 mt.	11 mt.	15 mt.	16 mt.
27 „	6 „	13 „	20 „	27 su.	3 „	7 „	8 „
12 sv.	19 sv.	26 sv.	5 „	12 „	19 su.	23 su.	24 su.
3 su.	10 su.	17 su.	24 „	31 „	7 mt.	11 mt.	12 mt.
23 sv.	2 „	9 „	16 „	23 „	30 su.	3 „	4 „
8 „	15 sv.	22 sv.	1 „	8 „	15 „	19 su.	20 su.
28 „	7 su.	14 su.	21 „	28 „	4 mt.	8 mt.	9 mt.
20 „	27 sv.	5 „	12 „	19 „	26 su.	30 su.	31 su.
11 su.	18 su.	25 „	1 mt.	8 mt.	15 mt.	19 mt.	20 mt.

Leta	Dan novega leta	Nedelja po novem letu	Število nedelj po razglašenji Gosp.	I. predpepelnična nedelja	II. predpepelnična nedelja	III. predpepel. ali pustna nedelja	Pust	Pepelnica
1822	Tor.	—	3	3 sv.	10 sv.	17 sv.	19 sv.	20 sv.
1823	Sred.	5. pr.	2	26 pr.	2 "	9 "	11 "	12 "
1824	Čet.	4. pr.	5	15 sv.	22 "	29 "	2 su.	3 su.
1825	Sob.	2. pr.	3	30 pr.	6 "	13 "	15 sv.	16 sv.
1826	Ned.	—	2	22 "	29 pr.	5 "	7 "	8 "
1827	Pond	—	5	11 sv.	18 sv.	25 "	27 "	28 "
1828	Tor.	—	3	3 "	10 "	17 "	19 "	20 "
1829	Čet.	4. pr.	5	15 "	22 "	1 su.	3 su.	4 su.
1830	Pet.	3. pr.	4	7 "	14 "	21 sv.	23 sv.	24 sv.
1831	Sob.	2. pr.	3	30 pr.	6 "	13 "	15 "	16 "
1832	Ned.	—	6	19 sv.	26 "	4 su.	6 su.	7 su.
1833	Tor.	6. pr.	3	3 "	10 "	17 sv.	19 sv.	20 sv.
1834	Sred.	5. pr.	2	26 pr.	2 "	9 "	11 "	12 "
1835	Čet.	4. pr.	5	15 sv.	22 "	1 su.	3 su.	4 su.
1836	Pet.	3. pr.	3	31 pr.	7 "	14 sv.	16 sv.	17 sv.
1837	Ned.	—	2	22 "	29 pr.	5 "	7 "	8 "
1838	Pond	—	5	11 sv.	18 sv.	25 "	27 "	28 "
1839	Tor.	6. pr.	2	27 pr.	3 "	10 "	12 "	13 "
1840	Sred.	5. pr.	5	16 sv.	23 "	1 su.	3 su.	4 su.
1841	Pet.	3. pr.	4	7 "	14 "	21 sv.	23 sv.	24 sv.
1842	Sob.	2. pr.	2	23 pr.	30 pr.	6 "	8 "	9 "
1843	Ned.	—	5	12 sv.	19 sv.	26 "	28 "	1 su.
1844	Pond	—	4	4 "	11 "	18 "	20 "	21 sv.
1845	Sred.	5. pr.	1	19 pr.	26 pr.	2 "	4 "	5 "
1846	Čet.	4. pr.	4	8 sv.	15 sv.	22 "	24 "	25 "
1847	Pet.	3. pr.	3	31 pr.	7 "	14 "	16 "	17 "
1848	Sob.	2. pr.	6	20 sv.	27 "	5 su.	7 su.	8 su.
1849	Pond	—	4	4 "	11 "	18 sv.	20 sv.	21 sv.
1850	Tor.	6. pr.	2	27 pr.	3 "	10 "	12 "	13 "
1851	Sred.	5. pr.	5	16 sv.	23 "	2 su.	4 su.	5 su.
1852	Čet.	4. pr.	4	8 "	15 "	22 sv.	24 sv.	25 sv.

Pepelníčna ali I. n. v postu	Kvatrna ali II. n. v postu	Brezímena ali III. n. v postu	Sredpostna ali IV. n. v postu	Tiha (črna) ali V. n. v postu	Cvetna ali VI. n. v postu	Vélíki četrtek	Vélíki petek
24 sv.	3 su.	10 su.	18 su.	24 su.	31 su.	4 mt.	5 mt.
16 „	23 sv.	2 „	9 „	16 „	23 „	27 su.	28 su.
7 su.	14 su.	21 „	28 „	4 mt.	11 mt.	15 mt.	16 mt.
20 sv.	27 sv.	6 „	13 „	20 su.	27 su.	31 su.	1 „
12 „	19 „	26 sv.	5 „	12 „	19 „	23 „	24 su.
4 su.	11 su.	18 su.	25 „	1 mt.	8 mt.	12 mt.	13 mt.
24 sv.	2 „	9 „	16 „	23 su.	30 su.	3 „	4 „
8 su.	15 „	22 „	29 „	5 mt.	12 mt.	16 „	17 „
28 sv.	7 „	14 „	21 „	28 su.	4 „	8 „	9 „
20 „	27 sv.	6 „	13 „	20 „	27 su.	31 su.	1 „
11 su.	18 su.	25 „	1 mt.	8 mt.	15 mt.	19 mt.	20 „
24 sv.	3 „	10 „	17 su.	24 su.	31 su.	4 „	5 „
16 „	23 sv.	2 „	9 „	16 „	23 „	27 su.	28 su.
8 su.	15 su.	22 „	29 „	5 mt.	12 mt.	16 mt.	17 mt.
21 sv.	28 sv.	6 „	13 „	20 su.	27 su.	31 su.	1 „
12 „	10 „	26 sv.	5 „	12 „	19 „	23 „	24 su.
4 su.	11 su.	18 su.	25 „	1 mt.	8 mt.	12 mt.	13 mt.
17 sv.	24 sv.	3 „	10 „	17 su.	24 su.	28 su.	29 su.
8 su.	15 su.	22 „	29 „	5 mt.	12 mt.	16 mt.	17 mt.
28 sv.	7 „	14 „	21 „	28 su.	4 „	8 „	9 „
13 „	20 sv.	27 sv.	6 „	13 „	20 su.	24 su.	25 su.
5 su.	12 su.	19 su.	26 „	2 mt.	9 mt.	13 mt.	14 mt.
25 sv.	3 „	10 „	17 „	24 su.	31 su.	4 „	5 „
9 „	16 sv.	23 sv.	2 „	9 „	16 „	20 su.	21 su.
1 su.	8 su.	15 su.	22 „	29 „	5 mt.	9 mt.	10 mt.
21 sv.	28 sv.	7 „	14 „	21 „	28 su.	1 „	2 „
12 su.	19 su.	26 „	2 mt.	9 mt.	16 mt.	20 „	21 „
25 sv.	4 „	11 „	18 su.	25 su.	1 „	5 „	6 „
17 „	24 sv.	3 „	10 „	17 „	24 su.	28 su.	29 su.
9 su.	16 su.	23 „	30 „	6 mt.	13 mt.	17 mt.	18 mt.
29 sv.	7 „	14 „	21 „	28 su.	4 „	8 „	9 „

Leta	Dan novega leta	Nedelja po novem letu	Število nedelj po razglašenji Gosp.	I. predpepelnična nedelja	II. predpepelnična nedelja	III. predpepel. ali pustna nedelja	Pust	Pepelnica
1853	Sob.	2. pr.	2	23 pr.	30 pr.	6 sv.	8 sv.	9 sv.
1854	Ned.	—	5	12 sv.	19 sv.	26 „	28 „	1 su.
1855	Pond	—	4	4 „	11 „	18 „	20 „	21 sv.
1856	Tor.	6. pr.	1	20 pr.	27 pr.	3 „	5 „	6 „
1857	Čet.	4. pr.	4	8 sv.	15 sv.	22 „	24 „	25 „
1858	Pet.	3. pr.	3	31 pr.	7 „	14 „	16 „	17 „
1859	Sob.	2. pr.	6	20 sv.	27 „	6 su.	8 su.	9 su.
1860	Ned.	—	4	5 „	12 „	19 sv.	21 sv.	22 sv.
1861	Tor.	6. pr.	2	27 pr.	3 „	10 „	12 „	13 „
1862	Sred.	5. pr.	5	16 sv.	23 „	2 su.	4 su.	5 su.
1863	Čet.	4. pr.	3	1 „	8 „	15 sv.	17 sv.	18 sv.
1864	Pet.	3. pr.	2	24 pr.	31 pr.	7 „	9 „	10 „
1865	Ned.	—	5	12 sv.	19 sv.	26 „	28 „	1 su.
1866	Pond	—	3	28 pr.	4 „	11 „	13 „	14 sv.
1867	Tor.	6. pr.	5	17 sv.	24 „	3 su.	5 su.	6 su.
1868	Sred.	5. pr.	4	9 „	16 „	23 sv.	25 sv.	26 sv.
1869	Pet.	3. pr.	2	24 pr.	31 pr.	7 „	9 „	10 „
1870	Sob.	2. pr.	5	13 sv.	20 sv.	27 „	1 su.	2 su.
1871	Ned.	—	4	5 „	12 „	19 „	21 sv.	22 sv.
1872	Pond	—	3	28 pr.	4 „	11 „	13 „	14 „
1873	Sred.	5. pr.	4	9 sv.	16 „	23 „	25 „	26 „
1874	Čet.	4. pr.	3	1 „	8 „	15 „	17 „	18 „
1875	Pet.	3. pr.	2	24 pr.	31 pr.	7 „	9 „	10 „
1876	Sob.	2. pr.	5	13 sv.	20 sv.	27 „	29 „	1 su.
1877	Pond	—	3	28 pr.	4 „	11 „	13 „	14 sv.
1878	Tor.	6. pr.	5	17 sv.	24 „	3 su.	5 su.	6 su.
1879	Sred.	5. pr.	4	9 „	16 „	23 sv.	25 sv.	26 sv.
1880	Čet.	4. pr.	2	25 pr.	1 „	8 „	10 „	11 „
1881	Sob.	2. pr.	5	13 sv.	20 „	27 „	1 su.	2 „
1882	Ned.	—	4	5 „	12 „	19 „	21 sv.	22 sv.
1883	Pond	—	2	21 pr.	28 pr.	4 „	6 „	7 „

Pepelníčna ali I. n. v postu	Kvatrna ali II. n. v postu	Brezímena ali III. n. v postu	Sredpostna ali IV. n. v postu	Tíha (črna) ali V. n. v postu	Cvetna ali VI. n. v postu	Vélikí četrtek	Vélikí petek
13 sv.	20 sv.	27 sv.	6 su.	13 su.	20 su.	24 su.	25 su.
5 su.	12 su.	19 su.	26 "	2 mt.	9 mt.	13 mt.	14 mt.
25 sv.	4 "	11 "	18 "	25 su.	1 "	5 "	6 "
10 "	17 sv.	24 sv.	2 "	9 "	16 su.	20 su.	21 su.
1 su.	8 su.	15 su.	22 "	29 "	5 mt.	9 mt.	10 mt.
21 sv.	28 sv.	7 "	14 "	21 "	28 su.	1 "	2 "
13 su.	20 su.	27 "	3 mt.	10 mt.	17 mt.	21 "	22 "
26 sv.	4 "	11 "	18 su.	25 su.	1 "	5 "	6 "
17 "	24 sv.	3 "	10 "	17 "	24 su.	28 su.	29 su.
9 su.	16 su.	23 "	30 "	6 mt.	13 mt.	17 mt.	18 mt.
22 sv.	1 "	8 "	15 "	22 su.	29 su.	2 "	3 "
14 "	21 sv.	28 sv.	6 "	13 "	20 "	24 su.	25 su.
5 su.	12 su.	19 su.	26 "	2 mt.	9 mt.	13 mt.	14 mt.
18 sv.	25 sv.	4 "	11 "	18 su.	25 su.	29 su.	30 su.
10 su.	17 su.	24 "	31 "	7 mt.	14 mt.	18 mt.	19 mt.
1 "	8 "	15 "	22 "	29 su.	5 "	9 "	10 "
14 sv.	21 sv.	28 sv.	7 "	14 "	21 su.	25 su.	26 su.
6 su.	13 su.	20 su.	27 "	3 mt.	10 mt.	14 mt.	15 mt.
26 sv.	5 "	12 "	19 "	26 su.	2 "	6 "	7 "
18 "	25 sv.	3 "	10 "	17 "	24 su.	28 su.	29 su.
2 su.	9 su.	16 "	23 "	30 "	6 mt.	10 mt.	11 mt.
22 sv.	1 "	8 "	15 "	22 "	29 su.	2 "	3 "
14 "	21 sv.	28 sv.	7 "	14 "	21 "	25 su.	26 su.
5 su.	12 su.	19 su.	26 "	2 mt.	9 mt.	13 mt.	14 mt.
18 sv.	25 sv.	4 "	11 "	18 su.	25 su.	29 su.	30 su.
10 su.	17 su.	24 "	31 "	7 mt.	14 mt.	18 mt.	19 mt.
2 "	9 "	16 "	23 "	30 su.	6 "	10 "	11 "
15 sv.	22 sv.	29 sv.	7 "	14 "	21 su.	25 su.	26 su.
6 su.	13 su.	20 su.	27 "	3 mt.	10 mt.	14 mt.	15 mt.
26 sv.	5 "	12 "	19 "	26 su.	2 "	6 "	7 "
11 "	18 sv.	25 sv.	4 "	11 "	18 su.	22 su.	23 su.

Leta	Dan novega leta	Nedelja po novem letu	Število nedelj po razglasenji Gosp.	I. predpepelnična nedelja	II. predpepelnična nedelja	III. predpepel. ali pustna nedelja	Pust	Pepelnica
1884	Tor.	6. pr.	4	10 sv.	17 sv.	24 sv.	26 sv.	27 sv.
1885	Čet.	4. pr.	3	1 „	8 „	15 „	17 „	18 „
1886	Pet.	3. pr.	6	21 „	28 „	7 su.	9 su.	10 su.
1887	Sob.	2. pr.	4	6 „	13 „	20 sv.	22 sv.	23 sv.
1888	Ned.	—	3	29 pr.	5 „	12 „	14 „	15 „
1889	Tor.	6. pr.	5	17 sv.	24 „	3 su.	5 su.	6 su.
1890	Sred.	5. pr.	3	2 „	9 „	16 sv.	18 sv.	19 sv.
1891	Četr.	4. pr.	2	25 pr.	1 „	8 „	10 „	11 „
1892	Pet.	3. pr.	5	14 sv.	21 „	28 „	1 su.	2 su.
1893	Ned.	—	3	29 pr.	5 „	12 „	14 sv.	15 sv.
1894	Pond	—	2	21 „	28 pr.	4 „	6 „	7 „
1895	Tor.	6. pr.	4	10 sv.	17 sv.	24 „	26 „	27 „
1896	Sred.	5. pr.	5	2 „	9 „	16 „	18 „	19 „
1897	Pet.	3. pr.	5	14 „	21 „	28 „	2 su.	3 su.
1898	Sob.	2. pr.	4	6 „	13 „	20 „	22 sv.	23 sv.
1899	Ned.	—	3	29 pr.	5 „	12 „	14 „	15 „
1900	Pond	—	5	11 sv.	18 „	25 „	27 „	28 „

Pepelníčna ali I. n. v postu	Kvatrna ali II. n. v postu	III. nedelja v postu	Sredopostna ali IV. n. v postu	Tiha (črna) ali V. n. v postu	Cvetna ali VI. n. v postu	Véliki četrtek	Véliki petek
2 su.	9 su.	16 su.	23 su.	30 su.	6 mt.	10 mt.	11 mt.
22 sv.	1 „	8 „	15 „	22 „	29 su.	2 „	3 „
14 su.	21 „	28 „	4 mt.	11 mt.	18 mt.	22 „	23 „
27 sv.	6 „	13 „	20 su.	27 su.	3 „	7 „	8 „
19 „	26 sv.	4 „	11 „	18 „	25 su.	29 su.	30 su.
10 su.	17 su.	24 „	31 „	7 mt.	14 mt.	18 mt.	19 mt.
23 sv.	2 „	9 „	16 „	23 su.	30 su.	3 „	4 „
15 „	22 sv.	1 „	8 „	15 „	22 „	26 su.	27 su.
6 su.	13 su.	20 „	27 „	3 mt.	10 mt.	14 mt.	15 mt.
19 sv.	26 sv.	5 „	12 „	19 su.	26 su.	30 su.	31 su.
11 „	18 „	25 sv.	4 „	11 „	18 „	22 „	23 „
3 su.	10 su.	17 su.	24 „	31 „	7 mt.	11 mt.	12 mt.
23 sv.	1 „	8 „	15 „	22 „	29 su.	2 „	3 „
7 su.	14 „	21 „	28 „	4 mt.	11 mt.	15 „	16 „
27 sv.	6 „	13 „	20 „	27 su.	3 „	7 „	8 „
19 „	26 sv.	5 „	12 „	19 „	26 su.	30 su.	31 su.
4 su.	11 su.	18 „	25 „	1 mt.	8 mt.	12 mt.	13 mt.

Tabla

Prestopni prazniki po veliki noči v

Leta.	Nedelje po veliki noči.					1. dan v križe- vem tednu	Kristusov vnebohod
	I.	II.	III.	IV.	V.		
1801	12 mt.	19 mt.	26 mt.	3 vt.	10 vt.	11 vt.	14 vt.
1802	25 "	2 vt.	9 vt.	16 "	23 "	24 "	27 "
1803	17 "	24 mt.	1 "	8 "	15 "	16 "	19 "
1804	8 "	15 "	22 mt.	29 mt.	6 "	7 "	10 "
1805	21 "	28 "	5 vt.	12 vt.	19 "	20 "	23 "
1806	13 "	20 "	27 mt.	4 "	11 "	12 "	15 "
1807	5 "	12 "	19 "	26 mt.	3 "	4 "	7 "
1808	24 "	1 vt.	8 vt.	15 vt.	22 "	23 "	26 "
1809	9 "	16 mt.	23 mt.	30 mt.	7 "	8 "	11 "
1810	29 "	6 vt.	13 vt.	20 vt.	27 "	28 "	31 "
1811	21 "	28 mt.	5 "	12 "	19 "	20 "	23 "
1812	5 "	12 "	19 mt.	26 mt.	3 "	4 "	7 "
1813	25 "	2 vt.	9 vt.	16 vt.	23 "	24 "	27 "
1814	17 "	24 mt.	1 "	8 "	15 "	16 "	19 "
1815	2 "	9 "	16 mt.	23 mt.	30 mt.	1 "	4 "
1816	21 "	28 "	5 vt.	12 vt.	19 vt.	20 "	23 "
1817	13 "	20 "	27 mt.	4 "	11 "	12 "	15 "
1818	29 su.	5 "	12 "	19 mt.	26 mt.	27 mt.	30 mt.
1819	18 mt.	25 "	2 vt.	9 vt.	16 vt.	17 vt.	20 vt.
1820	9 "	16 "	23 mt.	30 mt.	7 "	8 "	11 "

Opomba. V prvem razčepu se najde su. in pomeni sušca, mt. malitravna, vt. velikitravna, rc. rožnicvéta, lp. listopada in gr. grudna. V zadnjem razčepu se pa v nekterih vrstah najde črta —, ta pomeni, da ni nedelje po Kristusovem rojstvu.

23.

IV.

devetnajstem stoletji. 1801 — 1901.

VI. nedelja po veliki noči	Binkošti	Sv. Trojica	Sv. Telo	Štev. ned. po Binkoštih	1. Adventna nedelja	Dan Kristusov. rojst. v tédnu	Nedelja po Kristusov. rojstvu
17 vt.	24 vt.	31 vt.	4 rc.	26	29 lp.	Petek	27 gr.
30 „	6 rc.	13 rc.	17 „	24	28 „	Sobota	—
22 „	29 vt.	5 „	9 „	25	27 „	Nedelja	—
13 „	20 „	27 vt.	31 vt.	27	2 gr.	Torek	30 gr.
26 „	2 rc.	9 rc.	13 rc.	25	1 „	Sreda	29 gr.
18 „	25 vt.	1 „	5 „	26	30 lp.	Četrtek	28 gr.
10 „	17 „	24 vt.	28 vt.	27	29 „	Petek	27 gr.
29 „	5 rc.	12 rc.	16 rc.	24	27 „	Nedelja	—
14 „	21 vt.	28 vt.	1 „	27	3 gr.	Pond.	31 gr.
3 rc.	10 rc.	17 rc.	21 „	24	2 „	Torek	30 gr.
26 vt.	2 „	9 „	13 „	25	1 „	Sreda	29 gr.
10 „	17 vt.	24 vt.	28 vt.	27	29 lp.	Petek	27 gr.
30 „	6 rc.	13 rc.	17 rc.	24	28 „	Sobota	—
22 „	29 vt.	5 „	9 „	25	27 „	Nedelja	—
7 „	14 „	21 vt.	25 vt.	28	3 gr.	Pond.	31 gr.
26 „	2 rc.	9 rc.	13 rc.	25	1 „	Sreda	29 gr.
18 „	25 vt.	1 „	5 „	26	30 lp.	Četrtek	28 gr.
3 „	10 „	17 vt.	21 vt.	28	29 „	Petek	27 gr.
23 „	30 „	6 rc.	10 rc.	25	28 „	Sobota	—
14 „	21 „	28 vt.	1 „	27	3 gr.	Pond.	31 gr.

Leta	Nedelje po veliki noči.					1. dan v križe- vem tednu	Kristusov vneboh
	I.	II.	III.	IV.	V.		
1821	29 mt.	6 vt.	13 vt.	20 vt.	27 vt.	28 vt.	31 vt.
1822	14 "	21 mt.	28 mt.	5 "	12 "	13 "	16 "
1823	6 "	13 "	20 "	27 mt.	4 "	5 "	8 "
1824	25 "	2 vt.	9 vt.	16 vt.	23 "	24 "	27 "
1825	10 "	17 mt.	24 mt.	1 "	8 "	9 "	12 "
1826	2 "	9 "	16 "	23 mt.	30 mt.	1 "	4 "
1827	22 "	29 "	6 vt.	13 vt.	20 vt.	21 "	24 "
1828	13 "	20 "	27 mt.	4 "	11 "	12 "	15 "
1829	26 "	3 vt.	10 vt.	17 "	24 "	25 "	28 "
1830	18 "	25 mt.	2 "	9 "	16 "	17 "	20 "
1831	10 "	17 "	24 mt.	1 "	8 "	9 "	12 "
1832	29 "	6 vt.	13 vt.	20 "	27 "	28 "	31 "
1833	14 "	21 mt.	28 mt.	5 "	12 "	13 "	16 "
1834	6 "	13 "	20 "	27 mt.	4 "	5 "	8 "
1835	26 "	3 vt.	10 vt.	17 vt.	24 "	25 "	28 "
1836	10 "	17 mt.	24 mt.	1 "	8 "	9 "	12 "
1837	2 "	9 "	16 "	23 mt.	30 mt.	1 "	4 "
1838	22 "	29 "	6 vt.	13 vt.	20 vt.	21 "	24 "
1839	7 "	14 "	21 mt.	28 mt.	5 "	6 "	9 "
1840	26 "	3 vt.	10 vt.	17 vt.	24 "	25 "	28 "
1841	18 "	25 mt.	2 "	9 "	16 "	17 "	20 "
1842	3 "	10 "	17 mt.	24 mt.	1 "	2 "	5 "
1843	23 "	30 "	7 vt.	14 vt.	21 "	22 "	25 "
1844	14 "	21 "	28 mt.	5 "	12 "	13 "	16 "
1845	30 su.	6 "	13 "	20 mt.	27 mt.	28 mt.	1 "
1846	19 mt.	26 "	3 vt.	10 vt.	17 vt.	18 vt.	21 "
1847	11 "	18 "	25 mt.	2 "	9 "	10 "	13 "

VI. nedelja po veliki noči	Binkošti	Sv. Trojica	Sv. Telo	Štev. ned. po Binkoštih	1. Adventna nedelja	Dan Kristusov. rojst. v tédnu	Nedelja po Kristusov. rojstvu
3 re.	10 re.	17 re.	21 re.	24	2 gr.	Torek	30 gr.
19 vt.	26 vt.	2 „	6 „	26	1 „	Sreda	29 „
11 „	18 „	25 vt.	29 vt.	27	30 lp.	Četrtek	28 „
30 „	6 re.	13 re.	17 re.	24	28 „	Sobota	—
15 „	22 vt.	29 vt.	2 „	26	27 „	Nedelja	—
7 „	14 „	21 „	25 vt.	28	3 gr.	Pond.	31 „
27 „	3 re.	10 re.	14 re.	25	2 „	Torek	30 „
18 „	25 vt.	1 „	5 „	26	30 lp.	Četrtek	28 „
31 „	7 re.	14 „	18 „	24	29 „	Petek	27 „
23 „	30 vt.	6 „	10 „	25	28 „	Sobota	—
15 „	22 „	29 vt.	2 „	26	27 „	Nedelja	—
3 re.	10 re.	17 re.	21 „	24	2 gr.	Torek	30 „
19 vt.	26 vt.	2 „	6 „	26	1 „	Sreda	29 „
11 „	18 „	25 vt.	29 vt.	27	30 lp.	Četrtek	28 „
31 „	7 re.	14 re.	18 re.	24	29 „	Petek	27 „
15 „	22 vt.	29 vt.	2 „	26	27 „	Nedelja	—
7 „	14 „	21 „	25 vt.	28	3 „	Pond.	31 „
27 „	3 re.	10 re.	14 re.	25	2 „	Torek	30 „
12 „	19 vt.	26 vt.	30 vt.	27	1 „	Sreda	29 „
31 „	7 re.	14 re.	18 re.	24	29 „	Petek	27 „
23 „	30 vt.	6 „	10 „	25	28 „	Sobota	—
8 „	15 „	22 vt.	26 vt.	27	27 „	Nedelja	—
28 „	4 re.	11 re.	15 re.	25	3 gr.	Pond.	31 „
19 „	26 vt.	2 „	6 „	26	1 „	Sreda	29 „
4 „	11 „	18 vt.	22 vt.	28	30 lp.	Četrtek	28 „
24 „	31 „	7 re.	11 re.	25	29 „	Petek	27 „
16 „	23 „	30 vt.	3 „	26	28 „	Sobota	26 „

Leta.	Nedelje po veliki noči.					1. dan v križe- vem tednu	Kristusov vneboh
	I.	II.	III.	IV.	V.		
1848	30 mt.	7 vt.	14 vt.	21 vt.	28 vt.	29 vt.	1 rc.
1849	15 "	22 mt.	29 mt.	6 "	13 "	14 "	17 vt.
1850	7 "	14 "	21 "	28 mt.	5 "	6 "	9 "
1851	27 "	4 vt.	11 vt.	18 vt.	25 "	26 "	29 "
1852	18 "	25 mt.	2 "	9 "	16 "	17 "	20 "
1853	3 "	10 "	17 mt.	24 mt.	1 "	2 "	5 "
1854	23 "	30 "	7 vt.	14 vt.	21 "	22 "	25 "
1855	15 "	22 "	29 mt.	6 "	13 "	14 "	17 "
1856	30 su.	6 "	13 "	20 mt.	27 mt.	28 mt.	1 "
1857	19 mt.	26 "	3 vt.	10 vt.	17 vt.	18 vt.	21 "
1858	11 "	18 "	25 mt.	2 "	9 "	10 "	13 "
1859	1 vt.	8 vt.	15 vt.	22 "	29 "	30 "	2 rc.
1860	15 mt.	22 mt.	29 mt.	6 "	13 "	14 "	17 vt.
1861	7 "	14 "	21 "	28 mt.	5 "	6 "	9 "
1862	27 "	4 vt.	11 vt.	18 vt.	25 "	26 "	29 "
1863	12 "	19 mt.	26 mt.	3 "	10 "	11 "	14 "
1864	3 "	10 "	17 "	24 mt.	1 "	2 "	5 "
1865	23 "	30 "	7 vt.	14 vt.	21 "	22 "	25 "
1866	8 "	15 "	22 mt.	29 mt.	6 "	7 "	10 "
1867	28 "	5 vt.	12 vt.	19 vt.	26 "	27 "	30 "
1868	19 "	26 mt.	3 "	10 "	17 "	18 "	21 "
1869	4 "	11 "	18 mt.	25 mt.	2 "	3 "	6 "
1870	24 "	1 vt.	8 vt.	15 vt.	22 "	23 "	26 "
1871	16 "	23 mt.	30 mt.	7 "	14 "	15 "	18 "
1872	7 "	14 "	21 "	28 mt.	5 "	6 "	9 "
1873	22 "	29 "	6 vt.	13 vt.	20 "	21 "	24 "
1874	12 "	19 "	26 mt.	3 "	10 "	11 "	14 "

VI. nedelja po veliki noči	Binkošti	Sv. Trojica	Sv. Telo	Število ned. po Binkoštih	1. Adventna nedelja	Dan Kristusovega rojstva v tédnu	Nedelja po Kristusov. rojstvu
4 rc.	11 rc.	18 rc.	22 rc.	24	3 gr.	Pond.	31 gr.
20 vt.	27 vt.	3 „	7 „	26	2 „	Torek	30 „
12 „	19 „	26 vt.	30 vt.	27	1 „	Sreda	29 „
1 rc.	8 rc.	15 rc.	19 rc.	24	30 lp.	Četrtek	28 „
23 vt.	30 vt.	6 „	10 „	25	28 „	Sobota	—
8 „	15 „	22 vt.	26 vt.	27	27 „	Nedelja	—
28 „	4 rc.	11 rc.	15 rc.	25	3 gr.	Pond.	31 „
20 „	27 vt.	3 „	7 „	26	2 „	Torek	30 „
4 „	11 „	18 vt.	22 vt.	28	30 lp.	Četrtek	28 „
24 „	31 „	7 rc.	11 rc.	25	29 „	Petek	27 „
16 „	23 „	30 vt.	3 „	26	28 „	Sobota	26 „
5 rc.	12 rc.	19 rc.	23 „	23	27 „	Nedelja	—
20 vt.	27 vt.	3 „	7 „	26	2 gr.	Torek	31 „
12 „	19 „	26 vt.	30 vt.	27	1 „	Sreda	29 „
1 rc.	8 rc.	15 rc.	19 rc.	24	30 lp.	Četrtek	28 „
17 vt.	24 vt.	31 vt.	4 „	26	29 „	Petek	27 „
8 „	15 „	22 „	26 vt.	27	27 „	Nedelja	—
28 „	4 rc.	11 rc.	15 rc.	25	8 gr.	Pond.	31 „
13 „	20 vt.	27 vt.	31 vt.	27	2 „	Torek	30 „
2 rc.	9 rc.	16 rc.	20 rc.	24	1 „	Sreda	29 „
24 vt.	31 vt.	7 „	11 „	25	29 lp.	Petek	27 „
9 „	16 „	23 vt.	27 vt.	27	28 „	Sobota	26 „
29 „	5 rc.	12 rc.	16 rc.	24	27 „	Nedelja	—
21 „	28 vt.	4 „	8 „	26	3 gr.	Pond.	31 „
12 „	19 „	26 vt.	30 vt.	27	1 „	Sreda	29 „
27 „	3 rc.	10 rc.	14 rc.	25	2 „	Četrtek	30 „
17 „	24 vt.	31 vt.	4 „	26	29 lp.	Petek	27 „

Leta	Nedelje po veliki noči					1. dan v križe- vem tednu	Kristusov vnebohod
	I.	II.	III.	IV.	V.		
1875	4 mt.	11 mt.	18 mt.	25 mt.	2 vt.	3 vt.	6 vt.
1876	23 "	30 "	7 vt.	14 vt.	21 "	22 "	25 "
1877	8 "	15 "	22 mt.	29 mt.	6 "	7 "	10 "
1878	28 "	5 vt.	12 vt.	19 vt.	26 "	27 "	30 "
1879	20 "	27 mt.	4 "	11 "	18 "	19 "	22 "
1880	4 "	11 "	18 mt.	25 mt.	2 "	3 "	6 "
1881	24 "	1 vt.	8 vt.	15 vt.	22 "	23 "	26 "
1882	16 "	23 mt.	30 mt.	7 "	14 "	15 "	18 "
1883	1 "	8 "	15 "	22 mt.	29 mt.	30 mt.	3 "
1884	20 "	27 "	4 vt.	11 vt.	18 vt.	19 vt.	22 "
1885	12 "	19 "	26 mt.	3 "	10 "	11 "	14 "
1886	2 vt.	9 vt.	16 vt.	23 "	30 "	31 "	3 rc.
1887	17 mt.	24 mt.	1 "	8 "	15 "	16 "	19 vt.
1888	8 "	15 "	22 mt.	29 mt.	6 "	7 "	10 "
1889	28 "	5 vt.	12 vt.	19 vt.	26 "	27 "	30 "
1890	13 "	20 mt.	27 mt.	4 "	11 "	12 "	15 "
1891	5 "	12 "	19 "	26 mt.	3 "	4 "	7 "
1892	24 "	1 vt.	8 vt.	15 vt.	22 "	23 "	26 "
1893	9 "	16 mt.	23 mt.	30 mt.	7 "	8 "	11 "
1894	1 "	8 "	15 "	22 "	29 mt.	30 mt.	3 "
1895	21 "	28 "	5 vt.	12 vt.	19 vt.	20 vt.	23 "
1896	12 "	19 "	26 mt.	3 "	10 "	11 "	14 "
1897	25 "	2 vt.	9 vt.	16 "	23 "	24 "	27 "
1898	17 "	24 mt.	1 "	8 "	15 "	16 "	19 "
1899	9 "	16 "	23 mt.	30 mt.	7 "	8 "	11 "
1900	22 "	29 "	6 vt.	13 vt.	20 "	21 "	24 "

VI. nedelja po veliki noči	Binkošti	Sv. Trojica	Sv. Telo	Štev. ned. po Binkoštih	1. Adventna nedelja	Dan Kristusov. rojst. v tednu	Nedelja po Kristusov. rojstvu
9 vt.	16 vt.	23 vt.	27 vt.	27	28 lp.	Sobota	26 gr.
28 „	4 rc.	11 rc.	15 rc.	25	3 gr.	Pond.	31 „
13 „	20 vt.	27 vt.	31 vt.	27	2 „	Torek	30 „
2 rc.	9 rc.	16 rc.	20 rc.	24	1 „	Sreda	29 „
25 vt.	1 „	8 „	12 „	25	30 lp.	Četrtek	28 „
9 „	16 vt.	23 vt.	27 vt.	27	28 „	Sobota	26 „
29 „	5 rc.	12 rc.	16 rc.	24	27 „	Nedelja	—
21 „	28 vt.	4 „	8 „	26	3 gr.	Pond.	31 „
6 „	13 „	20 vt.	24 vt.	28	1 „	Torek	30 „
25 „	1 rc.	8 rc.	12 rc.	25	30 lp.	Četrtek	28 „
17 „	24 vt.	31 vt.	4 „	26	29 „	Petek	27 „
6 rc.	13 rc.	20 rc.	24 „	23	28 „	Soboto	26 „
22 vt.	29 vt.	5 „	9 „	25	27 „	Nedelja	—
13 „	20 „	27 vt.	31 vt.	27	2 gr.	Torek	30 „
2 rc.	9 rc.	16 rc.	20 rc.	24	1 „	Sreda	29 „
18 vt.	25 vt.	1 „	5 „	26	30 lp.	Četrtek	28 „
10 „	17 „	24 vt.	28 vt.	27	29 „	Petek	27 „
29 „	5 rc.	12 rc.	16 rc.	24	27 „	Nedelja	—
14 „	21 vt.	28 vt.	1 „	27	3 gr.	Pond.	31 „
6 „	13 „	20 „	24 vt.	28	2 „	Torek	30 „
26 „	2 rc.	9 rc.	13 rc.	25	1 „	Sreda	29 „
17 „	24 vt.	31 vt.	4 „	26	29 lp.	Petek	27 „
30 „	6 rc.	13 rc.	17 „	24	28 „	Sobota	26 „
22 „	29 vt.	5 „	9 „	25	27 „	Nedelja	—
14 „	21 „	28 vt.	1 „	27	3 gr.	Pond.	31 „
27 „	3 rc.	10 rc.	14 „	25	2 „	Torek	30 „

Tabla V.

Kvatre v devetnajstem stoletju.

Od 1801 — 1901.

Leta	1. Kvatre	2. Kvatre	3. Kvatre	4. Kvatre
1801	25. sv.	27. vt.	16. kim.	16. gr.
1802	10. su.	9. rc.	15. "	15. "
1803	2. "	1. "	21. "	21. "
1804	22. sv.	23. vt.	19. "	19. "
1805	6. su.	5. rc.	18. "	18. "
1806	26. sv.	28. vt.	17. "	17. "
1807	18. "	20. "	16. "	16. "
1808	9. su.	8. rc.	21. "	14. "
1809	22. sv.	24. vt.	20. "	20. "
1810	14. su.	13. rc.	19. "	19. "
1811	6. "	5. "	18. "	18. "
1812	19. sv.	20. vt.	16. "	16. "
1813	10. su.	9. rc.	15. "	15. "
1814	2. "	1. "	21. "	21. "
1815	15. sv.	17. vt.	20. "	20. "
1816	6. su.	5. rc.	18. "	18. "
1817	26. sv.	28. vt.	17. "	17. "
1818	11. "	13. "	16. "	16. "
1819	3. su.	2. rc.	15. "	15. "
1820	23. sv.	24. vt.	20. "	20. "

Opomba. V razcepkih pod kvatrami pomeni sv. svečana, su. sušca, vt. v élikitrayna, rc. rožnicveta, kim. kimoveca, gr. grudna, in dvojni črtlej (↵) tisti mesec, ki ga ima nad seboj.

Leta	1. Kvatre	2. Kvatre	3. Kvatre	4. Kvatre
1821	14. su.	13. rc.	19. kim.	19. gr.
1822	27. sv.	29. vt.	18. "	18. "
1823	19. "	21. "	17. "	17. "
1824	10. su.	9. rc.	15. "	15. "
1825	23. sv.	25. vt.	21. "	14. "
1826	15. "	17. "	20. "	20. "
1827	7. su.	6. rc.	19. "	19. "
1828	27. sv.	28. vt.	17. "	17. "
1829	11. su.	10. rc.	16. "	16. "
1830	3. "	2. "	15. "	15. "
1831	23. sv.	25. vt.	21. "	14. "
1832	14. su.	13. rc.	19. "	19. "
1833	27. sv.	29. vt.	18. "	18. "
1834	19. "	21. "	17. "	17. "
1835	11. su.	10. rc.	16. "	16. "
1836	24. sv.	25. vt.	21. "	14. "
1837	15. "	17. "	20. "	20. "
1838	7. su.	6. rc.	19. "	19. "
1839	20. sv.	22. vt.	18. "	18. "
1840	11. su.	10. rc.	16. "	16. "
1841	3. "	2. "	15. "	15. "
1842	16. sv.	18. vt.	21. "	14. "
1843	8. su.	7. rc.	20. "	20. "
1844	28. sv.	29. vt.	18. "	18. "
1845	12. "	14. "	17. "	17. "
1846	4. su.	3. rc.	16. "	16. "
1847	24. sv.	26. vt.	15. "	15. "
1848	15. su.	14. rc.	20. "	20. "
1849	28. sv.	30. vt.	19. "	19. "
1850	20. "	22. "	18. "	18. "

Leta	1. Kvatre	2. Kvatre	3. Kvatre	4. Kvatre
1851	12. su.	11. rc.	17. kim.	17. gr.
1852	3. „	2. „	15. „	15. „
1853	16. sv.	18. vt.	21. „	14. „
1854	8. su.	7. rc.	20. „	20. „
1855	28. sv.	30. vt.	19. „	19. „
1856	13. „	14. „	17. „	17. „
1857	4. su.	3. rc.	16. „	16. „
1858	24. sv.	26. vt.	15. „	15. „
1859	16. su.	15. rc.	21. „	14. „
1860	29. sv.	30. vt.	19. „	19. „
1861	20. „	22. „	18. „	18. „
1862	12. su.	11. rc.	17. „	17. „
1863	25. sv.	27. vt.	16. „	16. „
1864	17. „	18. „	21. „	14. „
1865	8. su.	7. rc.	20. „	20. „
1866	21. sv.	23. vt.	19. „	19. „
1867	13. su.	12. rc.	18. „	18. „
1868	4. „	3. „	16. „	16. „
1869	17. sv.	19. vt.	15. „	15. „
1870	9. su.	8. rc.	21. „	14. „
1871	1. „	31. vt.	20. „	20. „
1872	21. sv.	22. „	18. „	18. „
1873	5. su.	4. rc.	17. „	17. „
1874	25. sv.	27. vt.	16. „	16. „
1875	17. „	19. „	15. „	15. „
1876	8. su.	7. rc.	20. „	20. „
1877	21. sv.	23. vt.	19. „	19. „
1878	13. su.	12. rc.	18. „	18. „
1879	5. „	4. „	17. „	17. „
1880	18. sv.	19. vt.	15. „	15. „

Leta	1. Kvatre	2. Kvatre	3. Kvatre	4. Kvatre
1881	9. su.	8. re.	21. kim.	14. gr.
1882	1. „	31. vt.	20. „	20. „
1883	14. sv.	16. „	19. „	19. „
1884	5. su.	4. re.	17. „	17. „
1885	25. sv.	27. vt.	16. „	16. „
1886	17. su.	16. re.	15. „	15. „
1887	2. „	1. „	21. „	14. „
1888	~~21~~ sv.	23. vt.	19. „	19. „
1889	13. su.	12. re.	18. „	18. „
1890	26. sv.	28. vt.	17. „	17. „
1891	18. „	20. „	16. „	16. „
1892	9. su.	8. re.	21. „	14. „
1893	22. sv.	24. vt.	20. „	20. „
1894	14. „	16. „	19. „	19. „
1895	6. su.	5. re.	18. „	18. „
1896	26. sv.	27. vt.	16. „	16. „
1897	10. su.	9. re.	15. „	15. „
1898	2. „	1. „	21. „	14. „
1899	22. sv.	24. vt.	20. „	20. „
1900	7. su.	6. re.	19. „	19. „

§. 25.

Raba sprednjih peterih tablic.

Že v §. 13 je bilo povedano, kako se pratika za vsako leto, bodi si katero koli hoče, nareja; pa vém, da vsakemu težko stane preračunovati, kdaj bo velika noč, na katere dneve prestopni prazniki padejo i. t. d. Veliko lažje se pratika s pomočjo sprednjih peterih tablic nareja, katere so tako napravljene, da ni drugega treba, kakor iz njih spisati, kar se v pratike stavi. Da se raba teh tablic natanko pokaže, hočem izgled dati. Nekdo bi rad pratiko za leto 1849 naredil. Naj nar pred razdeli leto v 12 mesev, mesce pa v dneve kolikor jih vsakteri ima, ter jih s številkami zaznamova. Potem naj si poiše v tablici III. leto 1849, kjer najde zraven tega leta v drugem razcepu dan novega leta, ki je tisto leto v pondeljek, v tretjem razcepu vidi, da ni nobene nedelje po novem letu, v četrtem, da so 4 nedelje po razglašenji Gospodovem ali po sveteh 3 kraljih, v petem razcepu, da je prva predpepelnična nedelja 4. svečana, druga predpepelnična 11. svečana, i. t. d.; v tablici II. najde zraven leta 1849 velikonočni šip 7. malitavna, in v tretjem razcepu velikonočni praznik 8. malitavna; v IV. tablici pa dobí zraven leta 1849 nedelje po veliki noči in po binkoštih, in dan prve adventne nedelje. Potem, ko je že vse to najdel, naj gré v V. tablico, kjer zopet zraven leta 1849 vidi kvatre: I. kvatre 28. svečana, II. kvatre 30. velikitavna, III. kvatre 19. kimovca in IV. kvatre 19. grudna. Dnevi v te tablici so sréde; petke in sobote pa vsak sam lahko najde. Je tako

vse potrebno iz teh tablic vzel in na pravi kraj v svoji pratiki zapisal, naj še v §. 14 prestopne praznike poiše, in naj jih na pravo mesto v svoji pratiki postavi. In ko je že vse prestopne praznike zapisal, naj potem še vse neprestopne praznike na njim odločene dneve postavi, in poslednjič naj na vse druge dni, ki so prazni ostali, še druge Svetnike iz §. 15. postavi, in tako je pratika za leto 1849 dodelana, v katero se še potem iz I. tablice vzame planet, ki tisto leto vlada, namreč Solnce, ali IV. letno premičnico, zlato število 7, solnčni krog 10, nedeljsko črko G, in lunino kazalo ali epakto VI. Kar naj se še drugoga v pratiko dene, bom v naslednjem §. 26 razložil.

§. 26.

Kaj pomenijo dvanajstere nebeške znamenja v pratiki?

Kdor skozi celo leto večkrat ponočno jasno nebo ogleduje, bo spoznal, da se vsakih 24 ur kakor solnce in luna, tako tudi vse zvezde okoli in okoli zemlje od jutra proti večeru premičejo. Če pa še bolj natanko gleda, bo tudi videl, da luna vsaki dan svoje mesto premení, in da se po družih zvezdah vsaki dan precej daleč od večera proti jutru premakne, tako da v enem tednu za četrtelej nebesa nazaj gré, v štirih tednih pa okoli in okoli k ravno tisti zvezdi pride, pri kateri je pred tem časom bila. Ravno po tem potu gré po naši dozdevi tudi solnce, toda veliko bolj počasi, nazaj proti jutru, in sicer tako, da še le v enem letu k ravno tisti zvezdi pride, pri kateri je pred bilo.

To pot, po kateri luna in solnce po nebesu od večera proti jutru nazaj gresta, so razdelili zvezdogledi že od nekdanj v dvanajst delov, kateri se po zvezdah poznajo in se zato nebeške znamenja imenujejo. Naj bolj izurjeni zvezdogledi so bili ajdje v Babilonii in v Egiptu, in so dali vsakemu teh dvanajst delov nebesa, ali vsakemu znamenju drugo imé, namreč prvemu, v katerem je bilo solnce pred 2000 leti spomlad, kadar sta noč in dan enako dolga, so dali imé oven (); drugemu, v katerem se solnce bolj visoko premakne, imé junec (); tretjemu, ko je solnce še višje, imé dvojčiči (), četrtemu, kadar je solnce poleti nar bolj visoko; imé rak (); petemu, kjer se solnce že nekoliko poniža, imé lev (); šestemu, kjer je solnce še nižje, imé devica (); sedmemu, ko je solnce tako visoko, kakor je bilo v ovnu, in sta v jeseni zopet noč in dan enake dolgosti, imé tehtnica ali vaga (); osmemu, ko solnce bolj nizko pride, imé škorpion (); devetemu, ko je solnce še nižje, imé strelec (); desetemu, kadar je solnce pozimi nar bolj nizko, imé divji kozel (); enajstemu, ko je solnce zopet nekoliko višje, imé vodnár (); in dvanajstemu, preden solnce zopet k ovnu pride, imé ribe (.

V pratiki zato stojí okoli 21. dneva vsakega mesca zapisano „☀ v “, to je, solnce stopi v znamenje ovna, ali „☀ v “, to je, v junca, ali „☀ v “, to je v leva, i. t. d.

Dvanajstere nebeške znamenja se razdelé v spomladanske, poletne, jesenske in pozimske. Spomladanske znamenja so: oven () junec () dvojčiči (.

Poletne znamenja: rak () , lev () , devica ().

Jesenske znamenja: tehtnica () , škorpijon () , strelec ().

Pozimske znamenja: divji kozel () , vodnár () , ribe ().

Tudi se razdelijo v izhodnje in zahodnje znamenja.

Izhodnje znamenja so: , , , , , .

Zahodnje znamenja so: , , , , , .

Tiste šestere znamenja se zato izhodnje imenujejo, ker se solnce naši vršini nad glavo po njih približuje; te pa se imenujejo zahodnje zato, ker se solnce po njih od vršine nad glavo odmikuje.

Solnce stopi

- v ovna () 21. sušca (začetek spomladi, in noč in dan sta enako dolga),
- v junca () 20. malitravna,
- v dvojčiče () 21. vélikitravna,
- v raka () 21. rožnicveta, (začetek poletja, nar daljši dan, naj krajša noč),
- v leva () 23. malisrpana,
- v devico () 23. vélikisrpana,
- v tehtnico () 23. kimovca, (začetek jeseni, noč in dan sta enako dolga),
- v škorpijona () 23. kozoprška,
- v streljca () 22. listopada,
- v divjega kozla () 22. grudna, (začetek zime, najkrajši dan, in najdaljša noč),
- v vodnárja () 20. prosenca,
- v ribe () 18. svečana.

Potem takem je solnce

- od 20. prosenca do 18. svečana v vodnarji, ()
 od 18. svečana do 21. sušca v ribah, ()
 od 21. sušca do 20. malitravna v ovnu, ()
 od 20. malitravna do 21. vélikitr. v juncu, ()
 od 21. vélikitr. do 21. rožnicv. v dvojčičih, ()
 od 21. rožnicv. do 23. malisrp. v raku, ()
 od 23. malisrp. do 23. vélikisrp. v levu, ()
 od 23. vélikisrp. do 23. kimovca v devici, ()
 od 23. kimovca do 23. kozoprška v tehtnici, ()
 od 23. kozoprška do 22. listopada v škorprij., ()
 od 23. listopada do 22. grudna v streljeu, ()
 od 22. grudna do 20. prosenca v divjaku. ()

Luna gré pa veliko hitrejše nazaj proti jutru po ravno teh znamenjih, tako da, preden pride solnce enkrat okoli, to je, v enem letu, pride luna dvanajstkrat ravno po tem potu; zato stojí v pratiki spodej pod dnevnimi številkami na vsaki drugi ali tretji dan zaznamovano, v katerem znamenji tiste dni luna hodi.

Kdor toraj hoče nebeške znamenja po zvezdah poznati, naj pogleda v pratiki, katero znamenje tisti dan luna nastopi, potem pa naj pogleda na nebo, in ker so se v 2000 letih znamenja za enega proti jutru premaknile, bo stala luna na nebu za eno znamenje nazaj, postavim zgled: če je v pratiki zapisano znamenje ovna (), bo stala luna v ribah (), znamenje ovna pa se bo vidilo nekoliko bolj na levo roko proti jutru, i. t. d.

§. 27.

Kako se najde stopnja v nebeškem znamenji, v kateri je solnce vsakterega dne?

Vsako predimenovanih 12 nebeških znamenj

zvezdogledi v 30 enacih delov razdelé, kterim stopnje pravijo. Tako ima tedaj slehrno nebeško znamnje 30 stopinj ali gredí, in solnce skoraj vsak dan eno teh stopinj prehodi na svojem podolgasto-okroglem potu, kteremu potu zvezdogledi ekliptika pravijo. Ko bi kdo hotel vediti, koliko stopinj je solnce v tistem nebeškem znamnji že prehodilo, v kterem se znajde; naj sošteje dní, kteri so med dnevam, ko solnce v tisto nebeško znamnje stopi, in med tistim dnevam, od kterega stopnjo solnčnega téka izvediti želí, znesek teh dní dá stopnjo, v kteri solnce v nebeškem znamnji ta dan stojí.

Ko bi kdo, postavim, hotel vediti, kje je solnce 15. vélikitravna na svojem podolgasto-okroglem potu, ali v ekliptiki, naj pogleda v poprejšnji §. 26 in videl bo, da je solnce ta čas med 20. malitravnam in 21. vélikitravnam v juncu, v kterega je 20. malitravna stopilo. Ker je pa od 20. malitravna do 30. še 10 dní, in od 1. vélikitravna do 15. še 14 dní, tako znese 10 in 14 skupaj 24; solnce se tedaj znajde 15. vélikitravna v 24. stopnji junca. Ravno tako se tudi najde, da je solnce 28. kozoprška v 4. stopnji škorpijona.

Kdor pa tega preračunovati noče, naj pa v naslednjo tablico pogleda, v kteri bo za vsak drugi ali tretji dan v mescu stopnjo solnca v nebeškem znamnji že izračuneno najdel, za vmesne dní pa že vsak sam lahko stopnjo najde.

Iz naslednje tablice se tudi razvidi, kako solnce od pasú naše zemlje odstopa, ali pa spet k njemu pristopa. Pas zemlje imenujemo krog, kteri zemljo, ki je okrogla, ravno čez pol v zgornjo

in spodnjo polovico razdelí. Zgornjo polovico zemlje, v kateri mi živimo, imenujemo severno ali polnočno, spodnjo polovico pa južno ali poldanjo. Solnce je 21. sušca ravno nad pasam zemlje, tedaj celó nobene stopnje od njega, in to se z ničlo, to je z 0 zaznamova, in tistikrat sta noč in dan enako dolga. Od 21. sušca do 21. rožnicveta se pa solnce vsaki dan bolj od pasú zemlje v zgornjo, to je, severno ali polnočno polovico odmikuje, ali odstopa, in odstopi solnca se severni ali polnočni imenujejo in se s stopinjami naznanijo. In več stopinj ko solnce od pasú zemlje v zgornjo severno polovico odstopi, daljši dan imamo pri nas, ko smo v zgornji polovici; nasproti pa imajo tisti ljudje, ki so v spodnji polovici zemlje tolikanj krajši dan in daljšo noč, zato ko je solnce od njih polovico v našo odstopilo. Solnce pa nikoli delj ko $23\frac{1}{2}$ stopinj od pasú zemlje ne odstopi, ker se potem na svojem podolgasto-okroglem potu (ekliptiki) vrne in zopet vsaki dan bliže k pasu zemlje pristopa; toraj se dnevi krajšajo in noči daljšajo, in je 23. kimovca zopet nad pasam zemlje, tedaj sta zopet noč in dan enako dolga. Po 23. kimovcu pa gré solce v svoji ekliptiki v spodnjo, južno ali poldanjo polovico zemlje, in zopet vsaki dan delj od pasú zemlje do 22. grudna odstopa; toraj imajo v spodnji polovici zemlje vsaki dan dalji dan in krajšo noč, mi pa vsaki dan daljšo noč in krajši dan, zato ko solnce vedno delj od pasú zemlje v južno ali poldanjo polovico odstopa, in ti odstopi se zopet s stopinjami naznanijo, in se južni ali poldanji odstopi imenujejo. Ker se pa solnce nikoli delj ko $23\frac{1}{2}$ stopinj od pasú zemlje

ne odmakne; toraj se po 23. grudnu zopet k pasu zemlje približevati začne, od tod pride, da imajo od tega časa v spodnji polovici zemlje vedno krajši dan in daljšo noč, mi pa nasproti vedno daljši dan in krajšo noč. In ker solnce 21. sušca zopet nad pas zemlje pride, se zgodí, da sta noč in dan zopet enako dolga. Iz prvega razcepa naslednje tablice se tedaj razvidijo stopnje solnčnega odstopa od pasú zemlje ali v sevrno ali pa v južno polovico zemlje.

Drugi razcep kaže nebeške znamenja in stopnje v teh znamenjih, v katerih se solnce tega ali unega dné v mescu znajde. V tretjem razcepu stojé dnevi vsakterega mesca. V četrtem razcepu stojé ure in minute, ob katerih se zor tega ali unega dné v mescu delati začne. Peti razcep pokaže, ob kateri uri in minuti je tega ali unega dné v mescu že pred solnčnem izhodam tako svetlo, da se pod jasnem nebam vidi brati. Šesti razcep pové, ob kateri uri in minuti solnce izhaja. Sedmi razcep kaže čas, kdaj solnce skozi prvi vršinski krog gré. Osmi razcep pové, ob kateri uri in minuti slehrni dan solnce zahaja. Deveti razcep pové, ob kateri uri in minuti vsakterega dné je po solnčnem zahodu tako temno, da se zunaj več ne vidi bukev brati. Deseti razcep pokaže, kdaj se mrak končá in noč prične. Enajsti razcep kaže dolgost dneva in dvanajsti dolgost noči. Peti in deveti razcep sta sosebnó popotnikam v korist, ker iz nju zvedó, kdaj jim je treba zjutraj vstati in zvečer prenočiša iskati.

V poletnem polletji od 21.

1		2		3		4		5		6	
Polnočni odstopi solnca		Mesto solnca v ekliptiki		Dan v mescu		Zór se dela		Začetek svitl. dné		Solnčni izhod	
Stopnja		Znam-nje Stop-nja				ur. m.		ur. m.		ur. m.	
0		0	21	sušec		4	14	5	23	6	0
1	"	3	23			4	10	5	19	5	56
2	"	5	25			4	5	5	15	5	52
3	"	8	28			4	0	5	10	5	48
4	"	10	31			3	55	5	6	5	43
5	"	12	2	malitaven		3	50	5	2	5	39
6	"	15	5			3	45	4	57	5	35
7	"	17	7			3	39	4	53	5	31
8	"	20	10			3	34	4	48	5	26
9	"	23	13			3	28	4	44	5	22
10	"	26	16	velikitaven		3	22	4	39	5	18
11	"	29	19			3	16	4	34	5	13
12		1	21			3	10	4	30	5	9
13	"	4	24			3	4	4	25	5	5
14	"	8	28			2	57	4	20	5	0
15	"	11	1	rožnicv.		2	50	4	15	4	55
16	"	14	4			2	42	4	9	4	51
17	"	18	8			2	34	4	4	4	46
18	"	21	12			2	26	3	59	4	41
19	"	25	16			2	17	3	53	4	36
20	"	29	20	2	7	3	47	4	31		
21		4	25	rožnicv.		1	56	3	41	4	26
22	"	10	1			1	44	3	35	4	21
23	"	19	10			1	30	3	28	4	16
23 ^{1/2}		0	21			1	22	3	25	4	13

Opomba: ur. pomeni uro, m. pa minuto, in dvojni črtlej („) tisto znamenje, ki ga ima nad seboj.

sušca do 23. kimovca.

7*

8

9

10

11

12

Prehod solnca skozí prvi vršinski krog	Solnčni zahod	Konec svitelega dné	Začetek noči	Dneva dolgot	Noči dolgot
ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.
6 0	6 0	6 37	7 46	12 0	12 0
6 4	6 4	6 41	7 50	12 8	11 52
6 8	6 8	6 45	7 55	12 16	11 44
6 12	6 12	6 50	8 0	12 24	11 36
6 16	6 17	6 54	8 5	12 34	11 26
6 19	6 21	6 58	8 10	12 42	11 18
6 23	6 25	7 3	8 15	12 50	11 10
6 27	6 29	7 7	8 21	12 58	11 2
6 31	6 34	7 12	8 26	13 8	10 52
6 35	6 38	7 16	8 32	13 16	10 44
6 39	6 42	7 21	8 38	13 24	10 36
6 43	6 47	7 26	8 44	13 34	10 26
6 47	6 51	7 30	8 50	13 42	10 18
6 51	6 55	7 35	8 56	13 50	10 10
6 56	7 0	7 40	9 3	14 0	10 0
7 0	7 5	7 45	9 10	14 10	9 50
7 4	7 9	7 51	9 18	14 18	9 42
7 9	7 14	7 56	9 26	14 28	9 32
7 13	7 19	8 1	9 34	14 38	9 22
7 18	7 24	8 7	9 43	14 48	9 12
7 22	7 29	8 13	9 53	14 58	9 2
7 27	7 34	8 19	10 4	15 8	8 52
7 32	7 39	8 25	10 16	15 18	8 44
7 37	7 44	8 32	10 30	15 28	8 32
7 39	7 47	8 35	10 38	15 34	8 26

*) Vršinski krog — Scheitelkreis.

1 2 3 4 5 6

Polnoční odstopi solnca	Mesto solnca v ekliptiki	Dan v mescu	Zór se dela		Začetek svitl. dné		Solčni izhod		
			ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.			
23 ¹ / ₂	 0	21	re.	1	22	3	25	4	13
23	" 9	1	malisrpan	1	30	3	28	4	16
22	" 20	12		1	44	3	35	4	21
21	" 25	18		1	56	3	41	4	26
20	 1	24		2	7	3	47	4	31
19	" 5	28		2	17	3	53	4	36
18	" 9	1		2	26	3	59	4	41
17	" 13	5		2	34	4	4	4	46
16	" 17	9		2	42	4	9	4	51
15	" 19	12		2	50	4	15	4	55
14	" 22	15		2	57	4	20	5	0
13	" 25	18	3	4	4	25	5	5	
12	" 28	21	3	10	4	30	5	9	
11	 1	24	3	16	4	34	5	14	
10	" 4	27	3	22	4	39	5	18	
9	" 7	30	3	28	4	44	5	22	
8	" 16	2	3	34	4	48	5	26	
7	" 13	5	3	39	4	53	5	31	
6	" 15	7	3	45	4	57	5	35	
5	" 17	10	3	50	5	2	5	39	
4	" 20	13	3	55	5	6	5	43	
3	" 22	15	4	0	5	10	5	48	
2	" 25	18	4	5	5	15	5	52	
1	" 27	20	4	10	5	19	5	56	
0	 0	23	4	14	5	23	6	0	

7

8

9

10

11

12

Prehod solnca skozí prvi vršinski krog	Solnčni zahod	Konec vstalega dné	Začetek nočí	Dnéva dolgost	Nočí dolgost
ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.
7 39	7 47	8 35	10 38	15 34	8 26
7 37	7 44	8 32	10 30	15 28	8 32
7 32	7 39	8 25	10 16	15 18	8 42
7 27	7 34	8 19	10 4	15 8	8 52
7 22	7 29	8 13	9 53	14 58	9 2
7 18	7 24	8 7	9 43	14 48	9 12
7 13	7 19	8 1	9 34	14 38	9 12
7 9	7 14	7 56	9 26	14 28	9 32
7 4	7 9	7 51	9 28	14 18	9 42
7 0	7 5	7 45	9 10	14 10	9 50
6 56	7 0	7 40	9 3	14 0	10 0
6 51	6 55	7 35	8 56	13 50	10 10
6 47	6 51	7 30	8 50	13 42	10 18
6 43	6 46	7 26	8 44	13 32	10 28
6 39	6 42	7 21	8 38	13 24	10 36
6 35	6 38	7 16	8 32	13 16	10 44
6 31	6 34	7 12	8 26	13 8	10 52
6 27	6 29	7 7	8 21	12 58	11 2
6 23	6 25	7 3	8 15	12 50	11 10
6 19	6 21	6 58	8 10	12 42	11 18
6 16	6 17	6 34	8 5	12 34	11 26
6 12	6 12	6 50	8 0	12 24	11 36
6 8	6 8	6 45	7 55	12 16	11 44
6 4	6 4	6 41	7 50	12 8	11 52
6 0	6 0	6 37	7 46	12 0	12 0

V zimskem polletji od 23.

1 2 3 4 5 6

Južni od- stopi solнца	Mesto solнца v ekliptiki	Dan v mescu	Zór se dela		Začetek svitl. dné		Solněni izhod	
			ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.		
0	 0	23	4	14	5	23	6	0
1	" 2	25	4	19	5	27	6	4
2	" 5	28	4	23	5	31	6	8
3	" 8	1	4	28	5	36	6	12
4	" 10	3	4	32	5	40	6	17
5	" 13	6	4	37	5	44	6	21
6	" 15	8	4	41	5	48	6	25
7	" 18	11	4	45	5	52	6	29
8	" 20	14	4	49	5	56	6	34
9	" 23	16	4	53	6	0	6	38
10	" 26	19	4	58	6	5	6	42
11	" 29	22	5	2	6	9	6	47
12	 2	25	5	6	6	13	6	51
13	" 5	28	5	10	6	17	6	55
14	" 8	31	5	14	6	21	7	0
15	" 11	3	5	18	6	26	7	5
16	" 14	6	5	22	6	30	7	9
17	" 17	9	5	26	6	34	7	14
18	" 21	13	5	30	6	39	7	19
19	" 25	17	5	34	6	43	7	24
20	" 29	21	5	38	6	48	7	29
21	 4	26	5	42	6	52	7	34
22	" 10	2	5	46	6	57	7	39
23	" 19	11	5	50	7	2	7	44
23 ^{1/2}	 0	21	5	52	7	4	7	47

kimovca do 21. sušca.

7 8 9 10 11 12

Prehod solnce skozi prvi vršinski krog	Solnčni zahod	Konec svit- lega dne	Začetek noči	Dneva dolgost	Noč dolgost
ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.
6 0	6 0	6 37	7 46	12 0	12 0
5 56	5 56	6 33	7 41	11 52	12 8
5 52	5 52	6 29	7 37	11 44	12 16
5 48	5 48	6 24	7 32	11 36	12 24
5 44	5 43	6 20	7 28	11 26	12 34
5 41	5 39	6 16	7 23	11 18	12 42
5 37	5 35	6 12	7 19	11 10	12 50
5 33	5 31	6 8	7 15	11 2	12 58
5 29	5 26	6 4	7 11	10 52	13 8
5 25	5 22	6 0	7 7	10 44	13 16
5 21	5 18	5 55	7 2	10 36	13 24
5 17	5 13	5 51	6 58	10 26	13 34
5 13	5 9	5 47	6 54	10 18	13 42
5 9	5 5	5 43	6 50	10 10	13 50
5 4	5 0	5 39	6 46	10 0	14 0
5 0	4 55	5 34	6 42	9 50	14 10
4 56	4 51	5 30	6 38	9 42	14 18
4 51	4 46	5 26	6 34	9 32	14 28
4 47	4 41	5 21	6 30	9 22	14 38
4 42	4 36	5 17	6 26	9 12	14 48
4 38	4 31	5 12	6 22	9 2	14 58
4 33	4 26	5 8	6 18	8 52	15 8
4 28	4 21	5 3	6 14	8 42	15 18
4 23	4 16	4 58	6 10	8 32	15 28
4 21	4 13	4 56	6 6	8 26	15 34

1 2 3 4 5 6

Južni od- stopi solnca	Mesto solnca v ekliptiki	Dan v mescu	Zór se dela	Začetek svitl. dné	Solčni izhod	
Stopnja	Znam- nje Stop- nja		ur. m.	ur. m.	ur. m.	
23 ^{1/2}	 0	21	gr.	5 52	7 4	7 47
23	" 11	1	prošenec	5 50	7 2	7 44
22	" 20	10		5 46	6 57	7 39
21	" 26	16		5 42	6 52	7 34
20	 1	21		5 38	6 48	7 29
19	" 5	25		5 34	6 43	7 24
18	" 9	29		5 30	6 39	7 19
17	" 11	1		5 26	6 34	7 14
16	" 16	5		5 22	6 30	7 9
15	" 20	8		5 18	6 26	7 5
14	" 23	11		5 14	6 21	7 0
13	" 26	14	svečan	5 10	6 17	6 55
12	" 29	17		5 6	6 13	6 51
11	 2	20		5 2	6 9	6 46
10	" 4	22		4 58	6 5	6 42
9	" 7	25		4 53	6 0	6 38
8	" 10	28		4 49	5 56	6 34
7	" 12	2		4 45	5 52	6 29
6	" 15	5		4 41	5 48	6 25
5	" 18	8		4 37	5 44	6 21
4	" 20	10		sušec	4 32	5 40
3	" 23	13	4 28		5 36	6 12
2	" 25	15	4 23		5 31	6 8
1	" 28	18	4 19		5 27	6 4
0	 0	21	4 14		5 23	6 0

7   8   9   10   11   12

Prehod solnca skozí prvi vršinski krog	Solnčni zahod	Konec svit- lega dné	Začetek nočí	Dnéva dolgost	Nočí dolgost
ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.	ur. m.
4 21	4 13	4 56	6 8	8 26	15 34
4 23	4 16	4 58	6 10	8 32	15 28
4 28	4 21	5 3	6 14	8 42	15 18
4 35	4 26	5 8	6 18	8 52	15 8
4 38	4 31	5 12	6 22	9 2	14 58
4 42	4 36	5 17	6 26	9 12	14 48
4 47	4 41	5 21	6 30	9 22	14 38
4 51	4 46	5 26	6 34	9 32	14 28
4 56	4 51	5 30	6 38	9 42	14 18
5 0	4 55	5 34	6 42	9 50	14 10
5 4	5 0	5 39	6 46	10 0	14 0
5 9	5 5	5 43	6 50	10 10	13 50
5 13	5 9	5 47	6 54	10 18	13 42
5 17	5 14	5 51	6 58	10 28	13 32
5 21	5 18	5 55	7 2	10 36	13 24
5 25	5 22	6 0	7 7	10 44	13 16
5 29	5 26	6 4	7 11	10 52	13 8
5 33	5 31	6 8	7 15	11 2	12 58
5 37	5 35	6 12	7 19	11 10	12 50
5 41	5 39	6 16	7 23	11 18	12 42
5 44	5 43	6 20	7 28	11 26	12 34
5 48	5 48	6 24	7 32	11 36	12 24
5 52	5 52	6 29	7 37	11 44	12 16
5 56	5 56	6 33	7 41	11 52	12 8
6 0	6 0	6 37	7 46	12 0	12 0

Poduk, kako se nareja solnčna ura na zidu.

Nikjer ni večje potrebe, uro v zvoniku naravnati, da prav gré, kakor na kmetih, kjer kmetje zavolj mnogih opravil, posebno pa zavoljo tù in tam oznanjene službe božje svoje hišne ure le po cerkveni ravnajo. Kdor je hodil le kolikaj po deželi, se je lahko prepričal, kako različno da kažejo cerkvene ure sèm ter tjè. Ko je v eni fari poldne, je v sosedni komaj poli dvanajstih, v drugi pa morde že poli ene, ali pa še čez. In v eni in tisti fari je danes poldne, drugi dan pa ob ravno tem času manj ali pa več.

Od kod izvira ta na mnoge strani napačna in sitna različnost? Od tod, ker jo ni pri cerkvi dobre in stanovitne ure, po kateri bi se ravnale vse druge. S cerkveno uro ima po navadi opraviti cerkvenik (mežnar). On jo ustavlja in naprej deva, kakor se njemu ravno prav zdí. Veliko je že, ako ima on ktero, če tudi nekaj zanesljivo solnčno znamnje, kdaj da je poldne. Večidel pa ravná cerkveno uro po svoji hišni, ktera je večkrat še slabeja, kakor cerkvena. Po tej jo vredeje in po tej se morajo ravnati farmani za vse, posebno pa zastran službe božje. Da je taka negotovost in zmeda res sitna in nadležna za vse, vé lahko vsak. Enkrat pridejo farmani, posebno daljni, ki ne slišijo ure bíti, k službi božji prezgodaj in morajo postajati okoli cerkve, enkrat pa prepozno, ko je duhoven že v sredi svojih opravil.

Takim zoprnostim in nepovoljnostim se pride pa le z dobro uro v okom, ker resnične so besede

slavnega gospoda, ki je pisal: „kar je dobra gospodinja pri hiši, to je dobra ura pri farni cerkvi.“ Dobra pa je ura in kaže najbolje, ako se ravna po edino pravi, ktera se nikdar ne zmoti, in ravno ta je solnčna ura.

Dovelj naukov imamo, kako se napravljajo mnogotere solnčne ure, ali ti nauki so večidel pisani preučero, in treba bi bilo, jih narediti, tako drazega orodja, da bi jo mogel le malo kdo imeti na svoji hiši ali pa na cerkvi. Zato sem se namenil popisati v naslednji razlagi, kolikor mogoče, prav po domače in umevno, kako naj se delajo navadne solnčne ure.

Res je, vsak ima dovelj opraviti z dolžnostmi svojega poklica, bodi si duhovni ali šolski učenik ali kdor drugi. Vendar pa pridejo časi, da se človeku ne poljubi ne to ne uno. Take dolgočasne ure si boš, dragi prijatelj, lahko skrajšal, ako delaš o pripravnem vremenu solnčno uro, ki lepo zaljša cerkev, farovž, šolo, grajšino, kakor tudi kmetiško hišo. Beri tedaj pazljivo ta nauk, delaj po njem vse prav natanko, kolikor moreš in obljubim, da si naredil dobro solnčno uro, in če je tudi nisi pogodil prav do dobrega, pogrešek vendar ne bo znašal minute.

Solnčno poldne — poldnevna črta.

Solnčno uro narediti, je treba najpoprej, da véš, kdaj je solnčno poldne, ali da imaš poldnevno črto (Mittagslinie, Meridian).

*Kako pa se dobi solnčno poldne, ali kako se zvé,
kdaj stoji solnce na poldne?*

Solnce izhaja zjutraj izza gorá, gré zmiraj višej in višej, tako, da doseže svoj najvišji ver-hunec, potem se zopet nižá in nižá tako dolgo, da utone za večernimi gorami. Ko je bilo solnce najvišje, ravno nad nami, takrat je tudi solnčno poldne.

Kako se pa zvé, kdaj je solnce najvišje nad nami?

Vtakni palico v zemljo, ki stoji prav pokonci, in glej na senco njeno. Ta senca je zjutraj najdalja in pada proti večeru, potem se krajša, padaje proti polnoči ali sevrju, kolikor je solnce višje na nebu, tako da je ob nekem času senca najkrajša, naravnost proti severju; potem se pa senca zopet daljša proti jutru, ko se solnce nagne na drugo stran in proti večeru zahaja. Ko je bila senca palice najkrajša, takrat je bilo tedaj solnčno poldne, in če bi bil potegnili takrat po sredi sence črto, bi bil imel poldnevno črto ali meridian, za tisti kraj, kjer si.

Da pa zveš prav natanko poldnevno čerto, delaj takole: Izvoli si kak kraj, naj bolje je kako okno pri cerkvi ali pa hiši, ki ga solnce obseva od devetih zjutraj do kakih treh popoldne; zmeri kako široko je okno, ter pojdi k mizarju (tišlarju), naj ti naredí diljo čez čevelj široko in dovelj dolgo, da jo boš pozneje utrdil na okno. Ta dilja mora biti iz suhega lesa, saj dva ali tri palce debela, da se ne zveží na solncu. Še boljše bo, če jo zlima ali zbije mizar iz dveh dilj skupaj, da se ne skrivi celo nič. Potem naj zgornjo

stran poskoblja (poóbla) prav gladko, da nima nobene globine, nobene višine, ampak da je gladka, ravna in plana, kakor voda v škafu, kadar prav mirno stoji. Kadar imaš desko tako uglajeno, pripopaj na njo bel gladek papir, pomaži namreč desko z jajčnim beljakom in pritisni papir na-njo, tako, da ne bo delal celó nobene grbe.

Kadar se je papir posušil, naredi s šestilom (cirkeljam) več krogov ali kolobarov iz ene in ravno tiste srednje pike, tri do šest, tako da je prvi od srednje pike kaka dva palca in zadnji kakih pet palcev dalječ. Zdaj zvrtaš v srednjo piko s šilom za pol palca globoko luknjico, vzemi raven drat dolg od 3 do $4\frac{1}{2}$ palcov (krajši mora biti spomladi in v jeseni, dalji poleti), poojstri tisti konec, ki ga boš zabil v luknjico, poojstri in pošpiči pa tudi tistega, ki je stal zunaj pokonci. Zabij ga zdaj v sredo krogov, da bo prav trdno stal; če se ti je kaj omulil pri tem zabijanji zgornji konec, poojstri ga zopet lahkoma s pilo.

Zdaj pa glej in skušaj, ali stoji drat v sredi krogov naravnost pokonci, navpik (senkreht). Tega se prepričaš s kotnikom (Winkelmaß), ki naj ti ga mizar posodi, če ga nimaš sam. Pojdi s kotnikom okoli in okoli dratú, naslanjaje ga na drat od vseh strani, in kjer vidiš, da se nagiblje na eno ali drugo stran, zravnaj ga navpik po konci. Še bolj pa se prepričaš, ali stoji drat naravnost pokonci ali ne, s šestilom. Raztegni šestilo, kolikor je treba, da nasloniš konec enega roglja na krog, drugega pa na vrh dratú. Pojdi potem s prvim roglam počasi po enem in tistem krogu okoli, z drugim pa se do-

tikaj prav polahkoma dratovega vrha, ravnaj ga, kakor se ti kaže potreba, da bo dotikal drugi šestilov rogel vselej vrh dratú, če že meriš iz tega ali družega kraja enega in tistega kroga, to je: da bo konec dratú ravno v sredi krogov.

Kadar si dosegel to, da je namreč dratov vrh ravno v sredi krogov, prenesi desko iz izbe, kjer si delal dozdej, na tisto mesto — naj bolje na okno, kjer boš iskal poldnevne črte, položi jo na okno in pritrđi jo na-nj s primerno zagojzdo, ki jo zabiješ konec deske med njo in med zid. Zdaj pa glej, da bo ležala deska na oknu popolnoma horizontalno, to je, tako ravnó, kakor stoji mirna voda v škafu. Ali pa stoji tako ali pa ne, se lahko prepričaš z vodno vago (Wasserwage), če je pa nimaš, in je tudi ne moreš dobiti lahko, vzemi pa na pósodo pri kakem zidarju levelj, in ga nastavlaj na desko tù in tam; če nij horizontalna, podkladaj pod njo, ondi kjer je treba, primerne zagojzde tako dolgo, da dosežeš namen svoj, da stoji namreč pri vodni vagi mehur na sredi, in da zadeva pri levelji nit sredo, naj ga postaviš na desko, kamor koli hočeš, to je; da leži deska popolnoma horizontalno in de je tudi tako pritrjena v oknu, da se ne premakne precej ako bi se je dotaknil kaj. Vendar pa vari se je dotakniti in premakniti, da si ne napraviš novega dela. Zdaj skušaj še enkrat s kotnikam ali pa s šestilam, kakor sem ti pravil poprej, če se ni premaknil kaj drat pri tem ravnanji. Ako se je premaknil, popravi ga, da stoji prav v sredi njegov konec. Kadar pa nimaš pri deski kaj opraviti, zakrij jo vselej s kakim ploham ali pa s kako drugo

rečjo, da jo ne zvežijo solnčni žarki, pa tudi da jo ne bo močil dež.

Ko si že vse to opravil, čakaj lepega, jasnega in mirnega dneva, kadar te ne bodo motile druge dela in opravila, da dobiš solnčno poldne ali poldnevno črto. Stoj tedaj pripravljeni dan pri deski ter glej, kako gré konec dratove sence po papirji. Kadar vidiš da je zadel konec dratove sence kak krog, zaznamnjaj s piko tisti kraj, kjer ga je zadel. Pa glej senco dobro, — dvojna je menj in bolje temna. Zaznamnjaj vselej le konec temne sence. Ravno tako delaj tudi, kadar zadene senca kaki drugi krog dopoldne in vselej tudi popoldne. Če pride pred solnce kaki oblak in ga ravno takrat zakrije, kadar bi imel krog zaznamnjati, se vé, da ga ne moreš takrat. Ravno zato je pa dobro in potrebno, narediti več krogov.

Zdaj pa glej, kateri krog je zaznamnjan s piko dopoldne in popoldne. Skleni te dvě piki enega in tistega kroga z ravno črto, razdeli to črto med pikami v dvě enako dolgi polovici, potegni skoz to polovico naskriž proti srednji piki vseh krogov drugo ravno črto, in glej, to je poldnevna črta ali meridian. Delaj enako tudi z drugimi krogi, ki si jih zaznamenoval. Ako si delal vse natanko, morajo srednje črte vseh zaznamovanih krogov na prvi ležati. Kadar pokriva tedaj dratova senca tako dobljeno poldnevno črto, takrat je solnce najvišje na nebesu, senca najkrajša, toraj solnčno poldne, ki se potrebuje za vsako solnčno uro.

To solnčno poldne pa zdaj tudi lahko pre-

neseš z desko vred, kamor hočeš. Za solnčno poldne ti služi vsaka pokonci stoječa, navpična, ravna in nič kriva reč, postavim zvonik, steber, okno, ogeľ hiše itd. Kadar je namreč na deski poldne, zaznamnjaj kraj sence, ki jo dela navpik stoječa reč, in imaš ondi solnčno poldne.

Vsak kraj na zemlji pa ima svoj meridian ali svoje solnčno poldne, in ker se vrtí zemlja proti jutru okoli solnca ni povsod ob enem času solnčno poldne, ampak v krajih ležečih bolj proti jutru kakor pa v večernih. Ko je postavim v Ljubljani poldne, je v Carigradu pol 1, v Jeruzalemu 1 in v Kini že 6 popoldne; v Parizu je pa tisti čas 11 in v Londonu še le $\frac{3}{4}$ na enajst dopoldne. Tako je tudi v Ljubljani nekoliko pred solnčno poldne, kakor v Postojni, v Trstu ali pa v Gradcu.

Urna različnost.

Preden začneš delati solnčno uro na zid, ti moram še nekaj povedati, to namreč, da ne kažejo naše žepne (aržetne), hišne in druge ure zmiraj enako s solnčno uro, in zakaj ne?

Čas, ki ga merimo po navadnih urah od enega poldneva do drugiga, in ga delimo v 24 ur, je vedno enako dolg, čas pa, ki je med enim in drugim solnčnem poldnevom, ni zmirom enako dolg. Toraj se ne ujema zmiraj navadna ura s solnčno. Ta razloček med obema imenujemo urno in časovo različnost. Nemeč ji pravi Zeitgleichung. Zemlja ne stoji namreč mirno, kakor se nam zdí, ampak gré podolgasto okroglo pot okoli solnca, pa tudi ne zmiraj enako hitro, ampak najhitreje v januarji in najbolj počasno

pa v juliju. Bližaj solnca ko je, hitreje gré, in dalje ko je od solnca, bolj gré počasi. Zato je pa tudi solnčno poldne včasih popred, včasih pa pozneje.

Ako bi hotli ravnati navadne ure tako, kakor je solnčna ura, morali bi zmeram premikati kompas, zdaj naprej zdaj nazaj, in s tem bi jih le pohabili. Da pa nam ni treba tega delati, kažejo naše navadne ure celo leto sprednji čas, in se ujemajo s solnčno samo štirikrat v letu, namreč: 15. mali-travna, 15. rožnicveta, 31. vélikisrpana in 25. grudna. Od 25. grudna do 15. malitravna in od 15. rožnicveta do 31. vélikisrpana je pozneje solnčno poldne, kakor na navadni uri, od 15. mali-travna pa do 15. rožnicveta in od 31. vélikisrpana do 25. grudna pa poprej. Največji razloček med obema urama je v prvem delu 11. svečana za 14 minut in 33 sekund, v drugem 14. vélikitravna za 3 minute in 56 sekund, v tretjem 26. mali-srpana za 6 minut in 10 sekund in v četrtem 2. listopada za celih 16 minut in 17 sekund.

Različnost med navadnimi urami in solnčno je preračunati za vsaki dan v letu, in jaz sem jo pridjal na konec tega spisa v posebnem „razgledu“. Ondi vidiš, dragi moj, koliko mora kazati vsaki dan navadna ura, kadar kaže solnčna poldne. Razloček za štiri dni razdeli v štiri enake dele. Prvemu sledečemu dnevju prištej ali odštej en del, drugemu dva itd. V prestopnem letu jemlji pa od 24. svečana vselej za en dan naprej. Ta različnost se spreminja, res da, vsako leto za nekoliko sekund, vendar nikoli ne znaša pol minute, kar je za vsakdanje navadne ure pač malo ali celó nič.

Zdaj ko imamo že solnčno poldne, in vés iz priloženega razgleda urno različnost, uravnaj svojo žepno, potem hišno ali crkveno uro. Ako prehiteva ali prekasneva, premakni kompas, da pojde prav, zakaj dobro uravnane ure boš potreboval pozneje, ko boš risal na solnčni uri dopoldanje in popoldanje ure ali črte. Če pa ura vsak dan nekoliko prehiteva ali zastaja, in je ne moraš naviti, da bi šla popolnoma po solnčni, se vé, da vštevaje zmeram njuni različnosti, si pa dobro zapomni, koliko da prehití in zastane vsako uro, da tudi tega ne spustiš pri omenjeni poznejši rabi v nemar. Kdor nima žepne ure, ki bi kazala tudi sekunde, naj pa skrbi, da bo saj šesti ali deseti del minute hitro zračunil, da se mu ne vtepejo pri risanju solnčnih ur znatni pogreški.

Solnčna ura na zidu.

Zdaj imamo že, kar nam je treba za solnčno uro, namreč poldnevno črto in solnčno poldne. Izvoli si tedaj zid pri cerkvi, šoli ali hiši, ki je obrnjen proti poldnevu in ga obseva solnce celi dan ali saj velik del dopoldne in popoldne. Pogladi ga s kako rečjo in potem pobeli. Nato zabij žebelj na tisti kraj, kamor misliš pozneje kazalo (cagar) vzidati, obesi na-nj zidarski motoz s svinčeno kroglo (plajbo — Senkblei), in kadar stojí prav mirno, potegni kakor ti kaže motoz, navpično črto od žeblja proti tlam. Ta črta ti bo služila pozneje za poldnevno črto. Kazalo naj ti naredí kovač, okroglo ravno, za mazinec debelo, dolgo pa tri ali štiri čevlje, kakor

bo ura manj ali bolj od tal. Kazalo mora imeti na tistem koncu, ki ga boš vzdal, korenino, da bo stalo trdno v zidu. Najbolje je, če ga kovač razkroji na koncu za v zid v dva cepa in ju nekoliko zakriví. Pa to vé že najbolj kovač sam, kako mu gré delati. Kjer je bil žebelj zabit v zid, ondi izkoplji za kazalovo korenino dovelj globoko in prostorno luknjo, da boš kazalo lahko obrnil na desno ali pa na levo stran, kamor bo treba.

Kako mora pa kazalo stati v zidu? To narediti prav, je najtežje delo. Učenem velja pravilo: kazalo mora biti paralelno z zemeljno osjo (Erdachse). Pa to je za marsikterega preučeno. Moramo si tedaj kako drugač pomagati. Ako je tvoja miza na štiri ogle, meri vsak ogel 90 stopinj (gradov). Če ima pa miza vse štiri strani enako dolge in potegneš črto od enega ogla po sredi do nasprotnega, ti dá tako prerezan ogel dva nova, katerih vsak meri 45, oba skupaj pa 90 stopinj.

Ravno tako je tudi zemlja razdeljena v stopnje in vsaka stopnja v 60 minut. Zemlja meri od ravnika (Aequator) do severnega tečaja 90 stopinj, in od ravnika do južnega tečaja tudi 90 stopinj. Ogel, ki je med kazalam in zidam, mora biti tak, da znaša s stopnjo zemeljne širjave tvojega kraja 90 stopinj.

Slovenska zemlja leži med 45 in 47° (stopnjo) severne širjave. Na 45 je mesto Pule (Pola) in otok Kerk; na 45½ je Karlovec, Črnomelj in Koper; na 46 Ljubljana in Videm, na 46½ Maribor, Celjovec, Belak in Pontablo in na 47 Gradec. Ogel med zidam in kazalam mora tedaj

tak biti, da znaša s širjavo tvojega kraja 90 stopinj. Če bi bil na priliko, ti na 45° severne širjave, mora tedaj ogel meriti tudi 45° .

Kako pa se zmeri ogel ali kot med kazalam in zidam? Ako imaš risarsko orodje in ga znaš rabiti, je lahko. Če ga pa nimaš, vzemi celo polo papirja, naredi s cerkeljnam iz pôline srede krog, kolikor se dá velik, pregani pôlo potem čez sredo in potegni po gubi s kako rečjo, da se pritisne zgornja stran popolnoma na spodnjo. Zdaj pregani to preganjeno pôlo še enkrat čez sredo, tako, da leži zgornja polovica prejšne gube popolnoma na spodnji. Ogel proti sredi pôle meri zdaj 90° . Z ojštem nožam odreži zgornjo plat od pôle, pregani še enkrat tisti ogel, ki je bil proti sredi pôle, tako da prideta oba kraja popolnoma eden vrh družega, in ta ojštri ogel meri zdaj 45 stopinj. Ker pa leže skoraj vsi kraji po slovenskem na 46 stopnji ali pa nekoliko pod in nad 46 stopnjo, (na nekaj minut ni ravno toliko ležeče pri uri za vsakdanjo rabo), zato razdeli kos kroga, ki je nasproti ojštemu oglu, in glej, zdaj imaš ogel s 44 stopinjami. Pojdi ž njim k mizarju, da naj ti naredí po tem obrazcu (formularju) lesen triogelnik iz deske, pavec debele, kogar ojštri ogel meri enako tistemu na papirju 44° . Ta ojštri ogel boš porinil pozneje med poldnevno črto in kazalo, zato da bo meril kot ravno 44 stopinj. Na tem triogelniku naj ti poobla še mizar na tistem hrbtu, ki bo pod kazalam, majhen povsod enako globok žlebiček ali grabenček, da boš privezal kazalo na-nj, da bo stalo trdno v njem in se ne bo

nič premikalo. Na stran, ktera bo na poldnevni črti, pa vbij prav v sredo 2 majhni kljukici, druga od druge nekoliko narazen, v zid, pa ravno toliko saksebi 2 rinčici ali 2 pantka, da boš nataknil triogelnik na-nj, da bo tekel sèm ter tjè na poldnevni črti kakor nasajeno okno in nasajene vrata.

Ko imaš narejen triogelnik, priveži na zgornji hrbet v žlebiček kazalo tako, da sega korenika njegova toliko čez ojstri ogel, kolikor jo misliš vzidati, to je, kakih 5 do 6 pavcov; tisti konec pa, da bo molil čez drugo stran triogelnika. Obesi ga potem na kljukici v poldnevno črto in glej, ali je luknja v zidu dovelj prostorna, da se triogelnik lahko suče s kazalam sèm ter tjè, če ni, izdolbi zid še toliko, kolikor je treba.

Kadar si pripravil vse to, čakaj kakega jasnega dné solčnega poldneva na deski, ki jo imaš na oknu. Kadar pokriva dratova senca poldnevno črto, obrni triogelnik s kazalam tako, da bo pokrila senca kazalovega spodnjega konca popolnoma navpično črto na zidu, pritrđi zdaj hitro z zagojzdami, ki jih porineš med triogelnikov hrbet in zid, ali kako drugač, tako da se ti ogelnik s kazalam ne bo premaknil ne na levo ne na desno. Pazi pa dobro, da to ravna je ne premakneš prav nič kazala, ki si ga bil vravnal takrat, ko je bilo poldne na deski. Sedaj naj ti zazida zidar, ako nečeš sam, kazalovo korenino prav na lahkoma v zid, da se kar nič ne premakne pri tem zidanji kazalo. Triogelnik pusti pod kazalam tako dolgo, da se zidanje popolnoma pusuší. Prepričaj se še enkrat, če kaže kazalo poldne takrat, kakor na deski, potem

ga še le vzemi počasi preč, da ga ne premakneš kazala, kadar triogelnik preč jemlješ. Če je kazalo težko, mu napravi železno podporo, ki jo nasloniš v sredo pod kazalo in vzidaš v zid.

Ko si tedaj vse to opravil, in imaš žepno ali hišno uro vravnano, kakor sem že pred učil, zarisaj tudi druge ure dopoldne in popoldne, potegni namreč s svinčnikom (Bleistift) po sredi kazalove sence ravno črto, kadar je ura ena, dve itd. vedno oziraje se na urno ali časovo različnost in na posebnost svoje ure.

Ko imaš s svinčnikom zaznamovane vse ure dopoldanje in popoldanje, omisli si oljnate barve, naredi lep krog za številke in pobarvaj tudi s svinčnikom narejene rise, kolikor moraš snažno. Taka malarija bo trpela več let, ker oljnate barve ne spere dež z lepo. Ako pa hočeš še bolj stanovitno pomalati, zabij na konec vsacega urnega risa žebelj, da boš vedil pozneje, kje je bil ris, pokliči potem zidarja, ki naj ti ostrga vès stari omet z zida in ti omeče vnovič ter lepo pogladi, ti pa barvaj potem rise, kakor ti žebliji kažejo. Ta „fresko“ malarija bo še stanovitna, ko že davnej ne bo več njenega malarja med živimi.

Lepo se podá tudi, ako je na uri kak pomenljiv napis. Naj lepše so pa mende tiste besede sv. pisma (Mat. 25. 13.: „Čujte, ker ne veste ne dneva ne ure!“) —

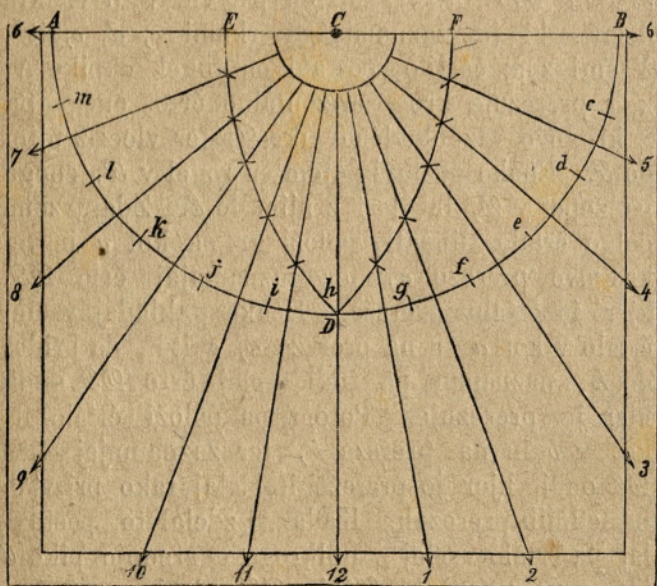
Navpična solnčna ura obrnjena prav proti poldnevu.

Nobena ura se ne naredí tako lahko in tako hitro, kakor ura na zid, ki je obrnjena naravnost proti solnčnemu poldnevu in se nič ne nagiblja ne proti jutru ne proti večeru. Tako uro delaš tudi brez solnea, oblačni dan. V ta namen glej, da stoji zid popolnoma navpik. Tega se prepričajš z zidarskem motozam ali plajbo. Potem potegni po zidu horizontalno črto AB , glej spodaj naris, iz njene srede C naredi s šestilam pol kroga ABD , razdeli ga v dvé enaki polovici AD in DB in vsako teh polovic v 6 enakih delov, ki jih zaznamjaš s črkami a, d, e , itd. Vzemi zdaj šestilo, postavi en rogel v piko A , kjer prerezuje krog horizontalno črto, enega pa v krogovo razpolovično piko D , ter vleci z njim do F . Enako postavi potem en rogel v B , enega pa zopet v D , in vleci z njim do E . Zdaj vzemi dolgo črtalo (lineal), položi ga na kot a in na krogovo prerezo e , ter zaznamnjaj črto DF , kjer jo črtalo prereže. Enako pokladaj vselej črtalo v kot a in na prereze d, e itd., da prideš do h , naznamuj pa tudi vselej črto DF ondi, kjer jo prerezuje. Potem pa položi črtalo na kot v b in na prerezo i , ter zaznamnjaj črto DE ondi, kjer jo prereže in delaj tako pri vsih naslednjih prerezah. Kadar si zdelal to, postavlaj pa črtalo vselej v polkrogovo srednjo piko C in na prereze črte ED in DF , vleci ravne črte iz C po prerezah črte ED in DF čez polkrogov

kolobar ADB in te črte ti bodo kazale dopoldanje in popoldanje ure od 6. zjutraj do 6. zvečer. Vzidaj potem kazalo v sredo C , ki ima z zidam toliki kot, kakor sem te pred učil, in se celó nič ne nagiblje ne proti jutru ne proti večeru. Zmalaj jo še, kakor veš in znaš, in ura je gotova.

Zdaj popisano uro si tudi lahko narediš za kratek čas na majhno in trdno ter nezvežljivo desko in jo postaviš na okno ali kamor hočeš drugam.

A. Likar.

Razgled urne ali časove različnosti.

Kadar je solnčna ura poldne, mora kazati navadna ura :

mesca	dan	ura	minuta	sek.	mesca	dan	ura	minuta	sek.
januarja ali prosenca	1	12	3	41	aprila ali malitavnna	2	12	3	49
	5	12	5	33		6	12	2	37
	9	12	7	17		10	12	1	29
	13	12	8	53		14	12	0	24
	17	12	10	18		18	11	59	25
	21	12	11	32		22	11	58	32
	25	12	12	34		26	11	57	46
	29	12	13	24		30	11	57	9
februarja ali svečana	2	12	14	1	maja ali vélikitavnna	4	11	56	39
	6	12	14	23		8	11	56	18
	10	12	14	33		12	11	56	7
	14	12	14	31		16	11	56	4
	18	12	14	16		20	11	56	11
	22	12	13	50		24	11	56	26
	26	12	13	15		28	11	56	50
marca ali sušca	1	12	12	42	junija ali rožnicveta	1	11	57	22
	5	12	11	52		5	11	58	0
	9	12	10	54		9	11	58	43
	13	12	9	50		13	11	59	30
	17	12	8	41		17	12	0	21
	21	12	7	29		21	12	1	12
	25	12	6	16		25	12	2	4
	29	12	5	2		29	12	2	55

mesca	dan	ura	minuta	sek.	mesca	dan	ura	minuta	sek.
julija ali malisrpana	3	12	3	42	oktobra ali kozopriska	3	11	49	14
	7	12	4	24		7	11	48	2
	11	12	5	1		11	11	46	56
	15	12	5	30		15	11	45	58
	19	12	5	52		19	11	45	10
	23	12	6	6		23	11	44	31
	27	12	6	10		27	11	44	37
	31	12	6	5		31	11	43	47
avgusta ali velikisrpana	4	12	5	50	novembra ali listopada	4	11	43	43
	8	12	5	26		8	11	43	52
	12	12	4	52		12	11	44	15
	16	12	4	9		16	11	44	52
	20	12	3	18		20	11	45	42
	24	12	2	19		24	11	46	45
	28	12	1	14		28	11	48	1
septembra ali kimovca	1	12	0	2	decembra ali grudna	2	11	49	27
	5	11	58	45		6	11	51	4
	9	11	57	25		10	11	52	49
	13	11	56	2		14	11	54	41
	17	11	54	38		18	11	56	38
	21	11	53	14		22	11	58	38
	25	11	51	51		26	12	0	38
	29	11	50	30		30	12	2	36

§. 30.

Vidne mraknjenja solnca in lune devetnajstega stoletja. Od 1801 — 1901.

Leta	Solnca mraknjenja	Lune mraknjenja
1801	13. malitravna 8. kim.	30. sušca popoln. 22. kimovca popoln.
1802	28. vélikisrpana	19. sušca. 11. kimov.
1803	17. vélikisrpana	
1804	11. svečana	26. prosenca 22. msp.
1805	26. rožnicveta	15. pros. p. 11. msp. p.
1806	16. rožnicv. 10. grud.	5. pros. 30. rožnicv.
1807	6. rožnicveta 29. listopada	21. vélikitravna 15. listopada
1808	18. listopada	10. malitr. p. 3. listop. p.
1809		30. malitr. 23. kozopr.
1810	4. malitravna	
1811		10. sušca. 2. kimov.
1812		27. sveč. p. 22. vsp. p.
1813	1. svečana	15. sveč. 12. vélikisr.
1814	21. prosenca 17. malisrpana	26. grudna
1815	7. malisrpana	21. rožnic. p. 4. gr. p.
1816	19. listopada	10. rožnic p. 4. gr. p.
1817	16. vélikitravna 9. listopada	30. vélikitravna
1818	5. vélikitravna	21. malitr. 14. kozopr.

O p o m b a. Pri katerih letih je prazen prostor ostal, v tistih ni mraknjenja, ali je pa samo nevidoma. Dalje pomeni pop ali p. popolnoma mraknjenje, pros. prosenca, sv. svečana, su. sušca, m. t. malitravna, v. tr. vélikitravna, r. c. rožnicveta, m. s. p. malisrpana, v. s. p. vélikisrpana, kim. kimovca, koz. kozopr. ska, lp. listopada in gr. grudna.

Leta	Solnea mraknjenja	Lune mraknjenja
1819	24. malitravna. 19. kimovca	10. malitravna popoln. 3. kozoprška pop.
1820	7. kimovca	29. suš. 22. kimovca
1821	4. sušca	
1822		6. sveč. 3. vélikisrp.
1823	11. svečana 8. malisrpana	26. prosenca pop. 23. malisrpana pop.
1824	26. rožnicveta 20. gr.	16. pros. 11. malisrp.
1825	16. rožnicveta	1. rožnicv. 25. grud.
1826	29. listopada	21. vtr. pop. 14. lp. pop.
1827	26. malitravna	11. vélikitr. 3. listop.
1828	14. malitravna 9. kozoprška	
1829	28. kimovca	20. suš. 13. kimovca.
1830	23. svečana	9. su. pop. 2. kim. pop.
1831		26. sveč. 23. vélikis.
1832	27. malisrpana	
1833	17. malisrpana	6. pr. 2. msp. 26. gr. p.
1834		21. rožnic. pop. 16. gr.
1835	27. vélikitravna 20. listopada	10. rožnicveta
1836	15. vélikitravna	1. vélikitr. 24. kozop.
1837	4. vélikitravna	20. mt. pop. 13. koz. p.
1838		10. malitr. 3. kozopr.
1839	15. sušca 7. kimovca.	
1840	4. sušca	17. sveč. 13. vélikis.
1841	21. svečana 18. malisrpana	6. svečana pop. 2. malisrpana pop.
1842	8. malisrpana	26. pros. 22. malisrp.
1843	21. grudna	12. rožnicv. 7. grudna
1844		31. vtr. pop. 25. lp. p.
1845	6. vélikitravna	21. vélikitr. pop. 14. lp.
1846	25. malitravna 20. kozoprška	

Leta	Solnca mraknjenja	Lune mraknjenja
1847	9. kozoprška	31. sušca 24. kimov.
1848	27. kimovca	19. su. pop. 13. kim. p.
1849	23. svečana	9. sušca 2. kimovca
1850	12. svečana 7. véliki-srpana	17. prosenca 13. malisrpana
1851	28. malisrpana	17. pr.p.1.msp.p.26.gr.
1852	11. grudna	21. rožnicveta
1853		12. vélikitr. 4. listop.
1854		2. vtr. pop. 25. koz. p.
1855	16. vélikitravna	20. malitr. 13. kozop.
1856	29. kimovca	27. sveč. 24. vélikis.
1857	18. kimovca	17. sv. pop. 13. vsp. p.
1858	15. sušca	7. sveč. 1. vélikisrp.
1859	29. malisrpana	17. grudna
1860	18. malisrpana	12. re. pop. 6. gr. pop.
1861	11. prosenca 8. malisrpana 31. grud.	2. rožnicveta pop.
1862	21. grudna	11. malitr. 4. kozopr.
1863	17. vélikitravna	31. su. pop. 24. kim. p.
1864	6. vélikitravna	20. sušca 14. kimov.
1865	19. kozoprška	
1866	16. sušca 8. kozopr- ka	
1867	6. sušca	
1868	23. svečana 18. veliki-srpana	
1869	7. vélikisrpana	28. pros. 23. malisrp.
1870	22. grudna	17. pros. 12. malisrp.
1871	12. grudna	6. pros. 2. malisrp.
1872	6. rožnicveta	22. vélikitr. 15. listop.
1873	26. vélikitravna	12. vtr. pop. 4. lp. pop.
1874	10. kozoprška	1. vélikitr. 25. kozop.
1875	6. malitravna 29. ki-movca	

Leta	Solnca mraknjenja	Lune mraknjenja
1876		10. sušca 3. kimovca
1877	15. sušca 9. véliki-srpana	27. svečana pop. 23. vélikisrpana
1878	29. malisrpana	17. sveč. 13. vélikis.
1879	22. prosenca 19. mali-srpana	28. grudna
1880	11. prosenca 31. grud-dna	22. rožnicveta pop. 16. grudna pop.
1881	28. vélikitravna	12. rožnic. pop. 5. gr.
1882	17. vélikitravna 11. li-stopada	
1883	31. kozoprška	22. malitr. 16. kozop.
1884	27. sušca 19. kozo-prška	10. malitravna pop. 4. kozoprška
1885		30. sušca 24. kimov.
1886	29. vélikisrpana	
1887	19. vélikisrpana	8. sveč. 3. vélikisrp.
1888		28. pr. pop. 23. msp. p.
1889	22. grudna	17. pros. 12. malisrp.
1890	17. rožnicveta	3. rožnic 26. listop.
1891	6. rožnicveta	23. vtr. pop. 16. lp. pop.
1892		11. vtr. 4. listop. pop.
1893	16. malitravna	
1894	6. malitravna 29. ki-movca	21. sušca 15. kimovca
1895	26. sušca 20. véliki-srpana	11. sušca pop. 4. ki-movca pop.
1896	9. vélikisrpana	28. sveč. 23. vélikis.
1897		
1898	22. prosenca	8. pr. 3. msr. 27. gr. p.
1899	11. prosenca 8. rožni-cveta	23. rožnicveta pop. 17. grudna
1900	28. vélikitravna 22. li-stopada	13. rožnicveta

§. 31.

Vremenost.

Vsak umen človek, če je le nekoliko v keršanstvu podučen, dobro vé, da Bog je Gospod vseh rečí, da On po svoji neskončni modrosti vesvoljni svet vlada sebi v čast in nam v zveličanje, in da se celó nič, bodi si majhno ali veliko, bodi si na nebu ali na zemlji, brez njegove svete volje ne zgodi. Gospod Bog je, kateri dá svojemu solncu sijati na dobre in hudobne, in dá deževati na pravične in krivične; On je, ki na nebu oblake razpenja, vetrovam bučati ukaže, strelo, točo, sneg i. t. d. izpod neba na zemljo pošilja iz svetih, nam skritih namenov: On je, ki vreme nareja. Tedaj ne hudoba, ne človek, ne dan kakega posebnega Svetnika i. t. d., ampak Bog sam vreme nareja, in potem ali dobro ali slabo letino pošilja. Kakošno vreme in kakošno letino pa bo nam Oče nebeški v prihodnje pošiljal, tega nam ni razodel; toraj tudi tega nobeden pratikar, bodi si še tako učen in prebrisane glave, z gotovostjo vedeti ne more, ker s svojem omenjenem umam ni v stanu spoznati ljudem skritih in nezapopadljivih božjih sklepov, njegove neskončne modre in svete previdnosti, in ne vé vseh zakonov ali postav, ktere je Bog vsi vstvarjeni natori koj v začetku odkazal, po katerih zakonih se vse, kar nima proste volje, nepremeljivo ravnati mora in jih za en las prestopiti ne smé, in po katerih se tudi vreme nareja. Vse, kar pratikarji in drugi od vremena in letine prerokujejo, je golo vgibovanje, ktero se malo-

kdaj spolni, in če se tudi kterikrat njih prerokovanje spolni, se jim naključí, kakor se tudi slepi kuri naključí, da zrno pobere, če le veliko grebe in kavsa. Če tedaj tukaj nektere stare pregovore zastran prihodnjega vremena bravcam oznanim, nočem, da bi va-njo svojo vero stavili, ker jih le bolj za kratek čas podam. Ti pregovori zastran prihodnjega vremena in prihodnje letine so tukaj po mescih in dnevih celega leta zvrsteni. Številke ob strani vrstic pomenijo dan v slednjem mescu.

I. V prosencu.

1. Kakoršno vreme ta dan:
Tak boje malisrpan.
2. Kakor drug' prosenc vremí:
Taki sploh so kimovca dní.
10. Ak na svet'ga Paula solnce sije,
Tistikrat žito dobro dozorí,
Gornik dosti vina v sode vlije,
In po volji kmetu se godí.
10. Svetega Paula če jasno nebó,
Dobra bo letna! že stari pojó.
22. Ak Vincenca solnce peče,
Dobro vince dozorí,
Ki po grlu gladko teče,
Motne dela ti očí.
25. Kadar Šent-Paula sneží al' deží,
Slaba in huda nam letna pretí.

* * *

Če prosenca zlo lesica laja,
Huda zima še potem nastaja.

Jasni dnevi prosenca
 So veselje Dolenca. (Ker se dobrega vina nadja.)
 V prosencu toplota: V Svečanu mrzlota.

Če prosenca ni snega,
 Ga še malitraven dá.
 Če prosenca gromí,
 Slabo vreme sledí.

Kdar megla prosenca zlo nastopa,
 Rada mokra, mrzla jé spomlad;
 Setev preobilen dež zatopa,
 In bolezen mnogih hud napad.

V letu 1787 je bila od 1. do 13. prosenca zmiraj gosta in smrdljiva megla, pa suho in mrzlo vreme; za tem pa hude bolezni. In leta 1788 je bilo v prosencu zlo nenavadno mehko in južno vreme, potem pa veliki viharji in nalivi, sosebno drugo polovico tega mesca. Od 21. prosenca do 26. vihar, dež, sneg in še celó toča, potem do konca mesca lepo in jasno, ob jutrih gosta megla, in le včasih nekoliko dežjá. Prve tri dni svečana mraz in sneg, 4. dan južno in prijetno, potem tudi večidel lepo. Sušca je zmrzovalo, po tem je bila topla spomlad, poleti vročina, malo dežjá, ob žetvi lepo vreme, ugodno in rodovitno leto. Leta 1789 od 1. do 14. prosenca prav hud mraz, po tem južno vreme, vihar in povodnji. Sušca in malitravna hud mraz in mokro poletje.

II. V svečanu.

2. Medved v brlogu se zbudi:
 Ak je mrzlo jasno, se obrne,
 Čut', de huda zima se povrne,
 In zato še trdno v njem zaspí.
 Od juga če potegne,
 Vstane krešo jest;
 Da zima kmal pobegne,
 Prav dobro si je svest.

2. Kaplja če od sveče
 Pred k od strehe teče,
 Huda zima še norí,
 Kacih sedemdvajset dní.
2. Svečnica ak je zeléna,
 Cvetna nedelja snežéna.
2. Kar pred Svečnico škerjanček žvrgolí,
 Tolko časa še po Svečnici molčí.
2. Če na Svečnico dežuje,
 Kmal se spomlad oglasuje.
2. Oblačna Svečnica: Vesela kmetica.
2. Je Svečnica topla, solnčnega vremena:
 Bečele bogate, dobrega plemena.
22. Ako svet'ga Petra stol mrzí
 Dolgo časa zima še trpí.
24. Svet' Matija — led razbija,
 Če ga ní — ga naredí.

V prestopnem letu je sv. Matija 25. svečana. Če je o sv. Matiji mrzlo in ledeno, se je nadjati kmalo lepega južnega vremena; nasproti pa, če ta čas gorko in prijetno, še rad hud mraz pritisne in grdo vreme nasleduje.

* * *

O Svečnici mušice: Poznejše rokovice.

Če so o Svečnici ptiči rejeni,
 Sušca ti bojo gotovo zmedljeni.

O Svečnici če burje ni,
Še malitravna kej nori.

Ako je preveč toplo svečana,
Malitravna še počiva brana:
Če nasprot svečana hud je mraz,
Malitravna se poti obraz.

Rajši vidim svečana na polju volká,
Kakor tamkaj hoditi v srajci možá.

Kar na travniku o Svečnici gosí,
Toliko ovca o Šmarnu v post' dobí.
Tak se krava malitravna pita,
In kmetvavec si pridela žita.

Vendar se ne naključí vselej tako. Leta 1789 je bilo o Svečnici obilno trave za gosi, 25. sušca pa je bil sneg zapadel in zmrzovalo, in tako ni ovca celó nič na polju dobila, krava pa je vendar v malitravnu dovelj trave imela, in tudi kmet je bil svoje žitnice do vrha napolnil.

III. V sušcu.

24. Svet'ga Gabriela če zmrzuje,
Potlej slana nič več ne škoduje.

Leta 1817, 24. sušca je bila slana močno pobelila, pa kolikorkrat je bila poznejše padla, ni škodovala ne trti, ne drugim rastlinjam. In to se je že večkrat naključilo.

25. Kdar je Šmarna v postu prav gorko,
Tud prihodnje leto bo toplo:
Če t'ga dné se trta lahko zruje,
Tisto spomlad nič več ne zmrzuje.

Leta 1790 je bilo ta dan že vse zeleno, potem prav prijetna spomlad. Do Kresa je bila suša, po tem pa do kimovca obilno dežjá. Zima je bila vóljna.

* * *

Sušca živinče ak na travniku norí,
Malitravna ga še spet v hlev spodí.

Če se sušca more že orati,
Malitravna mora drevo stati.

Ak sušca dolgo sneg leží,
To setev prav močno morí.

Kolikorkrat sušca pa megla stojí,
Tolkokrat poleti ploha prigramí.

Kdar je sušca že zeléno,
Bedko leto je pleméno.

Če sušec prah okrog pométa,
Prav dobro letno nam obéta.

Sušca prah obveljá,
Kakor kepa zlatá.

Kolkorkrat je v sušcu slana,
Tolko dní stoji megla srpana.

Kar že sušca zelení,
Se rado še posuší.

Če sušec z glavo ne zmajé,
Z repam on pa rad vijé.

Ako sušca gromí,
Dobra letna sledí.

Sušca veliko meglè,
Dobro nam letno daje.

IV. V malitravnu.

10. Svet'ga Tibureja polje zeléno :
Dobra bo letna, zrne jekléno.

24. Kolkor dní so žabe pred svetem Jurjem regljale,
Tolko dní po svetem Jurji bojo molčale.

Prezgodej toplota : Potlejšna mrzlota.

Ak se vrana že o svetem Jurju v žito skrije :
Dobra letna! veliko žita! na glas vpije.

30. Dež pred vélikitravnam tisto noč :
Pride dobra letna v pomoč.

* * *

Sušec suhoten, — Traven mokroten, —
Majnik hladan; — Kmet bo s senam, —
Žitnim plemenam, — Grozdjem darvan.

Malitravna če gromí,
Slane več se bati ní.

Kolkor bolj zgodej drenuljce cveté,
Tolko poprej se srpovi glasé.

Ak lepó je drevja cvetje
Malitravna zadnje dní,
Gorko, zdravo je poletje,
Polno sadja dozorí.

Če česminje brhko cvetè
Reš rada bogato dajè.

Kadar murva že brstí,
Slane več se bati ní.

Malitravna presuhó,
Ni kmetvavcu kej ljubó,
Dež če večkrat prirosí,
V srcu ga razveselí.

Kakor s' je že česnjevev cvét,
Sme se tudi trtni šet'.

Malitravnu ne zaupaj,
Če je topel, zelen brég;
Burja — krivec le zasukaj,
Brž je mraz, pobeli snég.

~~~~~
V. V vélikitravnu.

1. Ak Trijakov dan dežuje,
Dobra letna nasleduje.
12. Če Pankraca solnce peče,
Sladko vince v klet poteče.
13. Po svetem Servati
Ni mraza se bati.
25. Na svet'ga Urbana solnce gorkó,
Obilno bo vina, bode sladkó;
Če pa ta dan prirosí,
Trta le čviček rodí.
25. Kakor je vreme svet'ga Urbana,
Tako bo tudi malisrpana.

25. Če je na svetga Urbana lepó,
Rádo suší se poleti senó.

* * *

Vélikitravna mokrota: malisrpana suhota.

Vélikitraven moker, rožnicvet pa mlačen,
Kmet bo tisto leto žejin ino lačen. (Ker ne bo
ne vina, ne kruha dovelj.)

Vélikitravna če pogost' gromí,
Kmet se dobre letne veselí.

Če je vélikitravna hlad,
Tedaj lepa zelenjad,
Dobro se pridela vino,
Polne žitnice z novino,
Tud ledine in sená
Svisli polne do vrhá.

Trte če o polni lun' cveté,
Polne, žlahtne grojzde obrodé.

Cvetje hrasta če je krasno,
Dobra letna zableši;
Če pa hrast medló cvetí,
Bo v shrambah tudi jasno.

VI. V rožnicvetu.

1. Je lépo, solnčno vreme tega dné,
Se kmetje dobre letne veselé.
8. Ako Šent-Medarda dan dežuje,
Štirideset dní dež še naletuje.

15. Dež o svetem Vidu
Ni ječmenu k pridu.
24. Dež na Šent-Janža slabo let' nareja,
Solnce naj se rajši Pratki smeja.
24. Kakor s' je vreme kresnic,
Tako bo tudi ženjic.
27. Ak dežuje svet'ga Ladislaja,
Dež prav dolgo zemljo še napaja.

* * *

Preveč dežja v rožnicvetu
Nič kaj ni po volji kmetu.

Če rožnega cveta — solnce pripeka, —
Pohlevno deží, — veliko obeta — žita, strdí.

Rožnicvet deževen: Vincar tug in reven.

Rožnicveta ak nadíža in vihar,
Za uljnjakam mil' zdihuje čebelar.

Če je v dežju trtni cvét,
Malo teče vina v klet.

Trta že v lepem vremenu ocveta,
Vina obilno dolencu obeta.

VII. V malisrpanu.

2. Drugi dan malisrpana lepó,
Tudi še štirideset dní bo takó.
Drugi dan malisrpana grdó,
Tudi še štirideset dní bo mokró.

10. Kakor se kaže vreme ta dan,
Tak boje mali- in vélikisrpan.

Leta 1785 je bil ta dan dež, in potem skorej vsak dan dež do 30. vélikisrpana, in le malo lepih dní je bilo vmes. — V letu 1789 je bil tudi ta dan dež in za njim je bil dež vsaki dan, če več ne, je saj nekoliko rosilo.

12. Ak je Šent-Marjete dan deževen,
Lešnjik tisto leto bo črvéven.

22. Svete Magdalene če deží,
Dolgo slabo vreme nam pretí.

25. Kakor svet' Jačob dopoldne vremí,
Tako bo tud pred Božičem te dní.
In popoldanje vreme t'ga dné
Ti pobožično vreme pové.

25. Svetéga Jakoba jasno
Če je nebó,
Tud o Božiču bo krasno
Kot ribje okó;
Oblačno ti priča
Odjugo Božiča.

25. Tega dné če dež naliva,
Želod se kaj rad skazí,
In bečela mal' dobiva,
Tedaj tudi jede ní.

25. Na nebu bela megla tega dné
Prihodnjo hudo zimo napové.

* * *

Pasji dnevi mrzli in deževni
Vincarju so res močno teževni.

Je tega mesca presuhó
 Ostane grozdje prav drobnó.
 Včasih le če dež pomoči,
 D'belí in dobro se vsoči.

Mrzel in moker malisrpan
 Trtnemu sadu močno je v bran.

Ta mesec suh'ga če vremena,
 Jekleno zrnje je ječmena;
 Obilno če dežuje in gromí,
 Le pičlo bo ječmena in reží.

Okoli 22. dné tega mesca stopi solnce v leva (nebeško znamenje) in pasji dnevi se začnejo. Je tačas lepo vreme, jasno, čisto in prijetno, se smemo dobre letine nadjati, je pa oblačno in deževno, nam slaba pretí. V letu 1790 so bile noči celega malisrpana hladne, pa ni bilo nič posebnega ob žetvi, jesen pa je bila vendar le dobra, in voljna zima je nasledovala.

VIII. V vélíkisrpanu.

2. O porejunkli če vročina,
 Huda bo prihodnja zima.
10. Svet' Lorenc če jasen,
 Tud grozd bo strden,
 In vincar bo glasen,
 Prijetna jesen.
10. Svetega Lorenca grozdje mehko;
 Vincar obeta si vino sladko.
15. Kadar vélkišmarna solnce peče,
 Tedaj dobro vino v sod poteče.

24. Po vremenu svet'ga Jerneja
Rada cela jesen se nareja.
24. Šent Jerneja če je slana,
Bo gotov še zjala vrana.
29. Dež na svet'ga Janeza glave
Rad storí orehe piškave.
31. Kakor zadnji srpan vremí,
Tako cela jesen se drží.

*   *   *

Srpana sever če zvedrí,
Vreme dolgo še trpí.

Solnce srpana
Grozdje meči;
Z medam navdana
Jeda deši.

Vélkisirpan kar ne skuha,
Kimovec tud ne prekuha.

Ta pregovor velja posebno od grozdja, ktero, če v velikisirpanu dobro ne dozori, tudi v kimovcu se zmeščalo in zmedelo ne bo.

IX. V kimovcu.

1. Tilen oblačen, meglen:
Gerda, deževna jesen.
Tilna če jasno, gorkó:
Štir bo še tedne vedró.
21. Ak je svet' Matevž vedren,
Bo prijetna še jesen.

22. Mauríca dan če solnce sije,
Pozim prav huda sapa brije.

29. Ako svet Mihel dežuje,
Voljno zimo napové;
Če pa nebes razjasnuje,
Trde zime se boje.

* * *

Kadar prve dní kimovca
Prav pogosto gromí,
K let' obilno bo tepkovca,
In pšenice in reží.

Slana pred svetem Mihelam če pada,
Tolkokrat k let' o Terjacih je rada.

Sveti Mihel če veliko šišk dá,
Zgodnja bo zima in veliko snegá.

O svetem Mihaelu če gromí,
Viharjev veliko pozimi bučí.

Kakor veter o Š Mihelo,
Žito svoj bo kup imelo:
Bolj ko veter se vzdiguje,
Bolj bo kup vtegnil rast';
Če pa veter ponehuje,
Po ti mer' bo vtegnil past'.

Kakoršno vreme o kimovca mlaji,
Takošno celo jesen je najraji.

Če elo zgodej se presel'jo ptiči,
Hudo čutjo zimo o božiči.

X. V kozoprsku. *zimotok,*

16. Sveti Gal suhoten oznanuje,
De ki letu suša nasleduje.
21. Kakoršno vreme Uršla prinese,
Tako se rada zima obnese.

*   *   *

Kozoprška če zmrzuje,
Pa prosenca odjenjuje.

Kozoprška velike vodé,
Grudna hudi vetrovi buče.

Če nerado pada listje raz drevesa,
Je spomlad gesenc veliko in mrčesa.

Ak nerado drevje obleti
Marsikdo se zime že boji.

Ako zgodej listje z drevja pade,
So njive rodovitne rade.

Listje če zgodej odpade,
Sneg potem kmalo zapade.

Če blizo debla list obleta,
Nam dobro letino obeta.

Dež in mraz in sneg začuti ž'vina,
Če nerada pašnik zapusti;
De pod snegam travna b'la ledina,
Se paseč' živali škoda zdi.

Ko žerjav leti na ptuje,
Brž se zima približuje;

Saj to je v Prutki res,
Če ravno laž je vmes.

~~~~~  
**XI. V listopadu.**

1. Vsi Sveti radi prinesó  
Kake dní vreme še lepó.
  
1. Kaka bo zima, vé že pastir,  
Danes če vseka bukve ivir;  
Ak je suhoten, — zima bo mila,  
Če pa mokroten, — trda sledila.
  
11. Za solncam svetega Martina  
Kej kmalo pride sneg, zmrzlina;  
Če tud ta dan prav dobro greje,  
Tri dni se babje leto šteje.
  
11. Svet' Martin oblačen al' meglen,  
Pride zima voljna kot jesen.
  
11. Dež svetga Martina  
Potem pa zmrzlina,  
Pozebe ozmina,  
Nastopi dragina.
  
22. Svete Cecil'je če hudo gromi,  
Dost pridelka k letu kmet dobi.
  
24. Kakoršno vreme je svet'ga Joana,  
Tako pozimi, posebno svečana.
  
25. Svete Katarine dan ne laže  
Če po seb' prosenca vreme kaže.
  
26. Kakoršen svetega Kónrada dan,  
Takošen bo tudi skor celi svečan.

\* \* \*

Listopada zmrzlína,  
     Je svečana ne bo;  
 Listopada južnína;  
     Bo svečana zmrzló.

---

## XII. V grudnu.

24. Jasno in svetlo če sveti večer,  
 Letna prav dobra se rada primer';  
 Sveti večer če oblačno, temno,  
 Žita bo prazno ki letu gumnó.
25. O božiču za stenó,  
 O veliki noči za pečjo.
26. Sveti dan vetrovno,  
 K let' bo sadje polno.
27. Če otroc' nedolžni so oblačni,  
 K letu ti ne bojo kruha lačni.

\* \* \*

Dež in veter pred božičem  
 Koplje jamo rad merličem.

Polna luna bliz' božiča  
 Južno zimo nam zapriča.

Kolkor bliže božič mlaja,  
 Tolko huji mraz prihaja.

O božiču zeleno,  
 O veliki noči sneženo.

Ak se grudna bliska in gromí,  
Drugo leto vetrov dost bučí.

Se zmrzlina grudna ne otaja,  
Še prosenca hujši mraz nastaja.

Kadar záčne dan se povračati,  
Jeme tud mrzlejši prihajati.

Od božiča do svetih treh Kraljev  
Če nastaja gosta megla,  
Bo veliko nevarnih bodljajev  
In še družih bolezen doma.

Desi tud pred božičem deži,  
Ne poškodje ozimne reži;  
Če po božiču je dež,  
Spridi ozimna se rež.

Če zmrzlo zemljo sneg zapade,  
Snopja bode velike sklade.

Grudna suh veter če piska,  
Je po navadi  
Suho spomladi,  
Suša poleti pritiska.

~~~~~  
**Pregovori po nekterih posebnih dneh in prestopnih
praznikih v letu.**

Če se pust na solncu greje,
Letna se med dobre šteje.

Kakor vreme pepelnice kaže,
Tako tudi celi post se skaže.

Lepo vreme cvetne nedelje
Rodovitno letno pripelje.

Vélki petek če dežuje,
Suho leto nasleduje.

O veliki noči če deží,
Kosec suhe bilke le kosí.

Lepo vreme o veliki noči,
Dobra letna že tedaj napoči.

Lepo vreme praznik Nebohodá,
Potem dosti klaje, da se prodá;
Če pa tega dné rosí,
Je še za potrebo ní.

Ako je jasno sveto Telo
Letna bo dobra, vino sladko.

Znamenja,

iz katerih se na prihodnje vreme z nekoliko gotovostjo sklepati dá.

Veliko je znamenj, iz katerih se sicer ne prav gotovo, vendar le z nekoliko gotovostjo trditi dá, kakošno da bo prihodnje vreme, in te znamenja prihodnega vremena se kažejo ali na človeku, ali na živalih, ali na zeljših, ali na ognji i. t. d. Le nekatere teh znamenj vremenosti hočem tukaj popisati.

1. Znamenja vremena na človeku.

Slabo, mokro vreme se napoveduje, kadar stare, nekdam zlomljene, pa zopet zaceljene kostí, spahnjeni udje, zaceljene rane, kurje oči, ozeblina boleti začno, ali pa druge bolečine na životu bolj kot sicer bolé. Če se bolečine v glavi in trganje v udih, postavim v rokah, kolenih i. t. d. ponové, ali pa bolj, kakor druge čase, bolé. Če se človeku koža na rokah zlo posuší, ustnice ali žnabli razpokajo; ali če je zdrav človek nekako len, čmeren in zamrljiv, temnega obraza in se mu nič kaj ne poljubi; rad pride vihar, posebno pa grom poleti. Neboglen ali bolehen človek pa, ki je slabih občutnic in pikre nature, skoraj zmiraj vremenik v sebi nosi, po katerem spoznava, da se bo kmalo vreme spremenilo.

II. Znamenja vremenosti na živalih.

1. Na domačih živalih.

Slabo vreme, dež ali sneg i. t. d. se bliža, če ovcé in kozé nenavadnje skačejo in se trkajo; če se zgodaj in urno past podajo in domú gredé po travi segajo, in se zvečer prav nerade iz pašnika odgnati dajo. Če osli rigajo, ušesa višajo in otrešajo. Če se krave, voli, konji i. t. d. muham, ki jih močno pikajo, branijo in bezljajo.

Če goveja živina glavo kviško vzdiguje, zrak v sé vleče in se okrog gobca liže, in mukaje k domu hití. Če so svinje prav nemirne, krulijo in rijejo. Če psi travo žrejo in jo spet izkozljajo. Če mačke svoje glave s sprednjimi tacami, posebno nad ušesmi praskajo in se po životu ližejo.

Silno uro in gromenje goveja živina začuti, če po zraku hlepí, z razširjenimi nosnicami nad seboj duha ali voha, na paši z zavihanem repam skače, z nogami ali pa z rogmi zemljo koplje, si noge liže in mukaje proti hlevu leti; telice in jenice pa bezljajo, kakor da bi bile zdivjale, in se med konje in druge večji živino pomešajo. Ovcé so prav nemirne in se trkajo. Svinje razmetavajo gnoj, senó in slamo.

2. Na zverinah.

Hudo vreme se napoveduje, če se jeleni bijejo in med saboj sujejo. Če volkovi tulijo, lesice lajajo in do vasí blizo hiš prihajajo. Če zajci iz visoke trave in dorašenega žita v take kraje zbežé, kamor na nje deževati ne more. Če jež pred svojim gnjezdam luknjo zamaší. Če krt

več krtin in bolj visokih narije, kakor druge krati. Če miši na glas cvilijo in sèmtertjè letajo, če blizo tal v stogih, kozolcih, ostrvih i. t. d. gnjezda narejajo, tedaj prihodnjo zimo malo snega začitijo, če se pa visoko vgnjezdijo, tudi visok sneg zapade.

3. Na domači kuretnini.

Petelinovo petje o nenavadnih časih oznanuje sploh spremenljivo vreme, ravno tako tudi, če se kokoši s svojimi kremplji okrog glave drgljajo, ter z kljuni si perje snažijo in gladijo, in nekako žalostne pohajajo. Grčice ob nenavadnih časih z nekako spremenjenem glasam grulijo. Dolgo časa dežuje, če stare kokoši precej, ko deževati začne, pod streho ne zbežé; če se koklja s svojimi pišeti precej, ko začne dež iti, v kurnjek spravi, zjutraj pa nerada iz njega gré. Gosi gagajo, kričaje zobat gredó, se za jéd trgajo, ali pa proti vodi leté. Golobje prav pozno in v trumah v golobnjake pridejo. Pavi ponoči pogosto in glasno kričé.

4. Na ptičih.

K dežju se pripravlja, če sova v lepem vremenu vpije. Če žrjavi, divje gosí, postojne in drugi roparski ptiči v lepem vremenu močno kričijo in v krogih letajo. Če se vranovi ali krokerji po drevji obešajo in s perutmi trepetajo. Če vrane proti večeru v trumah sèmtertjè letajo in krokajo. Če kavke po strehah sedé in s perutmi trepečejo, kakor da bi kaj iskale. Če kavke in srake zjutraj močno vpijejo. Če se

povódni ptiči kopljejo, oberajo in po vodi ali tudi ob vodi frefetajo. Če lastovke tako nizko nad vodo ali zemljo letajo, da se je s perutmi dotikajo. Če vrabci in drugi ptiči zlo čivkajo, ali pa se v prahu kopljejo. Če ščinkovci pred solnčnem zahodam ščinkajo. Če žolna ropotá in močno kričí. Če se tašica v duplje in v podstrešje skrivá. Če povodni ptiči svojo navadno vodo zapusté in se poleg nje oberajo. Če tudi drugi ptiči svoje perje snažijo in gladijo. Če pavček (stržek, kraljič) okrog poldne po ploteh skaklja in poje, je drugo jutro mraz, slana, ali pa še zmrzuje.

Ptiči pa tudi lepo vreme oznanujejo.

Krokarji zijajo proti solncu, zjutraj na drevji čepé, se šopirijo in svoje peruti raztegujejo. Tudi v trumah takorekoč igraje šemtrtjè na visokem letajo in veselo svoj glas ženó. Postovke letajo in leteče igrajo. Škrjanci in lastovke visoko letajo. Slavec zunaj navadnega časa veselo prepéva. Sova zvečer v dežji vpije. Vrabci veselo čivkajo, še preden se vihar vleže. Povodni kos razteguje pri kraju vode proti solncu svoje peruti. Drugi povodnji ptiči zapusté breg, in leté zopet proti jezeram in morju.

5. Na družih živalih.

Slabo vreme nastopi, če zelene žabice na drevji močno regljajo. Če obadi, brenceljni, komarji in druge muhe, kakor tudi bolhe hudo pikajo. Če čebelje daleč ne leté in se do časa vrnejo. Če mravlje prav pridno delajo, pa tudi

če delati nehajo in v svoje jame zlezejo. Če oni dolgi polži brez lupine na dan prilezejo. Če mačeradi v breg lezejo. Če ribe pri vrhu vode plavajo in še iz nje poskakujejo.

Lepo vreme se bliža, če se topirji (slepirji, matopirji) zvečer obilno spreletavajo. Če se mušice po solnčnem zahodu v krogih vrté, kakor da bi se med saboj igrale. Če murčiki iz živinskega klatja prilezejo, in po voznih potih okrog švigajo. Če zelene žabice v možirji zvečer močno regljajo. Če se čebele pozno domú vrnejo. Če oni polž brez lupine iz brega pod se leze. Če se kresnice ponoči bolj kot druge kratki svetijo.

6. Pajek, poseben oznanjevalec vremena.

Pajki so trojnega plemena. Eni le od spomladi do kozoprška okroglega pajčevine predejo, v kateri si muhe in druge mrčese v živeš lové; ko pa mrzlota nastopi in si nič več živeža dobiti ne morejo, se v svoje kote zarijejo in ondi brez živeža prezimijo. Te vrste pajki, katerem se križasti pajki prištevajo, nam tedaj le v poletnem času vreme oznanujejo.

Kadar mladi križasti pajki iz svojih gnjezd prilezejo, se bliža gorkata spomladi. Če tega plemena pajki zvečer presti prenehajo in v svoje kotiče zlezejo, drugi dan dežuje. Zadnji deževni dan začne spridama pajčevno presti, ker pričakuje, da bo naslednji dan lepó vreme, in se bo veliko muh in družih mrčesov v razširjeno in dobro spredeno pajčevno lovilo. Če pa staro pajčevino zapustí, in jo v drugem kraji presti začne; se veter spremení, in drugi dan od tis-

tega kraja perpiše, koder je novo pajčevno delati pričel. Če silna ura prigrómí, nekoliko ur pred svojo mrežico zapustí; če jo pa večidel v sé posnuje, dolgo časa dežuje, kakor tudi takrat, če celó ne prede in se nikjer viditi ne dá. Če le malo pajkov na dan prileze in le majhne pajčevine predejo, tedaj nestanovitno vreme čutijo. Kadar pa v dežji dolge niti navlečejo in prav urno predejo, se bo kmali razjasnilo, in bo dolgo lepo vreme ostalo; ravno tako tudi takrat, če v lepem vremenu počasi in poredoma predejo, ali s skrčenimi nogami v sredi pajčevine mirno sedé, je stanovitno lepega vremena pričakovati.

Drugega plemena pajki so hišni, ki v kotih zidov, sten, oken i. t. d. čolnu podobne pajčevine predejo in si v zadnjem koncu okroglo votlinico spredejo, v katero se skrivat hodijo. Ti pajki imajo to spredbo pred križastimi, ker vse leto, tudi pozimi, pajčevine predejo, in jih tudi ob tem času ogledovati zamoremo.

Hišni pajki lepo vreme začutijo, če iz svojih spredenih votlin prilezejo; dolgo časa je lepo, če glavo in noge iz votlinice molé, in dalje ko od votlinice gredó, tolikanj delj tudi lepo ostane. Včasih tudi ponoči predejo, ter staro pajčevino s novo razširjajo, tedaj se je kacih 12 ali 14 dní lepega vremena nadjati, in to tolikanj bolj gotovo, če tudi tačas jajčke zneso, kar se v gorkih letinah po sedemkrat zgodí. Če se pa z glavo v votlinico obrnejo in iz nje namest glave zadnjico kažejo, potem gotovo dežuje, in sicer tako dolgo, dokler se okrog ne obrnejo. Ako si veliko živeža naberó, tudi dolgo časa dežuje. Če blizo

pečí pajčevino spredejo, hud mraz nasledova; če pa blizo oken, od juga potegne. Mrzlota pozimi nastaja, če urno nove pajčevine predejo, ali pa eno nad drugo narejajo; one vrste pajki pa, ki ne predejo, si spridam že spredenih išejo in se jih polasté. Po tacih znamenjih nad pajki po navadi v 9 ali 12 dneh mraz in zmrzlina nastopi.

Opomniti je še, da nekteri pajki le bližnjo, drugi pa daljno spremenljivost vremena napovedujejo. Mladi pajki oznanujejo vremenost prihodnjega dneva, odrašeni tri dni pred, véliki kotni ali hišni pajki devet dní pred, véliki križasti pajki še celó 14 dní pred. Da se z večji gotovostjo na prihodnjo vremenost sklene, je treba več pajkov ogledovati.

7. *Pijavka, posebna oznanjevalka vremena.*

Da se pijavke zdrave ohranijo, se denejo v kako z vodo (toda ne prav do vrha) napolnjeno posodo. Na dno posode se dene nekoliko belega peska ali pa mahú, in le malo pijavk va-njo. Pijavke se le zkozi potne luknjice očedijo, in ta sokrovca, ki jo izpoté, se zunaj njih života v podobni kože prime. Ta izpotena sokrovca bi kmalo njih potne luknjice zamašila in jih umorila, ako bi v posodi peska ali pa mahú ne bilo, ob katerem se drgnejo in kože znebijo, ki potem pri vrhu vode plava. Posoda se s kakem prebodenem mehurjem, da zunanji zrak do njih more, pokrije. Vsak teden se jim druge vode dá, tode ne smé bolj mrzla biti od one, v kateri so pred bile.

Če pijavke na dno posode raztegnjene ali pa zvite leže; to kaže poleti jasno lepo vreme, po zimi pa suho mrzloto. So pa bolj pri vrhu

vode, tedaj bo poleti dež, pozimi pa sneg v 24 urah. Če hitro sèmtertjè plavajo, to pomeni veter, in malokdaj se pred umerijo, dokler ni veter silno močan postal. Kadar so pa na vrhu vode in se nekako grbijo in stresajo, to kaže, da zlo trpé, in se k silni uri pripravljaja.

8. Zelena žabica, posebna oznanjevarka vremena.

Je neko pleme ali vrsta žabic, ki se rade na zeleno drevje spravijo in ondi močno reglajo. Tudi te žabice vreme prerokujejo. Ohranijo se v kaki steklini (glaževnati) posodi s širokem pa s prtam ovitem vratam, na dno posode se dene nekoliko peska z vodo in malo zelenega perja, ali pa trave, tudi se va-njo pokonci postavi količ ali pa lojtrca iz lesa, po kateri žabica gori in doli leziti more. Za živeš se ji dá v mleko omočenega kruha, zrežljanega mesa, nar rajši pa še muhe ima.

Če se žabica na dnu posode znajde, včasih regljá in se milo drží, potem kmalo dež nasledva; če pa, tudi v deževnem vremenu, kviško zleze in se veselo drží, smeš z gotovostjo jasnega in suhega vremena pričakovati.

III. Znamenja vremenosti na družih rečéh.

1. Na zeljšu.

So nektère zeljša in cvetlice, ktere so zastran vremena grozno občutjlive, ker svoje perje ali pa svoj cvet skupaj stisnejo, in takorekoč svoje glavice zaprejo, kadar se k dežju pripravljaja.

Deteljno steblo bolj pokonci stoji, perjiče se proti tlam obesi, ali pa se celó zaprè. Če kislja deteljca svoje perjiče raztegne, se kmalo zvedrí; če jih pa pobesi, se je mrzlega in deževnega vremena bati. Kurje čevca se ob lepem vremenu zjutraj ob 9 vzdigujejo, zeljša svoje perje raztegnejo in cvetlice se razpihnejo. Če podlesk že kimovca cvetè, se zgodnja in trdna zima približuje; če pa še le konec kozoprska, je po navadi zima pozna in voljna. Če breza v jeseni pozno obletí, nastopi trda zima.

2. *Na kamnji.*

K dežju se ravná, če se nekterega plemena kamnje potiti ali mokro prihajati začne. Ravno tako tudi, če zidovje v hišah móči; če iz dimnikov saje padajo, ali z njih kaplja i. t. d.

3. *Na vodah.*

Nektere jezera in druge vode šumé in mehurčki iz njih poganjajo, in se penijo, kadar se k dežju pripravlja. Natorni vzrok tega je: Ob času kadar se k dežju ravná, se zunanji zrak polajša in raztanjša; zrak pa ima tako lastnost, da se povsod enakomerno raztegva; če se tedaj zunanji zrak ob času dežja polajša in raztanjša, se oni zrak v vodi kviško raztegovati in vzdigovati, prav za prav iz vode vreti začne; zato se tedaj voda peni, mehurje dela, šumí, kalna ali motna postaja in kakor da bi vrela in kipela, ker zrak iz nje kviško hití, in tako dolgo iz nje vrè in se raztegva, dokler ni z onem zrakam nad

vodo enakomerno raztegnjen. Nekteri studenci, vodnjaki, majhni potoki in hudourniki se usušé, katerih voda se v majhnih našem očém nevidljivih kapljicah v zračje vzdigne, in nje kapljice se v megle in oblake spreminé, spopadejo in zgosté, potem pa v kapljah na zemljo padajo, to je, dež gré. In če zlo in dolgo časa dežuje, vode pa se vendar le ne narašajo, je znamenje, da bo še dalje deževalo, ker megle in oblaki vodo popijejo in jo v podobi dežja zopet na zemljo dajo.

4. *Na ognji.*

Dež se napoveduje, če sveče in druge svetilnice ali lampice temno gorijo in pokajo; če se okrog luči neka blišoba kot mavrica nareja; če je poldnevi plamen črn viditi in se otrinjki gobi enaki delajo; če se ogenj ne dá rad vkresati, prižgati, zakuriti ali zanetiti; če poka in blede gorí; če med ostejami, na ponvah, kotlih in piskrih veliko isker obvisí in telí, če se po kuhnjah i. t. d. kadí.

5. *Na vremeniku.*

Vremenik je umetno narejena, z živim srebrom nalita, steklena ali glaževnata, precej dolga cev, v kateri živo srebro shranjeno stojí, in v nji ali nekoliko vstaja ali pa pada, kakor si je že vreme, ali zunanji zrak va-nj pritiska. Bolj ko je zrak suh, bolj se tudi raztegne, bolj tudi na srebro v cevi pritiska, in če bolj va-nj pritiska, bolj se tudi v cevi vzdiguje, in ravno to, če se živo srebro v cevi vzdiguje ali vstaja, po-

meni, da je zrak suh, tedaj tudi lepo vreme. Nasproti pa bolj ko je zrak vlažen (fajhten) in mokroten, manj se raztegva, toraj tudi manjši njegov pritisek na srebro v cevi, zato takrat srebro v cevi pada, in mokroto, v zraku pomeni tedaj tudi deževno vreme.

IV. Gotove znamenja vremenosti.

1. *Mokro vreme ali dež se napoveduje:*

Če je zrak obilno z mokroto napit. Da ima zrak veliko mokrote v sebi, se pa kaže, če strune na goslih odjenjujejo, zidovi močijo, se kamnje potí, lesnina napnè, sol mokra postane, z dimnikov kaplja i. t. d. Če so daljni gojzdi ali boršti blizo in temnovišnjeve barve viditi. Če se zvezde prav svetlo lesketajo in migljajo, in se tudi take vidijo, katerih sicer na nebu viditi ni. Če sta solnce in luna, kadar izhajata, prav velika viditi. Če je jutranja zarja zelo rudečezagorela ognju enaka. Če zvečer solnčni žarki v debelih in črnih oblakih stojé. Če je solnce, ko izhaja, blede in ima belkast obroč okrog sebe. Če se nebo omreži, solnce zmed oblakov močno pripeka in je soparno. Če o svetem Janezu Krstniku jug vleče, skoraj vsak dan dežuje. Če se zjutraj megla vzdiguje, ali bolje reči, če se od spod proti zgor nareja, to kaže, da je zrak obilno z mokroto napolnjen, toraj tudi oblačno. Če po lepem vremenu vrhovi visokih gorá klobuk dobé, to je, če jih oblak pokriva. Če se nebo po jasnem vremenu s tankimi, belkastimi oblaki omreži. Siv oblak, ki se poleti v soparčnem

vremenu, na sicer jasnem nebu prikaže, večidel silno uro napoveduje. Če je luna temna, bleda ali pepelnata viditi, če je s krogam obdana, ali če druge lune krog sebe ima. Če megla pred solnčnem izhodam vstaja, se kot oblak pod nebam razširja, rada že zvečer kot dež na zemljo pada.

2. *Suhega, vedrega vremena je pričakovati:*

Če se nebo, kjer solnce zahaja, zvečer lepo zlatorumeno žarí, ravno tako tudi zjutraj, kjer izhaja. Če se tanki oblaki še pred solnčnem izhodam razkropé. Če se okrog solнца, kadar izhaja ali zahaja, tanka meglica kaže. Če nad jezeri, rekami, travniki i. t. d. megla stoji. Če je luna čista. Če je rimska cesta čista in polna zvezd viditi. Če se zvezde lepo lesketajo. Če so vrhovi gorá oblakov in megle prosti. Če zjutraj megla k tlam pada in ne vstaja kviško. Če od solnčnega izhoda veter vleče in ondi ni oblakov viditi. Če se nebo zmed nakopičenih, čisti svetli volni enacih oblakov živo plavo kaže. Če obilno rose pada. Če solnce bolj rudeče in čisto kot sicer zahaja, ali pa če je luna prav močno čista in bela, potem nasledva zimski mraz.

Opravila za vsaki mesec.

I. V prosencu.

Dimniki so od vsakdanje kurjave sajasti; toraj se mora vsako saboto pred pečjo, in dimnik pa nar manj vsaki šesti teden z brezovo metlo dobro omesti. Zidani dimniki se lahko ometejo, če se majhen smrekov vrh za vrv priveže in po dimniku gori in doli vlačí ali pa brezova metla na drog dobro naveže in z njo po dimniku gori in doli drgne. Če se pa z jelovem lesam, kateri več saj napravi, kuri, se mora tudi bolj pogosto dimnik ométati, kakor tam kjer s trdem lesam kurijo. Pepél naj se v tistih krajih spravlja in hrani, kateri so pred ognjem bolj varni, pa ne v lesenih posodah. — Zdaj se tudi od zaklane živine loj topí, sveče delajo, in v srednje toplih shrambah obesijo, da se od mraza ne razpokajo. — Dober saninec (smučar) te opominja, da si derv na sanéh (smučah) za celo leto navoziš. Na ravnem se z vožnjo veliko zasluži, toraj je zdaj čas z vozam ali sanmi na cesti denár služiti. — Pitana žival se zavolj velikega mraza več ne redí: tedaj se zakolje, in suho mesó za poletje pripravi. — Kruh, mleko, sadje, vino in druge take reči vari pred zmrzlino. Tkavec in predica v veliko krajih celò malo spanja vžijeta, tkavec urno tke, predica pa veselo prede.

Ovcam se jelševi vejniki (butarice), ki jim na Notranjskem frodelj pravijo, pokladajo, ktere

od tega ne jedó, so na pljučih ali jetrih bolne in se morajo od zdravih odločiti. Dobro posušena ovska in konopelj se kokošam posiple, da raji nesó. Ako je lepo kopno vreme, pusti čebele letati, da se sprašé. — Na ribnikih skrbno led prebijaj, da se ribe pod ledam ne zadušé. Gnoj iz hlevov pogosto kidaj, da od gnjusobe živina ne boleha. Podgane in miši, ki pred ko na spomlad mlade imajo, polovi. — Gorko se drži, da se ne prehladiš in kašlja ali druge prsne bolezni ne dobiš. — Mlado sadno drevje in cepe pred zajcam varovaj. — Žganega vina, naj bo kakoršno hoče, na popotvanji nikdar ne pij, ker v mrazu in na poti lahko zmrzneš. Sirovo vino greje; žgano vselej peče in suší, in človek, ki ga pije, je zaspan; toraj prav lahko na mrazu zaspi in se več ne zbudi.

II. V svečanu.

Čez zimo hranjeno sadje večkrat preglej, in gnjilo sproti odberi. — Kokoši začnejo nesti, toraj jim nove gnjezda napravi in stare posnaži. Tako skrb tudi za drugo perotno žival imej. Starih dober nauk je: Dober gospodar mora o svečnici še polovico klaje na skednji imeti. Velikokrat zima dolgo razsaja, če se prvo polovico zime živini obilno poklada, mora na spomlad dobro rejena živina stradati. Glej na družino, da se preobilno živini ne poklada, da ti ne bo pozneje klaje primankovalo. Da bodo kokoši rade nesle, jih z ječmenam pasi; da bodo rade valile, jim daj kuhanih konopelj. — V tem mescu vrženi prešiči so za pleme nar boljši; in da bojo svinje

dobro dojile, jih moraš tako pasti, kakor se za klanje pitajo. Siradke jim celó nič ne daj, mleka pa le po malim, sicer mladiči drisko dobé. Kadar prešičke odstaviš, jih v začetku z graham in ječmenam včasih pasi. — Vrbe in jagnete ali topole obsekaj. — Mravljiša v mokrem mrazu z lopato razmeči ali pa z bétam potolci. — Zgodnjo zelenjavo v gredi s slamo na večer pokri, da slana in mraz na njo ne pade. Kapus sej na grede, ki si jih v jeseni s kurjekam potresel. Če je kopno, sej v kuhinskem vrtu peteršilj, špinačo, retkev, korenje, čebulo, repo, grah, i. t. d. Drevje obreži in obsekaj. Sadne pečke vsadi. V osušnih dnevih mlado drevje presadi, pa ne v mokrih in mrzlih, tudi jih z mokro prstjo ne oblagaj. Čebele lepo osnaži, in jih na tisti kraj postavi, kjer jih boš cez leto imel.

III. V sušcu.

Na polji njive za jaro setvo, vsako po nje lastni šegi pripravi; iz luž in ulic blato na njive vózi, tako blato tudi dobro stori na pešenih vrtilih in travnikih; žive meje zasadi. Nar hitrejše zraste živa meja, če iz vrbovih ali jagnetovih vej kole enega proti drugemu križem zasadiš; da se pri sajenji ne obelijo, moraš z železnem kolam luknje narediti, in sajence s prstjo dobro zasuti. V nekterih krajih so žive meje škodljive, ker žitu senco delajo, in se v njih miši in tiči redé, tudi prostor povzamejo, tam se morajo plotovi narediti. — Peso sej, zimski kapus presadi, da boš zgodaj za kuho zelne glave imel. Ako je bilo lani drevje polno sadja, se mora letos več cepiti,

ker se letas drevje debelí, boljša in manj rodí, bodo tedaj cepovi dobro rastli; cepe vzemi od dreves, ktere že nar manj deset let rodé, pa ne od mlajših. Prekošatem drevesam nepotrebne veje od spodaj gori odžagaj; da se lepši zalížejo in zarastejo. Veliko gospodarjev sicer smreke, jagnete (topole) in vrbe obsekujejo, kar je tudi hvale vredno; sadno drevje pa vnemar pusté; suheh ali od snega polomnjenih vej ne otrebijo, gosenčnih mehov ne poberejo, krivega ne poravnajo, mladih cepov sproti ne cepijo. Koliko sadja bi lahko naša dežela pridelala, ako bi povsod taki skrbni in pridni gospodarji bili, kakor so nekteri, ki za sadno drevje skrb imajo, in si toliko sadja pridelajo, da ga imajo dosti za domačo potrebo, in še lepe denarje za-nj dobé. — Tkavec mora vso prejo potkati, pred ko se belenje začne. V več krajih pred belijo, kakor sneg skopni in odleze. — Latvice in druge posode za mleko pripravi; spomladanjska mlečna obilnost se bliža. Pišeta tega mesca so za pleme dobre in tudi jih gospodinja lahko in drago prodá.

IV. V malitravnu.

Kadar drevje cvete, je platno in prejo beliti narboljši čas. Ako je kaj od prtnine madeže dobilo, naj se beliti dene, solnce madeže izvzame. Zdaj je brezje za metle nar boljši, dokler še zelenja ne požene, tedaj se z metlami zdaj preskrbi. — Mavrohi (smrčki) po prvem dežji za snegam rastejo; zapovej, da jih otroci naberajo. — Vrtnine, kreša, bobovnik, motavilec in druge spomladanje prvine so zdrave, in čez zimo

nabrano pušobo iz želodca trebijo. — Travnike z brano prevleci, da mah potrgaš; jih s pepelam in senenim drobovjem potresi. Pepél mah morí, seneno drobovje travno seme zaseje. — Buče, kumare, dinje vsadi, in gléj de bodo peške od predlani. Poglaviten nauk, kterega so že pisarji pred 2500 leti iz skušnje priporočali, je: da vsako poljsko ali vrtno seme ima vsaj lansko ali pa predlansko biti, zatorej jesen nikoli letas pridelane reží ali pšenice ne sej, ampak lansko. Vrtne semena so predlanske najboljše. — Krompir zasadi, je zdrava jéd, in je rodoviten. O da bi le ne gnjil!! — Noben gnoj ni tako stanoviten in dober, kakor od stolčenih kosti, rogov, ali od usnja in kvedrov, kar čevljarjem ostane. Ta gnoj saj gredam privoši, če ga za njive ni dosti. Bolhe na sadežu s pepelam, s stolčenem ogljem in čreslam potresi. Ovcé ostriži; za mlade jagneta skrb iméj; goveji živini, kadar se goli, dobro strezi. — Mlade koprive poparjene in razsekane med otrobmi kokošam jesti daj, bodo rajši nesle, mladih kopriv nasuši, da jih boš pozimi včasih kokošam popariti mogel; mlad hmelj skuhan, z oljam in jesiham zabéljen, je zdrava jéd, in čisti krí. — Kakor hitro murva ozelení, se mraza nič več bati ni.

V. V vélikitravnu.

Dokler ni po skopnjenim snegu še dež paše opral, ne spusti nobene živine na pašo. — Mlade cepove pred živino, mravljinci in bolhami varuj. Mravljinci ne morejo na drevó lesti, če smrekovo kožo tako okoli debla privéžeš, da je zgorej

trdno privezana, zdolej pa od debla stoji, kakor da bi streha okoli njega bila, in jo znotrej s tičjim limam pomaži, čez lim mravlje ne morejo iti, smrekova koža pa obvarje, da dež lima ne spere. — Zdaj se vsa natora pomladí, vse je veselo; tedaj veselo in pridno kmetovaj, ceste in poti popravi, in čisti spomladanji dobri zrak uživaj. Mlademu drevju ne prikaži več gnoja; travo okoli drevja trebi; v suši nekoliko od debla preč vode prilivaj. — Čebulno in koreninino seme v gnojnici namoči, pred ko ga seješ, bo lepši pogvalo. — Zdaj je nar boljši čas za perilo tanke prtnine, ktera se ob praznikih nosi; tudi oblačila, ki so se od močernosti pozimi nategnile, presušiti. Volnate oblačila se morajo večkrat čez leto zavolj molov stepsti, presušiti, in ne na presuhem kraju hraniti. — Maslo tega mesca je nar boljši, nar stanovitniši, za zimo ga prihrani. Raki so od zdaj do mališmarna nar boljši in zeló debeli, pa tudi zdrava jéd. Lansko sadje, kdor ga še ima, ga mora vsaki dan pregledati in prebrati, in gnjilo odločiti. Kadar rež cvete, kurja žival rada piko dobí. Pika izvira večidel od pomanjkanja živeža in nečedne vode, in napada najraje mlado kuretnino, pa tudi stareji ne prizanese. Če ima pišče piko, se spozná iz tega, ker noče zobati, ali prav za prav ne more; žalostno je in hripavo poje, večkrat pozija, kakor bi ne moglo sopsti; z glavo večkrat stresne, kakor da bi hotlo kihiniti, jezik je vmazan, rumen, na koncu se mu pa neka bela in trda rožena kožica (pika) napravi. — Ozdravlja se pa, če se s šivanko ali ojstrim nožam ta kožica z jezička sname; rana se

potem z jesiham spere, in frišnim putram namaže. Na to se pišče zapre v kurnjek ali kam drugam, indaje se mu več dní le samo namočenih otrobov jesti.

VI. V rožnicvetu.

Zidovi se zdaj narbolj sušé; zato se morajo zdaj nove pečí postaviti, stare preložiti, zidati, beliti. Staro seno in slamo deni posebej, in nar popred pokladaj; zakaj nova mrva ali piča konjem do sv. Mihela celò malo tekne. Plevél posuši in ga za zimsko klajo prihrani. — Maslo tega mesca je še stanovitno in se dá hraniti; kar se ga pa v visokih planinah dobí, je nar boljše in nar stanovitniše. Malence ali moline, jagode in češnje so prav zdrava jéd. — Nauk za celo leto je: da se zrelo sadje kak lep dan zjutrej, pred ko solnce roso osuší, obere ali otrese, in na slamo razloženo na hladnem kraju hrani; v hiši, ali kjer koli ljudje spé in prebivajo, ne smé ne sadje, ne kuha ležati; od tega glava bolí, prsi oslabé, in je sploh zavoljo močnega duha in vlažnosti nezdravo. Priložen čas je, jezove popravlati; kašte in koše narejati in vodo odvracati, endivjo, solato, zimsko redkev sejati, zidati, drevesa, ktere si slabo pomagajo, z ovčjem ali kravjem starem gnojam obložiti; zelní sadež med sv. Primožem, celó do svetega Petra saditi. — Poleti imajo vse živali mrzle želodce in trebuhe, pozimi pa gorke, zato se jim ne smé naglo kaj mrzlega jesti in piti dajati. Neumni le po občutenji svojega grla delajo, in hočejo na enkrat žejo ogasiti, kadar do prav mrzlega studenca pridejo. Oni poleti mrzli želodec prekalé,

kakor da bi razbeljeno železo v vodo vtaknili, kri ostekli, in luknice, skozi ktere pot gré, se nanaglo- ma zatisnejo ; tako se v njih vse zblodi in zmeša. — Od tod so kašlji, mrzlice, jetrne, plučne in dru- ge bolezni in jetike. Pred ko piješ, se počasi ohla- di, usta z vodo speri, roke v vodi vmij, in tako po- malem, s prenehanjem pij, ti bo k zdravju teknilo.

VII. V malisrpanu.

Zdaj so dnevi velikega dela, vse se na enkrat s kupam gnjete: kôšnja, žétev, oranje, setev ; in vendar se morejo tudi druge manjši opravila zra- ven teh dopolniti: Zelne in vrtne zeliša se okop- ljejo in s prstjo osujejo ; na travnike se po seneni košnji včasih voda spuša ; prešiče je treba varvati, da lanú ne jedó, to je za nje strup ; žebeta se le v hladu na pašo spusté, kadar je solnce visoko, se konji in krave v hleve vženejo. Kumare se v jesi- hu za zimo shranijo. V toplih dnevih se je treba vina bolj zdržati ; in po malim zavolj slabosti že- lodca jesti ; človek poleti shujša, vročina ga zmá- mi. Ob deževnih dnevih se lan ruje in refljá. Pred kakor lan zagrneš, ga v suši v vodi namoči, se lepši ostroji (usmaga) ; tako tudi konoplje en dan v vodi namakaj. Češenj, višenj, rudečega grozdjiča za zimo nasuši. Golobov, pišet, kokoš dobro varuj, ker zdaj jastreb svojim mladim silno živeža iše. Tu- di kuna in dihur zdaj mlade imata, zato perutnino dobro občuvaj in ponoči trdno zapéraj. Posli so od težkega dela trudni, daj jim boljši jesti in piti, vsaj jesiha med vodo jim zmešaj, če družega nimaš, de ne bodo preveč same vode žlempali. Glej, da dekle ne zaspé, kadar molzejo ; in da hlapci

konjem tudi ponoči klaje vržejo. V planinah zdaj ni snega in muh, in je obilno trave, zato se živina tam lepó redí. Repo gré sejati, in konec mesca pleti.

VIII. V vélikisrpanu.

Oblačila in postelje zopet presuši. Suknje in volnate oblačila s šibo stepi in izpraši, da molove gnjezda izpadejo. To delo se nar bolj v senci storí; solnce zvalenju molov pripomore. Vodnjaki in vodotoči se osnažijo, iztrebijo in popravijo. Pred ko se globoka šterna trebi, se mora prižgana luč na vrvici va-njo spustiti; če v šterni luč ugasne, je znamenje, da je nezdrav hlap v nji in pri trebljenji se mora en mernik soli va-njo vsuti, da hlap ali puh in duh popravi in vodo zboljša. Kurje jajca tega in prihodnjega mesca so nar stanovitniše; zato se morajo za zimo v hladnih shrambah, v pepélu, suhem pesku, v prosu ali pa v otrobih hraniti. — Če je potreba zdaj omlačeno žito v mlin dati, posuši ga popred dobro, sicer kruh rad plesnije, in je nezdrav. — Popolnoma zrelo sadje je zdravo, nezrelo je silno škodljivo. Iz nezrelega sadja, katero prezgodaj z drevja pada, se zná žgano vino narediti, ali pa prešičem kuhati. — Na vino pazi, da ne zavre, ali da se ne skisa. Sladke vina se ne dajo do zdaj v sodih hraniti, ampak le v steklénicah (glažih), ktere se v pesek zakopljejo. — Tudi na zelje in repo pazi, da gosénce ometeš, ali pa vsako srce posebej z laškem oljam pomaži, tako bodo gosence prešle. Vinski trti perje obiraj, da bo grozdje ložej zorilo, pa vendar ne preveč, ker perje tudi

k zorjenju pomaga in v suši grozdju sok daje. To perje posuši, ker je vsaki živini dobra klaja.

IX. V kimovcu.

Blato in dobro prst na pešene njive ali travnike vozi. — Rež, pšenico, ozimini ječmen z lanskem semenam sej, da se zgodaj dobro vraste. — Travnike, če so z maham prerašeni; plitvo preorji in pognoji; z deteljo in senenem drobovjem na spomlad obsej. — Zelje oberaj. Na vrtilih korenje, spinačo usej, da je boš na spomlad zgodaj za kuho imel. Sadne drevesa, ktere si že obral, nad korenino odkoplji, in z drugo dobro prstjo osuj. Suhe od vetra polomnjene veje otrebi. — Dobre hruške olup, v ocukrani vodi skuhaj, kadar se ohladé, jih ven vzemi, s cukram potresi, in počasi v peči posuši; so dobre za bolne in stare ljudi. — Lan, konoplje oteri, dokler so še jasni dnevi. — Otave v solnčnem vremenu ne zamudi kositi. — Ako hočeš vrt ali njivo pred slano ohraniti, moraš zjutraj pred solncam na več krajih na vrtu tako dolgo kuriti, da solnce vrt obseje, toplota in dim branita, da velikega prostora okoli ne bo slana popalila. — Dimnike pred zimo ostrgaj. — Raki niso več dobri, zgubé debelost. — Sadje, kar ti ga čez sušenje ostane, stolci, pretlači in jabelčni ali hruškov mošt napravi; se dá v sodcih hraniti. Iz češpelj se slivovec žgè, in se drago prodá. — Bezgove suhe jagode so dobre, kadar se v životu zapre. Iz njih se močnik skuha, kateri omečí. Melise, peteršilja, luštrika, krebulice, žalbelna in druge vrtnine za zimo nasuši; otrebi, in operi jih čisto,

posuši na rešetih, pa v senci, in ne na solncu; kadar so suhe, da se manejo, jih spravi v hram, da odjenjajo. Potem jih v lesenih predalih nu suhem hrani, da ne splesnejo. Konec tega mesca krompir domú spravi, ako je zrel.

X. V kozoprsku.

Grozdja se nikar preveč ne najej, pa tudi mošta preveč ne pij. Starina je starina. — Sadje se mora na s slamo postlane police lepó razložiti, pa ne na kupe djati, da dolgo trpí, in se tudi lahko gnjilo odbere. Od prvega se mora skoraj vsak dan prebirati. Kar se ne dá sirovo hraniti, se posuší. — Kadar je zelje glavato, ni treba čakati, ampak v jasnih suhih dneh posekati in zribati. V dežji ni dobro zelja spravljati; rado v kadéh gnjije; zgodaj se mora spraviti, da se pred mrazam skisa, v mrazu se nerado kisa. — Lepi grozdje se obesijo, da se poznejše ali zoblejo, ali pa iz njih žlahno vino naredí. — Za repo hraniti celó do spomladi, skoplji jamo v tla, na sredi jame postavi en kol, okoli njega priveži škopnik slame, okoli škopnika repe nasuj in jo zasuj s prstjo poldrugi komolec debelo, tako da vendar škopnik ven molí, da ima repa dušek, na kol povezni lonec, da zamok do repe ne dojde. Sveče za zimo naredi. Mošt je nezdrav, se rad kamen in vodenica od njega nastavi; tudi jetram je škodljiv in mehurju. V hram nanosi dobre prstí, da se zimske vrtnine va-njo nasadé.

XI. V listopadu.

Na polji, v logih in snožetih mejnike z me-

jači preglej; ali kjer jih ni, nove postavi. Zarašene njive praši, da pozimi mraz plevél pomori. Divjake za pomladanjske cepe vsadi. — Kokoši na gorkem drži, da bodo pred nesle. Zelnate glave za seme hrani. — Vinske trte na tla položi. — Čebele pred mrazam varuj. — Iz dimnikov saje ostrži, in okoli mladih dreves nasuj. Pitana živina se zaporedoma kolje, da se drob počasi vživa, meso nasuši in klaje prihrani. Zdaj je zopet veliko vode za mlinarje, daj tedaj za celo zimo pšenice in druge moke namleti, da ne bo treba v mrazu meljaje dolgo čakati. Gosja mast dolgo obstojí, se tudi more za zabelo na leto hraniti. Dober gospodar zdaj prevdari, koliko klaje ima, vé, koliko je gré vsak dan živini pokladati; je premalo klaje, tako mora poskrbeti, da toliko živine zakolje ali prodá, kolikor si je čez zimo ne upa prerediti. Spomladi je piča draga. — Po zimi kravam večkrat sirove, kisle repe daj; kislino silno rade jedó, to jih kužne bolezni varuje. Topel, snažen in suh hlev je pozimi polovica klaje. Vsak dan dvakrat ga presapi. V solnčnem vremenu izpusti živino, pusti vrata odprte, in kadar živina sama rada v hlev gré, jih zapri. — Merjasca k svinjam spusti, da bodo zgodaj mladiči. Če pa hočeš mlade prešičke dvakrat v letu imeti, pripusti že o sv. Lukežu mrjasca, in bodo prvi okoli Svečnice; drugič ga pa pripusti o sv. Gregorji, in bodo mladiči zopet o Kresu.

XII. V grudnu.

Meso se zdaj in prihodnji mesec nar bolj posuší. — Okna pri hramih v velikem mrazu s

konjskem gnojem zakidaj. — Vodotoče pri šternah in mlade cepe s slamo poveži. — Če meso, jajca, sadje zmrzne, pusti zmrznjeno tako dolgo v mrzli vodi ležati, da se v nji otaja, ker voda zmrzljino izvleče. Kadar si v roke ali noge ozebel, drži obute noge en čas v snegu, potem v mrzli vodi, kadar se v vodi prstje omajajo, se izuj, hodi bos po hiši gori in doli, da noge same od sebe tople postanejo. Kruh pred zmrzljino varuj, ker upade, se rad drobí, in ne tekne. Gorkega kruha ne jej, zobé kalf, in želodcu cmoke dela. — Brinjevec in žganje je zdaj čas žgati. — Družina rada, kadar ima o božiču slovo vzeti ali pa dobiti, živini preveč poklada, pogleduj za njo. Mladem teletam po zimi rade bele pike ali korenine rastejo; te z ojstrimi klešami odšipni; rane pa z vodo peri, ktera je s tolčenem česnjem, soljo in z jesiham namešana; to stori vsak dan dvakrat, dokler se ne zacéli. — Prešiče dobro pitaj, če jih zamudiš, jih boš potem težko dobro spital. Če pitani prešiči radi ne jedó, daj jim na peči dobro posušenega ovsa jesti, pa tudi luga jim skuhaj, pusti ga, da se očisti in pepél pade na dno v posodi, potem čisti lug odlij in deni ga med pičo prešičem (če je samo edin, za en maseljč, če jih je več, pa toliko več); to jih hladí in čisti. Ikrastem prešičem daj za en strel strelnega praha (purflja). Čebele dobro zamaši, da v snegu ne izletajo. Družino, ktera je o božiču na novo k tebi prišla, dobro podučí, in ji vse navade pri svoji hiši pokaži.

Cesarske postave

za živinsko kupčijo.

Milostljivi Cesar povsod svoje podložnike škode varjejo, zatoraj so tudi pri kupčevanju živine postave dali, ktere so gotova bramba zoper zgubo in goljufijo.

Te postave, po vseh cesarskih deželah veljavne, so pa zato tako potrebne, ker je dosti taci h živinski h bolezen, ki se ne dajo vselej nevtegoma spoznati, in ker zviti prodajavci znajo marsiktero napako pri živini tako zakriti, da še umnega moža včasi osleparijo.

Bolezni, za ktere so cesarske postave dane, se imenujejo p o g l a v i t n e ali po cesarskih postavah z a v a r v a n e bolezn i (patentni t a d l i, Hauptfehler, Gewährsmängel). Za take bolezn i mora vsak prodajavec nekoliko časa porok biti, akoravno od njih pri storjeni kupčiji ni bilo očitno govorjeno, in mora denarje povrniti in prodano ali zamenjano živino nazaj vzeti, če je kupec eno ali drugo téh bolezen ob pravem času, to je, ob času postavnega poročtva zapazil, ki je za vsako bolezen po priméri odločen, in če se je z avoljo nje pri sodni (rihtni) gosposki oglasil. Sodna gosposka potem ukaže, da se vpričo nje živina od dveh živinski h zdravnikov ogleda. Drugačno ogledovanje nič ne veljá. Če se je tedaj pri postavnem ogledovanju pokazalo, da ima živina zares eno ali drugo p o g l a v i t n o bolezen, in če prodajavec ne more očitno skazati, da jo je živina še le pri novem gospodarji dobila, gré kupčija ali menja nazaj.

Imenovane poglavitne bolezni imajo večidel to lastnost, da več časa skrivej v živini tiče in da prodajavec večkrat še sam ni vedil, da njegova živina ni zdrava bila. Ker gré tedaj misliti, da se je bolezen že poprej, to je, takrat, ko je živina še v rokah prodajavca bila, pa le na skrivnem začela, se mu krivica ne zgodi, če jo mora po cesarskem povelji nazaj vzeti in denarje povrniti. Za ta čas ne mora ne kupec za klajo, ne prodajavec za rabo živine povračila tirjati.

Če se je pa kupec prepôzno, to je, le en dan po pretečenem postavnem času pri gosposki oglasil, je že pravico povračila zgubil.

Poglavitne bolezni, za ktere je naslednji čas postavnega poroštva po storjeni kupčiji in prejetvi živine odmerjen, so:

A. Pri konjih.

1. Kužna smolika (Rotzverdächtige Drüse)	15 dni
2. Smrkelj (Rotz)	15 "
3. Naduha (Dampf)	15 "
4. Narost ali tišavka (Koller)	30 "
5. Opornost (Stätigkeit)	30 "
6. Meščina bolezni na očesih (Monatblindheit)	30 "
7. Jasna slepôta ali slepota brez mrene, ali cinka v očesu (Schwarzer Staar)	30 "
8. Podkožni tvor ali ogèrci (Hautwurm)	30 "

B. Pri govedih:

1. Francozje ali pohôtno pojanje (Franzosenkrankheit, Stiersucht)	30 "

C. Pri ovcah:

1. Kozé (Blattern)	. . . . .	8 dni
2. Garje ali srab ali grinte, (Raude, Krätze)	. . . . .	8 "
3. Metlaji na jetrih (Leberegel)		2 mesca
4. Metlaji na pljučih (Lungen- würmer)	. . . . .	2 "

D. Pri prešičih:

1. Ikre ali gobe (Finnen)	. . . . .	8 dni

Podučenje, kako se dajo te in vse druge navadnje živinske bolezni spoznati, je bilo dano v 2. delu „Bukev za kmeta.“

Imenovane postave pa tudi svojo veljavo takrat obdržé, kadar je prvi kupec kupljeno živino kakemu drugemu, drugi tretjemu in tako naprej, prodal. V tacih okolišinah gré kupčija poredoma od zadnjega kupca do prodajavca nazaj, če ob tem postavni čas ni zamujen, ki za prvega kupca veljá. Se vé, da vsak teh kupcov obdrží zgoraj imenovano pravico postavnega poroštva zoper svojega sprednjika; za prvega kupca je pa po tem takem večkrat postavni čas že zamujen, če gré živina skoz več rok nazaj. Zatorej bi ne bilo pametno, ljubi moj prijatelj! živino, pri kateri si kako poglobitno bolezen (patentni tadel) zapazil, naprej prodajati in misliti, na tak način živine znebiti se. Zakaj primeriti bi se vtegnilo, da jo je že tudi drugi kupec naprej prodal, in da bi jo ti mogel po ob pravem času skazani poglobitni bolezní nazaj vzeti in denarje povrniti, kateri pa tebi ne bodo več povrnjeni, če je postavni čas zamujen.

Razun imenovanih bolezni pa tudi vsaka druga bolezen, kakoršna si bodi, storjeno

kupčijo razdêre, ktera se v prvih 24. urah po prejetvi živine pokaže in pri sodni gosposki oznani. Ko bi bila živina v prvih 24. urah po prejetvi poginila, škoda tudi prodajavca zadene, če bolezen in smrt ni očitno iz krivice novega gospodarja ali kupca živine napadla. Tako zapové 924. postava cesarskih postavnih bukev.

Se vé, da se tudi takrat storjena kupčija razdêre, kadar je prodajavec dolžnost na-se vzel, za vsako drugo bolezen ali napako skoz napovedani čas porok biti, če le ni po očitni krivici novega gospodarja živine napadla.

Pravico pritožiti se, ima pa kupec še tudi takrat, kadar je kako živino čez polovico predrago plačal, zakaj to je goljufija. Ako bi pa prodajavec očitno skazati mogel, da je živina še le pri novem gospodarju zavoljo lakote, nezmernega dela in kake druge nemarnosti poprejšno vrednost zgubila; ali če je kupec živino pri kaki očitni dražbi (licitirengi) tako drago kupil; ali pa če jo je iz posebne preljubave ali posebnega nagnjenja po ti dragi ceni kupil, in prodajavec skazati mora, da sta se tako med saboj zastopila, nima kupec pravice več pri gosposki pritožiti se.

Ker pa pravični Cesar nasproti tudi prodajavca škode varvajo, da ga goljufen kupec ne oslepári, so tudi postave dane, po katerih kupec zgoraj povedane pravice zgubi, namreč:

1. Kupec se ne more pritožiti, če se je pri kupčiji sam očitno zavezal, da za nobeno bolezen, kakoršna si bodi povračila terjal ne bo;

ali pa če mu je prodajavec že pri kupčiji očitno povedal, da ima živina to ali uno poglavitno bolezen in da mu za-njo nikakor noče porok biti.

2. Kupec tudi pravico povračila zgubi, če zamore prodajavec očitno skazati, da je ta bolezen še le pri kupcu živino napadla.

3. Če je kdo s kakem blagam ali s celo kmetijo vred tudi živino — kakor se pravi eno reč h drugi (im Bausch und Bogen) kupil, brez da bi bila živina posebej cenjena (šacana), nima pravice povračila terjati, akoravno se potem kaka poglavitna bolezen prikaže, če le ni celo blaga več ko polovico predrago plačal.

4. Ako je bila živina od gosposke na dražbi prodana, jo mora kupec obdržati, kakoršno je kupil.

To so cesarske postave, ktere sem vam, ljubi kmetje! tukaj zato na tanko razodel, da boste vedili, kako se imate pri kupovanji živine ravnati, da si ne boste v lastno škodo prepira in pravd naključevali. Kupec zdaj vé, kaj da mu po postavah gré, prodajavec pa tudi ne bo trdoglaven svoje trdil, in raji z lepem kakor z grdem nazaj dal, na kar po postavah pravice nima.

Zadnjič vas moram pa še tega opomniti, da ni varno, na semnji od neznaneh prodajavcov živine kupovati, zakaj kje ga boste lovili ptujca, če vas je opeharil? Nič vam ne bo pomagalo več, za všesam praskati se; vaši lepi denarci so šli — Bog vé kam — rakam žvižgat!

Zapoved zavolj oberanje gosenc in tičjega lova na Kranjskem.

Po sklepu vélikega zbora leta 1857 je krajnska kmetijska družba sl. deželno vlado prosila, naj bi v prid domači sadjoreji, ker vsi poduki nič ne pomagajo, ojstro ukazala, da vsak, kdor koli ima kaj sadnih drevés, mora gosence obérati, in ako tega ne storí, naj se najemejo na njegove stroške (unkoštenge) ljudjé, ki mu jih obérejo, sicer se nobeden, ako še tako pridno čedi svoje drevje, če pa ima nemarnega soseda, ne more škode obvarovati, ker gosence iz sosedovega drevja prilezejo na njegov vrt in gorjé mu potem!

Ob enem je prosila tudi družba, naj bi s to zapovedjo, ktera je bila že leta 1787 potrebna spoznana, sl. deželna vlada tudi v novič oklicala prepoved, da se ptiči, pesebno tisti, kateri se štejejo v vrsto pevajočih ptičkov in se od gosenc in drugega mrčesa živijo, tedaj neznano veliko gosenc pokončajo, ne smejo loviti vsak čas in jim jajčka iz gnjezd ne poberati. Zivo potrebo te prepovedi je z žalostno skušnjo dokazala, da je čedalje manj ptičic v naših deželah, kar jih našinci domá ne polové, jih podavijo Lahi na Laškem.

Slavno c. k. deželno poglarstvo je — hvala mu! — uslišalo prošnjo kmetijske družbe.

Ukaz sl. deželne vlade, ki ga je poslala c. k. kantonskem gosposkam, se takole glasi:

„Ker so skušnje lanskega leta zopet učile, koliko škodo so gosence naredile, ker so jih gospodarji le nemarno obérali ali pa celó ne, in ker je tudi c. k. kmetijska družba za odvrnitev te škode prosila, spoznava deželno poglavarstvo za potrebno, postave zavolj obéranja gosenc vnovič oklicati. Zraven tega imajo c. k. kantonske gosposke županom ojstro naročiti in na to gledati, da župani natanko svojo nalogo spolnujejo in da pridno pazijo na to: ali so vsi gospodarji čedno obrali gosence v tistem času, ki so ga c. k. kantonske gosposke po zaslišanju županov določile, in ali so spolnili sploh vse to kar postava zapoveduje.“

„Posebno imajo župani še dolžnost, čuti nad tem, da se zavolj oberanja gosenc dana postava zvesto spolnuje; vsacega odlašavca in nečimrnika morajo c. k. kantonski gosposki zatožiti, da se bode kaznoval in bojo gosence na njegove stroške drugi obrali.“

„Ob enem se je čast. duhovšini po kmetih in učiteljem ljudskih šol naročilo, naj v dosego zaželjenega namena pomagajo s podukom in prigovarjanjem, kar narbolj morejo.“

Postava, ktera zapoveduje obéranje gosenc in pa snaženje sadnih drevés.

1. Gosence se morajo dvakrat vsako leto obéрати: pozno v jeseni in pa zgodaj spomladi.

2. Celo drevó se mora v jeseni z lesenem ali kakem drugim tumpastem nožem ostrgati, da se mu mah odpravi, zakaj zaléga gosenc se ne nahajale v perji ali listji, temuč pogostoma tudi v mahu.

3. Drevó posebno po rogovilah naj se postupa enmalo s pepélom, ker pepél zamori gosենչno zalégo. (Še bolje kot to pepeljenje je po novejih skušnjah, da se deblo in rogovile drevés v jeseni pobelijo z apnom; to pomaga dobro.)

4. Vsi gospodarji enega kraja morajo ob enem gosence obérati. Čas pa, kdaj se mora to v jeseni in spomladi zgoditi, bode povsod c. k. kantonska gosposka določila, ktera se je zavoljo tega poprej z županom tistega kraja pomenila. —

Tako zapoveduje postava, ktero je sl. deželno poglavarstvo na Kranjskem vnovič oklicalo s pristavkom, da nemarni gospodarji, ki je ne bojo spolnovali, se bojo kaznovali, zraven pa še na njih stroške gosence obérale.

Trdno upamo, da bojo čast. kantonske gosposke in župani zvesto nad spolnovanjem te postave čuli, — pridnim gospodarjem pa še enkrat povémo, da imajo vprihodnje pravico se pritožiti, ako nemaren sosed ne stori svoje dolžnosti, ker postava očitno pravi, da bo s silo mogel to storiti, kdor z lepo noče.

Postava, po kateri se prepoveduje, da se ne smejo jajčka in mladi ptički iz gnjezd pobérati, pa tudi ptiči, kadar valijo, ne loviti in ne streljati.

Ptiči pomagajo človeku najbolj gosence oberati, in ker se od njih živijo, jih sila veliko

pokončajo. To veljá posebno od vseh tisteh ptičev, ki pojó.

Leta 1858 je tedaj deželno poglavarstvo ilirsko z ukazom od 16. rožnika št. 14164 prepovedalo, in to prepoved ponavlja sedaj sl. deželno poglavarstvo kranjsko, da se jajčka in mladi ptički nikoli ne smejo iz gnejzd pobérati, ptiče pevalice pa takrat, kadar valijo, to je, od mesca sušca do konca mesca vélikega srpana (avgusta), na noben način loviti, pa tudi streljati ne. Kantonske gosposke imajo nad spolnitvijo te postave oostro čuti, in vsakega, kdor se pregreši zoper to postavo, kaznovati v dnarji ali ga pokoriti v ječi.

Pa tudi tistem, ki se s prodajanjem ptičev pečajo, je trdo na pete stopati in so brez milosti kaznovati, ako ob gori imenovanem prepovedanem času ptičev na trg prinesó. Ptiči se jim morajo pobrati in spustiti, oni pa po postavi pokoriti.

Ker pa se posebno mladína včasih brez hudobne volje in le v svoji neumnosti s pobéranjem jajčic in mladih tičkov iz gnejzd pečá in ker takem šterkovcam to napačno drevesom škodljivo ravnanje kakor navadna igrača veljá, je tedaj treba, da se mladína v tem dobro podučí. V tem zamorejo duhovni in učitelji največ pomagati, čeravno je tudi dolžnost županov in kantonske gosposke, da po vseh mogočih potih skrbé za tak poduk.

Poduk

zdravega se ohraniti, življenje si podaljšati, in v sili ga oteti.

Zdravje je nar boljši dar, za ktereга se ne moremo Bogu nikdar zadosti zahvaliti; več je vredno, kakor vse zaloge in zakladi tega svetá. Kaj pomaga bogatemu srebro in zlato, če pa ljubega zdravja nima? Rad bi se vsega znebil, da bi le zopet svoje zgubljeno zdravje dobil. Tode le bolni prav živo spoznajo, kako neprecenjen dar je zdravje; zdravi ljudje pa tega velikokrat nič ne obrajtajo, ker s svojem še trdnem zdravjam tako lahkomišljeno in nemarno ravnajo, kakor da bi jim na zdravji celó nič ležeče ne bilo, in bi ga nikoli zgubiti ne mogli. Nekteri ljudje menda pozabijo, da je njih život prstena posoda — in kaj se rajši ubije in razdrobí, kakor prstena posoda?! — ker z njim tako nespametno in neusmiljeno počenjajo, kakor da bi iz železa ali jekla bil, in bi se nikoli pokvariti ne dal. Oni so nesnažni in vmazani, kar njih život, obleko, stanovanje i. t. d. zadeva; nimajo prave mére v jedi in pijači, pri delu se razgrejejo, potem pa naglo shladé; so vdani mnogim strastim: nečistosti, jezi, sovražtvu, nevošljivosti, samogoltnosti, prevelikem in praznem skrbem i. t. d. Iz vsega tega pa izvirajo mnoge bolezni, kterih je človek večidel sam kriv, kriv pa tudi svoje prezgodnje smrti, tedaj je sam svoj morivec in vbijavec. Kolikošna sodba pa morivca in ubijavca čaka, je

znano slehrnemu podučnemu kristjanu. Človek si ni sam sebi svojega življenja dal, toraj si ga tudi ne smé vzeti, pa tudi ne prikrajšati; veliko več je njegova dolžnost si prizadjati, svoje življenje pri zdravji ohraniti, da mu je mogoče, dolžnosti svojega stanú natanko spolnovati; in iz tega namena je tudi dolžan, se poslužiti vsih tistih pripomočkov, kateri mu v ohranjenje njegovega zdravja in v podaljšanje njegovega življenja pripomorejo.

V ohranjenje zdravja in v podaljšanje življenja pa pripomorejo: 1) snažnost života, obléke, stanovanja i. t. d.; 2) pripravna obléka; 3) prostorna, suha, svetla stanica ali hiša; 4) zmérnost v jedí in pijači, pri delu in počitku; v spanji in čuvanju in razveseljevanji i. t. d.; 5) zdržnost od razujzdanega življenja, jeze in družih strasti.

I. Snažnost.

Snažnost je prva lepota človeka. Ona je tudi večkrat očitno znamenje neomadeževane duše in notranje pokojnosti in veseljnosti; kakor je nasproti vmazanost in razrahnjanost znamenje še bolj vmazane duše in raztrganega, nemarnega srca. Snažnost pa tudi veliko pripomore k lepoti, krepkosti ali moči in trdnosti telesa, zato je tedaj k ohranjenju zdravja potrebna. Vmaza polagoma zamaši luknjice v koži, skozi ktere se človek potí, da potem skozi nje pot iz njega iti ne more. Iz tega pa pridejo mnoge bolečine: po koži in glavi se izpahne, po ustih trga, očí bolé, nahod, torovi in druge bolezni. In če so potne luknjice zamašene, tudi tisti tanki deli iz

zraka v človeka iti ne morejo, ktereга okrepujejo.

Da se pa zmiraj čednega in snažnega ohraniš, umij, 1) vsako jutro obraz in roke z mrzlo vodó, včasih pa tudi zvečer, ko se izuješ, nogé, da ti ne bojo smrdele; 2) izmij ali izplakni vsako jutro in po vsaki jedi tudi usta z mrzlo vodó, in zmed zó b ostanke jedil iztrebi, da ti ne bojo med zobmí gnjili, in da ti ne bo potem iz ust smrdelo. Zobe trebiti in zmivati je tudi zato dobro, da se delj časa trdni ohranijo in ne bolé. 3) Poleti včasih tudi vés život v tekoči vodi umij, tode če plavati ne znaš, se v globoko vodo nikar ne postopi. 4) Spreobleci večkrat srajco in spodnje hlače, če jih nosiš, in nikar ne misli, da jih privarvaš, če jih le malokdaj v perilo daš; zakaj pot obleko prejé, in perica jo mora tolikanj bolj mancati in drgniti, kolikor bolj je zamazana, zato ti je v drugem ali tretjem perilu že strgana. In koliko si potem na dobičku? Še škodo imaš! 5) Tudi kuhinsko posodo je treba dobro očediti, posebno kotle in one piskre in kozice, ki so iz kotlovine, ker se na njih rada kotlovinska rèja naredí, ki je zdravju grozno škodljiva, in več ljudi je že pomrlo, ki so v slabo pomitih kotlih in piskrih kuhane jedila povžili. K snažnosti tudi gré, da se večkrat počeseš, sosebno če žival v glavi imaš. Glave pa nikar ne maži z živem v masti umorjenem srebrom, da bi žival iz nje spravil: pa tudi ne rok, če garje imaš, ker jih s srebrom lahko pod kožo vženeš, da se potem v tebi pasejo, srebro pa se po tebi sprehaja, kar je večkrat vzrok mnogih bolezni. Snažnost še tirja, da si nohtí na prstih porezuješ i. t. d.

II. Obléka.

Obléka, zraven tega, da je spodobna in po stanu človeka, naj je tudi životu primerjena. Životu pa je primerjena, če ga mraza, vročine, mokrote varuje, in ga v rasti, hoji in pri delu nikakor ne zadržuje. Života ne smemo preveč gorke obleke navaditi in ga tako omehkužiti; nasproti pa ga moramo tudi mraza varovati in gorkega ohraniti, ker brez gorkote ne more živeti. Život moramo enakomerno gorko oblačiti, ker je zdravju zlo škodljivo, če kdo en del života, postavim glavo, bolj gorko, kakor druge ude, oblači.

1. Pokrivalo na glavi naj je lahko in ohlapno s krajami, da dežja in solnčnega pripeka obvaruje, pa tudi iz take robe, da soparnost, ki iz glave pride, skozi more. Zdravju škodljivi so tedaj klobuki z niskem oglavjem, podvlečene kape, kučme i. t. d., ker glavo preveč grejejo, in soparnosti skozi ne pusté, da se potem glava kot v kopvi pari. Od tod potlej pride, da lasje iz glave gredó in drugi ne zrastejo, da kri v glavo tiší, da rada glava bolí, in se po nji moti ali vrtí i. t. d. Če se pa kdo v mrazu odkrije, ko je njegova glava vsa potna, ali preveč gorkote navajena, se gotovo prehladi, od tod potem njegov kašelj, šén in več tacega. Pokrivalo na glavi ne smé pretesno biti, ker kri v njenem teku po žilah zadržuje in marsikako težavo napravi.

Lasje so od Boga dano pokrivalo glave, zatorej ni treba v hiši in v toplih časih, kadar solnce ne pripeka, nobenega družega pokrivala. Bolj ko je glava prosta, bolj je bistra. Las ni

treba pri polti ostriči, ker to je škodljivo. Razo-glavnemu poleti na solncu, kadar močno pripeka, stati, hoditi ali delati, je silno nevarno, ker se mu lahko možgani vnamejo, ali pa ga mrtud ali božji žlak zadene. Skoraj vsako poletje se prigodí, da kaka ženjica mrtva okoli pade, kakor da bi jo bila strela zadela. Menim, da bi bili za ženjice in druge ob tacihi časih slamniki z visokem oglavjem in širokimi kraji nar boljši pokrivalo; in ker s k tlam priklonjeno glavo žanjejo, naj se tudi večkrat pokonci zravnajo, da jim kje kri možganov ne zatopí.

Ruta, če jo okoli vratú nosiš, ne smé biti preveč debela in gorka, ker se potem vrat gorkote navadi, in se prav lahko prehládiš, kadar jo preč deneš. Od tega pride, da kašljaš in te večkrat v grlu boli. Rute nikar preveč ne zadržni, ker to kri zadržuje, da iz glave po životu ne more; od tod potem pride, da glava bolí, se po nji vrtí, oči motne in krvave postanejo, mrtudu se pot pripravlja. Oj, kako nespametne so tiste zdevne dekleta, ki svoje ošpeteljne okoli vratú tako tesno zapenjajo, da vrat zabrenkne, in so vse zabuhle v obraz!!

3. Obléka, ki život pokriva, ne smé biti nikoli pretesna, ampak tako ohlapna, da se kri po človeku brez vsega zadržka sprehajati, in život prosto razrašati more. Zdravju močno škodljivo je tedaj, trdo prepasovati se, in tesne modrce nositi, ki život prežmejo. Iz tega potem izvirajo mnoge bolezni in druge nesreče, ktere sosebno ženske zadevajo. Za nektere matere je pa vendar potrebno, da svoj život s širokem povojem

povijejo; toda Bog vari! preveč tesno. Tudi možaki naj svoj trebuh s širokem usnjatem pasam prepašejo, če težke reči vzdigujejo, nosijo i. t. d.

4. Po zimi, kadar je hud mraz, in zunaj kaj delaš, ali si na potu, tudi roke in noge dobro mraza obvaruj, da ozeblina ne dobiš. Rokovice s palčnjekam brez prstov in nogovice iz volne so še nar bolji. Obutev naj je dosti prostorna (posebno tista, ki jo po zimi obuvaš, da še lahko nekoliko slame va-no deneš), da kurjeh očes, otekline in spačenih prstov ne dobiš.

5. Posteljna obléka naj je suha, ne preveč topla, pa tudi ne premrzla, in nekoliko mehka. Premehka postelja, kakor tudi pretrda, ti je nevarna. Blazine iz žime in dlake, turščina slama, ovsene pleve, so nar bolji podloga. Pernice so pregorke in škodljive. Odetev ne smé biti pretežka, da se v postelji ne kuhaš in pariš. Koci in odeje z volno ali pavolo podvlečene so še nar bolji. Zglavje v postelji naj je kakega pol čevlja višje od blazine.

III. Stanica ali hiša.

Kdor novo hišo dela, naj jo, če je mogoče, na svetlem, zvišanem, prostornem in suhem kraju naredi.

1. Stanica naj je proti poldanjemu solncu obrnjena, da po zimi ko je bolj nizko, skozi okna va-njo sije. Zakaj svetloba zvedrí duha, čmernega človeka oveselí, in dá telesu novo moč. Sivi starček, sključena ženica in bolehní ljudje se radi na solnce vsedajo in počivajo, in otroci tolikanj radi le na solncu igrajo. Ljudje, ki v temnih

stanicah prebivajo in malokdaj na solnce pridejo, so bledega obraza in njih koža je neobčutljiva, da skoraj pot skozi nje ne more. Zatoraj bi mogli taki ljudje, ki v hišah delajo, kakor tudi rudokopi, ki so večidel pod zemljo, se vsake vmesne minute zvesto poslužiti, ter priti na solnce.

2. Stanica naj je, če je mogoče, na peščeni zemlji iz takega kamna in tako gosto zidana in ometana, da ne moči. Stanica, ki moči, je zdravju škodljiva, ker mokrota (fajhtnost) v ude zaide, da po njih trga, glava in zobjé bolé, se bule naredé i. t. d. Zatoraj bi bilo treba tako stanico, ki zlo moči, znotraj z deskami obiti, ali pa vsaj večkrat prevetriti, da sapa skozi vleče, toda varuj se, stati na sapi, kjerkoli skozi vleče, da ti v zobe, vrat ali v križ ne zadene.

3. Stanica naj je prostorna in visoka, so-sebno če veliko ljudi v nji prebiva. Majhno hišico veliko ljudi kmalo zasope, in zrak ali luft se v nji tako spridi, da še sveča nerada in mèdlo brlí. Kako bi tedaj ti v taki izbi zdrav bil? Od tod pride, da včasih zjutraj, ko vstaneš, vès okrog letiš, dokler vèn na zrak ne prideš. Da se tedaj zrak v hiši ne spridi in človeku ne škodova, je treba 1) večkrat okno odpreti, da čisti zrak va-no pride, ker unanji čisti zrak je človeku v ohranjenje njegovega zdravja tako potreben, kakor ribi voda. 2) Se ne smé v hiši, kjer ležiš, perilo, repa, krompir i. t. d. sušiti. 3) Ne gré kaj tacega, kar silen duh od sebe daje, postavim: lilije in druge cvetlice, v nji hraniti. 4) Trop kokoš in družih žival, ki smrad delajo, ne v nji trpeti. 5) V pobeljeni hiši, dokler se ne posuší.

je prav nezdravo stanovati. Da se sprideni zrak v stanici zboljša, je tudi dobro, v nji nekoliko brinjevega lesa zasmoditi, da s plamenam pogorí.

4. Stanica ne smé preveč zakurjena biti, ker je to občutnicam in pljučam škodljivo, človeka slabí in nekako dremotnega dela, in če kdo pozimi v mrazu iz preveč zakurjene hiše pride, se kaj lahko premrazi. Peč mora dobro ometana in zamazana biti, da tisti zadušljivi zrak od oglja, ki v peči telí, v stanico ne zahaja, da vsih, ki v nji spé, ne umorí, brez da bi vedili kdaj. Če je peč slaba, le nikar trdno je ne zavezni, da bo zadušljivi zrak od oglja pri ostejih iz nje odhajal. V čumnate, ki se ne kurijo, nikdar nikoli živega oglja ne nosi, ker iz njega pride zadušljivi zrak, ki skoraj vsako zimo nekaj dekel pomorí, ki svoje mrzlo ležiše z živem oglam pogreti hočejo. Boljši je nekoliko mraza trpeti, kakor v toliko nevarnost priti.

5. Vsaka stanica bi mogla imeti tla iz desák narejene, ker so tla premrzle, se noge prehladé, in iz tega pridejo slabi nasledki. Toliko menda vsak ima, da bi tla iz desák naredil, — pa kaj — ko se kmetje tolikanj radi najdenih, če tudi škodljivih navad in šeg svojih sprednikov držé!!

6. Tudi pred hišo mlak, gnoja i. t. d. nikar ne trpi, ker to je že samo na sebi grdo, potem pa še tudi zdravju škodljivo, ker iz teh nesnag, posebno poléti, ki se na solncu pariyo, škodljivi sopari vstajajo in tudi pri oknih v stanico pridejo.

IV. Hrana.

Kar vživanje jedil zadene, je tole poglavitno vodílo ali regelca: „Bodi zmeren v jedi,“

in le toliko jej, kolikor tvoja natora potrebuje, da pri življenji, moči in zdravji ostaneš. Nikdar toliko ne jej, da bi ti potem jéd celó ne dišala, ampak toliko jej, da bi še lahko jedel, kadar od mize vstaneš. Kdor svoj želodec z jedjo preveč nabaše, ta tako rekoč kvas k mnogim boleznim v sebi postavi. Nar več bolezen pa iz pokaženega želodca izvira, toraj mora biti naša prva skrb, da želodec pri zdravji in moči ohranimo, in mu le toliko damo, kolikor prekuhati zamore. Pa tudi pri zmernem vživanji hrane se tega le drži, da svojega želodca ne skaziš: 1) jej počasi, vsako jéd dobro prežveči in jo s slino premešaj, ravno se drži in prosto sedi, nikar pri jedi kaj težkega ne delaj, ali se s kako težavno mislijo ne vkvarjaj. 2) Ne vživaj vsega zmes, sladkega in kislega, gorkega in mrzlega. 3) Kakor v vsaki drugi reči, tako tudi v jedi se réda drži, ter pred odločenem časam nikar ne jej, da želodec uno dobro zmelje in loči, potem ti bo to bolje dišalo in teknilo. 4) Če ti jed ne diši, nikar se ne sili; želodec sam te opominja zdržati in postiti se. 5) Varuj se vsih nezdravih jedil, ktere so: preveč mastne, postane in skisane, premalo kuhane, in še kvasaste jedí; slabo pečen, kvasast, gorak kruh, meso bolnih žival, prestare krvave in jetrne klobase, plesnjeve rečí, nezrel krompir, nezrelo sadje i. t. d. 6) Gob ne jej, če jih prav prav dobro ne poznaš, da sam sebi z njimi ne zavdaš. 7) Če veš, da ti ta ali una jéd ne služi, nikar je ne jej, naj ti je še tako zaželjena; bolji je premagati se, kakor potlej klavrno hoditi in polegati. 8) Ne bodi zbirčen v

jedi, in ne segaj le po boljših jedéh, ker s takim zbiranjem želodec preveč razvadiš, da ti potem druge jedila, katerih se nisi hotel navaditi, škodovajo, kadar si jih, iz pomanjkanja družih, jesti primoran.

V. Pijača.

1. Voda je prva in nar bolj zdrava pijača, katero nam je sam Bog v ogašenje žeje vstvaril; vse druge pijače je le človeška umetovnost, sladnost, sladkorivnost znajdila. Voda pa mora biti čista, bistra, brez slada in duha. Nar boljši voda je, ktera iz peska ali pa iz skale teče. Voda, ki v močvirjih in mlakah stoji, je zdravju škodljiva. Kdaj je treba piti, že vsakterega žeja opominja. Pa tudi voda se smé 1) le samo zmerno piti, da se žeja ogasi; ker želodec od vode ložej kuha, kakor od vina, in to da človeku moč. 2) Med jedjo vodo piti le takrat služi, kadar se suhe jedila povživajo, sicer pa vselej le po jedi. 3) Po nobeni ceni pa se ne smé na gorke jedila naglo mrzle vode napiti, treba je, nekoliko časa počakati. 4) Močno nevarno je, vode se napiti, če si se v hoji ali pri delu močno razgrel in unel, sosebnost takrat če počivaš, in koj naprej ne greš ali pridno ne delaš, da še dalje v potu ne ostaneš. Če si tedaj v potu in počivati misliš, preden ko piješ, se počasi ohladi, ter si roke za pestmi, sence umij, usta splakni, in potem ko si ohlajen, po malem pij. Oj, koliko jih je že za jetiko in družimi boleznimi pomrlo, nekteri pa še klavrno hodijo in polegajo, ki so se vsi vroči mrzle vode napili! 5) Vsake vode, kjer jo zagledaš, nikar ne pij, da mrzlice ne dobiš,

6) Skažena in smrdljiva voda se da popraviti, če se prekuha in po tem stati pusti, da se na dno vleže, s čemur je zmešana; ali pa se skozi pesek precedí; ali pa se s stolčenem ogljem zavré in potem na situ skozi pesek precedí. 7) V komur se rado zapera, je dobro, če zvečer preden spat gré, in zjutraj, ko vstane, na tešče kupico mrzle (frišne) vode spiže.

2. Staro vino, kdor ga zmerno vživa, je dobra pijača, oveseli človekovo srce, želodec ogreje in okrepča; škodljivo pa je, če je še na drožeh, ali pa kakor si bodi zblojeno in z drugimi rečmi namešano, ali če ga kdo nezumno pije. Koliko bolezen se na vinu dobí, mi ni treba razkladati, saj jih vsakdanja skušnja dosti pokaže! Tudi dobrega in zdravega vina piti, ni svetovati: 1) Zdravim otrokam in mladenčem, ki so že tako polni življenja; raji naj svojo prevročo kri z mrzlo vodo ohladé, to bo bolj za njih dušo in telo. 2) Tistim, ki so slabih občutnic in hude krvi. 3) Po kaki jezi, žalosti, strahu, in kar je človeka močno pretreslo, vino piti, je zlo škodljivo: kakor tudi 4) v vsih vročinskih boleznih. Marsikdo si misli, s poličem dobrega vina pozdravit se, ker se slabo počuti; pa ravno s tem svojo bolezen tako razdraži, da mu potem večkrat nič več pomagati ni. — Nasproti pa je kupica dobrega vina priporočiti: 1) tistim, ki so bolj slabega života in nimajo hude krvi; 2) priletnim in starim ljudem; 3) tistim, ki so skoraj popolnoma oslabeli; in 4) onim bolnikom, katerih bolezen iz slabost izvira, kar pa le samo zdravnik svetovati vé; njega je tedaj treba vprašati.

3. Požirek žganja delavnemu človeku dobro storí, ker ga nekako vname, da ložej dela; tode prave stanovitne moči mu vendar le ne dá. Ta moč, ki jo po žganji v sebi začuti, tako hitro mine, kakor hitro se žganje skadí, in potem je še slabši, kakor je bil poprej. Moč, gorkota, podvnama od žganja je enaka plamenu, če se škopnjek slame zasmódi, res lep, svetel plamen se pokaže, toda kmalo vgasne. Kar je pa pri tej zapeljivi pijači nar bolj nevarno, je to: človek se hitro hitro frakljati navadi, da skoraj sam ne vé, kdaj in kako — on zaznamovan pijanec postane — in potem ga zadevajo vsi tisti strašni nasledki, ktere pijanost seboj pripelje. Pijanost je po besedah svetega Avgušтина „mati vsih pegréh, vkresalo vsih hudobij, zmešnjava možganov, zguba pameti, huda ura jezika, vihar za vès život, zatop čistosti, potrata časa, prostovoljna norija, škodljivo zmamljenje, podkop ali prekucija lepega zadržanja, gnjusoba življenja, pregnatev spodobnosti, poguba duše.“ Pijanec je pobijavec in ropar svoje žene, tat svojih otrok, zapravljivec prejetega blaga, malovreden gospodar, nepokojen sosed, prepirljiv tovarš, zdivjan človek, zatiravec svoje božje podobe, morivec svojega života, zavržena stvar, gnjusoba poštenih ljudi. Pijanec je mende vse, kar bi ne smel biti. Kadar je trezen, ga grize in peče, toraj v drugi pijanosti polajšanja iše. O sromak, Bog se te usmili!

VI. Opravilo, sprehod, počitek, spanje.

1. Bog je človeka za delo vstvaril, in ravno delo, če je njegovim močem primerjenô, mu k

zdravju služi. Zmerno in človekovi moči in starosti primerjeno opravilo vadi in utrduje vse njegove telesne moči, pripomore, da se krí in drugi sokovi po životu sprehajajo in popolnoma ne zastanejo, da želodec ložej jedila zmelje, prekuha, prebira in odloči, kar se v meso in krí spremeni, od unega, kar se v čeva pošilja i. t. d. Če pa trdim, da zmerno, človekovi moči primerjeno delo k ohranjenju njegovega zdravja in k popolnosti njegovega života veliko veliko pripomore, moram nasproti tudi rěči, da pretežke dela in opravila, ki niso človekovi moči primerjene, njegovo zdravje močno podkopujejo, ga zlo oslabé, na bolniško posteljo vržejo in prezgodaj pod zemljo spravijo. Zatoraj moram zastran dela sosebnó tole priporočati: 1) Ne bodi presilen pri delu in ne delaj kot črna živina, kar zdaj ne moreš storiti, boš potlej storil; tvoje zdravje ti mora ljubši biti, kakor zastano delo; in glej! če zboliš, ali ti ne bo delo še delj časa zastalo? 2) Pri vzdigovanji imej pamet, de se ne zvrediš, da ti v križ ne stopi, ali de kaj v tebi ne počí. 3) Matere! ne vzdigujte teških škafov ali pa kaj družega težkega na glavo, da se vam kaj ne primeri in da vas ne bo potem srce bolelo. 4) Če kaj težkega neseš, pelješ, tišiš, delaš; večkrat se oddahni, počij! 5) Dekle, ki pri gospódi služijo, kadar tla v stanici snažijo (cimre ribajo), naj se večkrat z glavo kviško sklonejo, da jim kje kri možganov ne zalije, da otekline v glavo ne dobijo i. t. d. Pa tudi gospodinje bi mogle toliko usmiljene biti, da bi tistikrat svojim deklam kaj priboljšale (kar človeške gospodinje tudi storé), ne pa še po vsem yrhu oštevale. 6) Čevljarji, krojači, šivilje, ki

se k svojemu delu nekoliko naprej sključeni držé, in jih toraj rado čez trebuh, želodec ali pa v prsih bolí, se jim kri zasede ali zaseri, se jih prsna vodenica rada prijema, kri pljujejo i. t. d., — vsi ti naj bi včasih od svojega dela vstali; nekoliko gori in doli pohodili, pa potem toliko pridnejši delali. 7) Delavci, sosebno kateri sedé delajo, naj bi ne hodili od dela precej k jedi, in od jedi precej k delu; ampak naj bi se malo pod milim Bogam, če je mogoče, sprehodili, in potem urno brez obojanja k delu podali. 8) Delavnice naj so čedne, prostorne, zračne (luftne) in svetle. 9) Pridnemu delavcu se ali sprehod, ali pa počitek, kakor si je že njegovo delo, nar bolj prileže in njegovo zdravje potrdi; tode tudi sprehod in počitek morata imeti svoje meje, da zdravju ne škodovata.

2. Ako svoje delo zmiraj le sedé opravljáš, ti je sprehod v ohranjenje zdravja močno potreben. Sprehodi se 1) zunaj v čistem zraku, ne pa v stanici, kjer je večidel, posebno po zimi, ko so okna zaprte, zagaten zrak. 2) Sprehajaj se enakomerno, ne pa, da bi zdaj tekkel, zdaj pa počasi šel. 3) Pojdi včasih tudi nekoliko med se, ali v hrib, da se tudi prsi in pljuča nekoliko pretresejo, razširijo in utrdijo. 4) Nikar prehitro ne hodi, posebno ob pozimskem času, kadar je hud mraz, da se ti pljuča preveč ne pretresejo in razširijo, da se potem od mrzlega zraka, ki v te letí, ne prehladá in ne vnamejo. 5) Pri sprehodu ne imej preveč skrbnih misel, ne zamišli se pregloboko i. t. d., ampak razveseluj se nad čudeži božje modrosti, ki jih pred seboj in nad seboj vgledáš i. t. d.

3. Kdor se pa pri svojih delih in opravilih že tako dosti sprehodi, temu pa počitek nar boljše v zdravje tekne; tode tudi počitek mora svojo mero imeti. Zmiraj le počivati, ne pa delati, nikoli se spotiti, zraven tega pa še dobro jesti in piti, je zdravju ravno tako škodljivo, kakor nezmerno delati. Vedni počitek storí, da telesne moči nekako opešajo, kri kasno po žilah vrè, sokovi po životu zastajajo, jéd ne diší, želodec hrane dobro ne prekuha, prebiravnik dobro ne loči, kar naprej gré in kar se v kri in meso spremení, rado se v njem zapeče, udje otrpnejo, život je omamljen i. t. d. Če pa kdo pri svojem vednem počitku še dobro jé in pije, se res mastiti in debeliti začne, in zdi se nam, da je ta človek popolnoma zdrav, ker je tako lepo rejen; tode njegovo debelost bi mogli večkrat bolézen imenovati; zakaj njegov život je napihnjen, trebúh napet, prsi vleznjene, obraz zabuhel, in čez-nj pride brez števila bolezen. Pa kaj bi vam kmetam to razkladal, saj vé, da nimate časa, dosti počivati, in tudi ne kaj dobrega jesti in piti, toraj naj vam rajši še nekoliko od spanja, ki ga vam večkrat manjka, povém.

4. Spanje je v ohranjenje zdravja in življenja močno potrebno, kar že vsak sam dobro vé. Da boš pa mirno in sladko spal, moraš 1) po dnevi pridno delati; kdor pridno ne dela, le rad pohaja, poseda, dremlje in svojega života nekoliko ne utruđi, nima trdnega spanja in se po noči nič kaj ne počije. 2) Nikar zvečer preveč ne jej, da te ne bo želodec tišal, in ti spanja zadrževal. 3) Pojdi do časa ob devetih ali desetih spat, da boš zjutraj zgodaj vstati mogel. Kdor po noči voglari in vasuje,

ta ne poškodova samo svoje duše, ampak tudi svoj život, ker mu potrebno spanje krati. 4) Spusti iz glave preskrbljive misli, ter vse svoje zaupanje v previdnost božjo stavi. 5) Očisti svojo vest; pregovor pravi: Kdor je mirne vesti, — ta tud sladko zaspí. 6) Rók nikar čez glavo ne sklepaj, ker potem kri po njih voljno teči ne more, in preveč v glavo tiší. 7) Zglavja si ne delaj preveč visokega, pa tudi ne prenizkega, kakega pol čevlja je dovelj visoko, drugi život naj ravno leži. 8) Kdor vznak leží, sosebno kadar zvečer svoj želodec preveč nabaše, ali pa če kaj tacega jé, kar želodec težko prekuha, ima veliko težavnih sanj; in če ima kdo gosto, skaženo krí, mu po životu zastaja, se mu na prsi vleže, mu sapo zapera, kar ljudje „mora tlači“ imenujejo. 9) Na levi strani ležati ni dobro, ker jetra srce tišé, in kri zaverajo. Nar boljše je na desni strani ležati. 10) Navadi se z zaprtimi ustmi spati in skozi nos dihati, da ne boš preveč smrčal in družih v spanji budil; potem pa tudi zató, da se ti ne bo v grlu in dišniku posušilo, ne žleze se zgostile, ti kašlja napravile in zob ognusile. 11) Če ne moreš spati, moli, ali pa vstani; če se že čas vstati bliža, da v kakošne hudičeve skušnjave ne padeš. V postelji dolgo časa zjutraj ostati, brez spanja in dolgo ležati, je za dušo in truplo nevarno in škodljivo.

VII. V čistem životu pokojno srce je posebna podloga trdnega zdravja in dolzega prijetnega življenja.

Kdor svoje telo v časti ima in ga v spodobnosti ohrani, in vsega tega skrbno varuje, česar bi

se sramoval in bal, ako bi njegovi starši, in drugi pošteni ljudje zvedili, da je to storil, ta raste lepó, kakor konoplja na dobri njivi, v svoji presrečni, nedolžni mladosti, podoben je drevesu, pri vodi vsajenemu, ki čvrsto raste, se lepo košati in razraša, in od dné do dné močnejši prihaja, zato ko mu potrebne mokrote ne manjka; podoben je vès njegov život lepo cveteči jablani, ktere gosence niso obrale; ali pa beli, lepi liliji, ktere se ni še dotaknila umazana roka. Čista zdrava kri še po njegovih žilah teče, njegove kostí z nepokaženem muzkam napolnjene se čedalje bolj utrudujejo, kite in občutnice zmiraj močnejše in trdneje prihajajo, želodec hrano dobro premelje in prekuha, prsi se razširjajo, in so proste tistih škodljivih žlez, ki so večkrat začetek prsne vodenice in družih nevarnih bolezni, njegove oči so svetle in bistre, pogled je naraven in vesel, sramožljivost se mu lesketá v obrazu, vès je poln življenja, in podoben je angelju božjemu v človeški natori. In če ta nedolžni mladeneč, ali pa tista sramožljiva deklica, zmiraj v strahu božjem živi, in hodi vselej pošteno kakor po dnevi, ter zvestó ohrani v svojem srcu ljubezen božjo, in veselje svetega Duhá, in potem tudi z vso močjo v sebi zatira slehrno hudo poželjenje, napúh, lakomnost, nevošljivost, jezo i. t. d. in se ne vda prevelikem skrbem, žalosti, tugi, strahu, in kar bi ga presilno nepokojnega delalo: ta presrečni mladeneč tedaj in tista presrečna deklica se smeta nadjati veliko zdravih dni in dolzega veselega življenja, če se njima neprevidama kaj ne primeri, ali če jima previdnost božja iz svetih namenov bolezní ne pošlje, ali pa nju iz

srede zapeljivega sveta in nevarnost tega življenja v drugo boljši življenje ne vzame, za katero sta že v svoji mladosti tako rekoč zrela postala.

Temu nasproti pa nespodobne djanja, sladnosti tega sveta, strastim vdano, toraj nepokojno, ali pa otožno srce, zdravje podkopujejo, življenje grené in pred časam človeku jamo v zemljo skopljajo. — Grda navada, kaj nespodobnega počenjati, oslabi život, ga polagoma suší, in posuší, kakor se posuší drevo v peščeni zemlji, ker mu mokrote zmanjka, in tega žalostni konec je večidel jetika, druge hude bolezni, prezgodnja smrt. — Napúh, prevzetnost, častilakomnost, če človek teh strast ne obrzdá, ga delajo nepokojnega; ga v srcu sklí in peče, ako ga kdo poniža, ali pa če tiste časti ne doseže, po kateri tolikanj hrepeni; vse to pa čimža njegov život, in krajša njegovo življenje. — Lakomnost po blagu: ta nikoli sita pregreha, ki starega človeka še bolj stiska in vklenjenega drží, mu ne dá miru, ne po dnevi in ne po noči; ker zmiraj misli, kje in kako bi kaj pridobil, pridobljeno pa prihranil — nekteri se še najesti ne upa. Kako bi tedaj tak nepokojen človek trdnega zdravja bil?! — Nevošljivost je trnek v prsih, ki nji vdanega človeka bode in sklí, kadar se drugem dobro godí. Ta huda pregreha se že na upadenem bledorumenem obrazu pokaže. — Jeza človeka vzdigne in podkuri, da se krí po njem močno valí, žolč razlije; od tod pôtem zlatenca, bolezni na jetrah, mrtud i. t. d. — Ukoreninjeno sovraštvo, želja zmaševati in znositi se, je črv v človeku, ki grize njegovo srce in spodjeda njegovo zdravje. — Prevelika občutljivost, ki človeka vsaka reč zbode

in močno bolí, hude bolezní, posebno na občutnicah, seboj prinese. — Pekoča vest vedno človeka slabí, da zmiraj bolj hira, včasih mu še celo pamet zmeša. — Žalost, tuga, otožnost, dolgčas, skrbí človeka mamijo, veliko nevarnih bolezni napravijo in prezgodnjo smrt seboj pripeljejo. — Velik strah, kakor tudi naglo veselje, tako skozi človekove občutnice šineta, da še celó omedlí, ga skrnina ali božjast vije, včasih tudi nanagloma umrje.

Človek, kateri je imenovanem strastem vdan, naj si po napeljevanji svojega spovednika z vso močjo prizadeva, jih v svojem srcu zatreti, to pa, kar ga naglo presune, naj tako hitro ko more, v sebi zaduší in upokojí svoje srce. Mirno in pokojno srce ima še tudi to korist, da ozdravila človeku v hudih in nevarnih boleznih bolj pomagajo; nepokojno srce pa njih moč zadržuje.

VIII. Tabak piti ali kaditi zdravju škodljiva navada.

Tabak se med tiste zeliša prišteva, ki človeka omamijo in omotijo, toraj je tudi, sploh govoriti, zdravju škodljiv. Vsak vé, tisti pa, kateri tabaka še niso vajeni in ga piti začenjajo, sami skušajo, da jim po njem težave dela, se iz želodca vzdiguje, glava bolí, se po nji vrtí, in jim tudi večkrat bluvanje prizadene. Kdo bo tedaj trdil, da tabak zdravju ne škodova? Res je sicer, da, kdor je tabaka že navajen, unih težav po njem nič več ne čuti; pa mu vendar le, toda bolj skrito in ne tako nanagloma, škodova. Po tabaku se 1) zobje sprhnejo in se tabakarju toliko hitreje zdobé, kolikor poprej

ga je piti začel. 2) Tabak vse občutnice (ne vem, kako bi že rekel, da bi me ložej razumeli) nekako razdraži, podvname in prevzame; zatoraj tabakarju vse vpade, da se mu celó nič, še govoriti ne poljubi, kadar tabaka nima. 3) Tabakar veliko slin izpljuje, ktere so človeku tolikanj potrebne, da se z njimi jedila dobro premešajo, in da jih potem želodec ložej premelje in prekuha; zato tabakarji nimajo kaj dobrih želodcov — tabak jim bolj ko jéd diší. Kakošno moč pa od tabaka dobivajo, če jim jéd ne diší? 4) Tabakarju se vse usta in grlo od dima vkadé, da so ko dimnik vkajene in prežgane viditi; zato pa tudi iz njega smrdí kot kuga. Komu pa dim in smrad k zdravju pripomore? Ali se ne vleže na prsi? Od tod pridejo tudi velikokrat prsne bolezni. 5) Hudemu tabakarju, ki svojo pipo z drobno in kratko cevjo zmiraj na enem kraji v ustih drží, se včasih tudi prisadí, in še raka dobí. 6) Posebno škodljiv je tabak za mlade smrkovce, kterih se še tako rekoč mleko na žnabljih drží, pa imajo že fajfo ali smodko v zobéh; in precej v svoji radosti svoje nar boljše sokove izpljuvajo, z njimi tudi moč in trdnost svoje nature. Od tod pride, da so vsi skisani in tanki kot žleza, tesnih prs kot grében, rumenega obraza kot il, od tod njih mnoge bolezni na prsih. Zadnjič 7) je tabak tudi tistem posebno škodljiv, kteri so ozkih prs in suhega života. — Unih družih škod, ki od tabakarjev na človeško družbo pridejo, — da namreč tabakarji veliko lepega denarja zapravijo, veliko drazega časa zatratijo in velikokrat s fajfo ogenj zatrosijo, da hiše, vasí, trgi in mesta pogoré, — še tukaj razkladati nočem.

Če je pa tabakarija zares tako škodljiva in grda navada, zakaj se pa čezdalje bolj in bolj razširja, zakaj že sploh fantalini, da ne rečem, smrkolini kadé? Napuh jih zapelje, zgled pa jih za seboj vleče. Kakor je napuh slehrnega greha začetek, tako je tudi te škodljive navade. Iz napuha, prevzetnosti, ošabnosti, baharije mladenček kadíti začne, in si misli, kdo vé, kaj da je, če revno fajfo ali smodko v ustih drži. O sromak! ki ne veš, da imaš od napúha ukajene možgane in prismojeno pamet; pa se vendar domišljuješ, kako možat si, če fajfo imaš v zobéh. Veliko jih pa tudi zgled družih v to škodljivo navado za seboj potegne. Kako bi bilo mogoče, da bi sin kaditi ne jel, če vedno svojega očeta fajfo trebiti vidi? Kako bi mladenčki tabakarije za kaj škodljivega spoznali, če vidijo tiste očitno kaditi, katerih dolžnost je, škodljive navade zmed ljudstva trebiti?!

Kako je treba v bolezni ravnati?

1. Kdor zbolí in začuti, njegova bolezen bi utegnila sčasama nevarna biti, naj brez vsega odloga po modrega zdravnika pošlje in naj ne čaka tako dolgo, kakor pravijo, da bi mu že voda v grlo tekla, ter naj se potem njegovih zdravil zvesto in tako posluži, kakor mu je ukazano bilo. Nikar tedaj ne misli in ne reci: „Če je božja volja, bom že tako ozdravil; če pa božja volja ni, mi tudi zdravnik z vsimi svojimi zdravili pomagal ne bo;“ — zakaj tako govorjenje je nespametno, predrzno in božji volji nasproti, kakor če bi kdo rekel: „Ne

bom delal, Bog me bo že brez dela preživel: Ne bom jedel, če je božja volja, bom že brez jedi živel.“ Božja volja je ta, da se od njega danih pripomočkov zvesto poslužimo in nikdar nikoli čudežev od njega ne pričakujemo, katerih on lenim in svojeglavnem ljudem zaljubo nikdar ne dela. — Nikar naj se ti denar preveč ne smili, da bi zato po zdravnika poslati ne hotel; ker ga je plačati treba. Pa glej! čemu ti bo denar, če te smrt vzame? Ali ni zdravje več vredno ko denar? „Boljši je ubožec, kateri je zdrav in močen, kakor bogat, ki je slab in od boleznih nadleževan. Zdravo življenje v svetosti in pravici je boljši, kakor vse zlato in srebro, in trden život je boljši, kakor nezmerjeno bogastvo.“ Če po zdravilih ozdraviš, saj ne boš svojega zdravja predrago plačal, ktero se preplačati ne dá; če pa ne ozdraviš, imaš saj mirno vest, ker si svojo dolžnost, zdravja po božji volji iskati, natanko dopolnil. — Zdravja pa ne išči okrog konjedircov in konjedirk, ali pa pri tacihi mazačih, ki se zdravilstva niso nikoli učili, kateri za vse bolezni skoraj enake zdravila dajejo. Saj še učenem možem, ki se neprenehoma in neutrudeno zdravilstva učé, velikokrat prav trda hodi, bolezen spoznati in jo odpraviti; ti pa tem ne- učenem in nevidnem ljudem bolj ko zdravnikom zaupaš, in jim, joj, prejoj! svoje življenje zročiš? Kje imaš vendar svojo pamet?! — Če pa v svoji bolezni zdravnika k sebi dobiti ne moreš, pa kakega človeka do njega pošlji, kateri naj mu tvojo bolezen natanko razloži in si dobro v spominji ohrani, kar ti svetova, ali pa kdaj in koliko je tega ali unega zdravila jemati treba; med tem

se pa smeš tudi domačih zdravil poslužiti, tode glej! da ne boš vsega jemal, kar ti kdo svetova, temuč samo tisto, od česar si prepričan, da ti škodovati ne more. — Če te vročina kuha in se potiš, glej, da se ne odgrneš in ne prehladiš; ni pa treba, da bi petero kožuhov na sebi imel, le toliko ti je treba odetemu biti, da ti pot v životu ne zastane. Še bolj je treba varovati, prehladiti se, če se ti kaj po životu spustí, v taki prigodbi še rok ne smeš spod odejo djati, še menj pa prestlati si dati, dokler se mozuljčki po životu in po rokah popolnoma ne posušé; če bi se pa prehladil, bi se ti mozuljčki pod kožo skrili in glej, to bi bila gotova tvoja smrt. Da čez bolnika ne smé sapa vleči, vsak sam vé.

2. Če bolezen nekoliko nevarna postaja, je treba po gospoda poslati, da se bolnik z Bogam spravi in s svetimi zakramenti previdi, da tako svojo vest umerí; ker mirna vest in pokojno srce veliko k zdravju pripomore. Kako nespametni so tedaj tisti, ki se gospoda v hišo, in svetih zakramentov prejeti bojé; saj duhoven ne prinese bolniku strahú, trepeta in otožnosti, temuč mir, pokoj in tolažbo mu v srce vlije; sveti zakramenti mu ne prinesejo smrti, ampak življenje. In kterega boljšega zdravnika in pomočnika bolnik še najti more, ako je s tistem zedinjen, kateri je boleznin in zdravja Gospod? „On rani in celi, on udari, in njegova roka bo zdravje dala.“ (Job. 5, 18.)

3. Da je bolnik bolj brez skrbi in mu časne reči po glavi ne hodijo in nepokoja ne delajo, naj svoje premoženje, če ga ima, razravná in vsakemu odloči, kar pravica in ljubezen tirjate, da po njegovi

smrti ne bo prepira, jeze in tožbe med deleži, in če ima kaj ptujega blaga, naj ga bližnjemu povrne, pa tudi ubozih naj ne pozabi, če potrebne žlahte nima.

4. Naj se bolnik popolnoma v voljo božjo vdá, in v njegovo sveto previdnost trdno zaupa, naj si misli, da Oče nebeški s svojim otrokam po svoji pravici, pa tudi po svoji neskončni dobroti ravná, in vse tako obrača, kar človeku v zveličanje služi. Tako premišljevanje dela bolnika pokojnega, da z mirnem srcam pričakuje in voljno na se vzame, česar mu je Oče nebeški odločil in iz svetih namenov poslal.

5. Naj bolnik bolečine svoje bolezni voljno trpí, in jih v spravo in zadostenje za svoje grehe Bogu daruje. Potrpežljivost bolniku bolečine polajša in mu večno plačilo zasluží; nepotrpežljivost pa mu jih shujša, in ga ob večno plačilo pripravi.

6. Če je bolnik močno slab, se ne smejo obiskovavci brez posebne potrebe k njemu pušati, kateri bi pred njim čenčali, neslane pogovore imeli, in ga glušili; ker vse to slabemu bolniku težko dé, in obilni obiskovavci so mu le bolj v nadležnost, kakor v polajšanje. Potem pa tudi, če je v tesni stanici veliko ljudi, se zrak v nji kmalo spridi in skazí, in na bolnika močno vdarja, da težko diha in nekako nepokojnost v sebi občuti, ktera se na vsem njegovem životu razodeva.

Kako je treba bolnikom streči, in pri umirajočih se zadržati, ne gré tû govoriti; samo tole še rečem, da se morajo taki iz hiše spraviti, kateri s svojim jokam, ali kakor si že bodi, umirajočem nadlego in nepokoj delajo.

PODUK^{*)}

za take, kateri niso zdravniki, kako oživljati dozdevno mrtve in pomagati v naglih smrtnih nevarnostih.

Kadar kdo dozdevno umrje, naglo v smertno nevarnost pride in v vseh enakih nesrečah, je pred vsem treba:

a) tistega, katerega taka nesreča zadene, previdno prenesti na mesto, kjer je mogoče, poskušnje za oživljenje in otenje složno in popolnoma storiti, in kjer ni sploh znanih ali pa tacihi uzrokov, zavoljo katerih je v smertno nevarnost prišel;

b) ob enem in po mogočnosti urno po zdravnika poslati in mu natanjko povedati vse, kar se je zgodilo, da more potrebnih pomočkov sabo vzeti;

c) nesrečnega vseh oblačil, vezil, rut, i. t. d. rešiti, ktere njegov život stiskajo.

I. Kako z zmrznjenci ravnati.

1. Zmrznjence je treba na senéh, na vozu ali z nosilnicami na podlagi iz snega, slame, sená ali rezance previdno prenesti na pripravno mesto, da se mu mraza otrpnjene ušesa, ustnice, perstje, nos i. t. d. ne odlomijo.

2. Tam, kjer se zmrznjenec oživlja, ne sme biti zakurjeno, pa tudi sapa ne sme vleči.

---

^{*)} Razglašen po ukazu slavnega ministerstva po vseh cesarskih deželah.

Najbolj pripravno mesto za to je v kakem bramu, skednu ali v kaki veži.

3. Tu se zrežejo zmrznjencu oblačila previdno z života, položi se na snég kake pedí visoko zložen, pokrije se do ust in nosnic tudi kake pedi na debelo s snegom, kateri se mu povsod k životu pritiska.

4. Zmrznjenec mora tako dolgo na tej postelji ostati, da se popolnoma otája in da se gibčnost vratú, trupla in udov vrne.

5. Ako se na kakem mestu sneg raztaja, je treba družega naložiti in ga kakor sprvega k životu pritiskati.

6. Ako manjka snega, se mora život zmrznjenca zaviti v z mrzlo vodo zmocene koce, kateri se od časa do časa polivajo, in četacih kocov ni, se mora pa v vodi otajevati, ktera je zmešana z drobno stolčenim ledom.

7. Ko se zmrznjenec otaja, ga je iz snega, iz mokrih kocov ali iz mrzle vode vzeti, z nepogrétimi rujuhami obrisati, v nezakurjeno hišo na hladno navadno posteljo položiti in v hladno odejo zaviti.

8. Ko se je život tako omečil in gibčen postal, se zavije v mlačne, potem topleje rujuhe, da se počasi ogreje; razodéti pa se ne smé: ogreva se še stem, da se pokladajo ob životu in med udi sogreti in v kaj zaviti ploščki, kamni, cegli ali z vrelo vodo napolnjeni in dobro zamašeni verčki.

9. Če bi se ne čutilo, da zmrznjenec diha in da mu žile ali srce treplje, se mu poškropé obraz, gole persi in trebuh z mrzlo vodo, in še-

gače se med tém po podplatih ali z zmočenem peresom v nosnicah in v goltancu, toda to se mora prav previdno goditi.

10. Prav dobro je, v zmrznjenca sapo pihati; zatisnejo se mu zavoljo tega s prstmi nosnice in v usta, ktere se mu morajo poprej osnažiti, potem pihne kdo z lastnimi ustmi čistega z r a k a ali lufta va-nj, pa ne presilno, in pritiska mu trebuh z dlanmi previdno in po lahkem proti prsam. To se večkrat ponavlja.

11. Najbržeje se pa stori, da začne zmrznjenec zopet sopsti in da se mu začne kri zopet pretekati, če mu položimo dlaní na sredo trebuha in zmérno in po lahkem proti prsam pritiskamo z majhnimi, navadnemu mirnemu sopenju enacimi prenehljeji, ker mu tako prsi lahko stiskamo, in ko odjenjujemo, zopet razprostiramo. Tako se dela neprenehoma dalj časa, in sicer tudi še potem, in ravno potem še, kadar začnejo žile in srce bolj in bolj trepati. Da je začel zmrznjenec dihati, spoznamo, da napeti predalnik ne puša, trebuh tako lahko proti prsam pritiskati, kakor pred. Navadno začne potem glasno sopsti. V začetku ponehuje večkrat zmrznjenec sopsti. Zavoljo tega se mu mora večkrat na trebuh tako pritiskati, kakor je bilo rečeno.

12. Zdaj se zakuri v peči počasi, toda ne preveč, in oživljenemu se dá, če more požérati, skledica mlačnega čaja ali té z žlico vina ali gorkega ola, za živeš pa goveje juhe.

13. Če bi ga kak otajan ud bolel, mu ga je v mlačno-tople rujuhe zaviti; če bi ga pa nič ne čutil, se mu umiva z mrzlo vodo.

14. Nikolj se mu ne smejo močno dišeče reči, kakor salmijakovec, pod nos dajati; tudi ne prsi, trebuh, udje s cunjami, krtačami i. t. d. drgniti, ker take reči bolj škodjejo kakor pomagajo.

II. Kako z utonjenci ravnati.

1. Za izkanje in izlékovanje utoplencov bi bilo treba posebnega orodja: drogov za izkanje in kaveljna. Če takega orodja ni in je treba utonjenca z navadnimi čolnarskimi drogmi iskati, je dobro paziti, da se utonjencov život ne poškodje.

2. Iz vode potegnjenemu se osnažijo koj usta pén, blata ali péska s kazavcom, grlo s kosmatim koncom peresa, nosnice z pripravnem klinčkom ali zvitem papirčkom.

3. Potem se položi njegov život skozi nekoliko sekúnd tako, da leži z obrazom in prsmi nekoliko navzdol, da more voda iz dušnika skozi usta in nos odteči.

To se zgodi najbržeje, če se položi život po dolgem s trebuhom navzdol na desko ali diljo in se mu z vzdigovanjem enega konca deske pripravna lega navzdol dá; pri tem je treba utonjencu čelo z roko podpérati in nekoliko višej držati.

Bog ne prizadeni, utonjenca na glavo postavljati ali čez sod pokladati!

4. Utonjenec se prenese potem na pripravnih nosilnicah s podloženo glavo, znak ležeč, na pripravno mesto, in slečejo se mu vse oblačila, ktere ima še na sebi in ogréva se kolikor je treba, da bi še oživel.

5. Ako je nesrečni po zimi v vodo padel in je njegov život otrpnjen kakor život zmrznjenca, ga je treba popred v snegu ali mrzli vodi otajati, in potem previdno in počasi tako ogrevati, kakor je v I. rečeno bilo.

6. Ako je utonjenca blizo vode oživljati, je treba:

a) njegov život pokrivati do vratú s peskom, na solncu sogretem, in ko se pesek shladi, novega bolj gorkega na-nj pokladati, ali pa

b) položiti ga na solnce s podloženo glavo ali pa h kaki steni, pa tako, da mu solnce ne sije naravnost na glavo.

7. Ako se ogreva utonjenec v kakem poslopju, se položi

a) njegov život na pregreto céhto ali pa na pregret volnat koc, in zavije se tudi v tako pregreto odejo, ali pa déne se

b) v toplo vodo do prs, na pol sedéč, z golo glavo, vratom in prsmi; prsi in hrbet se mu umivajo z toplo vodo.

8. Da bi začel sopsti, je ravnati, kakor je bilo v I. 9, 10 in 11 rečeno.

9. S tako oživljenimi je vselej prav skrbno ravnati, ker se prav lahko priméri, da se njih prejšni stan vrne, in dokler popolnoma ne okrevajo, potrebujejo dobre strežbe.

III. Kako s obešenimi in zadavljenimi ravnati.

1. Obešenec se mora urno in previdno odrezati. Zavoljo tega moraš njegov život z eno roko objeti, če imaš pa pomagača pri

sebi, naj ga pa objame ta z obema rokama, in še lé potem prereži vrv na zgornjem koncu, da ti na tla ne pade in se ne poškodje.

2. Najpred se sname ali zreže vrv, ruta ali vez z vratú, s katero je bil zadavljen, srajca se mu za uratom odpne, kakor tudi rokavi, vestja, hlače, modrc in podveze pod koleni, in slečejo se mu vse tesne oblačila.

3. Potem se prenese na nosilnicah s podloženo in zvišano glavo na pripravno mesto, o toplem letnem času in vgodnem vremenu rajše pod milim nebom kakor v kaki oplotni stanici, položi se s podloženo glavo na posteljo, do katere se more od vseh strani, in zavije se v lahko odejo.

4. Da se mu život ogreje, kolikor je treba, se mora poprej v snegu otajati, če bi bil v velikem zimskem mrazu otrpnel, in ogrevati se mora previdno in počasi, kakor je bilo spredej rečeno, ko je bilo o zmrznjencih govorjeno.

5. Ako obéšenec ni otrpnjen, temuč samo mrzel, se mu položé pod pazihe, med noge, na podplate vroči v cunje zaviti ploščki, strešniki ali drugi cegli, ali pa z vrelo vodo napolnjeni in dobro zamašeni vrčki.

6. Taki, kateri so sami sebi pripušeni in niso zdravniki, morajo

a) z vetrnico ali mehóm obešencu frišnega zraka v obraz pihljati;

b) nekoliko od dalječ mrzle vode v obraz in na prsi škropiti;

c) tudi tukaj, kakor je bilo v I. 9, 10 in

11 rečeno, si je neprenehoma prizadevati, do-
zdevno mrtvega oživeti;

d) oživljenemu, če more požirati, skledico
čaja z vinom ali gorkim olom po žlici dajati
in ga v pripravno posteljo z visokem zglavjem
spraviti, da se počije.

IV. Kako ravnati s takimi, kateri se v škodljivem zraku zaduše.

1. Človek se zná zadušiti:

Če prebiva v zaprtih prostorih, v katerih
se napravljajo ali naberajo škodljivi zraki; taki
zraki so: hlip ali puh od tlečega lesenega oglja
in premoga; vogelno-kisli gaz ali hlip od vina,
ola ali mošta, kadar vrè; gaz za svečavo; para
od sogretega hudičevega olja ali od žveplokislne,
solnitarokislne in solnokislne, fosfora, zginljive
lugaste soli, zraki, kateri se nahajajo v vodnja-
kih, jamah, sekretih in družih tacih prostorih,
če so bili dolgo zaprti in ni prišel čisti zrak
do njih.

2. V tacih primérnejših se mora poškodo-
vancu najprvo čistega zraka dati. Zavoljo tega
se morajo okna in vrata odpreti, zlasti pa da
se odnese iz kraja, v katerem je, na čisti zrak.

3. Preden gre pa kdo po njega na tako
mesto, je dobro, na priliko, v hram, v katerem
kaka tekočina vré, vrata in okna odpreti in
apnenice va-nje viliti, ali v vodnjake, jame i. t. d.
s primerno pripravo goreče slame, gorečega lesa,
trsák metati.

4. Kdor gre po takega človeka, se spusti,
z gobo v jesih pomočeno pred ustmi, na vrvi

okobal po vretenu počasi doli; okrog života mora biti še z drugo vrvjo prevezan, ktera je gori trdno privezana, da more lahko znamenje dati, kadar hoče, da ga gori potegnejo. Spuša se pa samo tako globoko, dokler mu goréča sveča, bakla ali trska sama ne ugasne.

5. Dozdevno mrtvi, kateri je bil iz škodljivega zraka prinesen, se položi v hladni, s čistem zrakom napolnjeni stanici, če je vreme vgodno pa pod milim nebom s podloženo glavo na tlá, toda hudo pretresati se ne smé pri tem.

6. Potem se mu mora glava po zimi s snegom drgniti, o družih letnih časih pa s rutami v mrzli vodi zmočenimi obkladati ali z mrzlo vodo polivati, nekoliko oddalječ z njo škropiti, život pa z pogreto rjuho kakor z plajšem zaviti.

Tudi naj se po životu umiva z jesihom, in jesiha z vodo zmešanega mu v usta dajati je dobro.

7. Da začne sopsti, je tudi tukaj stanovitno tako ravnati, kakor je bilo v I. 9, 10 in 11 rečeno.

8. S temi pomočki je z majhnimi prenehljeji tako dolgo poskušati, da se sliši nekako pihanje skozi nos, da začne ihtéti ali da nekake debele péne iz sebe vrže, ali pa da ni nikakoršnega upanja več, ga oživeti.

9. Da more dozdevno mrtvi bljuvati, se mu šegetá grlo s peresom, z oljem pomazanim.

10. Ko je izbljuval in ložeje dihati začel, se obriše, zavije v pogrete prtene rujuhe rahlo in položi na posteljo z visokem zglavjem. Potem je zdravnika poklicati, da ga ta prevzame.

V. Kako ravnati s takimi, ktere strela zadéne.

Da je človeka, ktereга mrtvega najdemo, strela zadela, spoznamo :

a) če je bilo popred hudo vreme ali če je le enkrat hudo tréšilo ;

b) če diši obleka nesrečnega ali kraj, v kterem je prebival, po žveplu ali fosforu ;

c) če je na životu, na obléki, na stenah stanice ali na kaki drugi reči blizo njega kako poškodbo viditi.

2. Poškodbe života so večidel samo povrhne in so navadno od glave ali terša do prstov na nogah gredoča, za en prst široka, zamoklo rudeča proga na koži z vejam dreves podobnimi končnimi in stranskimi prožicami.

3. Ako je strela zadela koga v stanici ali v kakem drugem zaprtem kraju, se morajo urno vrata in okna odpreti, nesrečni pa urno na čisti zrak nesti.

4. Ako ni mogoče, na polju od stréle zadetega koj k bližnjem ljudem prenesti, ga je sleči, na zeleno travo položiti, z zelenem listjem ali vejicami pokriti in na-nje do obraza dlan visoko frišne prsti naložiti, potem pa nemudoma poskrbeti, da se do bližnje hiše prenese.

5. Tukaj se sleče in položí zložno s podloženo glavo, na glavo se mu pokladajo v mrzli vodi pomočene cunjé ali se mu pa glava z mrzlo vodo políva, život se mu povije v pogreto rujuho kakor v plajš, nogé pa denejo v mlačno gorko vodo.

6. Da začne zopet sopsti, je ravnati kakor v I. 9, 10 in 11.

7. Po oživljenju napadajo take ljudi večidel medlévce rade. Če pa ostane omamljen, otožen ali vrtoglav, če se mu še meša, če mu ostane kak ud še mrtev, je treba koj poskrbėti, da zdravnik pride pomagat.

8. Zoper opekljine je treba toliko časa mrzlo vodo rabiti, da bolečine odjenjajo.

Onesrečene oživljati, se mora več ur poskušati, kakor je v I do V rečeno.

VI. Kako ravnati z zavdanimi.

1. Kadar je bilo komu zavdano, je skrbeti, da se strup brž ko brž z bljuvanjem iz želodca spravi; samo kadar je kdo si s tako imenovanimi razjedljivimi strupeninami zavdal ali mu je bilo zavdano, na priliko: s hudičevem oljem, kraljevo vodo (šajtwaser), s solno kislino, solnitarjevo kislino, z lugom i. t. d., je treba, preden se napravi bljuvanje, vselej tako delati, kakor je v 2 in 3 rečeno.

Da se bljuvanje napravi, je treba nebo in grlo z mokrim peresom še getati ali pa onesrečeni naj si vtakne sam prst v grlo globoko, kolikor more.

Bljuvanje se prav lahko napravi, če si zavdani s kako pijačo želodec prav napolni. Zavoľjo tega naj pije prav veliko vode, mleka, siratke in zdolej imenovanih pijač, kozarec za kozarcom. Dostikrat se mu vzdigne že samo, če pa ne, naj si šegače grlo.

Posebno pa je pri posamnih strupeninah tako-le ravnati:

2. Ostrupenje ali zavdanje z razjedljivimi kisljinami. Zavdani pije zaporedoma

več kozarcev vode, v katero se denete 1 ali 2 žlici žgane magnézije ali ubije par jajc, ali pa pije prav redke apnene ali s kredo zmešane vode, mjljnice (žajfnice) ali mleka, mandeljnovoga mleka; to nekako zveže kislino, posebno jo pa stanjša in stanjšana kislina se izbljuje potem.

3. Ostrupenje ali zavdanje z lugastimi rečmi. Tu se dajajo z vodo mešane kisline piti, kakor: jesih z vodo mešan, kislil z vodo mešani sok od jagod, med tem pa tudi mleka, mandeljnovoga mleka, žlica olja, in skusi naj se napraviti brž brž bljuvanje.

4. Ostrupenje ali zavdanje z mišnico. Napravi naj se koj bljuvanje, pa večkrat in dá naj se obilo piti vode z železno rujó mešane, magnezije z vodo, mlačne vode, apnene vode, žlezastih in oljnatih pijač, in napravi naj se, če se samo ne vzdigne, bljuvanje, kakor je bilo že rečeno.

5. Ostrupenje z zelenem volkom in drugimi kotloviniami. Tú se je varovati vsake kisle pijače in skrbéti je za večkratno bljuvanje, katero se podpera z obilim pitjem vode z jajcovem beljakom, cukrove vode, magnezije z vodo, mleka, siratke, goveje juhe in žlezastih pijáč.

Enako se ravna, kadar si kdo zavdá ali se mu zavdá z izdelki iz živega srebra in z drugimi strupenimi kovinami.

6. Ostrupenje z rastljinami ali živalmi. Tu sem se štejejo gobe, gljive, gnjileče meso, gnjileče klobase, sir, španske muhe, turški mak, trobelika, strupeni oreh, naprstek, voljčja jagoda, zobnik i. t. d. Tudi kadar človek kaj tacega povžije, je skrbeti, da brž ko

brž in večkrat izbljuje; zavoljo tega je treba grlo šebetati in obilo mlačne vode, žlezastih, oljnatih pijač, vmes pa od časa do časa črne, gorke kave piti.

Na španjske muhe, na iz njih narejeno omako (tinkuro), na gnjile klobase in na gnjil sir pa olja in oljnatih pijač dajati, je škodljivo.

Če človek, kateri si je zavdál ali kateremu je bilo zavdano, omedljuje ali je omamljen, se mu poliva glava z mrzlo vodo, na glavo se pa pokladajo v mrzli vodi zmočene rute, če pa slabo sope ali sopsti neha, je ravnati, kakor je bilo v I. 9, 10 in 11 rečeno.

VII. Kako ravnati po telésnih poškodbah, kakor: pri ranah, zlomnjenih, spahnjenih kostéh, i. t. d.

Človek zna v naglo smrtno nevarnost priti po telésnih poškodbah zavoljo tega, ker preveč krvi zgubi in se mu život presilno pretresne.

a) Če človek malo, če ravno dalj časa krvi zgubúje, ne škoduje toliko. Da se pa to prevečkrat ne zgodi ali nepotrebno predolgo ne trpi, se rana ne sme izperati ali strjena prisušena kri morda nalaš z njé trgati. Če teče kri močneje, se vstavi, če se položi in trdno privéže na rano zganjeno platno ali pa klobčiček scufanega platna, katero se poprej zmoči v mrzli vodi, h kateri moremo tudi jesiha, žganja, galuna pridjati; kri se tudi vstavi, če se potrese rana s raztolčeno kolofonijo, surovem galunom, moko ali ogeljnem prahom, ali vstavi se, če se dela to in uno ob enem. Največja

nevarnost za življenje je, če teče kri iz kake večje žile s curkom ali paháje. Tu se pritisne palec ali kak drug prst pod in nad mestom, kjer kri teče, trdo in pritiska se tako dolgo, da je mogoče rano trdo prevézati. Za to se napravi po velikosti rane trd klobkek ali zamašek iz platna, prtenih cufanc, gobe i. t. d., kateri se tudi s katero gori imenovanih reči pomoči ali potrese, se pritisne, ko se urno prstje odtegnejo, na in čez rano in poveže se potem s povojem, ruto i. t. d. trdno, tako da na rano položeni klobkek trdno pritisnjen ostane. Čez to se pokladajo v mrzli vodi zmočene rute.

b) Kadar si kdo možgane, hrbet, kakor tudi drob prs in trebuha pretresne, je vselej omamljen in ohromljen ali pa ne ohromljen.

Na glavo se pokladajo v mrzlo vodo pomočene rute; če je treba tudi prsi ali trebuh, se polivajo z mrzlo vodo in če dihanje in torej tudi obtekanje krvi pojéma, je treba ravnati, kakor je bilo rečeno v I. 9, 10 in 11.

2. Vselej, kadar se kaj tacega priméri, kakor sploh vselej, kadar se kdo zlo rani, si kost zlomi ali izpahne, je tudi še za pripravno lego poškodovanega skrbeti, in če ga je treba prenesti ali prepeljati, je gledati, da se poškodovani del po mogočosti malo pretresa, vleče, suje in otiska. Zavaljo tega je treba bolniku mehko podlogo dati, n. pr. slame, sena, céht i. t. d. Naj bolje je, ga na nosilnicah prenesti, po zimi pa na senéh prepeljati.

3. Vselej pa je poskusiti, zlomljene, izpahnjene kosti zopet vravnati.

VIII. Kako ravnati z ljudmi od bolnih žival, zlasti psov, strupenih kač vgriznjenih.

Rana se skrbno umije in izpere iz jesihom, zlo slano vodo, scavnico, lugom, mjl-nico, in skrbi naj se tako, da kri dalj časa teče in treba je zavoljo tega zmérno proti rani pritiskati.

Vselej pa bo najbolje z ustmi rano sesáti, ker to ni nikomur nevarno, če ima usta zdrave, ustnice niso razpokane in če je toliko previden, da koj izpljuje, kar je izsesal.

Sejmi.

Na Kranjskem.

V Ljubljani 8. dan, in v Novomestu prvi pondeljek vsacega meseca sejm za živino.

Prosenec ali januar: 2. v Ribnici in v Radohovi vasi. 3. v doljnem Logatcu. 6. v Kostelu pri Kočevji. Pondeljek po sv. 3. kraljih v Trnovem (na Notranjskem), v Žerovnici in na Vidmu (poleg Krke). Torek po sv. 3. kraljih v Metliki. 10. v Zalogu. 17. v Kotredežu, v Železnikah, na Uncu, na Brezovici in v Cerkljah. Torek po sv. Antonu v Novomestu. Pondeljek po nedelji sladkega imena Jezusa v Novi vasi (na Blokah). 20. v Kamniku, na Dovjem in v Kočevji. 22. v Vrhpolji pri Ipavi. 3. pondeljek po sv. 3. kraljih v Ljubljani (8 dni). Pondeljek po sv. Pavlu v Vinici.

Svečan ali februar: 1. v Šturji. 3. v Žužemberku, na Krškem in v Lukovcu. Sv. Agate dan v Borovnici. Torek po Svečnici v Metliki. Četrtek po Svečnici v Šentjerneju (Dolensko). 9. v Boštanju, Grahovem, Zagorji (za Savo) in v Mengšu. 12. v Motniku. 14., to je na sv. Valentina dan v Dobu, na Dobrovi, v Št. Lambertu, v Razdrtem in v Žerovnici. 18. v Trziču. Pondeljek pred sv. Matijem v Lašičah. Na sv. Matija dan v Bučki, Moravčah, Žubni in Cirknici. Četrtek po sv. Matiju na Toplicah. 27. na Igu. V pondeljek pred pustno nedeljo v Višnji gori. Četrtek pred pustom pri sv. Mohorji.

Pustni pondeljek na Krškem, v Radohovi vasi in v Ipavi. Prvi petek po pepelnici v Vel. Cirkniku. Kvatrni pond. na Vrhniki. Pond. po kvatrni nedelji v Višnji gori. Torek po kvatrni nedelji v Črnomlju. Prvi pond. v postu v Radečah. Prvi petek v postu v Cirkniku (Treb. kant.)

Sušec ali marc: kvatrni četrtek v Škocijani. Prvi pondeljek sušca na Uncu za živino in blago. 7. v Zalogu. 9. na Brezovici. 10. na Raki, na Smuku (Žužb. kant.) 11. v Senožečah. Pond. pred sv. Gregorjem v Rakitni. Četrtek pred sv. Gregorjem v Sodražici. 12. v Drnovem (pri Kršk.) v Črmošnicah, v Kotredežu, na Veseli gori, v Rakovniku, Radoljici, Žužemberku, Kamniku, Turjaku in v spod. Logatcu. Pond. po sv. Gregorju v Št. Vidu (na Blokah) in v Premu. 14. v Št. Vidu pri Ipavi. 17. v Mengšu, v Žužemberku in v Loki 18. na Krškem. 20. na Igu in pri sv. Mohorji (Treb. kant.), v Kočevji. Prvi delavnik po sv. Jožefu v Dvoru, v Tržiču. 25. v Št. Jurji (Novom. kant.) 26. v Lukovcu in v Dolu. Pond. po sv. Jožefu v Mirni peči. Torek po sv. Jožefu v Metliki. Prvi dan po oznanjenji Device Mar. na Dolih (Mokron. kant.) 3. pond. v postu v Motniku. Sredp. sredo v Žireh. Pond. pred tiho nedeljo v Litiji, Polhovem gradu in Cirknici. Soboto pred tiho nedeljo v Mokronogu. Pond. po tih ned. v Zagorji (na Notranjsk.), pri sv. Heleni, v Rovtah (Planin. kant.), v Cerkljah, Zdenski vasi, Kostanjevici in pri sv. Leni (Brdski kant.) Petek pred cvetno ned. v Bruniku, Hotemožah in v St. Gotardu pri Trojani, Vel. teden: Pond. na Dobrovi, v Moravčah, Slapu pri Ipavi in v Višnjigori. Torek v Črnomlju. Četrtek v Idriji, v Zatičini, Petek pri Št. Gothardu (Berd. kant.) 31. v Rovišah (Krškem kant.)

Mali traven ali april: 1. v Jelšanah. 5. v Strugah (Pri cerkvi). 9. v Rovtah (Črnomlj. kant.) 11. v Senožečah. 15. na Skaručini in v Borovnici 17. v Grahovem. 22. v Motniku. Torek po kvat. ned. v Črnomlju. Pond. pred sv. Jurjem v Radečah in v Leskovcu pri Krškem. Torek pred sv. Jurjem v Novomestu. Sv. Jurja dan v Loki, Št. Jurji pri Gambergu, Kotredežu, Osivnici, Planini, Radoljici (za živino), Črnem vrhu in v Žužemberku. Sv. Marka dan v Bučki, Grosupljem, Hotavljah, Kranji (konjski), Mozelj in Št. Jurji pri Svibnjem. Pond. po sv. Jurji v Bistrici (na Notranjsk.) Četrtek po sv. Jurju v Rakitni. Saboto po sv. Jurju v Št. Volbenku. 27. v Lukovcu. Velikonočni pond. v Moravčah. Velikonočni torek v Črnomlju, Češnjicah, Dobrnčah, Ipavi, v Lescah, na Vrhniki. Sredo po vel. noči v Št. Vidu pri Zatičini in v Žireh, soboto po veliki noči v Trebelnem in Zagracu fužinah. Pond. po beli ned. v Podbukovji (poleg Krke), na Igu, v Ribnici, v Jagnenci, na Vačah, v Št. Jurji pri Gamberku, v Št. Rupertu in v Šturji. Torek po beli ned. v Metliki in v Bušči vasi. Pond. po 3. nedelji po vel. noči v Dolih in v Vrhu (Idr. kant.) 4. Pond. po vel. noči na Vrbovcu (Kočevje), v Cirknici.

Veliki traven ali maj: 1. v Železnikah, Svibnji, Tirni, Planini pri Črnomlju in na Travi (Koč. kant.) 2. v Boštanju, v Banji Loki. Prvi pond. vel. travna v Ljubljani. 3. pri Fari. V velikih Brusnicah za živino. 4. na Jesenicah, v Srednji vasi (Bohinj), Poljanah, Sorici, Ložu, Kočevji, na Krškem v Litiji in na Dobrnčah. 5. v Št. Gothardu. Torek po sv. Flor. v Šmarji. Četrtek po sv. Florjanu na Toplicah. 8. v Završih. 11. v Senožečah. Križev pondeljek na Vrhniki. Na dan sv. Pankraca v Zagorji (za Savo), na Koprivniku, v Veliki Loki pri Temenici. Četrtek pred sv. Janezom v Sodražici, na sv. Janeza dan v Lukovcu, Idriji, Rovišah, Moravčah, Tržiču, v Kočevski Reki, v Srednji vasi in na Vidmu poleg Krke. Sv. Jošta dan v Kotredežu. 22. v Št. Lambertu. Na sv. Urbana dan v Št. Gothardu, na Mali gori, v Mengšu, Podvelbu, Svibni. Pond. pred nebohom na Vrhniki, v Tržiši in na Vinici. Dan po nebohodu v Zužemberku in v Logatcu (gornjem). Pondeljek po nebohodu v Postojni, v Zatičini. Torek po nebohodu v Metliki, pri sv. Mohorji. Sredo pred binkošti v Žerovnici. Četrtek pred binkošti v Lašičah. Torek po binkošti v Zagorji na Notranj., v Radoljici (blago), Loki, Metliki, v Buševi vasi in v Radohovi vasi. Četrtek po bink. v Senožečah, Cirkniku, Hinah in na Igu. Pond. pred sv. Reš. Tel. v Tržiši (pri sv. Trojici), na Vrhniki in Št. Jerneji (Kostanj. kant.) Torek po sv. Trojici na Vačah. Pond. po sv. Reš. Tel. v Litiji. Četrtek po sv. Reš. Tel. v Dolih. Pond. po kvat. nedelji v Višnji gori. Torek po kvat. nedelji v Črnomlju. Peto soboto po veliki noči v nemški Loki na Kočevskem. 31. v Mirni peči.

Rožnik ali junij: 2 v Svirci in v Motniku. 5. v Strugah (Pri cerkvi). 6 v Vinici. Sv. Medarda dan v Rakitni. Sv. Primoža dan v Vrhpolji pri Ipavi, Kamniku, Tirni in v Žužemberku. 11. v Senožečah. Sv. Antona dan, v Starem trgu, Polhovem gradu, Bruniku, na Hotemožah, v Zdenski vasi, Trebnjem in v Zireh. Pond. po sv. Antonu v Premu, sv. Vida dan v Dobu, Jagnencih, Kočevji, Št. Vidu pri Zatičini in pri Ipavi. 14. v Hotedršiči. 18. v Zalogu. Pondeljek po sv. Vidu v Št. Vidu pri Blokah. 20. v Rovišah Sv. Alojzija dan v Moravčah in v Lašičah. Pond. pred kresom v Bučki. 23. v Tržiši. Na kresni dan v Št. Jurji pri Svibnjem, v Črmošnicah, Matenji vasi, Drnovem v Loki, Bistrici (v Bohinji), Rovtah (Planin. kant.), na Mirni, v Češnjicah, Ribnici, Višnji gori. Pond. po kresu v Dvoru. 26. v Tržiču. Dan pred sv. Petrom in Pavlom v Radečah in Mozeljnu. Sv. Petra in Pavla dan v Osivnici, 30. v Zagorji (za Savo), Mirni peči, na Mali gori, pri sv. Mohorji. Pond. po sv. Petru in Pavlu v Ljubljani in v Trnovem. Torek po sv. Petru in Pavlu v Črnomlju. Kvatrni četrtek v Škocjanu. Drugo soboto po sv. Petru in Pavlu v Nemški loki.

Mali srpan ali julij: 1. pri sv. Mohorji. Dan Marijn. obisk. v Št. Gothardu, Srednji vasi, Kočevski Reki. 4. v

Velikem gabru, v Žireh in na Krškem. 5 v Vidmu poleg Krke. Pond. po sv. Urhu v Poljšniku, Slančjem vrhu in na Travi. Četrtek po sv. Urhu v Žužemberku. 9. v Tirni. Drugo soboto po sv. Petru in Pavlu v nemški Loki na Kočevskem. 11. v Senožečah. 12. v Trebnjem, Jagnenci, Planini, Koprivniku in v Kropi. 13. v gorenji Planini in v Starem Logu na Kočevsk. 17. v Zdenski vasi. Pond. po sv. Marjeti v Vinici. Torek po sv. Marjeti v Metliki. Sv. Magdalene dan v Hinah in na Jesenicah. 23 v Banji Loki. 24. v Veliki Loki (Zatičn. kant.) Sv. Jakopa dan v Loki, v Kočevji in na Vrhniki. V Narinu (Postonjsk.) Pond. po sv. Jakopu v Kostanjevici, Lukovku, Šmartnu pri Litiji in v Telčah. Sredo po sv. Jak. v Dobrnčah. Sv. Ane dan v Leskovcu pri podružju. sv. Ane, Višnji gori, Radoljci (za blago), na Bitnjah v Bohinji, v Cerknici in v Veliki Loki. 27. v Toplicah in v Vrhju (Idrijskem kant.)

Velki srpan ali avgust: 1. v Kranji (konjski) in Vinici. Drugo soboto po sv. Jakobu v Št. Volbenku. 2. v Dolu. Pond. po 2. v Ribnici. Sv. Ožbalta dan v Krašnji, Dolih, na Vidmu in v Vrhovcu (Kočevje). Sv. Lorenca dan v Dvoru, Rovtah, (Vrhniški kanton), Dobu, Železnikah, Kamnigorici, na Igu, na Travi, v Mozelju in pri sv. Lorencu na Temenici. 11. v Senožečah. 14. v Leskovcu, Št. Vidu pri Ipavi. Četrtek pred Vel. Šmarnom v Toplicah. Velk. Šmarn dan v Osivnici in v Fari pri Kočevju. Sv. Roka dan v Bistrici (Trebn. kant.), Ložu, na Vačah, v Hotavljah, Šmarji, Planini, Trebnjem in Cerkljah. Torek po Velk. Šmarnu v Metliki. 17. v spod. Idriji in Svirci. 20. v Zatičini. Sob. pred sv. Jernejem v Mokronogu. 24. v Postojni, Št. Jerneji, Kočevji, Loki in Kamniku. Pond. po sv. Jern. v Št. Vidu (na Blokah). Torek po sv. Jern. v Novomestu. 25. v Ambrusu za blago in živino. 28. v Strugah (Pri cerkvi). 29. na Dobrovi.

Kimovec ali september: 1. v Št. Jurji pri Gambergu, Radečah, na Skaručni, na Višnji gori. Ned. pred 2. kim. v Rakovniku. Prvi pond. kim. v Ipavi. Pond. po angeljski ned. v Planini pri Črnomlju. 7. v Zagracu Fužinah. Sob. pred Malem Šmarn. na Veseli gori. 9. v Lukovcu, Vrhju (Idrijsk. kant.), Bušечи vasi in Vel. Laščah. 11. v Senožečah. Pond. pred Mal. Šmarn. v Premu. Pond. po Mal. Šmarnu v Ljubljani, Črnem vrhu in Št. Vidu pri Zatičini. 14. v Žužemberku in v velikih Brusnicah za živino. Pond. po ned. Mar. imena na Vinicah. 15. v Idriji in Banji Loki. Prvi pond. po križ. tednu v Boštanju. 17. v Št. Lambertu. Kvat. četrt. v Podvelbu (Col) in Škocjanu. Pond. po kvat. ned. v Senožečah in v Višnji gori. Torek po kvat. ned. v Črnomlju. 21. v Kranji (konjski) in v Ribnici. 27. v Podbukovji in Borovnici. Pond. pred sv. Mih. v Bučki. Sv. Mihela dan v Drnovem, na Dovjem, Rovtah (Vrh. kant.), Loki, Grosupljem, Mirni peči, Mengšu, Novi vasi (na Blokah), Završih. Pond. po sv. Mih. v Kostanjevici in Litiji. Torek po sv. Mih. v Metliki. 30. v Tržiču.

Vinotok ali oktober: 1. v Starem Trgu. 4. v Tržiču. Prvi Pondeljek meseca pri Fari in na Jesenicah. Pond. po roženkr. nedelji v gornj. Logatcu, na Vidmu poleg Krke, Šmartnem pri Litiji, Št. Rupertu in Črmošnicah. Torek po roženkr. nedelji pri sv. Heleni. Sredo po roženkr. nedelji v Motniku, Zagorji (na Notr.) Zdenski vasi in Šturji. Četrtek po roženkr. ned. v Toplicah. Drugi pond. po roženkr. ned. v Šentvidu pri Zatičini. Pond. po sv. Frančišku v Vinici. 11. v Kranji in Senožečah. Četrtek pred sv. Terez. v Sodražici, sv. Terez. dan v Kamniku in Idriji. V pond. pred letn. žegn. vsih cerkva v Kranjski gori. 16. v Kočevji. Pond. pred sv. Lukam v Bistrici (Trebn. kant.) Sv. Luka dan na Krškem, Lukovcu, Kranji (konjski), Postojni, Radohovi vasi in v Sorici, (za živino). Pond. po sv. Lukežu na Krškem. V torek po sv. Lukežu v Novomestu. 19. v Trnovem (na Notranj.) Ned. po letn. žegn. v Ratečah. Sv. Uršule dan v St. Heleni, Cerkjah, Lescah, Žubni, Jagnenci in Žireh. Pond. po sv. Uršuli v Premu, pri sv. Križu. 24. v Dolu in Logatcu. Pond. pred sv. Šimonu in Judu v Rakitni. Sy. Šimona in Juda dan v Ipavi, Ložu, Mokronogu, Poljanah, Radoljici (za živino), na Skaručni, Žužemberku in Češnjicah. V torek po sv. Šim. in Judu v Črnomlju. 30. v Zalogu.

Listopad ali november: 2. v Zagorji (za Savo). Na Jesenicah, na Mirni in Cerknici. Pond. po vseh svetn. v Višnji gori. 3. na Mirni. Pond. po vern. duš dan v Št. Jerneji (Kost. kant.) Sv. Lenarta dan v Kropi, 6. v Vel. Lašičah, Mengšu, na Vrhniki. Sob. pred sv. Martinam v Šentvidu pri Zatični. Sv. Martina dan v St. Gothardu, Bučki, pri Fari, na Igu, Lašičah, Moravčah, Srednji vasi (Boh.), Razdrtem in Kranji (konjski). Pondeljek po sv. Martinu v Bistrici (na Notr.), Št. Martinu pri Litiji in Radečah. Torek po sv. Mart. v Metliki. Drugi dan po sv. Mart. v Bušeči vasi. 16. v Idriji. Pond. po sv. Leop. v Ljubljani (8 dni). 19. na Raki. 20. v gorenji Planini. 21. v Hotedršci (za živino in blago). 22. na Slapu pri Ipavi. 23. v Mojstrani, pri sv. Lorencu na Temenici. 25. sv. Katarine dan v Loki, Zatičini in na Krškem. Sv. Andreja dan na Gočah, Kočevji, Železnikah, Planini, na Kalu (Postonjsk.), Tržiču, Turjaku in na Vačah.

Gruden ali december: 3. v Postojni, na Jesenicah. Sv. Barbare dan v Idriji, Kamnigorici in Kamniku. Pond. pred sv. Mikl. v Martinji vasi (Trebn. kant.) Sv. Mikl. dan na Brezovici, Bistrici (v Bohinj.), Bistrici, Žužemberku, Borovnici. Pond. po sv. Mikl. v Litiji. Torek po sv. Mikl. v Metliki. Prvi pond. v adventu v Boštanji (za živino in blago). Prvi torek v adventu v Novomestu. 9. v Mokronogu. Sv. Lucije dan v gornj. Logatcu, Mengšu, Radoljci (za blago), na Slapu pri Ipavi, v Šenušah. 14. v Mišjem dolu. Kvat. pond. v Zagorji (na Notr.), Kostanjevici in Višnji gori. Kvat. četrtek v Škocjani. Torek po kvat. ned. v Črnomlju. 21. v Krašnji. Sv. Janeza dan v

Idriji, Radečah in na Vrhniki. Nedolžn. otr. dan v Dobu, Mirni peči. Sv. Silvestra dan v Kočevji in Zagorji (za Savo).

Na slov. Štajerskem.

Prosenec ali *januar*: Pond. po sv. 3. kralj. v Šmarji blizo Celja. 4. ned po božiču v Marenbergu. 11. v Planini. 17. v Kapeli pri Brežc. in Pletrovčah. Sv. Bošt. dan pri sv. Andraži (pri Ptujem), v Arnuži. Sv. Neže dan na Teharjih. Sv. Vincenca dan v Št. Ili in Mozirji. Sv. Pavla dan v Gomilici, Artičah in Slov. gradu. 31. v Dobovi.

Svečan ali *februar*: Soboto pred svečn. v Marburgu. Pond. po svečn. v Lipnici in Vojniku. 6. v Gornjem gradu. Sv. Valentina dan v Brežicah, Ponkvi, Sevnici (na Savi), Središči in Žavcu. Četrtek pred pustno ned. v Soštanju za živino. Kvat. torek v Ljutomeru. 22. pri sv. Filipu v Selah Ulimske fare na Teharjih. Pond. pred sv. Matijem v Braslovčah. Sv. Matija dan v Arnužu, Bistrici, Rogatcu, Vildonu in na Laškem. 2. soboto v postu v Slov. gradu.

Sušec ali *marc*: 1. na Planini. Sredp. sredo v Vitanji in v Celji. 3. na Vranskem in v Gornj. Ponkvi. Pond. po sredp. ned. v Lembergu. 40 mart. v Št. Jurju (pod Tabrom), v Kapeli pri Brežc., Dobu pri Hrastniku in Kostrivnici. Sv. Gregorja dan v Št. Jurju (p. Rifn.) Sv. Jedert dan v Mureki, Podčetrtkom na Rečici, Trbovljah in Svečini. 18. pri Novi štifti (na Ptujski gori) Dan po sv. Jožefu pri sv. Barbari, v št. Jerneji, v Zibiki. Pri sv. Barbari v Halozah. Sv. Benedikta dan v Rogatcu. Sv. Ruperta dan v Bistrici. 4. in 6. soboto v postu v Slovenskem Gradcu. Ponedeljek po 5. nedelji v postu v Sevnici (na Savi). Mar. Dev. 7. žalost v Arnuži in Ormuži. Dan po Mar. oznanenji na Teharjih in v Dobovi. Četr. pred cvetno ned. v Artičah. Cvetn. pond. v Marnbergu, cvetni petek v Braslovčah in v Lembergu. Veliki Četrtek na Laškem, v Rajhenbergu.

Mali traven ali *april*: 4. pri sv. Primožu (pri Blagovni). 9. v Dobovi. Vel. pond. v Sevnici (na Dravi). Vel. torek pri sv. Barbari, v Vildonu, Podčetrtkom, Šoštanju, v Luči, Muti, pri sv. Duhu v Ločah. Beli torek v Ljutomeru. Belo soboto v Dobji. Pond. po beli ned. pri sv. Lenartu (v Slov. gor.), Rogatcu, Vojniku. V sredo po beli nedelji na Vranskem. 20. pri s. Tilnu. Sv. Jurja dan v Hočah, Št. Jurju (pod Rifn.), Št. Jurju (v Hrastovcu), Št. Jurju (v Svični), Kanžu, Ptuji in na Laškem, Kapeli pri Brežicah. Sv. Marka dan v Kostrivnici, Št. Jurju (pod Tabrom). Pond. po sv. Jurju v Konjicah in Dolu pri Hrastniku. 3. sredo po vel. noči v Sevnici (na Savi). 4. pond. po v. noči v Ponkvi. 5. soboto po v. noči na Hajdini.

Velki traven ali *maj*: Sv. Filipa dan pri sv. Filipu v Selah Ulimske fare, na Hajdini, pri sv. Barbari v Halozah, Lipnici, na Ljubnjim, Muti, Veleji, Celji, o križevem v Posredi, pri sv. Roku (pri Ptujem), Terbovljah, v Sevnici (na Drayi).

3. v Loki. Križev pondeljek v Arnžu, Rogateu in Veleji. Križ. sredo v Braslovčah in Konjicah. Sv. Florjana dan v Bistrici, Št. Jurju (pod Rifnikom), sv. Lorencu, Svičini, Gornjem gradu in pri sv. Trojici (v Goricah). V pondeljek po sv. Flor. v Brežicah. Drugi dan po sv. Flor. pri sv. Barbari. 8. na Polji. Sv. Pank. dan v Lembergu, na Planini, v Slov. Gradcu, in Teharjih. Sv. Janeza N. dan v gorn Sušici, Mureki, Soseski, Vojniku. 22. v Loki in Olimji. 24. pri sv. Filipu v Selah. Sv. Urbana dan v Rogateu in Vitanji. 28. pri sv. Trojici (v Goric.) Kvat. torek v Ljutomeru. 9. dan po kvat. nedelji v Rajhenbergu. Sredo pred nebohodom pri sv. Lorencu (v slovenskih Goricah). Pond. pred bink. v Olimji in Rajhenbergu, Četrtek pred bink. v Artičah. Bink. torek v Središči, pri sv. Emi, Radgoni, Luči, Marenbergu in na Laškem. Pond. po sv. Trojici v sv. Jurju (pod Rifn.) 10 dan po bink. na Tinskem. Četr. po sv. Reš. Telesu v Loki. 31. na Rečici.

Rožnik ali junij: 6. v Gornj. Ponkvi, sv. Primoža dan na Pilštanju, pri sv. Primožu (pri Blagovni). Sv. Ant. dan v Brežicah, pri sv. Duhu v Ločah, v Št. Janži (pri Taberzi) in v Rogateu, v Trbovljah. Sv. Vida dan pri sv. Barbari, Kostrivnici, Mozirji, Celji, Lambahu, na Planini, pri sv. Rozaliji in pri sv. Vidu (blizo Ptuja). 22. v Št. Jurju (pod Rifn.), Sevnici (na Savi), Soštanju. Kresni dan v Št. Jurju (p. Tabrom), Konjicah, na Laškem, pri sv. Lenartu (v slov. Gor.) Sv. Pet. dan v Gomilnici. Po sv. Petru dan v Olimji, Rajhenbergu. 30. v Zrečah.

Mali srpan ali julij: Sv. Urha dan v Marburgu, Vojniku, na Rečici in v sp. Kostrivnici. Pond. po s. Urhu v Lembergu, sv. Kiljana dan pri sv. Jurju v Svičini. 12. v Rogateu, Šoštanju, pri s. Marjeti (v Goricah) na Planini. 15. v Dobovi. 16. v Dobji. 17. v Muti in pri sv. Filipu v Selah Ulimske fare. Pond. po škap. ned. pri sv. Barbari. 20. v Arnžu in v Vitajni. Sv. Jakopa dan v Bistrici. Kozjih, Lipnici in Selih, pri sv. Urbanu pri Ptujem. Sv. Ane dan v Frauheimu, pri sv. Križu (pri Ljutomeru), na Tinskem in na Teharjih. Pond. po sv. Jak. v Ormuži. 30. v Kostrivnici. 31. v Konjicah in v Dobu pri Hrastniku.

Velki srpan ali avgust: Porciunk. dan pri sv. Lenartu (v slov. Gor.) Sv. Ožbalda dan v Ptuji, Loki in Lembergu. Sv. Lorenca dan v Lučah, Brežicah, Podčetrtkom, Radgoni, Slov. Gradcu, Celji, pri sv. Barbari, pri sv. Lorencu (Ptuj. polji) in pri sv. Lorencu (v Pušavi). Sv. Roka dan v Lambahu, Mozirji, Soseski, pri sv. Roku (pri Ptujem), pri ss. Trojici (v Goricah), dan po sv. Roku v Pilštanju. Pond. pred vel. Šmarnom v Mureki. Pond. in soboto po v. Šmarnu v št. Jakubu (v Pušavi). Pond. po prvi nedelji po vel. Šmarnu v št. Jakubu pri Kalobji. Sv. Jerneja dan v Arnžu, Bistrici, Rogateu, Središči, Veleji. Pond. po sv. Jernej v Št. Jerneji, v Zibiki. Sv. Avgusta dan v Celji in pri sv. Trojici (v Goricah)

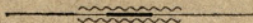
29. v Muti, Poličanah in Žavcu. Pond. po ang. ned. v Zrečah. 30. na Hajdini.

Kimovc ali september: Soboto pred angel. varh. ned. v Planini. Sv. Rozalije dan v št. Ili in pri sv. Rozaliji. 6. pri sv. Vidu (blizo Ptuja). Pond. pred m. Šmar. v Mozirji. Dan pred m. Šm. v Kozjih. Pond., čet. in sob. po m. Šm. v Rušah. 9. v Gornjem gradu. V sredo pred sladk. imen. Mar. Dev. v Dobji. 11 v Loki. 14. v Rogatecu in Mancu v Kozjanski komisiji. Kvatrni torek v Ljutomeru. Pond. po kvat. ned. v Št. Jurju (pod Rifn.) Pond. po imenu Dev. Mar. v Št. Janži (pri Trabrzi) in v Šmarji (blizo Celja). 17. v Kapeli pri Brežc. Angeljski pond. na Tinskem. Pond. pred sv. Matevžem v Braslovčah. Sv. Matevža dan v Frauheimu, na Laškem, v Luči in Posredi. Sv. Ruperta dan v Bistrici, pri sv. Rupertu. Pri sv. Trojici (v Goricah). 24. v Dobovi. 27. pri sv. Urbanu pri Ptujem. V Marenbergu, Mureki Šoštanju, Veržeji, Vildonu in na Pilštanju. Pond. po sv. Mihelu v Arnužu, Konjicah in v Dolu pri Hrastniku.

Vinotok ali oktober: Soboto pred roženkr. ned. pri sv. Lorencu (v slov. Gor.), v Kostivnici. 4. v Artičah, v Žavcu. S. Brigit. dan v Lavbeku. Sv. Terezije dan na Planini. Sv. Luka dan v Mozirji, Podsredi, Terbovljah in Vojniku. Sob. po sv. Luku v Marburgu. Sv. Uršule dan v Celji. 22. v Dramlji pri Mar. Magdal. 23. v Št. Jurju (p. Rifn.) Bistrici.

Listopad ali november: Sv. Lenarta dan v Brežicah, na Rečici, pri sv. Lenartu v Slov. gori, pri Novi cerkvi, v Sevnici (na Dravi) in pri sv. Vidu (blizo Ptuja). Soboto pred sv. Martinom v Ponkvi. Dan pred sv. Mart. v Slov. Gradcu. Sv. Mart. dan na Laškem, v Marenbergu, Ormuži in v Lipnici. Dan pred s. Leop. v Gomilici. S. Leop. dan na Vranskem in v Radgoni. S. Elizab. dan na Lubnjim. Marije D. darov. dan Podčetrtkom. Pri sv. Barbari v Halozah in v Št. Jurju (pod Tabrom). Pond. pred sv. Katarino v Šoštanju za živino. Sv. Katarine dan v Kanižu, Ptuji, Dobji in Vildonu. Sv. Andreja dan v Celji, Rogatecu in Svečini.

Gruden ali december: Sv. Franc. Ks. dan na Planini in v Konjicah (z blagom). Sv. Barb. dan v Gomilski, na Polji, v Šmarji (blizo Celja). Sv. Mikl. dan v Lučah in v Mureki. 9. v Buče, Vrenskagorce in v Dobovi. Kvat. torek v Ljutomeru 19. na Teharjih. Sv. Tomaža dan na Laškem, pri sv. Tomažu (na Dolansk.) Saboto pred božič. v Brežicah.

Kazalo.

	Stran
Predgovor k tretjemu in četrtemu natisu stoletne pratike	5
Zlaganje podobe, ki je pred naslovam ali nadpisam teh bukev	7
§. 1. Leto in pratika	9
§. 2. Kako se dá zvediti, ali je to in uno leto na- vadno ali prestopno	13
§. 3. Časniški krogi	14
§. 4. Kaj je rimska obrestna številka, ali napovedni krog, in kako se najde	15
§. 5. Kaj je lunini krog in zlata številka, in kako se dá najti	16
§. 6. Kaj je solčni krog, in kako je najti	17
§. 7. Kaj je nedeljska črka, in kako se najde	18
§. 8. Kaj je lunino kazalo (epakta), in kako se najde	23
§. 9. Kdaj je velika noč praznovati	27
§. 10. Kako se velikonočni šip ali polna luna in veli- konočni praznik najde	29
§. 11. Kako se z epaktami mlaj danega mesca in druge spremembe lune najdejo	33
§. 12. Epakte ali lunine kazala na vse dni v mescih	34
§. 13. Kako se pratika nareja	40
§. 14. I. Prestopni prazniki in drugi spominja vredni dnevi	41
II. Včasih prestopni prazniki	44
III. Neprestopni prazniki:	
a) Zdaj zapovedani	45
b) Le v posameznih deželah zapovedani prazniki	46
c) Nekdaj zapovedani prazniki, zdaj pa delovniki	48
§. 15. Neprestopni prazniki leta	50

§. 16.	Nedeljski evangeli	56
	Evangeli ob zapovedanih praznikih	69

Od planetov.

§. 17.	Od sedemletne raznosti vremena	74
§. 18.	Popisovanje sedmerih letnih planetov ali sedmerih premičnic:	
	I. premičnica — Saturn	76
	II. premičnica — Jupiter	79
	III. premičnica — Mars	81
	IV. premičnica — Solnce	83
	V. premičnica — Venera	86
	VI. premičnica — Merkuri	89
	VII. premičnica — Luna	91
§. 20.	Kako je zvediti, kateri zmed planetov vlada	94

Tabla I.

Letna lastnija devetnajstega stoletja	96

Tabla II.

§. 21.	Velikonočni šipi in velikonočni prazniki devetnajstega stoletja	100

Tabla III.

§. 22.	Prestopni prazniki in dnevi pred veliko nočjo v devetnajstem stoletji	102

Tabla IV.

§. 23.	Prestopni prazniki po veliki noči v devetnajstem stoletji	110

Tabla V.

§. 24.	Kvatri v devetnajstem stoletji	118
§. 25.	Raba sprednjih peterih tablic	122
§. 26.	Kaj pomenijo dvanajstere nebeške znamenja v pratiki	123
§. 27.	Kako se najde stopnja v nebeškem znamenji, v kateri je solnce vsakterega dné	126
§. 28.	Poduk, kako se nareja solnčna ura na zidu	138
§. 29.	Razgled urne ali časove različnosti	153

§. 30.	Vidne mraknjenja solnca in lune devetnajstega stoletja	155
§. 31.	Vremenost	159

Pregovori zastran vremena.

I.	V prosencu	160
II.	V svečanu	161
III.	V sušcu	163
IV.	V malitraynu	165
V.	V vélikitraynu	166
VI.	V rožnicvetu	167
VII.	V malisrpanu	168
VIII.	V vélikisrpanu	170
IX.	V kimovcu	171
X.	V kozoprsku	173
XI.	V listopadu	174
XII.	V grudnu	175
§. 32.	Znamenja, iz katerih se na prihodnje vreme z nekoliko gotovostjo sklepati dá	178
I.	Znamenja vremena na čloyeku	178
II.	Znamenja vremenosti na živalih	179
III.	Znamenja vremenosti na družih rečéh	185
IV.	Gotove znamenja vremenosti	188

Opravila za vsaki mesec.

I.	V prosencu	190
II.	V svečanu	191
III.	V sušcu	192
IV.	V malitraynu	193
V.	V vélikitraynu	194
VI.	V rožnicvetu	196
VII.	V malisrpanu	197
VIII.	V vélikisrpanu	198
IX.	V kimovcu	199
X.	V kozoprsku	200
XI.	V listopadu	200
XII.	V grudnu	201
	Cesarske postave za živinsko kupčijo	203

Zapoved zavolj obéranja gosenc in tičjega lova na Kranjskem	208
Poduk zdravega se ohraniti, življenje si podaljšati in v sili ga oteti	212
I. Snažnost	213
II. Obléka	215
III. Stanica ali hiša	217
IV. Hrana	219
V. Pijača	221
VI. Opravilo, sprehod, počitek, spanje	223
VII. V čistim životu pokojno srce je posebna podloga trdnega zdravja in dolzega pri- jetnega življenja	227
VIII. Tabak piti ali kaditi, zdravju škodljiva navada	230
Kako je treba v bolezni ravnati	232
Poduk za take, kateri niso zdravniki, kako oživljati dozdevnomrtye in pomagati v naglih smrtnih nevarnostih	236
Kako z zmrznjenci ravnati	236
Kako z utonjenci ravnati	239
Kako z obešenimi in zadavljenimi ravnati	240
Kako ravnati s takimi, kateri se v škodljivem zraku zadušé	242
Kako ravnati s takimi, ktere strela zadene	244
Kako ravnati z zavdanimi	245
Kako ravnati po telésnih poškodbah kakor: pri ranah, zlomnjenih, spahnjenih kosteh i. t. d.	247
Kako ravnati z ljudmi od bolnih žival, zlasti psov, strupenih kač vgriznjenih, ...	249
Semnji na Kranjskem	249
„ na Štajerskem	254

